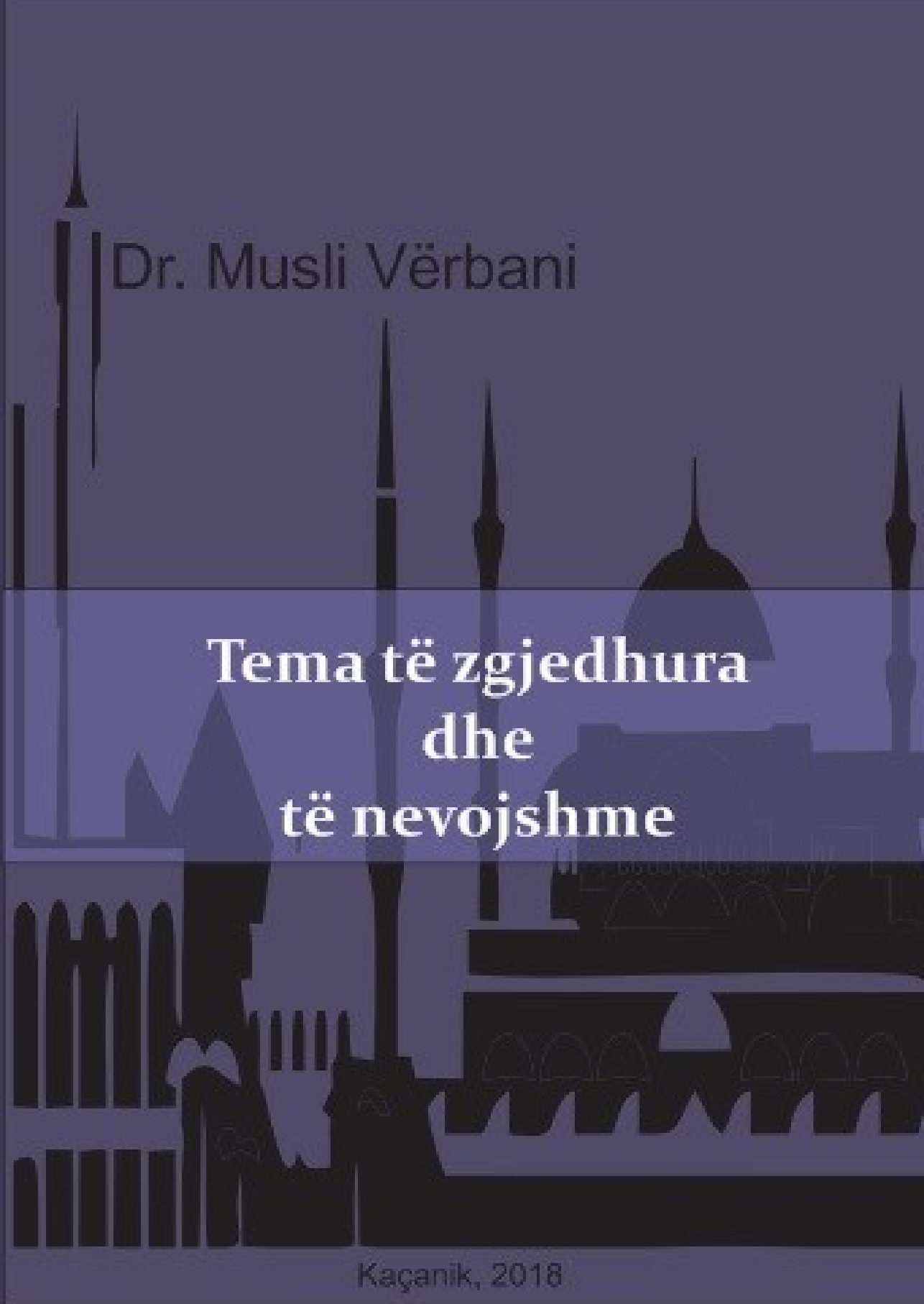

Dr. Musli Vërbani

**Tema të zgjedhura
dhe
të nevojshme**

Kaçanik, 2018

TEMA TË ZGJEDHURA DHE TË NEVOJSHME

Autor:

Dr. Musli VËRBANI

Titulli:

TEMA TË ZGJEDHURA DHE TË NEVOJSHME

Botues: **Autori**

Të drejtën e ribotimit e rezervon autori

Dr. Musli Vërbani

TEMA TË ZGJEDHURA DHE TË NEVOJSHME

Kaçanik

KAPITULLI I PARË

QËNDRIMI I ISLAMIT NDAJ DITURISË, ARSIMIT DHE SHKENCËS

Vlera e diturisë fillon me njeriun e parë

Zoti i Lartmadhëruar, Ademiti a.s., njeriut të parë të njerëzimit, pasi ia mësoi emrat e të gjitha çështjeve dhe sendeve, i urdhëroi melaqet për që t'i bien në sexhde, përderisa kur ishte krijesë vetëm me trup (krijesë prej balte) nuk kërkoi prej melaqeve t'i bien në sexhde Ademiti:

“Dhe ia mësoi Ademiti të gjitha emrat (shkencën).”(El Bekare : 31).

Nga kjo kuptohet se Melaqet e kanë nderuar, e kanë respektuar dhe i kanë rënë në sexhde Ademiti a.s. vetëm pasi që ka arritur nivelin e diturisë dhe shkencës. Zoti i Lartmadhëruar nuk i ka urdhëruar melaqet t'i bëjnë sexhde Ademiti a.s. para se t'ia mësoj emrat, por Zoti i Lartmadhëruar i ka urdhëruar vetëm për shkak se melaqet nuk i kanë ditur emrat:

“Tha: më tregoni për emrat (diturinë, shkencën), nëse flisni të vërtetën. (Melaqet) I thanë: Qofsh i Lartësuar! Ne nuk dimë, përpos asaj që na ke mësuar.”

E, Ademi a.s. i ka ditur emrat. Pasi ka mësuar shkencë, Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë (Ademiti):

“Tregoju atyre (melaqeve) emrat (shkencën)”.

E pasi që Ademi a.s. ka treguar për emrat (shkencën), Zoti i ka urdhëruar Melaqet që t'i bien në sexhde për shkak të diturisë dhe shkencës që përfaqësonte:

“Dhe Ne u thamë melaqeve bini në sexhde Ademiti.”

Kjo nënkupton se njeriu e ka vlerën dhe respektin kur arrin nivel të lartë arsimor dhe shkencor.

Vlera e diturisë fillon me zbritjen e ajeteve të para

Njeriu, nëpërmjet arsimit dhe shkencës e kupton qëllimin e krijimit të tij dhe e njeh vetveten, e kupton gjithësinë dhe e njeh Krijuesin e tij. Kjo ka qenë edhe arsyeja se pse Muhamedit a.s. ajetet e para i kanë zbritur për hulumtim, studim dhe shkencë e jo adhurim:

“Lexo me emrin e Zotit tënd, i cili Krijoi.

E krijoi njeriun nga një droçkë gjaku.

Lexo se Zoti yt është më Fisniku.

Ai është i cili ia mësoi njeriut pendën.

Ia mësoi njeriut atë që nuk e dinte.” (El Alek : 1-5).

Kjo është jehona e parë e cila e çmon dhe e lartëson vlerën e diturisë dhe i shpall luftë analfabetizmit dhe e vendos vulën e arsimit dhe shkencës.

Allahu, melekët dhe dijetarët

Allahu i Lartmadhëruar i ka lartësuar gradat e dijetarëve aq shumë, saqë i ka bashkëngjitur me veten e Tij dhe melekët në dëshminë e Njeshmërisë së Tij dhe konfirmimin e drejtësisë së Tij:

“Dëshmon Allahu, se nuk ka Zot pos Tij, edhe melekët dëshmojnë një gjë të tillë, e edhe të pajisurit me dituri (dëshmojnë Njeshmërinë e Krijuesit) duke mbajtur drejtësi.”(Ali Imran : 18).

Kjo nuk është çudi, sepse si ka mundësi që mendjet e dobëta dhe njohuritë e ngushta të kuptojnë Lartësinë e të Madhërishmit, të Lartit, dhe si ka mundësi që ai që jeton në errësirë dhe injorancë ta njoh realitetin mbi Zotin e jetës, apo si mundet i padituri të kuptojë një segment prej cilësive të Tij madhore dhe fakteve të Tij të larta.

Gjithësia është shkolla e besimit

Ai i cili analizon Kur'anin, bindet se gjithësia është shkollë e besimit të së vërtetës, e dituria është mësimi në atë shkollë, dhe se hapi i parë në atë shkollë është një argument më shumë për të besuar dhe për të vërtetuar të vërtetën e Islamit. Islami rritet me dituri ashtu siç rritet trupi i njeriut me ushqim. Islami zhvillohet me dituri ashtu siç zhvillohet bima prej rrezeve të dritës dhe thithjes së ujit.

Në islam shkenca ka vlerë të madhe. Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an thotë:

“Ata nga mesi i juaj, që besojnë dhe të cilëve u është dhënë dituria, Allahu do t'i ngritë në shkallë të larta.” (El Muxhadele : 11)

Po të mos ishte shkenca dhe arsimimi një çështje shumë e rëndësishme, Zoti i Lartmadhëruar nuk do t'i thoshte Muhamedit s.a.v.s. që të lutet:

“Dhe thuaj: O Zoti im! Më shto dituri.” (Ta Ha : 114)

Dituria është rruga për të njohur Krijuesin

Dituria, arsimi dhe shkenca janë rruga për të njohur Krijuesin, për të kuptuar gjithësinë, sepse pa logjikë dhe mendje nuk kuptohen ajetet, sepse pa analizë dhe pa meditim nuk mund të kuptohet se kush i ka zbritur ajetet e Kur'anit. Pa dituri, shkencë dhe arsim, nuk mund të kuptohen as ajetet, as nuk mund të njihet shpallësi i ajeteve të Kur'anit.

Teoritë dhe idetë pa argument nuk kanë vlerë. Ai i cili analizon ajetet e Kur'anit, sheh qartë gjurmët e logjikës, mendjes dhe shkencës. Logjika, dituria dhe shkenca, janë kusht themelorë për të njohur Krijuesin. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Thuaj (O Muhamed): Më tregoni mua çka kanë krijuar në tokë, dhe çfarë pjesëmarrje kanë ata në qiej, të cilëve në vend të Allahut u luteni? Më sillni një libër të hershëm për të vërtetuar këtë ose më sillni ndonjë gjurmë të dijes, nëse flisni të vërtetën.” (El Ahkaf : 4)

Ata të cilët injorojnë Krijuesin e tyre nuk kanë argument se kanë njohuri dhe shkencë, por përkundrazi është argument i mos arsimimit dhe mos diturisë së tyre. Për ta Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Disa njerëz diskutojnë për Zotin pa kurrfarë diturie, pa udhërrëfyes dhe pa Libër ndriçues.” (El Haxh : 8)

Në Kur'an, pandërprerë përsëritet refreni i përfundimit të ajetit si vijon:

“Pa dyshim, në këto ka shenja për njerëzit që kanë mend.” (err-Rradë : 4).

“Vërtetë, këtu ka këshillë për të diturit.” (en-Neml : 52);

“Vërtetë, këtu ka tregues për njerëzit që kuptojnë.” (en-Nahl : 11);

“Padyshim, në këtë ka shenja për të diturit.” (er-Rum : 22);

“Ai ua shpjegon shenjat e Tij njerëzve që logjikojnë dhe analizojnë.” (Junus : 10)

Ai i cili i analizon ajetet e Kur'anit, e kupton qartë se Islami e obligon muslimanin të studioj dhe ia obligon shkencën dhe arsimimin. Në personalitetin e muslimanit *shkenca* dhe *arsimi* janë dy pjesë të pandashme.

Në islam, feja është shkencë dhe dituri, dituria dhe shkenca janë fe, që do të thotë: Islami e bën bashkimin e shkencës me fenë. Prej qëllimeve kryesore të islamit është edukimi dhe arsimimi i njeriut, me fjalë tjera, synon kompletimin e njeriut në të gjitha aspektet, si në aspektin trupor ashtu edhe në atë shpirtëror. Pasi që, dihet se njeriu udhëhiqet prej mendjes dhe zemrës, e jo prej syrit dhe veshit.

Gjatë tërë kohës mesjetare, KISHA i është përmbajtur parullës *shkenca është armik i fesë, mendimi (logjika) është armik i besimit*. Faktori shkencë dhe dituri ka qenë arsyeja e urrejtjes ndaj KISHËS dhe ka qenë shkak i fillimit të një epoke të re, e ajo epokë është quajtur *epoka e Renesancës (rilindjes)*.

Kështu ka qenë njerëzimi edhe para dërgimit të Muhamedit s.a.v.s.. Njerëzimi ka qenë në injorancë dhe errësirë, ndërsa ardhja e Muhamedit s.a.v.s. i ka nxjerr prej errësirës së injorancës në dritën e arsimimit dhe shkencës. Ardhja e Muhamedit a.s. ka qenë sikurse shiu që ngjallë tokën e vdekur, e cila një kohë të gjatë ka pasur thatësi të madhe. Shkencat islame dhe shkenca në përgjithësi kanë ngjallë zemrën e vdekur. Në Sahihajn është i regjistruar hadithi ku Muhamedi s.a.v.s. thotë:

“Shembulli i dërgimit tim prej Allahut me udhëzim dhe dituri, i ngjan shembullit të shiut i cili bie në tokë, dhe, një pjesë e tokës e cila është e mirë dhe e pëlleshme, e pranon ujin dhe nga aty mbin bimë, krijohet gjallëri dhe gjallesat ushqehen. Toka ka qenë e thatë, por e ka pranuar ujin dhe All-llahu ka sjellë dobi, sepse njerëzit kanë pirë, kanë ujitur dhe kanë gjallëruar. Ndërsa pjesa tjetër e tokës e cila është e thatë nuk e pranon ujin, dhe nga aty nuk mbin bimë dhe nuk ka gjallëri. Ky është shembulli i atyre të cilët thellohen në kuptimin e diturisë së All-llahut dhe i sjellin dobi (njerëzimit) duke u arsimuar dhe duke i arsimuar tjerët dhe shembulli i atyre të cilët nuk e ngrenë kokën dhe nuk e pranojnë udhëzimin e All-llahut me të cilin udhëzim jam i dërguar.”.

Dispozita e diturisë në Islam

Bëhet pyetja: Çfarë dispozite ka dituria në islam?

Në islam, ndonjë pjesë e diturisë është farz ajn (obligim i individit), një pjesë tjetër farz kifaje (obligim i shoqërisë), një pjesë tjetër vaxhib, një pjesë tjetër sunet, një pjesë tjetër e pëlqyer, një pjesë mekruh, dhe një pjesë haram.

Farz ajn (obligim individual) është të mësuarit dhe të arriturit e diturisë aq sa i nevojitet njeriut për fenë dhe jetën e tij.

Farz kifaje (obligim kolektiv) është dituria e cila përpos vetes i sjell dobi edhe tjerëve me diturinë e përfituar.

E pëlqyer (mendub) është të thelluarit në çfarëdo shkence si në shkencën e fikhut apo të mjekësisë, etj.

Haram është të mësuarit e sihrit (magjisë).

Mekruh është të humburit kohë në çështje që i mëson të tjerët vetëm me humb kohë, apo çka është në kundërshtim me parimet islame.

Islami dhe dituritë e dobishme

Muhamedi s.a.v.s. ka bërë lutje:

“O Zoti im, më jep dituri të dobishme.”

Muslimani duhet t'i njeh bazat që sot quhen shkenca shoqërore, siç janë: psikologjia, sociologjia, ekonomia, filozofia, etika, historia, etj., sepse njeriu është qenie shoqërore. Po ashtu, muslimani duhet të mësoj shkencën e cila bazohet në kërkim, eksperimentim dhe që i nënshtrohet masave dhe kontrollimeve siç janë: fizika, kimia, biologjia, gjeologjia, astronomia, anatomia, mjekësia, etj., ashtu sikurse i mëson edhe shkencat fetare, sepse nëse i bëjmë vështrim ajeteve kur'anore dhe haditheve të Muhamedit s.a.v.s. shohim se fjala *dituri* asnjëherë nuk është përkufizuar vetëm në *dituri fetare*, por fjala *dituri* ka për qëllim dituritë (shkencat) fetare, dituritë (shkencat) natyrore dhe dituritë (shkencat) shoqërore.

Feja nuk mund të ketë rëndësinë e saj, pa i pasur të gjitha këto shkenca në shërbim të saj. Islami është feja e cila e bën bashkimin e diturisë dhe fesë, dhe nxitë për hulumtim, zhvillim dhe shkencë.

Dituria dhe fëmijët

Pasuria dhe fëmijët janë stoli e kësaj bote dhe lumturi e jetës, për to Kur'ani thotë:

“Pasuria dhe fëmijët janë stoli e kësaj bote.” (El Kehf : 46)

Mirëpo, më e dobishme se pasuria dhe më e dobishme se fëmijët është dituria, arsimi dhe shkenca.

Mus'ab ibn Umeri e ka këshilluar birin e tij duke i thënë:

“O biri im, arsimohu dhe përfito dituri, se nëse ke pasuri dituria është stoli e asaj pasurie, e nëse nuk ke pasuri, vet arsimimi yt dhe dituria jote është pasuri.”

Muhamedi s.a.v.s. ka thënë:

“Kur vdes njeriu, i ndërpriten veprat e tij përpos tre çështjeve: Lëmoshës qarkulluese, diturisë frytdhënëse, dhe fëmijës i cili lutet për të.”

Shikoni pra, se si Muhamedi s.a.v.s. e ka barazuar diturinë, pasurinë dhe fëmijët. Mirëpo nga këto tri çështje dituria dhe arsimimi kanë përparësi ndaj pasurisë dhe fëmijëve. Pas vdekjes pasuria dhe fëmijët ndalen dhe nuk

të përcjellin më larg se deri te varri, ndërsa dituria vazhdon rrugën me ty edhe në varr, vazhdon dhe qëndron me ty edhe pas vdekjes, kështu pra në krahasim me dy të parat është më e vlefshme dhe më e dobishme.

Dituria dhe pasuria

Dituria, është trashëgimi e pejgamberëve. Pasuria ka nevojë për t'u ruajtur, ndërsa dituria e ruan pronarin e tij. Dituria e forcon njeriun për të kaluar urën e siratit, ndërsa pasuria mund të jetë penguese e kalimit të urës së siratit.

Sulejmani a.s. ka pasur pasuri të madhe, ka qenë mbret, mirëpo asnjëherë nuk është krenuar me pasurinë dhe mbretërinë e tij, por sa i përket diturisë ai ka thënë:

“...O ju njerëz, ne jemi në shkallë të lartë të diturisë, saqë jemi në gjendje të kuptojmë edhe shpendët...” (en Neml : 16)

Dituria dhe pushteti

Dituria të sjellë pushtet, pasuri dhe qeverisje. Sulejmani a.s. për të mbizotëruar frontin e Belkisës, ai nuk ka thënë se e lëvizi frontin e Belkisës me forcën e dorës sime por ka kërkuar këshillë dhe ndihmë prej tjerëve, në atë mes është paraqitur i dituri (i shkencës) i cili i ka thënë unë e sjelli frontin e Belkisës para se të lëvizësh vendin, para se ta përfundosh fjalën. Dhe ashtu ka ndodhur, siç e tregon Kur'ani:

“Por ai që ishte pajisur me diturinë e Librit tha: Unë do ta sjell (fronin) e saj ty sa qel e mbyll sytë.”

Kur (Sulejmani) e pa të vendosur para tij, tha:

“Kjo është nga dhuntitë e Zotit tim.” (en-Neml, 40)

Dituria është rruga e Allahut

Muslimani asnjëherë nuk ngopet me të mirat të cilat i dëgjon, derisa të hyjë në xhenet. Ai i cili kërkon dituri dhe arsimohet është në rrugë të Allahut. Dituria dhe arsimimi janë shpirti i islamit dhe thelbi i tij. Islami pa dituri dhe arsimim nuk mund të jetë i sigurt e i garantuar dhe nuk mund të ekzistoj. Në këndvështrimin Islam, njerëzit i takojnë njëres prej dy grupeve: ose nxënës që arsimohet dhe kërkon udhëzim, ose dijetarë arsimues që kërkon zgjerim, hulumton dhe thellohet në shkencë. Jashtë këtyre dy grupeve, të gjithë të tjerët janë të pavlerë dhe të parëndësishëm. Muhamedi s.a.v.s. ka thënë:

“Arsimtari dhe nxënësi janë partnerë në mirësi, e në njerëzit tjerë nuk ka dobi.” (Transmeton ibni Maxhe).

Ai i cili studion, arsimohet dhe arsimon, ka vlerë më të madhe se të shehidit. Në ditën e Kijametit do të matet në peshojë ngjyra e dijetarit dhe gjaku i shehidit, ndërsa ngjyra e dijetarit do të peshojë mbi ngjyrën e shehidit. Lusim All-llahun e Lartmadhërishëm që të na e shtojë diturinë, të na arsimon, të na ngritë në shkallë të larta me shehidët dhe peygamberët, në xhenetet më të larta.

KUR'ANI SHËRIM I ZEMRAVE TË BESIMTARËVE

Njeriu lind rritet, zhvillohet dhe vdes. Ai siç jeton i shëndoshë i nënshtrohet edhe sëmundjes. Njeriu përbëhet prej trupit dhe prej shpirtit atëherë edhe sëmundjet janë dy llojesh :

1. Sëmundjet trupore; dhe
2. sëmundjet shpirtërore.

Kur të sëmuret trupi ka nevojë për shërim trupor, por sikurse trupi edhe shpirti ka nevojë për shërim dhe udhëzim. Për këtë arsye Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Dhe Ne zbritëm nga Kur’ani atë që është shërim dhe mëshirë për besimtarët...” (El Isra, 82).

Në ajetin 44të Suretul Fussilet Allahu i Madhëruar thotë:

**“Thuaj: Ai (Kur’ani) është udhërrëfyes dhe shërim për besimtarët”.
(Fussilet, 44)**

Zoti i Lartmadhëruar e ka përdor fjalën “shërim” (shifaë) i cili është një term që ka kuptim më të gjerë sesa termi “ilaç”(devaë).

Fjala shifaë në kuptimin e shërimit në Kur’an është përmendur gjashtë herë.

Kur’ani është Shërim (shifaë) i zemrave, ushqim i mendjes, dëlirësim i shpirtit dhe udhëzim i besimtarit.

Njëri prej emrave të Kur’anit është emri **shifaë, që do të thotë shërues**. Parashtrohet pyetja: Cilat sëmundje i shëron Kurani?.

Kur'ani shëron sëmundjen e pabesimit dhe e shndërron në besim

Cështja e parë e Kur'anit është besimi ku prej aty fillon shërimi, sepse besimi i jep kuptim jetës, besimi rrit kontrollin ndaj vetvetes, rrit imunitetin e trupit, ndikon në zvogëlimin e depresionit dhe qetëson zemrën, Zoti i Lartmadhëruar thotë: **“Me Kur'an dhe me përkujtimin e Zotit qetësohen zemrat”** .

Pasi që ta shëroj sëmundjen e pabesimit, Kur'ani kalon në fazën tjetër duke qenë shërim dhe mëshirë për ata zemrat të cilat janë stolisur me ëmbëlsirën e imanit. Kur'ani krijon marrëdhënie të ngushtë mes besimit dhe shpresës, krijon marrëdhënie mes besimit dhe optimizmit. Nëpërmjet besimit Kur'ani stabilizon statusin personal familjar dhe shoqëror, stabilizon sistemin social, politik dhe ambiental.

Kur'ani mbjell besim dhe e pastron shpirtin duke e lidhur atë me Allahun. Pastërtia e shpirtit që buron nga Kur'ani bën që besimtarin ta udhëheq besimi i fuqishëm si ndriçues i rrugës së tij në këtë botë dhe botën e ardhshme.

Besimi forcon shëndetin, sa më i fort të jetë besimi aq më shumë përmirësohet shëndeti, sa më i fort të jetë besimi aq më i lart është edhe niveli i lumturisë.

Kur'ani shëron zemrat

Njeriu gjatë jetës së tij ballafaqohet me stuhitë e problemeve të jetës, me kriza të ndryshme të jashtme dhe të brendshme, kështu që roli i Kur'anit në ato raste është që të sjell freski dhe shërim në zemrën e besimtarit dhe ta bëjë të fortë e stabile, të palëkundshme ndaj çdo sfide të jetës. Zoti i Lartmadhëruar thotë: **“shërim për zemrat tuaja.”** (Junus, 57)

Për shërimin e sëmundjeve të ndryshme njeriu specializohet në mjekësi, hulumton në zbulimin e ilaçeve, ndërton ambulanca dhe spitale, hap barnatore, mirëpo përveç sëmundjeve të trupit ekziston edhe sëmundja e zemrës dhe e shpirtit e cila është shumë e rrezikshme për krijesën njeri, e për krijesën njeri është kujdesur Krijuesi i cili e ka dhënë udhëzimin e shërimit të tij ashtu siç e parasheh prodhuesi i automjetit udhëzuesin e vozitjes dhe të mirëmbajtjes së automjetit ashtu edhe Zoti i Lartmadhëruar e

ka parapa udhëzuesin e njeriut e ai udhëzues është Kur'ani. Kur'ani është litari i fortë i Allahut, Allahu e mbron atë që kapet pas Kur'anit, e shpëton atë që e pason Kur'anin.

Kur'ani shëron dukuritë negative

Ne dimë se ekzistojnë dukuritë negative dhe dukuritë pozitive ashtu siç ekziston nata dhe dita. Ne e dimë se dukuritë negative janë shkatërrim dhe asimilim i vet njeriut ndërsa e kundërta, dukuritë pozitive janë shpëtues i tij, përderisa thelb kryesor i Kur'anit është luftimi i dukurive negative dhe rrënjosjen dhe kultivimin e dukurive pozitive.

Dukuritë negative nuk e shkatërrojnë vetëm personin i cili manifeston ato dukuri negative, por shkatërron edhe të tjerët të cilët janë rreth tij, pra e shkatërron shoqërinë.

Shembull: Kur'ani e ka ndaluar padrejtësinë, prostitucionin dhe alkoolin për të shëruar njerëzit sepse nëpërmjet praktikimit të dukurive negative, njeriut i kanoset rreziku i ekzistimit të tij.

Pasiguria dhe dyshimi janë dukuri negative dhe të dëmshme për njeriun. Kur'ani kujdeset që sëmundjen e dyshimit ta shndërron në bindje ndërsa sëmundjen e pasigurisë në siguri. Kur'ani duke lidhë zemrat e besimtarëve me Krijuesin e tyre shëron njeriun nga shqetësimet dhe hutimet e ndryshme.

Kur'ani mbjell dashuri në zemrën e njeriut dhe ndalon zilinë dhe urrejtjen sepse urrejtja si cilësi negative e prish zemrën e njeriut. Tregon Zoti i Lartmadhëruar thënien e Ibrahimit a.s:

“Në atë ditë kur nuk bënë dobi as pasuria e as fëmijët, pos ai i cili vjen me zemër të shëndoshë tek Allahu” (Shura, 88-89).

Shqetësimi dhe dyshimet janë sëmundje me pasoja të rënda, çelësi i shërimit të tyre është Kur'ani, në të ka shërim për dyshimin, shqetësimin, ndyrësinë, dobësinë, dhe urrejtjen.

Meditimi dhe të menduarit thellë në Kur'an bën që zemrat të pastrohen nga sëmundjet e ndyta të cilat i orientojnë ato drejtë vdekjes.

Kur'ani është shërues i plotë nga të gjitha sëmundjet organike, psikike dhe shpirtërore.

Sipas studimeve më të fundit mbi 90% e sëmundjeve si shkaktar të parin e kanë stresin dhe fakt është se depresioni dhe çrregullimet nervore do jenë vrasësi më i madh i njerëzimit.

Kur të bëhet Kur'ani ndriçues i zemrës, dritë për gjoksin, largim i pikëllimit dhe mërzisë, atëherë ai merr pozicionin e mjekimit i cili shkul sëmundjen dhe e kthen trupin në gjendjen e mirë shëndetësore pas sëmundjes. E pajis njeriun me perceptime dhe vlera të vërteta, nëpërmjet të cilave ai aftësohet për të vlerësuar rrethanat përreth.

Kur'ani i dhuron njeriut kritere të sakta për të gjykuar drejt për çdo gjë, prandaj gjykimi i personit të udhëzuar me Kur'an do të jetë i drejtë dhe nuk do të ndryshojë pavarësisht nga ndryshimi i gjendjes dhe i kohërave. Tregon Zoti i Lartmadhëruar për Muhamedin a.s.

“Ne e dimë mirë, që ty të ngushtohet gjoksi për fjalët shpifëse që i thonë, por lartësoje Zotin tënd duke e lavdëruar dhe bëhu prej atyre që i përulen atij duke u falur dhe adhuroje Zotin tënd derisa të të vijë vdekja!”(Hixhr, 99).

Kur'ani është shërim edhe i trupit edhe i shpirtit

E kemi përmendur edhe më herët se njeriu përbëhet edhe prej trupit edhe prej shpirtit po ashtu se edhe sëmundjet janë dy lloje: sëmundjet e zemrës dhe sëmundjet e trupit. Trupi i njeriut është i lidhur ngushtë me botën e brendshme të tij, shëndeti i njërës ndikon në shëndetin e tjetrës. Njerëzit me gjendje të shëndoshë fizike dhe mendore nuk ankohen nga sëmundjet trupore ndërsa ata të cilët janë të sëmurë psikikisht dhe që kanë probleme psikologjike vuajnë edhe nga sëmundjet fizike kështu që shërimit fizik i nevojitet edhe shërimi shpirtëror.

Kur'ani ka zbritur për të qenë shërim edhe për trupin edhe për shpirtin. Ashtu siç ndikon në forcimin moral të njeriut ndikon në funksionet biologjike të trupit.

Duhet ditur se Kur'ani është shërues i trupit dhe i shpirti për ata tek të cilët Kur'ani ka lëshuar rrënjë në zemra dhe mendje.

Kur'ani është shërues me lejen e Allahut i të gjitha sëmundjeve organike, psikike, gjithashtu Kur'ani është shërues i zemrës, mendjes dhe trupit në tërësi.

Kur'ani është shërues nga çdo sëmundje. Kush i lejon ato që Allahu i ka lejuar, i ndalon ato që i ka ndaluar dhe vetë personalisht largohet nga ato që Allahu i ka ndaluar dhe nuk dyshon në qëllimin dhe dëshirën e Allahut, do të përfitojnë nga Kur'ani shumë dobi.

Ka njerëz të cilët mendojnë vetëm për ilaçin material dhe nuk besojnë në ndikimin e besimit, fesë dhe të shpirtit, në anën tjetër ka njerëz të cilët besojnë në shërimin shpirtëror dhe nuk mendojnë në shërimin material mirëpo që të dy drejtimet gabojnë.

Allahu nuk ka zbritur nga qielli ndonjë shërim më të dobishëm, më gjithëpërfshirës, më madhështor dhe më efektiv për heqjen e sëmundjeve se sa Kur'ani.

Sehabet dhe Kur'ani

Sehabët janë kujdesur në mësimin e Kur'anit dhe shkencave të tij, në mësimin përmendësh të tij dhe në praktikimin pas mësimit të tij. Taberi transmeton nga Ibnu Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur me të!) se ka thënë: *“Ishim asisoj që nëse njeri prej nesh do mësonte dhjetë ajete, nuk i tejkalonte ato derisa t'i mësonte mirë dhe të punonte me to”*.

Abdurrahman es Selmi ka thënë: “Na kanë treguar ata të cilët na lexonin ne se ata e kishin mësuar Kur'anin nga Muhamedi a.s dhe ishin që nëse mësonin dhjetë ajete, nuk mësonin tjetër, derisa të punonin me ato që ndodheshin në ajete dhe kështu mësuam Kur'anin dhe punën me të së bashku.”

Në kohën e sahabëve u çliruan shumë vende islame dhe sahabët u shpërndanë nëpër to që t'u mësonin njerëzve Kur'anin dhe shkencat e tij dhe këto vend-mësime u quajtën më pas shkolla të tefsirit.

Shkencat e Kur'anit kanë filluar që në kohën e fillimit të Islamit, madje qëkur ndriçoi dielli i tij, sepse leximi dhe të medituarit në të si dhe tefsiri i tij, janë nga shkencat më kryesore të Kur'anit madhështor.

Gjeneratat e para dhe Kur'ani

Na është e njohur se mjekësia është shumë e vjetër, është e vjetër sa vet njeriu. Ne e dimë se mjekësia është një nga mrekullitë e Pejgamberëve e cila bëhej nga ata me lejen e Allahut.

Shembulli i Isait a.s. i cili shëronte të sëmurët nga lebrosa si dhe u kthente të verbërve shikimin.

Kur'ani tregon se kush shpëton një njeri ka shpërblim si të ketë shpëtuar tërë njerëzimin.

Në Kur'anin e Shenjtë, ka rreth 400 ajete në lidhje me ushqimin, shëndetin. Ekspertët duhet t'i përdorin këto ajete, të njihen me to dhe të përfitohet shumë nga këto ajete në çështjet mjekësore.

Në botën greke antike Hipokrati njihet si babai i mjekësisë, më pastaj muslimanët ishin të parët që i përpunuan mësimet greke të pa formuluara duke i definuar dhe trasuar ato në themelet e tyre kështu që mjekësia islame i dhuroi shumë mjekësisë botërore. Ibën Sina (i lindur më 980) dha një kontribut aq të madh për mjekësinë sa që e tërë Evropa dhe bota mësoi nga mësimet e tij dhe konsiderohet themeluesi dhe vënësi i gurëthemelit të mjekësisë, mirëpo ai që në moshën dhjetë vjeçare kishte mësuar Kur'anin.

Prej 16 punimeve mjekësore të Ibn Sinas, tetë prej tyre janë traktate të vargëzuara në mënyrë të tillë siç janë 25 shenjat që tregojnë përfundimin fatal të sëmundjeve, të rregullave higjienike, ilaçeve të vërtetuara, shënimeve anatomike, etj.

Kërkimi i shërimit në mënyrë të lejuar (hallall) është pjesë e fesë Islame të cilin Zoti i Lartmadhëruar e ka lejuar me mëshirën e Tij. Muhamedi a.s. ka thënë:

“Mjekohuni sepse Allahu për çdo sëmundje ka zbritur edhe ilaçin e saj, përveç pleqërisë!”.

Në një rast Muhamedi a.s ka thënë:

“Ai që e ka krijuar sëmundjen e ka krijuar gjithashtu edhe ilaçin.”

Shtëpia dhe leximi i Kur'anit

Ajeti i parë në Kuran i cili ka zbritur është **“Lexo”**. Muhamedi a.s i ka liruar robërit e luftës me kusht që ata t'i mësonin nga dhjetë musliman leximin.

Vërtetë shtëpia në të cilën lexohet Kur'ani është e rehatshme për banuesit e saj, në të prezantojnë melaiket, e braktisin atë shejtanët dhe rriten të mirat. Ndërsa në atë shtëpi ku nuk lexohet Kur'ani plogështia dhe mosvullneti për të qëndruar në të janë të dukshme tek banuesit e saj, ajo braktiset nga ana e melaikeve, pakësohen të mirat, dhe shndërrohet në vendstrehim për shejtanët.

Muslimani duhet të lexojë sa më shumë Kur'an, ose të dëgjojë sa më shumë Kur'an, sepse kështu ai ruan veten dhe shtëpinë e tij nga çdo e keqe dhe e lidh atë me Allahun e Madhëruar, dhe kështu nuk mbetet më vend për të keqen, por vetëm për melaike, mirësi dhe begati.

Njeriu duhet ta lidhë zemrën e tij me Krijuesin e saj, t'i lutet vetëm Atij që ta shërojë atë, dhe të jetë i bindur se shërimi është në dorë të Allahut, dhe nga ilaçet më të mira për shërim është Libri i Allahut. Duke qenë se zemra i nënshtrohet Allahut dhe e pranon shërimin me Librin e Tij, dhe njeriu ka vendosmëri të fortë në shërimin me Librin e Allahut, atëherë njeriu shërohet me shërim të plotë nga Allahu i Madhëruar.

Shërimi nga sëmundja e fundit

Për çdo sëmundje Zoti i Lartmadhëruar ka parapa shërimin, ka parapa edhe shërimin e vdekjes, nuk është për qëllim për ndalimin e vdekjes apo shërimin për të mos vdekur por qëllimi është se edhe pas vdekjes Kur'ani na ka sqaruar se çka do pasojë dhe si të përgatitemi për atë fazë të jetës sepse Kur'ani siç na udhëzon si duhet jetuar në këtë botë na udhëzon edhe për në xhenet. E kjo e fundit është shërimi më i rëndësishëm i të gjitha fazave të jetës së njeriut.

Lusim Zotin e Lartmadhëruar të na bëjë Kur'anin shërues nga çdo sëmundje, udhëzues dhe mëshirë.

NË BARNATOREN E LUTJEVE

Lutja është pjesë e natyrës njerëzore. Përndryshe, lutja është një veprim për kërkim falje, lavdërimi, kërkesë për largimin e vështirësive, kërkesë e ndonjë begatie ose falënderim.

Kur Aishja r.a. e ka pyetur Muhamedin a.s. se cilën lutje ta bëjë në natën e Lejletul Kadrit, Muhamedi a.s. i ka thënë:

O Zoti im, Ti je falës,

E do faljen,

Më fal mua.

Përndryshe, lutja është:

- Armë e besimtarit;
- Shtyllë e fesë;
- Thelb i adhurimit;
- Ushqim shpirtëror dhe mendor;
- Shpresë dhe kërkesë drejtuar Allahut xh.sh.; dhe
- Dritë e qiejve dhe e Tokës me të cilën qetësohen zemrat dhe shpirtrat.

Kur të lutesh:

Lute Zotin:

- Me zemër;
- Me shpresë;
- Me durim;
- Me sinqeritet;
- Me bindje të thellë; dhe
- Me vendosmëri.

Dije se lutja ka:

- Shtyllat;
- Degët;
- Kohën; dhe
- Arsyen; e saj.

- Nëse e qëllon shtyllën, forcohesh;
- Nëse i qëllon degët, lartësohesh;
- Nëse e qëllon kohën dhe arsyen, shpëton.

- Shtylla e saj është: që të bëhet me gjithë zemër dhe duke shpresuar në Allahun;

- Degët e saj janë: singeriteti dhe ushqimi hallall;
- Koha është: kur njeriu është i vetmuar dhe i qetë shpirtërisht;
- Arsyet e pranimit janë: salavatet mbi Muhamedin a.s.

Zoti i Lartmadhëruar gëzohet kur besimtari i lutet Atij, ndërsa hidhërohet kur besimtari e braktis lutjen. Zoti i Lartmadhëruar në Kur'anin fisnik i ka thënë Muhamedit a.s.:

“E kur robërit e Mi të pyesin për Mua, Unë jam afër, i përgjigjem lutjes së atij që lutet...”

- Njeriu ndonjëherë sëmuret dhe e humb shëndetin dhe pasurinë;
- Ndonjëherë pikëllohet;
- Ndonjëherë tradhtohet; e
- Ndonjëherë frikohet.

Përpos lutjeve të falënderimit, lavdërimit, kërkim faljes, njeriu ka nevojë të lutet edhe për tejkalimin e vështirësive, e për këtë duhet të shkojë tek barnatorja e lutjeve. Barnatorja e lutjeve i ka këndet e veta dhe duhet shikuar në barnatore llojin, formën dhe mënyrën e lutjes, për rastin e caktuar. Të shikojmë disa kënde të lutjeve që gjenden në barnatoren e lutjeve sipas Kur'anit dhe efekti i tyre shërues në ato raste.

Këndi i barnatores për fëmijë, sëmundje dhe pasuri

Nëse ndodhë dhe humb pasuri, s'ke fëmijë, mbetesh i vetmuar, mos ngurro por lutju Zotit dhe thuaj:

“Më gjeti fatkeqësia, kurse Ti je më i Mëshirshmi i të gjithë mëshiruesve.

Zoti do të përgjigjet ashtu siç iu përgjigj Ejubit a.s.:

“Iu përgjigjëm nga mëshira Jonë dhe fatkeqësinë që e mundonte ia hoqëm, dhe ia dhamë familjen, dhe krahas tyre edhe aq (ia dyfishuam familjen), që të jetë mësim për adhuruesit.” (El-Enbija, 83-84)

Mos mendo se kjo ka të bëjë vetëm me pejgamberët dhe posaçërisht për Ejubin a.s., përkundrazi, Kur'ani e tregon këtë rast në mënyrë që kur të ketë raste të tilla le të luten njësoj, se Ai Allahu do t'ju përgjigjet atyre ashtu siç ju ka përgjigj Ejubit a.s..

Këndi i barnatores për pikëllim dhe zemërim

Nëse je i zemëruar, i pikëlluar, lutju Zotit dhe thuaj:

“Nuk ka Zot përveç Teje, Ty të takon Lavdërimi, Unë me të vërtetë isha prej të padrejtëve.”

Mos mendo se kjo ka të bëjë vetëm me Junusin a.s. i cili ishte në momentet më të vështira, në thellësi të detit, në errësirën e barkut të peshkut, sepse kjo tregon se ashtu siç Junusi a.s. i është përgjigj, ashtu do t'ju përgjigjet edhe atyre të cilët janë në vështirësi dhe në pikëllim:

“Iu përgjigjëm dhe e shpëtuam nga ajo që e shtrëngonte. Kështu Ne i shpëtojmë besimtarët.” (El-Enbija : 87, 88).

Pas lutjes me vendosmëri, largohet pikëllimi dhe zemërimi.

Këndi i barnatores për fëmijë

Fëmija është dritë e jetë dhe kopsht i kësaj bote. Nëse nuk ke fëmijë shiko në barnatoren e lutjeve dhe lutju Zotit:

“O Zoti im, mos më lër të vetmuar, e Ti je trashëgimtari më i mirë.”

Zekerijai a.s. ishte plakur, eshtrat iu kishin dobësuar, ishte thinjur i tëri, gruaja e tij ishte plakur, por kur iu lut Zotit t’i japë fëmijë, Zoti ia plotësoi dëshirën dhe ia dhuroi djalë (Jahja), i cili ishte edhe pejgamber, i ditur, i urtë, i sjellshëm për familjen dhe i devotshëm. Mos mendo se kjo lutje është vetëm për Zekerijain a.s., përkundrazi, kjo është lutje të cilën duhet thënë edhe ata të cilët nuk kanë fëmijë dhe Zoti do t’ju përgjigjet ashtu siç iu është përgjigj Zekerija a.s.:

“Ju përgjigjem dhe atij i dhuroam Jahjanë.” (El-Enbija : 89)

Lutja në fjalë është për çdo çift bashkëshortor të cilët ende nuk e kanë përjetuar gëzimin e fëmijës.

Këndi i barnatores për sigurim nga tradhtia dhe mashtrimet

Nëse e ndjen se dëshirojnë të të tradhtojnë, atëherë lutju Zotit:

“...dhe unë çështjet e mia i lë në kompetencë të Allahut. Vërtetë Zoti i sheh robërit.”

Pastaj Zoti do të shpëton nga të këqijat e lajkave të tyre siç tregon Zoti i Lartmadhëruar:

“Dhe Zoti e mbrojt nga të këqijat e të cilave e tradhtuan.”

Këndi i barnatores për largim të stresit dhe frikës

Nëse dëshiron të sigurohesh nga stresi dhe frika atëherë lutju Zotit:

**“Më mjafton Allahu, Ai është Ndihmëtari dhe Mbrojtësi më i mirë.”
(Ali Imran : 173)**

Atëherë Zoti frikën do ta zëvendësojë me *siguri* dhe *qetësi* shpirtërore dhe në mirësi, siç e tregon ajeti fisnik:

“Dhe iu shndërrua në begati prej Zotit dhe në mirësi dhe nuk i përfshiu asnjë e keqe por vetëm kënaqësia e Zotit.” (Ali Imran : 174)

Barnatorja e lutjeve është e mbushur me lutje andaj mos hezito por lutju Zotit se ai të përgjigjet për:

- Shërimin;
- Tejkalimin e rreziqeve;
- Tejkalimin e fatkeqësive; dhe
- Shtimin e të mirave; dhe kërkesave tjera.

MREKULLIA LOGARITMIKE NË KUR'AN

Vërtetë, mrekullia logaritmike në Kur'anin fisnik është çështje e cila duhet të studiohet sepse është argument për zbritjen e Kur'anit dhe metodologji e gjeneratës së gjuhës bashkëkohore, sepse ne jemi gjenerata e logaritjeve kompjuterike dhe statistikore.

Secili hulumtues dhe secili studiues i Kur'anit fisnik do të gjejë fjalë të tematikave bile edhe të shkronjave, harmoni dhe mrekulli logaritmike, simetri numerike, barazi statistikore, e kjo e bën Kur'anin paraprijës të gjithësisë dhe argument bashkëkohor dhe tregon për mrekullinë Kur'anore dhe shërben si argument i ri për vërtetimin e Muhamedit a.s. për pejgamber madhështor.

Proporcionaliteti, harmonia simetrike logaritmike dhe numerike në Kur'an në tematikat e Kur'anit fisnik nuk janë të rastësishme por kanë qëllim të caktuar dhe harmoni të pakufishme.

Barazia e përsëritjes së fjalëve të një teme me përsëritjen e fjalëve të një teme tjetër është shumë e rëndësishme sepse tregon fakte të shumta dhe të qarta. Për këtë arsye Kur'ani fisnik ka kërkuar prej neve për me i shqyrtua, me i analizua, me i meditua të gjitha mrekullitë e tij, ku Zoti i Madhërua thotë:

“Librin të cilin ta kemi zbritur ty është i bekuar, me qëllim që të i mendoni ajetet e tij dhe të merrni mend o ju të mençur!” (Suretu Sad; 29)

“A nuk po e mendojnë Kur'anin apo në zemrat e tyre kanë pranga.” (Suretu Muhamed; 24)

Mrekullia logaritmike apo simetria numerike e fjalëve të tematikave të ndryshme na mahnitë. Përsëritja e fjalëve në mes të disa tematikave me disa tematika tjera ndryshon shumë. Nuk do koment se numri i barabartë i përsëritjeve nuk është vetëm në temat të cilat do t'i tregojmë por ka edhe shumë e shumë të tjera të cilat do të dalin në shesh pas ekspertizave të vazhdueshme shkencore dhe studimeve tjera dhe duke i përcjell statistikatat dhe përsëritjen.

Zoti i Lartëmadhëruar thotë:

“Dhe Ne veç të kemi dhënë ty shtatëshen e cila përsëritet dhe Kur'anin madhështor.”

Sureja e parë në Kur'an është suretul Fatiha e cila i ka shtatë ajete.

Harmonia numerike paraqitet në numrin 7. Kur'ani i ka përmend 7 qiej, ndërsa këtë fenomen e ka përsëritë 7 herë, e këtë po e tregojmë në ajetet të cilat vijojnë:

1. **“Pastaj vullnetin e vet ia drejtoi qiellit dhe i përsosi ata shtatë qiej.” (Suretul Bekare; 29)**
2. **“Lartmadhëri të merituar i shprehin Atij shtatë qiejt e toka dhe çka ka në to.” (Suretul Isra; 44)**
3. **“Thuaj kush është Zot i shtatë qiejve dhe zot i Arshit të madh.” (Suretul Muëminunë; 86)**
4. **“Dhe ata i krijoi shtatë qiej.” (Suretu Fusilet; 12)**
5. **“Allahu është Ai që krijoi shtatë palë qiej dhe prej tokës aq sa ata.” (Suretu Talakë; 12)**
6. **“Ai është që krijoi shtatë qiej, palë mbi palë.” (Suretu Mulk; 3)**
7. **“A nuk e keni parë se si Allahu krijoi shtatë palë qiej.” (Suretu Nuh; 15)**

Zoti i Lartmadhëruar pasi e zbriti njeriun në tokë, së bashku me të e zbriti edhe Iblisin. Iblisi vazhdimisht mundohet ta mashtror njeriun. Zoti i Lartmadhëruar dëshiron që njeriu ta konsideroj armik të hapët. Kështu që në Kur'an 11 herë përmendet “Iblisi” po ashtu edhe 11 herë përmendet “kërkimi mbrojtje prej tij”. A thua a mos është kjo rastësi?.

Viti i ka 12 muaj, Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Te Allahu numri i muajve është dymbëdhjetë, ashtu si është në librin e Allahut.” (Suretu Tevbe; 36)

Fjala “muaj” (shehr) në Kur'an është përsëritë 12 herë, po kaq muaj i ka viti. Simetria logaritmike nuk paraqitet vetëm në tematika. Harmonia dhe simetria vazhdon edhe te shkronjat. P.sh.: Rojtarët e xhehenemit, pra melaqet që mbikëqyrin në të, janë nëntëmbëdhjetë. Këtë e përmend Kur'ani në ajetin fisnik:

“E ku e di ti se çka është sekar. Ai nuk lë send të mbetët pa e djegur. Ai është që ua prish dhe ua nxin lëkurat. Mbikëqyrës mbi të janë nëntëmbëdhjetë.” (Suretul Mudethir ; 30)

Ne shohim se ajeti “Bismilahirr-Rrahmanirr-Rrahim” me të cilin e fillojmë Kur'anin i ka 19 shkronja.

Mrekullia logaritmike nuk përkufizohet vetëm në përsëritjen e barabartë të fjalëve të disa tematikave të një qëllimi, apo tematikave të cilat kanë ndërlidhje të ngushtë mes vete apo tematikave të kundërta, por ajo ka të bëjë edhe me harmoninë dhe simetrinë numerike mahnitëse logaritmike dhe me befasi statistikore.

Mrekullia e Kur'anit paraqitet edhe në përqindje sikurse është rasti i përsëritjes së fjalëve “tokë” dhe “det”. Fjala “tokë” është përsëritë 13 herë, ndërsa fjala “det” është përsëritë 32 herë, e kjo ndërlidhet me proporcionin real të tokës me ujin (det), sepse 71,11% e globit është e mbuluar me ujë dhe 28,88% e globit të tokës është e mbuluar me tokë.

Lloji njeri përbëhet prej dy gjinive, prej burrit dhe gruas. Por edhe shtohet prej dy gjinive. Nëse shikojmë në Kur'an shohim se 24 herë është përmend “burri”, po ashtu edhe 24 herë është përmend “gruaja. Atëherë bëhet pyetja: Mos është kjo rastësi?!

Prej gjymtyrëve të njeriut, gjuha është mjeti me të cilën komunikohet dhe këshillohet, kështu që shohim se në Kur'an, 25 herë është përmend “gjuha” dhe po ashtu 25 herë është përmend “këshilla”. Kjo nga shkakut se me gjuhë këshillohet.

Fjala “dobi” (nefe'a) me trajtat e saja është përsëritur 50 herë, edhe fjala “dëm” (fesad) me trajtat e saja është përsëritë 50 herë.

Fjala “shejtan” është përsëritë 68 herë, po ashtu edhe fjala “Melaqe” është përsëritë 68 herë.

Fjala “namaz” është përsëritë 99 herë po aq sa janë “emrat e bukur të Allahut”.

Fjala “kjo botë” (dunja) është përsëritur 115 herë, po ashtu edhe fjala “ahiret” (bota tjetër) është përsëritur 115 herë.

Fjala “jetë” me trajtat e saja e cila është përdorë për jetën e njeriut në veçanti është përsërit 145 herë në Kur'anin fisnik. Po me këtë numër, pra 145 herë është përsërit edhe fjala “vdekje”.

Fjala “ditë” është përsëritë 365 herë, po aq sa ditë i ka viti dhe sa i kanë 12 muajt.

Fjala “njerëz” është përsërit 368 herë saktësisht sa është përsërit fjala “të dërguar” pra 368 herë.

Fjala “besim” (iman) në Kur'anin fisnik me të gjitha infinitivët e saj është përsërit 811 herë. Fjala “dituri” (ilm) me trajtat e saja është përsërit 782 herë dhe fjala “njohuri” (mearife) që edhe ashtu ka d.m.th. dituri me të

gjitha trajtat e saja është përsërit 29 herë që d.m.th. fjala “Dituri” është përsërit 811 herë, aq sa është përsërit fjala “besim” (iman).

A thua kjo harmoni, kjo simetri, ka ardhur rastësisht ??

Rastësia është në kundërshtim me besimin, sepse rastësia nuk ndodh te Allahu, por gjithçka ndodh siç e ka shkruar dhe siç e ka caktuar Allahu me diturinë e tij të përhershme.

Tema për barazi, simetri dhe harmoni, ka nevojë ende për studim, hulumtim dhe kohë për secilin studiues dhe ekspert. Ndoshta dikujt nuk i mjafton edhe e tërë jeta. Pasi që barazia, harmonia, simetria është cilësi parimore e çdo çështje në ekzistencat të cilat i ka krijuar Allahu i Lartmadhëruar duke fillua prej elementeve me të thjeshta dhe më të imta siç janë atomet, por edhe më të imta se ato të cilat janë elemente përbërëse të sendeve, deri te përsosshmëria e plotë e çdo peshe, dhe çdo lëvizjeje të atomeve dhe pjesëve tjera në diell, në tokë, në planetë, në yje, në komete, etj., të cilat nuk mund të i numërojmë. Në bazë të analizave, teleskopëve, fotografimit, shkenca ka vërtetuar se çdo gjë në gjithësi i nënshtrohet një rregulli dhe ekuilibri të përpiktë, mu ashtu siç e tregon edhe Kur’ani fisnik në ajetin:

“Në krijimin e Mëshiruesit nuk mund të shohësh ndonjë kontrast.” (Suretul Mulk; 3)

Çdo gjë që e zbulojmë i nënshtrohet një rregulli dhe baraspeshoje siç e përmend Zoti i Madhëruar në Kur’anin fisnik:

“Në të kemi vendosur kodra dhe kemi bërë që në të të mbijnë bimë të caktuara të të gjitha llojeve.” (Suretul Hixhr ; 19)

Pra, ja, ky është Kur’ani fisnik i cili i ka specifikat e tij, barazinë, peshojën, harmoninë, përputhshmërinë numerike (të cilën njeriu nuk ka aftësi, bile jo vetëm një njeri por të gjithë njerëzit dhe xhinët së bashku). A nuk është i vërtet dhe i pamohueshëm dhe i sigurt shpallje dhe zbritje të vula e pejgamberëve Muhamedi a.s. prej Zotit të Lartëmadhëruar.

Ky barazim, kjo harmoni dhe kjo përputhshmëri është metodologji e re prej mrekullive Kur’anore të cilat zbulohen pas studimit, analizës dhe hulumtimit, mirëpo kjo metodologji është e prerë dhe nuk lejon polarizim sepse është ekzakte dhe nuk lejon mendime të lloj-llojshme, sepse nuk është as komentim as interpretim ku mund të ketë mendime të ndryshme.

“Thuaj edhe sikur të bashkoheshin njerëzit dhe xhinët për të sjellë një Kur’an të tillë, ata nuk do të mund të bënin si ky, sado që do ta ndihmonin njëri-tjetrin.” (Suretul Isra ; 88).

Ndoshta e tëra ajo çka është thënë është shpjegim i fjalës së Zotit të Lartmadhëruar:

“Allahu është Ai që e zbriti librin e vërtetë dhe vendosi barazi, baraspeshojë dhe drejtësi.”

Çështja është ende e hapur, ajo ende vazhdon dhe meriton të studiohet. Ende ka përputhshmëri dhe harmoni.

Fuqia njerëzore është e pamundur që ta përfshij dhe ta përmbledhë përfundimisht dhe nuk mund t'i del në fund, i tërë njerëzimi është i pa aftë të bëjë këtë.

Çështja është më e thellë, më e gjerë, madje edhe ti lexues i dashur duhet të hulumtosh, të studiosh sa të kesh mundësi, për mrekullinë e Kur'anit.

Parashtrohet pyetja: Sikur të gjithë dijetarët të bashkëpunonin me të gjitha mjetet e tyre dhe me të gjitha preparatet e tyre, a do të kishin mundur të përpilonin një Kur'an të tillë ??? Natyrisht se jo.

Tematikat janë të shumta, po ashtu edhe hulumtimet duhet të jenë të shumta, ndërsa numrat shtohen dhe shumëfishohen, a thua këtë a mund ta bëjnë të gjithë njerëzit e mos të flasim një njeri, analfabet siç ka qenë Muhamedi a.s.? A mundet? Jo, kurrësi jo! Pasha Zotin e Gjithësisë!

Kur'ani veç ka kërkuar prej atij i cili dyshon që të tentoj të sjell një Kur'an të ngjashëm dhe atë në ajetin fisnik:

“E në qoftë se jeni në dyshim në atë që Ne ia sjellim gradualisht robit Tonë, atëherë silleni ju një kaptinë të ngjashme si ai (Kur'ani) dhe thirrni (për ndihmë) dëshmitarët tuaj (zotat) pos Allahut, nëse jeni të sigurtë (në thëniet tuaja se Kur'ani nuk është prej Zotit).” (Suretul Bekare ; 23)

Kur'ani fisnik në këtë ajet fisnik i ka përfshirë të gjitha llojet e mrekullive e prej tyre pa dyshim se edhe mrekullinë numerike. Edhe nëse të gjithë njerëzit tubohen që ta bëjnë një Kur'an, nuk do të mundnin, sepse rezultatit e ka sjell Kur'ani në ajetin fisnik:

“E nëse nuk e keni bërë (deri më tash), e as që do ta bëni kurrë (edhe në të ardhmen), atëherë ruajuni zjarrit, lëndë e të cilit janë njerëzit dhe gurët, që është i përgatitur për mosbesimtarët. (Suretul Bekare ; 24)

HAPAT E SHEJTANIT

Shejtani do të thotë *i larguar* dhe *i dëbuar* nga mëshira e Allahut, apo me fjalë tjera *i mallkuar*, pra, shejtani është i mallkuar.

Dy cilësi kanë ndikuar që shejtani të jetë i mallkuar dhe i dëbuar nga mëshira e Zotit:

- E para: Kryelartësia; dhe
- E dyta: xhelozia.

Kur Zoti i Lartmadhëruar i tha shejtanit: - Bjeri në sexhde Ademit. Ai i tha: - Unë jam më i mirë se ai, sepse atë e ke krijuar prej dheu ndërsa mua më ke krijuar prej Zjarri. Pra xhelozia ndaj Ademit ndikoi që ai të tregoj kryelartësi dhe të mos i bie në sexhde Ademit.

Pastaj Shejtani i ka thënë Zotit të Lartmadhëruar se: Njerëzit do t'i humb nga rruga e drejtë, përpos besimtarëve të sinqertë. Dhe më jep afat deri në ditën e ringjalljes.

Zoti i jep shansin që deri në momentin e ringjalljes të jetoj aty ku jeton njeriu dhe që të tentoj të i largoj njerëzit nga rruga e drejtë, por ai nuk do të mund të i largoj besimtarët e sinqertë nga rruga e drejtë sepse specifike e shejtanit është që me mashtrime t'i largoj njerëzit nga rruga e drejtë, e besimtarët e sinqertë nuk bien pre e kurtheve të shejtanit.

- shejtani i shkon njeriut nga para,
- nëse është i pasuksesshëm i shkon nga mbrapa,
- nëse është i pasuksesshëm i shkon nga ana e djathtë,
- nëse nuk është i suksesshëm i shkon nga ana e majtë.
- shejtani nuk i shkon njeriut nga poshtë sepse në këtë anë njeriu bie në sexhde,

- po ashtu, shejtani nuk i shkon nga lart, se njeriu i ngrit duart lart dhe e lutë dhe e përkujton Zotin e Madhëruar,

- pra, sexhdeja dhe përkujtimi ndaj Zotit e largon shejtanin nga njeriu.

Shejtani ndonjëherë e sulmon njeriun, nëse nuk arrin të ketë sukses me sulm, ai i përgatit kurthe, nëse e sheh se njeriu nuk bie në kurthet e tij, fillon ta mashtroj, e nëse nuk mundet ashtu, tenton ta frikësoj e nëse nuk mundet ashtu, fillon ta vë në dyshime, nëse nuk mundet ashtu, ai veprat jo të mira ia

zbukuron kinse janë vepra të mira, e nëse nuk mundet ashtu, fillon t'i paraqitet njeriut se është një këshilltarë i mirë e i singertë dhe se ia do të mirën njeriut, por përkundrazi, shejtani qëllimin kryesor e ka që njeriun ta bëjë pabesimtar dhe të digjet në zjarr së bashku me të.

Zoti i Lartmadhëruar na ka urdhëruar që mos ta dëgjojmë dhe të mos shkojmë hapave të shejtanit, të mos biem në grackat dhe mashtrimet e shejtanit sepse ai është armik i përbetuar dhe i hapur i njeriut, ai ka larguar nga rruga e drejtë turma të mëdha të njerëzve. Ne duhet të logjikojmë të analizojmë dhe të mësojmë që të mos biem në kurrthet e shejtanit, sikurse po e tregoj tregimin në vijim se në çfarë hapa dhe çfarë metoda shkon shejtani deri sa ta shpie njeriun në pabesim:

Ja, hapat të cilat i përdor shejtani:

Ka qenë një beni israil, i cili ishte ndër më të devotshmit në kohën e tij. Në atë kohë jetonin tre vëllezër, ata kishin një motër virgjëreshë dhe nuk kishin motër tjetër, pos saj.

Të tre vëllezërit ishin emëruar vullnetar në luftë në rrugën e Allahut. Nuk dinin se në përkujdesjen e kujt ta linin dhe ku ta vendosnin motrën e tyre, sepse nuk kishin besim te askush. Të gjithë së bashku u pajtuan që ta dërgojnë te një mistik beni israil që të përkujdesej për të, sepse vetëm tek ai u pushonte zemra.

Shkuan dhe e pyetën që motrën e tyre ta lënë në përkujdesje të tij derisa të kthehen, por ai thotë: - Më ruaj o Zot! Unë kurrë nuk mund ta pranoj.

Ata vazhdimisht insistonin derisa e bindën, dhe pranoi, por me një kusht: që të banojë në një shtëpi përballë fatoes së tij.

Ata pajtohen dhe e dërgojnë motrën e tyre te ajo shtëpi dhe shkojnë.

Një kohë të gjatë, derisa ajo banonte aty, ai ia përgatiste ushqimin, zbriste te dera e fatoes, pastaj e thërriste, ajo dilte nga shtëpia e saj dhe e merrte ushqimin që ia përgatiste.

➤ HAPI I PARË

Shejtani shkon me butësi te mistiku dhe e këshillon, *se ai duhet të punojë punë të mirë, ai duhet të fitojë shpërblim më të madh, dhe se kur ajo vajza del nga shtëpia e saj ditën, e shohin të tjerët dhe mund të keqkuptojnë, por më mirë është që të shkonte me ushqim te shtëpia e saj dhe ta vendoste ushqimin te pragu i shtëpisë, kështu do të fitonte shpërblim më të madh.*

Ai e pranon atë këshillë dhe vazhdon t'ia përgatis ushqimin dhe t'ia dërgonte te pragu i shtëpisë së saj, por nuk fliste me të fare.

➤ HAPI I DYTË

Kaloi një kohë, pastaj i shkon Iblisi e i thotë në vesh: *Ti duhet të fitosh shpërblim edhe më të madh, dhe e nxiste vazhdimisht duke i thënë: Sikur të flisje më të, do të çmallej, sepse ajo është e përmalluar për vëllezërit e saj.*

Iblisi e këshillonte kështu vazhdimisht, derisa prej fatoes së tij, filloi të bisedojë me të.

➤ HAPI I TRETË

Pastaj i shkon Iblisi e i thotë: *Sikur të shkoje te dera, të ulesh pranë fatoes, e ajo pranë shtëpisë së saj e të bisedonit, do të kishte qenë më mirë për të.*

Kështu ai nuk ndalej, derisa zbret dhe ulet para fatoes, e ajo vajza ulej para derës së shtëpisë ku banonte dhe bisedonin nga larg.

Një kohë kaloi kështu.

➤ HAPI I KATËRT

Pastaj i shkon Iblisi e i thotë: *Ti duhet të fitosh shpërblim më të madh, duke u sjellë më mirë me të. Pra, shko prej fatoes tënde dhe ulu në prag të shtëpisë së saj e bisedo me të, sepse më mirë është për të.*

Ai vazhdimisht e këshillonte kështu, derisa edhe ashtu veproi për një kohë.

➤ HAPI I PESTË

Pastaj shkon Iblisi e i thotë: *Nëse dëshiron shpërblim më të madh, shko dhe hyr në shtëpinë e saj, bisedo më të brenda, që mos t'ia shohin të tjerët fytyrën, se kjo është më mirë për ty dhe shpërblimi është më i madh.*

Iblisi kështu vazhdimisht e këshillonte, derisa filloi të hyjë në shtëpinë e saj, bisedonte me të ditën, e kur kalonte dita shkonte në faltoren e tij.

➤ HAPI I GJASHTË

Pastaj i shkon Iblisi, *ia zbukuron fytyrën e asaj vajze para tij, derisa ai e prekë në trup dhe e puthë.*

➤ HAPI I SHTATË

Iblisi *vazhdimisht ia zbukuronte fytyrën e saj, derisa e shtyn të kontaktojë seksualisht me të, e lë shtatzënë, e ajo pastaj lind fëmijë.*

➤ HAPI I TETË

Pastaj i shkon Iblisi e i thotë: *Çka mendon nëse vijnë vëllezërit e saj e e shohin se ajo ka fëmijë me ty, si do të vepronin me ty? Nuk ka shpëtim prej tyre, andaj shko, merrja fëmijën, mbyte dhe varrose, se ajo frikësohet prej vëllezërve të saj, e do ta mbajë sekret atë se ti ke kontaktuar seksualisht me të.*

Ai ashtu veproi dhe e mbyti foshnjën.

➤ HAPI I NËNTË

Pastaj i thotë Iblisi: *Mbyte edhe vajzën dhe varrose me të birin e saj. A mendon dhe a ke besim se ajo mund ta mbajë sekretin?.*

Kështu ai e mbytë edhe vajzën, e merr vajzën dhe fëmijën dhe i dërgon në një greminë, i varrosë aty dhe mbi varr vendos një guri të madh.

Shkon te faltarja e tij dhe fillon të lutet një kohë të gjatë, deri sa kthehen vëllezërit e saj nga lufta.

Kur kthehen vëllezërit nga lufta, e pyesin për motrën e tyre. Ai i ngushëllon dhe u thotë: **“Zoti e mëshiroftë”** dhe fillon të qajë para tyre, e u thotë: - **Nuk ka pasur vajzë më të mirë, por ajo ka vdekur, ja ku e ka varrin.**

Vëllezërit shkojnë dhe e shohin varrin, aty qajnë për motrën e tyre, qëndrojnë disa ditë te varri i saj dhe kthehen në shtëpi të tyre.

➤ HAPI I DHJETË

Kur bien vëllezërit për të fjetur, u paraqitet shejtani në ëndërr në formë të një njeriu udhëtar dhe fillon prej vëllait më të madh, duke e pyetur për motrën e tyre, e ai i tregon ashtu siç ka treguar mistiku për vdekjen e motrës së tyre, se si kanë shkuar tek varri i saj... Mirëpo shejtani i thotë: *Kjo është gënjeshtër, dhe u thotë që të mos i besojnë fjalëve të tij, sepse ai e ka lënë shtatzënë motrën e tyre, pastaj ajo ka lindur djalë, kurse ai e ka mbytur motrën tuaj së bashku me fëmijën e saj, ngase është frikësuar nga ju; e ka futur në një gropë, të cilën e ka hapur vetë pas shtëpisë në anën e djathtë, në të cilën ka qenë e vendosur. Shkoni te shtëpia në të cilën ka qenë e vendosur dhe kur të hyni do ta shihni se është ashtu si po u them juve.*

Pastaj i paraqitet Iblisi në ëndërr vëllait të dytë dhe ia tregon të njëjtat gjëra.

Pastaj i shkon edhe vëllait të vogël, duke iu paraqitur në ëndërr gjithashtu.

Kur u zgjuan në mëngjes u ulën të bisedonin mes vete.

Njëri thotë: - Mbrëmë kam parë një ëndërr të çuditshme - dhe ua tregon.

Edhe tjetri thotë se kishte parë po të njëjtën ëndërr!

Vëllai i madh thotë: - Po ajo është vetëm ëndërr e asgjë tjetër, lëreni këtë punë, harrojeni.

Më i vogli thotë: - Për Zotin, nuk e lë pa shkuar te ai vend dhe të shikoj se çka ka.

Shkojnë te shtëpia ku ka banuar motra e tyre, e hapin derën dhe kërkojnë vendin, të cilin ua kishte treguar njeriu (shejtani) në ëndërr, dhe e gjejnë motrën e tyre dhe fëmijën e saj të mbytur.

E pyesin mistikun, e ai u thotë se kjo është e vërtetë.

Atëherë ata e padisin te qeveritari i asaj kohe. E marrin mistikun prej fatoes së tij dhe e dërgojnë për ta dënuar me vdekje.

➤ HAPI I NJËMBËDHJETË

Kur ia lidhin duart për ta ekzekutuar, shkon Iblisi e i thotë: *Unë jam shoku yt, i cili të ka sprovuar me atë vajzë, të cilën e ke lënë shtatzënë, pastaj e ke mbytur atë me fëmijën e saj. Nëse sot më dëgjon dhe e mohon Allahun, i Cili të ka krijuar dhe të ka dhënë formën, atëherë unë do të shpëtoj prej vdekjes.*

Ai e dëgjon dhe e mohon Allahun.

Kur e mohon Allahun, shejtani largohet prej tij dhe atë e ekzekutojnë.

Për këtë ka zbritur ajeti:

“Njësoj, sikurse shejtani kur t’i thotë njeriut: “moho”, e ai kur të mohojë thotë (shejtani): “Unë largohem prej teje, unë i frikohem Allahut – Zotit të botëve”. Dhe përfundimi i të dyve është se ata do të jenë në zjarr përgjithmonë. Ky është dënimi për kriminelët” (Hashr , 16, 17).

EZANI, ZHURMËN E SHNDËRRON NË QETËSI SHPIRTËRORE

Organi kryesor i shqisës së të dëgjuarit është veshi. Funkzioni i tij është: mbledhja, përcjellja dhe përpunimi i sinjaleve akustike, tingujve, zërave, zhurmave, drejt organeve të tjera të aparatit dëgjimor.

Pjesët e veshit janë: pjesa e veshit të jashtëm, të mesëm e të brendshëm.

Pjesa e jashtme e cila përbëhet nga llapa e veshit, kanali i dëgjimit dhe daulla e veshit.

Pjesa e mesme e cila përbëhet nga tre kockëzat e veshit, çekiçi, yzengjia, kudhra (stapes, incus dhe malleus).

Pjesa e brendshme e cila përbëhet nga Kërmi (Cochlea), që shërben për transformimin e lëkundjeve mekanike në impulse nervore, dhe labirinti, ose i quajtur organi vestibular, që nuk i shërben dëgjimit por ndjenjës së ekuilibrit.

Duhet ditur se dëgjimi është një proces ndijor dhe rezultat i një aktiviteti të sinkronizuar të një sërë organesh dhe qelizash.

Njeriu është në gjendje të shquaj një repertor të gjerë tingujsh dhe të prodhojë imazhe sonore, e kjo realizohet në sajë të pranisë së një kategorie qelizash të specializuara, të pozicionuara në zonën e veshit të brendshëm.

Gjatë procesit të dëgjimit valët e zërit kapen së pari nga llapa e veshit të jashtëm i cili i “mbledh” ato dhe i drejton për në kanalin dëgjimor. Pastaj valët godasin daullen e veshit ose membranën timpanike që shtrihet gjatë fundit të brendshëm të kanalit dëgjimor dhe e bëjnë atë të dridhet. Tre kockat e veshit të brendshëm (të quajtur **çekiçi, kudhra dhe yzengjia**) i dërgojnë këto dridhje te kërmi i veshit, një organ në formë spiraleje në veshin e brendshëm. Dridhjet e zërit që futen në kërmin e veshit krijojnë valë në lëngun që ai përmban. Këto valë bëjnë që një ndarje delikate, membrana bazilare të ndryshojë formën e saj.

Çka thotë Kur'ani për dëgjimin?

Dëgjimi është i përmendur në Kur'an. Zoti i Lartmadhëruar tregon për dëgjimin, shikimet, që nga embrioni ku thotë:

“Allahu ju nxori nga barqet e nënave tuaja kur nuk dinit asgjë dhe ju bëri me shqisa të të dëgjuarit, të parit dhe me zemër e mendje...”(15 :78).

Shihet se sipas Kur'anit renditja fillon me dëgjimin e pastaj shikimet. Kur'ani dëgjimin e ka përmend në njëjës ndërsa shikimin në shumës. Rënditjen e këtyre shqisave e vërteton edhe embriologjia. Të shikojmë si e shpjegon embriologjia krijimin e fetusit dhe organet dëgjimore dhe shikimet:

Sipas embriologjisë ndjenja e dëgjimit formohet para funksioneve tjera vitale.

-Që nga java e 8 e shtatzënisë fillon të zhvillohet Shqisa e dëgjimit.

-Prej javës së 18 deri në javën 22 të shtatzënisë formohet veshi i brendshëm dhe nervat e trurit janë të zhvilluara mjaftueshëm ashtu që foshnja dëgjon të rrahurat e zemrës së nënës.

-Rreth javës së 25 të shtatzënisë foshnja dëgjon edhe zërat e jashtëm, ndërsa gjer në javën e 27 fillon njohjen e zërave.

Për dallim nga shqisa e të dëgjuarit, shqisa e të parit zhvillohet tek në javën e 26 të shtatzënisë, pas kësaj periudhe embrioni fillon t'i hapë dhe t'i mbyllë sytë.

Duhet pasur parasysh që fëmijët në rend të parë duhet aktivizuar në dëgjim e pastaj në shikimin e lojërave, pra në argëtimin e tyre në lojëra kompjuterike, pra në rend të parë duhet ta aftësojnë shqisën e të dëgjuarit e pastaj shqisën e të parit, e jo siç po ndodh në shekullin njëzetë e një ku në rend të parë po zhvillohet shqisa e të parit e pastaj shqisa e dëgjimit, gjë që do të ndikojë që njeriu të jetojë më i izoluar dhe më i mbyllur në vetvete. Shkaktar i kësaj është zhvillimi i teknologjisë informative-kompjuterike.

Dëgjimi dhe dëmtimi i dëgjimit

Dëgjimi është dhunti e Zotit dhe këtë dhunti duhet shfrytëzuar për atë për çka e ka krijuar Zoti i Lartmadhëruar. Dëgjimi është mjeti i pranimi të shpalljes. Pa të dëgjuar nuk do të kishte qenë e mundur të pranohej shpallja prej pejgamberëve. Mirëpo, sikurse dëmtohen pjesët e tjera të trupit ashtu edhe dëgjimi dëmtohet. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Thuaj: Nëse Allahu ua merr të dëgjuarit, të parit dhe ua mbyll zemrat dhe mendjet, cili zot tjetër pos Allahut do t’ua sjell ato”.

Si dëmtohet shqisa e dëgjimit

Dëgjimi dëmtohet kur membrana bazilare deformohet nga një valë zëri që vjen në të, gjithashtu zhvendoset edhe organi i Kortit. Ky organ përmban receptorët dëgjues, një koleksion qelizash me zgjatime në formë qimesh. Sipër tij është membrana tektoriale. Lëngu tek kërmilli i veshit e shtyn lart membranën bazilare kështu që qelizat me zgjatime në formë qimesh fërkohen me membranën tektoriale. Ky veprim shkakton menjëherë impulse nervore në nervin dëgjimor, i cili i përcjell mesazhet deri në lobet temporale të trurit.

Dëmtimi i dëgjimit bëhet nga:

- 1. Ndotja akustike;**
- 2. Përdorimi i barnave (ilaçeve); dhe**
- 3. Emocionet dhe ndjenjat negative.**

1. Nivelet e dëgjimit dhe ndotja akustike.

Veshi, si aparat i dëgjimit nuk mund të dëgjoj zërin prej 0-10 dB. Këtë ultësi të zërit e ka buburreci.

Njeriu nuk mund ta dëgjoj zërin e buburrecit sepse ai ka ultësinë prej 0-10 dB dhe Zoti i Lartmadhëruar këtë e ka treguar para 14 shekujve kur ka thënë:

“Dhe atëherë kur arritën në luginën e buburrecave, një buburrec tha: - O ju buburreca hyni në vendet tuaja që të mos u copëtojë Sulejmani dhe ushtria e tij duke mos ju vërejtur.” (en-Neml :18)

Fazën e parë të dëgjimit ku veshi mund ta dëgjojë zërin është prej 10-20dB. Ky është zëri më i ulët që Kur’ani e ka quajtur **“Rikza”**, me fjalë tjera fillimi i dëgjimit fillon nga kjo masë e zërit. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“...ose a po e dëgjon zërin tepër të ulët të tyre (Rikza).” (Merjem : 98)

Faza e dytë e dëgjimit të veshit është prej 20-40dB. Ky është zëri i ulët që Kur’ani e quan **“hemsu”**. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“E, para të Gjithmëshirëshmit ulen zërat e nuk dëgjohej tjetër pos një zëri i ulët (hemsu).” (TaHa : 108)

Niveli kur fillon të çrregullohet gjumi është 42-45 dB.

Dëmtimi i mundshëm i të dëgjuarit bëhet prej 120-140 dB.

Kur’ani ka përmend se një dënim prej dënimeve para ditës së Kijametit është **“ushtima” (Sajha)** e cila do të jetë prej 160 deri në 200 dB.

Niveli më i larti i ushtimës është në ditën e Kijametit të cilën Zoti i Lartmadhëruar e ka cilësuar është **“Saaaahatun”** e cila do të jetë prej 200 deri në 240 dB.

Shurdhimin e nervit të veshit e shkakton ndotja akustike ndërsa ndotjen akustike e shkaktojnë: zhurmat e prodhimit në industrinë tekstile, në prodhimin e mineraleve, po ashtu ndotjen akustike e shkaktojnë burimet e ndryshme të veprimtarive njerëzore siç janë mjetet e transportit, pra që nga mjetet motorike automobilistike, hekurudhore (trenat) dhe ajrore (aeroplanët), etj.

Makina në ecje (50 km/orë) shkakton zhurmën në 60-80 dB; Trenat e shpejtë, me shpejtësi maksimale (300 km/orë) shkaktojnë zhurmën në 110 dB; Kamioni në ecje (50 km/orë) shkakton zhurmën në 78-92 dB; Aeroplani në ngritje shkakton zhurmën në 110 dB;

Përpos industrisë dhe mjeteve motorike dhe automobilistike, ndotja akustike shkaktohet edhe nga aktivitetet private, qofshin nga lokalet natës muzika e lartë, apo sallonet e bastoreve.

Dihet se në Evropë rreth 65% e popullsisë janë të ekspozuar ndaj niveleve të larta të zhurmës (për 24 orë në 55 dB) e cila shkakton acarime dhe shqetësime të ndryshme.

Rreth 113 milionë njerëz (17%) janë të ekspozuar ndaj niveleve të zhurmës deri në 65 dB. Rreth 10 milionë njerëz janë të ekspozuar ndaj niveleve të papranueshme të zhurmës (për 24 orë në 75 dB).

Ka një konsensus se niveli i zhurmës në mjediset e hapura nuk duhet të kalojë 65 dB gjatë ditës, ndërsa në vendbanimet e reja ai nuk duhet të jetë më shumë se 55 dB.

Përpos zhurmave të jashtme janë edhe zhurmat e brendshme të veshit të cilat vijnë nga dëmtimi mikroskopik në mbaresën e nervit të dëgjimit në veshin e brendshëm. Lëndimet në këto mbaresa shkaktojnë edhe humbjen e dëgjimit.

2. Përdorimi i bamave (ilaceve)

Dëmtimi i dëgjimit nuk bëhet vetëm prej ndotjes akustike, por edhe prej faktorëve tjerë siç janë: marrja e tepërt e ilaceve (*barnat anti-inflamatore, antibiotike, sedativët, barnat kundër depresionit si dhe aspirina*). Po ashtu nga procesi i plakjes. Pastaj ndikon faktori social-psikologjik dhe ekonomik, demografik si dhe statusi social.

3. Emocionet dhe ndjenjat negative

Faktorë tjerë të dëmtimit të dëgjimit janë edhe varietet emocionale negative, sikurse: zemërimi, depresioni, ankthi, shqetësimet e ndryshme, lodhja si dhe dëshpërimi.

Ezani dhe dëgjimi

Ezan, (ar: Edhan) është folje nga emri “**udhun**”, që do të thotë *vesh*. Edhe pse në gjuhën shqipe quhet ezan, duhet të quhet edhan.

Veshi është mjeti i pranimit të shpalljes nga Zoti i Lartmadhëruar. Kur është dhënë propozimi që thirrja për namaz të bëhet nëpërmjet kambanave ose borisë, nuk ka kalua ai propozim, por i është dhënë përparësi propozimit që të bëhet thirrja me anë të zërit të njeriut dhe për këtë është caktua sehabiu Bilalli r.a., i cili ka pasur zërin e bukur.

Ezani është sunet i fortë dhe po ashtu sunet kifaje, që do të thotë se nëse në një lagje thërritet ezani në shtëpi ai cili falet nuk e thërret ezanin, kjo nënkupton se mjafton ezani i njërit për të tjerët, por nëse në një lagje nuk ka ezan atëherë ai i cili falet në shtëpi e thërret ezanin aq sa e dëgjojnë veshët e tij, sepse ezan do të thotë dëgjim. Pra, do të thotë thirrje publike e cila duhet të arrijë deri te veshi i njeriut e jo që i tejkalon normat e veshit sepse ezan do të thotë aq sa arrin te veshi e jo çka e dëmton veshin. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Dhe ku ka fjalë më të bukur se sa fjala e ati j i cili thërret për Allah dhe vepron punë të mira dhe thotë: Me të vërtetë unë jam prej muslimanëve.” (Fusilet : 33).

Komentatorët mendojnë se këtu është fjala për atë i cili e thërret ezanin.

Ezani thirret në një gjuhë të përbashkët: gjuhën Arabe. Në Ezan përmendet emri i Allahut, i të dërguarit të tij, bëhet thirrja për lutje dhe për shpëtim. Siç e përmendëm më lartë, se dëmtimi i dëgjimit shkaktohet prej tre faktorëve, e ato janë: ndotja akustike, përdorimi i barnave dhe emocionet negative. Duke pasur parasysh se 70% e trupit të njeriut përbëhet nga uji, përderisa profesori japonez Emoto (*ka punuar me mikroskop mbi kristalet e ujit për 12 vite me radhë*) ka konstatuar se kristalet e ujit reagojnë ndaj faktorëve të jashtëm, si: fjala dhe muzika. Ai ka konstatuar se kur njeriu dëgjon fjalë të bukura ose kur i thuhet lutje, pastërtia dhe përbërja gjashtëkëndëshe e kristaleve të ujit shfaqet më dukshëm, përderisa kur artikulohet fjala “djall” pranë ujit, kristalet marrin forma kaotike, deformohen. Po ashtu kur pranë ujit lëshohet muzikë Heavy-metal, kristalet e ujit shpërbëhen, përpos kësaj, kur pranë ujit përdoren fjalë fyese, banale, kristalet e tij deformohen.

Ai ka konstatuar se kristalet e ujit reagojnë dhe deformohen edhe kur mendohen gjëra negative, apo kur njeriu është i shqetësuar. Uji reagon edhe

sipas gradëve të ndryshme të vetëdijes, sikur i di të gjitha dhe merr formë sipas përbërjes së tyre.

Në një rast kur është pyetur prof. Emoto: Si reagojnë kristalet e ujit kur u jepet të dëgjohet Kur'an? Apo ndaj 99 emrave të Allahut?.

Përgjigja e tij ka qenë: Kristalet shfaqeshin në një mënyrë aq të bukur, sa që fillova të mendoja nëse unë kam gjë lidhje me Islamin?

A nuk ka thënë Zoti i Lartmadhëruar:

“Pra, me të përmendurit e Allahut qetësohen zemrat.” (Err-Rrad : 28)

Ezani thirret pesë herë në ditë. Në ezan bëhet përmendja e Allahut dhe në kohën kur si ushqim ditor përpos ushqimit janë bërë edhe barnat edhe ndotja akustike e shkaktuar nga fabrikat, automjetet dhe nga faktorët e ndryshëm dhe në kohën kur krijohen zhurma të ndryshme të cilat shkaktojnë shqetësime, është ezani mu ai që këtë shqetësim e shndërron në qetësim të zemrës dhe në qetësi shpirtërore.

Gjithsesi se kjo do të mbetet temë diskutimi edhe në të ardhmen, sepse njeriu ka nevojë të qetësohet e qetësimi i zemrës së njeriut bëhet duke e përkujtuar Zotin, sepse Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Ata të cilët besojnë dhe i qetësojnë zemrat e tyre duke e përkujtuar Allahun, pra duke e përkujtuar Allahun qetësohen zemrat dhe shpirtat.” (err-Rra`d : 28)

“E MIRA” DHE “E KEQJA”

Ligjvënës i vetëm dhe absolut është Allahu dhe askush tjetër, për këtë Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Vërtetë, vendimi dhe ligji i takon vetëm Allahut.” (Jusuf ; 40).

Muhamedi a.s. nuk është miratues i ligjeve por është transmetues dhe sqarues i ligjeve të Allahut. Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë Muhamedit a.s:

“Që edhe ti të gjykosësh në mes tyre me atë ligj që të ka zbritur Allahu.”.

Muxhtehidët (ekspertët e Jurisprudencës islame) i zbërthejnë, i elaborojnë, i përkthejnë, i vërtetojnë dhe i arsyetojnë ligjet e ligjësuara prej Kur’anit dhe sunetit.

Në fakt, mendja mund të konceptojë ligjin e Allahut. Allahu i Lartmadhëruar e ka ndërlidhë ligjin me atë çka e kupton mendja për atë veprim. E ka ndërlidhur ashtu që vetvetiu të konceptohet *e mira* dhe *e keqja* ose vetvetiu të kuptohet dallimi në mes tyre. Ata (dijetarët) kanë thënë se: *“Ligji është zbulues i asaj çka e kupton mendja (logjika) para ardhjes së tij”*.

E mira dhe e keqja shikohen në dy koncepte:

Sipas konceptit të parë:

-*E mirë* është ajo çka është në përputhshmëri me natyrshmërinë si f.v: ëmbëlsira, zëri i bukur, etj..

-*E keqe* është ajo çka është në kundërshtim me natyrshmërinë, si f.v: thatësia, zëri i keq, etj..

Sipas konceptit të dytë:

-*E mirë* është ajo çka është e përsosur (pozitive) si f.v.: dituria, sinqeriteti.

-*E keqe* është ajo çka është e mangët (negative) si f.v: injoranca dhe rrena.

Boshti i temës nuk ka të bëjë me këtë.

Tema ka të bëjë me çështjen e të kuptuarit e *të mirës dhe të keqes*, që do të thotë: a mund të kuptohen veprat e këqija dhe veprat e mira, prej pavarësisë logjike, apo ato patjetër duhet të kuptohen nëpërmjet ligjit (ligjit të Allahut), që do të thotë: Çka ka urdhëruar Ligjvënësi të jetë e mirë, dhe çka ka ndaluar Ligjvënësi të jetë e keqe, dhe pasi që mendja ta kupton të mirën, a është e kërkuar prej neve para se të vjen ligji i jonë (sheriati ynë) ta veprojme?!, dhe atë që mendja e kupton të keqe a është kërkuar të largohemi para se të vjen sheriati?!. E, nëse para se të vjen sheriati e kemi pasur për detyrë ta veprojme të mirën dhe e kemi vepruar, a pason shpërblimi?, dhe nëse është kuptuar e keqja, dhe është vepruar, a pason dënimi?

Në lidhje me këto çështje dijetarët janë ndarë në tri drejtime.

Drejtimi i parë: Drejtimi i Muëtezilëve¹

E mira dhe e keqja janë çështje të mendjes e jo të ligjit. Ligjet e Allahut janë në përputhshmëri me atë çka mendja e kupton të mirë ose të keqe. Atë që mendja e koncepton të mirë edhe te Allahu është e mirë, dhe atë që mendja e koncepton të keqe edhe te Allahu është e keqe. Me fjalë tjera, për veprim të së mirës rezulton shpërblimi ose për veprim të së keqes rezulton dënimi, edhe para ardhjes së ligjit.

Drejtimi i dytë: Drejtimi Esharij²

Ligji i Ligjvënësit (Allahut) është peshoja e *të mirës dhe të keqes*. *E mira dhe e keqja* janë çështje të ligjit e jo të mendjes. Me fjalë tjera, nuk ka as ngarkesë as ndalesë, përkatësisht as shpërblim e as dënim, para dërgimit të pejgamberëve.

¹ Muëtezilët janë pasues të Vasil bin Ata'ut, i cili ka vdekur 144.

² Esh'sharij quhen pasuesit e Ebi Hasan el Esh'sharit, ka vdekur në vitin 324 hixhretit.

Drejtimi i tretë: Drejtimi Maturdij³

Ky drejtim mendon se: *E mira* dhe *e keqja* janë çështje të mendjes (logjikës). Pra, nuk janë çështje të ligjit, por mendja vetëm e kupton ligjin. Sipas këtij drejtimi, njeriu shpërblehet për besim dhe dënohet për pabesim. Ndërsa përpos besimit dhe mosbesimit, çka është *e mirë* apo *e keqe* nuk kërkohet prej tyre, e as nuk kanë shpërblim e as dënim.

Drejtimi i parë: Drejtimi i Muëtezilëve

Sipas këtij drejtimi, “*e mira*” dhe “*e keqja*” janë çështje të cilat patjetër duhen të konceptohen, si f.v: “*E mirë*” është drejtësia (e vërteta) që bën dobi, ndërsa “*E keqe*” është rrena e cila e dëmton. Ose të cilat kuptohen por pas një analize dhe vështrimi si f.v.: “*E keqe*” është e vërteta e dëmshme dhe “*E mirë*” është gënjeshtër e dobishme. Kjo nga shkakun se mund të ndodhë që e vërteta disa persona i dëmton ndërsa në gënjeshtër është dobia e tyre. Me një analizë dhe vështrim, mendja shpie njeriun në këtë rast se në *të vërtetën* është dëmi, ndërsa në *gënjeshtër* është dobia, edhe atëherë kur gënjeshtër dëmton disa persona, ose përkundrazi është e dobishme edhe për ta, kjo sipas llogaritjes së interesit të përgjithshëm. Ose që mendja mund ta kupton por pas një përqendrimi të saj në atë çka ka sjellë ligji si f.v: “*E mirë*” është të agjëruarit e ditës së fundit të Ramazanit dhe “*E keqe*” është të agjëruarit e ditës së parë të muajit Sheval. Në këtë fushë mendja nuk ka aftësi të ndërhyjë. Obligimet janë çështje të specifikuar për ta zbuluar qëllimin e ligjit, të cilat për mendjen e njeriut janë qëllime të fshehura.

Sa i përket përkufizimit të “*së mirës*” dhe “*së keqes*”, muëtezilët janë ndarë në dy grupe:

- Muëtezilët e mëhershëm; dhe
- Muëtezilët e mëvonshëm.

³ Maturdij janë pasuesit e Ebi Mensur Muhamed el Maturdijut (Familja Maturdi e Samarkandit) i cili ka vdekur në vitin 333 h. Në këtë drejtim është medhhebi Hanefij.

Muëtezilët e mëhershëm thonë se “e mira” dhe “e keqja” janë cilësi qenësore të veprës, që do të thotë se burimin e kanë prej vet qenies së tyre e jo prej ndonjë elementi tjetër pas saj. Veprimi në vetvete dhe në gjendje normale buron ose të mirën në vetvete ose të keqen në vetvete pa shikuar se çka ndodh pastaj në të.

Muëtezilët e mëvonshëm thonë se “e mira” dhe “e keqja” është atribut i vet veprës dhe është i pandashëm dhe nuk merret parasysh a i bashkëngjitet a jo ndonjë veçori e mëvonshme.

Ligjet e sheriatit vërtetohen nëpërmjet logjikës (mendjes) në atë që mendja e sheh se është e domosdoshme, ose pas studimit e sheh se është e domosdoshme.

Ndërsa, sa i përket asaj çka mendja nuk e sheh të domosdoshme, apo pas studimit nuk e sheh të domosdoshme, ligjet janë sqarues të asaj çka është e fshehur nga ne. Ligjvënës i vërtetë është Ligjvënësi në mënyrë të përgjithshme.

Sipas këtij mendimi të muëtezilëve rezulton se: Prej robit kërkohet që të veproj të mirën në atë që e sheh se është e mirë edhe para zbritjes së sheriatit.

Ngjashëm me këtë kanë thënë dijetarët e sociologjisë: Peshoja e të mirës dhe të keqes është ajo çka kuptohet prej veprimit të së dobishmes ose të dëmshmes tek shumica e njerëzve, tek të cilët rezultojnë pasojat, apo paraqiten rezultatet e veprimit.

Argumentet e këtij drejtimi:

E para: Po të mos kishte qenë e njohur e mira dhe e keqja para sheriatit, do të kishte qenë absurde që të na mësoj kur ka ardhur sheriat, sepse do të na vinte diçka që dëgjuesi as nuk do ta paramendonte as nuk do ta logjikonte. E kjo është absurde. Për këtë arsye, ka qenë obligim që të jenë të njohura para ardhjes së tyre.

Replikohet me atë se: qëndrimi i sheriatit (ligjit) nuk është që ta paramendoj të mirën dhe të keqen. Sepse ne para ligjit paramendojmë çka është dënimi, shpërblimi, dhe mallkimi i veprës, e po ashtu paramendojmë çka nuk është shpërblimi dhe mallkimi. E paramendimi i të mirës dhe të keqes nuk është që ligji ta paramendoj, por qëndrimi i ligjit është vërtetimi i tyre, e ka dallim në mes të paramendimit dhe vërtetimit.

E dyta: Po të mos kishin qenë e mira dhe e keqja çështje logjike, atëherë prej Allahut do të kishte qenë e mirë çdo gjë, do të lejohej gënjeshtria edhe prej Allahut, sepse mendja nuk do të gjykonte as për të mirën as për të keqen. E po të lejohej gënjeshtria prej Allahut të Lartmadhëruar, atëherë nuk do të kishte pasur pengesë që të paraqiteshin mrekulli prej gënjeshtarëve. E kjo do të mbyllte derën e pejgamberisë e cila është derë e lumturisë së njerëzimit, e atëherë nuk do të mund të dallonim pejgamberin e vërtetë prej të ashtuquajturit pejgamber (gënjeshtarit). E kjo do të shpinte te zhvlerësimi i ligjeve.

Ky argumentim polemizohet në atë se: Gënjeshtria është mangësi (e metë), e Allahu është pa të meta.

Ne veç kemi thënë: *E mira* dhe *e keqja* kanë kuptime të përsosmërisë dhe mangësisë. E nuk ka argumentim (polemika) te dijetarët se ato janë çështje të logjikës.

Nga ky drejtëm rezulton se:

Tek ai i cili nuk ka arritur shpallja (ftesa) për obligimin si f.v. i moshërrituri në ndonjë ishull të pashkelur, ku nuk ka arrit njoftimi për ngarkesë, ku nuk ka pasur besim, prej tij kërkohet veprimi i të mirave dhe largimi nga të këqijat, dhe në botën tjetër dënohet edhe për atë që mendja e tij ka qenë e pavarur të gjykojë.

Drejtimi i dytë: Drejtimi Esh'arij

Ligji i Ligjvënësit (Allahut) është peshoja e të mirës dhe të keqes. “E mira” dhe “e keqja” janë çështje të ligjit e jo të mendjes, me fjalë tjera nuk ka as ngarkesë, as shpërblim e as dënim para dërgimit pejgamberik.

Ngjashëm me këtë kanë thënë disa dijetarë të Etikës:

- çka obligon ligji, apo çka quhet e lejuar, është “e mirë” ,
- çka e ndalon ligji, apo çka quhet e ndaluar, është “e keqe”.

Argumentimi i këtij drejtimi:

E para: Po të kishin qenë e mira dhe e keqja attribute vetanake të tyre në të vepruar, do të kishte qenë në rregull gjithmonë ashtu, dhe absolutisht kurrë nuk do të kishte qenë ndryshe, por gjithmonë veprimi do të kishte qenë përgjithmonë i mirë ose përgjithmonë i keq. Sepse ajo çka është

vetanake substanciale nuk ndryshon, përderisa dihet se rrena ndonjëherë është e mirë, dhe është obligative sikurse kur ka qenë në pyetje që pejgamberi të shpëtojë nga dora e kriminelit apo të nxjerrë veten nga kthetrat e gjakpirësit, në këtë rast e vërteta (e mira) është e keqe dhe e ndaluar.

Ky argumentim replikohet me atë se:

E keqja vetanake nuk bie ndesh me të mirën aksidentale. Sikurse edhe gënjeshtria në vetvete nuk është në kundërshtim me të mirën aksidentale, por përkundrazi shpëtohet vetja nga shkatërrimi.

Po ashtu mirësia e namazit është mirësi në vete. Mirësia e namazit nuk është në kundërshtim me të keqen që e kaplon atë, në rast kur të falurit bëhet në shtëpinë e uzurpuar.

E dyta: Po të kishin qenë e mira dhe e keqja të logjikshme Allahu nuk do t'i kishte zgjedhur për të qenë ligje të Tij, por do të kishin qenë të përkufizuara në ligjësimin e ligjeve. Sepse definitivisht i ka ligësuar dhe i ka ndërtuar në bazë të veprimit të keq ose të mirë. I logjikshmi nuk shikon në të kundërtën e asaj që është, sepse të keqen që njeriu e bën (aksidentalisht) Zoti e largon prej tij. Kështu që është vaxhib që dispozitat të jenë në përputhshmëri me logjikën. E obligueshmëria nuk e lejon të drejtën e të zgjedhurit.

Po ashtu edhe ky argument replikohet se:

Përputhshmëria e ligjit të Krijuesit me urtësinë e ligjshmërisë nuk e patjetëron domosdoshmërinë, por prapë se prapë vazhdon e drejta e të zgjedhurit. Sikurse prokurori bie vendim në përputhshmëri me ligjin, mirëpo kjo konsiderohet e drejtë për të sjellë vendim në gjykim, e jo detyrim, bile ka dallim në mes të atij që e bën obligative për veten e tij dhe atij që detyrohet të bëjë një veprim prej tjetrit. E para është e drejtë zgjedhjeje, e dyta detyrim apo imponim. Në Kur'anin fisnik ka zbritur ajeti: **“Zoti i juaj ia ka bërë obligim vetes së Tij për ju mëshirën.”**

E treta: Po të kishin qenë “e mira” dhe “e keqja” çështje e logjikës, do të kishte qenë e lejuar që ai i cili bënë keq të dënohet ose do të lejohej të mos dënohet nëse dikush e sheh se është e mirë e vepron (edhe nëse është keq) edhe para dërgimit të pejgamberëve, e dihet se kjo është e papranueshme, dhe në kundërshtim me argumentet e qarta të Kur'anit fisnik. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Dhe Ne nuk i kemi dënuar, përderisa kemi dërguar pejgamber.”

Po ashtu Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:
“Dhe Ne nuk i dënojmë derisa të dërgojmë të dërguar.”.

Muëtezilët kanë kundërshtuar duke thënë:

Pjesa e ajetit “të dërguar” ka për qëllim mendjen, sepse mendja është i dërguar i brendshëm (abstrakt) e cila ia tërheq vërejtjen të kryej obligimin, pra mendja është peygamberi.

Ky interpretim po ashtu nuk mund të pranohet, sepse sipas Kur'anit “i dërguar” ka për qëllim shpalljen e cila i shpallet njeriut.

Nga ky drejtim rezulton se:

Tek ai i cili nuk ka arritur shpallja (ftesa) për obligimin si f.v. i moshërrituri në ndonjë ishull ku nuk ka arrit njoftimi për ngarkesë, ku nuk ka pasur besim, nuk kërkohet prej tij dhe nuk ka shpërblim, gjithashtu edhe nuk dënohet edhe nëse ka bindje të mosbesimit të qartë.

Drejtimi i tretë: Drejtimi Maturidij. (I këtij drejtimi është medhhebi Hanefij)

Ky drejtim mendon se: “E mira” dhe “e keqja” janë çështje të mendjes (logjikës), pra nuk janë çështje të ligjit, por mendja vetëm e kupton ligjin.

Maturidijtë janë ndarë në dy grupe:

Maturidijtë e mëhershëm; dhe

Maturidijtë e mëvonshëm.

Maturidijtë e mëhershëm thonë se: njeriu shpërblehet për besim dhe dënohet për pabesim, ndërsa përpos besimit dhe mosbesimit, çka është e mirë, apo e keqe nuk kërkohet prej tyre, e as nuk kanë shpërblim për veprimin e të mirës e as nuk kanë dënim për veprimin e së keqes.

Maturidijt kanë sjellë argumente me sa vijon:

E para: Po të kishin qenë “e mira” dhe “e keqja” çështje jo të logjikës, por të ligjësimit, dhe para se të vinte ligji do të kishin qenë të barabarta në të njëjtën çështje p.sh. namazi dhe prostitucioni. Të bërit obligim njërën, e haram tjetrën nuk është prioritare prej thelbit të ligjit, ajo është të dhënit prioritet pa pasur të drejtë prioritative.

E dyta: Po të kishin qenë “e mira” dhe “e keqja” çështje të ligjit, do të kishte qenë që dërgimi i pejgamberëve dhe ardhja e feve sprovë dhe shkatërrim për botën, nxitje e konfrontimeve, shkaktar të mundimeve dhe vështirësive, kur dihet se njerëzit para feve kanë pasur liri absolute, kanë vepruar çka kanë dëshiruar, të sigurt se nuk do të dënohen e as nuk do të shpërblehen. E kur kanë ardhur Pejgamberët i kanë nda veprat në hallalle dhe harame, e atëherë njerëzit janë nda në dy grupe: besimtarë dhe pabesimtarë, dhe po ashtu në dy grupe tjera: një grup në xhenet dhe një grup në xhehenem. E dërgimi i shpalljeve do të kishte qenë mirësi dhe dëmtim, e kjo është e papranuar se Zoti i Lartmadhëruar ka thënë: **“Ty Muhamed të kemi dërguar mëshirë për të gjithë botët.”**

Ky argument sikurse tregon se “e mira” dhe “e keqja” janë çështje të mendjes, gjithashtu tregon se obligueshmëria e besimit dhe ndalimi i pabesimit janë çështje të mendjes. Mendja mund të jetë e pavarur në kuptimin e disa ligjeve f.v.: Obligueshmërinë e Imanit (Besimit) dhe të ndaluarit e pabesimit (ateizmit), sa që këtë mund ta kuptojë edhe fëmija i logjikshëm. Kështu pra robi është përgjegjës në atë që e kupton mendja. P.sh. Kush nuk beson, dënohet prej Zotit të Lartmadhëruar për mosbesim, pa marrë parasysh a i ka ardhur kumtimi i shpalljes apo jo.

Ebu Hanife r.a. thotë: Për injorancë (pabesim) askush nuk ka arsyetim, pasi që ai i sheh argumentet.

Maturidijtë e mëvonshëm mendojnë se: “E mira” dhe “e keqja” në tërësi janë çështje të mendjes, ata mendojnë në atë se: “e mira” dhe “e keqja” për njeriun nuk janë obligueshmëri ligjore, por bëhen obligueshmëri logjike kur të vendoset ligjshmëria nga Ligjvënësi, gjë që është e sigurt, sepse përderisa një çështje nuk ligjësohet është e paligjësuar. Pra, këto e kushtëzojnë kumtimin e shpalljes për ngarkueshmëri.

Këta mendojnë se para vendosjes (ardhjes) së ligjeve, robi nuk është i obliguar të veproj, apo nuk ndalohet nga diçka, e as nuk ka dënim nga Allahu i Lartmadhëruar.

Këta janë argumentuar: se dispozita e “të mirës” dhe e “të keqes” absolutisht nuk janë të domosdoshme edhe po që se dispozita të ishte dispozitë për: obligueshmëri të besimit (Imanit) dhe ndalimit të pabesimit (kufrit). Sepse për mendjen nuk është e pranueshme që Allahu të urdhërojë për besim e në të njëjtën kohë të mos shpërblejë edhe nëse është e mirë, e që të mos ndaloj pabesimin e të mos dënoj edhe pse është e keqe. Sepse Allahu nuk ka nevojë për adhurim sado që të jetë e shumë ajo, e nuk dëmtohet nëse nuk adhurohet sepse kur mendja nuk e ka obligueshmëri, veshëve (dëgjimit) nuk do t’i mbetej për detyrë ta përcjellë në mendje. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Dhe, Ne nuk ndëshkojmë përderisa nuk dërgojmë të dërguar”.

Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Çdo herë kur hidhet ndonjë grup në të (zjarr) rojet i pyesin: - Po a nuk ju ka ardhur peygamber për t’u tërheq vërejtjen. Ata përgjigjen: - Po sigurisht po, na janë ardhur peygamber, por ne i kemi përgënjeshtuar dhe u kemi thënë: Allahu nuk ju ka shpallur asgjë.”.

Mendimi më i drejtë

Mendimi më i drejtë është mendimi i Maturidijve të mëhershëm të cilët thonë se për njeriun ligjet e besimit janë të kërkuara para ardhjes së ligjit ndërsa ligjet praktike e sekondare nuk janë të kërkuara para ligjit. Kjo është në përputhshmëri edhe me logjikën por e tregon edhe Kur’ani. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Vërtetë Allahu urdhëron për drejtësi, bamirësi dhe respektim të afërmeve, dhe ndalon imoralitetin, të keqen dhe kriminalitetin.” (En-Nahl, 90).

Po ashtu ka thënë:

“Ju urdhëron për të mirën dhe ju ndalon të keqen.” (El Earaf, 158).

Domosdoshmërisht logjika i kupton të mirat dhe të këqijat por jo të gjitha. Argument për këtë janë hadithet që tregojnë për dënimin e natyralistëve në kohën e injorancës. Shembull thënia e Pejgamberit s.a.v.s. **“Poeti Kajs, prijës i poetëve digjet në zjarr”.**

Pastaj thënia e Pejgamberit s.a.v.s.:

“E kam parë (në natën e Israsë dhe Miraxhit) Amër Luhijin duke u zvarritur për mjekre në zjarr. Sepse ai ka qenë i pari i cili ka shpik idhujtarinë e arabëve. E dënimi i tij është bërë sepse ai nuk është udhëzuar në besim me mendjen e tij edhe pse kjo ka qenë para dërgimit të Pejgamberit.”.

Nuk ka dënim vetëm në bazë të ngarkimit. Burim i ngarkimit sipas tyre është mendja, sepse ato e kanë kuptuar dispozitën e ligjvënësit nëpërmjet mendjes, e pastaj e kanë kundërshtuar, e për këtë arsye meritojnë dënim.

Sipas këtij mendimi rezulton se: Natyralistët japin përgjegjësi për humbjen e rrugës së besimit, e nuk japin përgjegjësi për dispozitat e çështjeve sekondare, ndërsa çka është thënë te njerëzit se natyralistët do të shpëtojnë kjo nuk është ashtu sepse natyralistët janë tre llojesh:

Natyralistët e grupit të parë: të cilët me vizionin e tyre kanë kuptuar monoteizmin, si Kajs bin Saidetu el Ejadi, për të cilin i dërguari i Allahut Pejgamberi s.a.v.s. ka thënë: Ai do të ringjallet popull në vete. Ky grup do të jetë i shpëtuar, sepse kanë besuar duke u bazuar në mendjen e tyre të shëndoshë.

Natyralistët e grupit të dytë: të cilët besimin e drejt zëvendësojnë me idhuj pastaj për vete bëjnë hallall e haram si Amër bin Lejhi i cili ka hap rrugën për arabët që të adhurojnë idhujt, ka shpik ligje e zakone e pastaj arabët e kanë pasuar atë. Ky grup do të dënohet, sepse ka ndryshuar të vërtetën, dhe ka adhuruar puta e idhuj.

Natyralistët e grupit të tretë: të cilët as nuk bëjnë idhujtari, por as nuk kanë besuar në monoteizëm, dhe nuk ka hyrë në sheriatin e Pejgamberit, as nuk ka shpik ligj për vete por tërë jetën ka mbetë indiferent nga të gjitha këto, dhe ka pasur qëndrim neutral, për ta ka shpresë për shpëtim.

Klasifikimi i veprave në bazë “të mirës” dhe “të keqes”

Në bazë të asaj se çka ka në të mirën dhe çka ka në të keqen, dhe çka është ndërlidhur me urdhrat e Allahut, dijetarët e medhhebit Hanefij urdhrat i kanë klasifikuar në katër lloje, ndërsa ndalesat në dy lloje.

Llojet e urdhëresave janë:

Lloji i parë: e mirë në vetvete që nuk lejon rënien, si f.v. besimi, nuk bie nga i ngarkuari asnjëherë.

Lloji i dytë: E mirë në vetvete, mirëpo në bazë të rastit lejon rënien si f.v.: Namazi është i mirë në vetvete mirëpo në disa kohë të caktuara namazi nuk lejohet të falet. Falja e namazit për lehonën dhe gruan me menstruacione nuk është e lejuar, sepse iu është paraqitur rasti jashtë namazit, e cila i vishet e keqe në shikim të Ligjvënësit. Mirëpo namazit si namaz nuk iu është zhveshur mirësia e saj.

Lloji i tretë: E mirë nga një faktorë tjetër por nuk lejon rënien. Kjo është e mira e cila paraqitet në krijesat e Allahut si f.v. zekati, agjërimi. Këto vepra janë bërë të mira (janë mirësu), pasi që i janë paraqitur shkaqe tjera e ato janë:

- Dhënia e zekatit mbulon dhe zëvendëson nevojën e të varfrit,
- Agjërimi triumfon mbi epshin i cili urdhëron në të keqe.

Nëse shikohen në vetvete këto çështje nuk shihen si të mira, sepse:

- Zekati në vetvete është pakësim (pas dhënies) i pasurisë.
- Agjërimi në vetvete është vështirësi dhe ndalim i njeriut nga të mirat dhe kënaqësitë.

Ky lloj është bartë në llojin e parë, sepse mjetet e mira janë për Allahun e Lartmadhëruar, ligjërisht ka rënë llogaria në të drejt të robit, e këto janë bë vepra posaçërisht të pastra për Allahun, e rob i nuk ka të drejtë, të hyjë e të zgjedh çka dëshiron.

Lloji i katërt: E mirë nga tjetri por që lejon rënien si f.v:

- Xhihadi dhe dënimet për vepra penale,
- E mira e xhihadit është largimi i okupuesve - kur nuk ka sulmues nuk ka luftë (xhihad),

- Dënimet penale janë ndëshkim i kriminelit për kryeneçësi - nëse nuk ka krime nuk ka dënime penale.

Këto llogariten e mirë në këto nuk ka të drejtë zgjedhjeje, e nuk janë të pastra të Allahut, ndërsa janë të natyrës “të mira për tjetrin”. Janë të mira për tjetrin se p.sh.: Xhiahadi është dëmtimi i robërve (njerëzve) dhe shkatërrimi i qyteteve, ndërsa e mira prej tyre është largimi i agresorit dhe shkatërrimtarit dhe ngritja e fjalës së Allahut.

Sa i përket veprimeve të cilat Ligjvënësi i ka ndaluar janë dy llojesh:

Lloji i parë: Ajo çka ka të bëjë me ndalimin në çështje të ndjeshme si f.v. pabesimi, prostitucioni, vrasja dhe uzurpimi. Pasi që këto çështje janë të ndërlikuara dhe të cilat janë të ndjeshme janë të ndaluara, Ligjvënësi nuk ka dëshiruar lejimin e tyre te asnjë popull, dhe nuk ka bërë që të realizohet asnjëfarë begatie për ata që i veprojnë, sepse nuk është mirë që kriminelit të përfitojë asnjë të mirë prej krimit të tij.

Ky lloj është dy nënlojesh:

Nënloji i parë: Çka është e keqe në vetvete, ky lloj nuk pranon shfuqizimin asnjëherë si f.v. pabesimi.

Nënloji i dytë: Çka është e keqe nga një farë mënyre dhe nuk mund të ketë prioritet asgjë tjetër përpos keqësisë, edhe nuk pranon shfuqizimin, thuhet: Ligjërisht është e keqe në vetvete si f.v.: prostitucioni dhe uzurpimi i pasurisë.

Lloji i dytë: Ndalesat e ndërlidhura në çështje të sheriatit (ligjit). Kjo ndalesë është bërë për shkak të vet natyrës së ndalesës, sepse Ligjvënësi ka vendos bazat të cilat janë shkaktarë që të plotësohet tërësia e çështjes. Ndalesa është bërë për shkak të shkaqeve jashtë çështjes. Shitblerja është e lejuar ndërsa shitblerja e mosplotësimit të kushteve nuk është e lejuar dhe nëse mungojnë kushtet e kontratës nuk bëhet pranim-dorëzimi dhe kontrata mbetet e pezulluar.

DEVOTSHMËRIA, ARMA MË E FORTË E BESIMTARIT

Zgjahem në mëngjes, shoh rrezet e para të diellit që shndërrisin. E di se në mesditë dielli do të përcëllon, e unë nuk kam vend ku të freskohem, e të pushoj nën hije të ndonjë lisi apo peme. Nuk kam shtëpi ku do të hyj të pushoj, të qetësohem, e të mbrohem nga nxehti i thatë dhe nga vapa e madhe. Por së shpejti do të vjen vjeshta, atëherë do të jetë edhe më vështirë, sepse do të fryjë erë, do të bie shi, do të bëhet ftohtë, e unë si do t'i shpëtoj erës së fortë kur nuk kam vendstrehim?. Si do të terem nga shiu i cili bie në trupin tim kur më nuk është dielli por është shiu dhe i ftohti i cili depërton thellë në eshtrat e mia, thellë në palcën time?. Por edhe më vështirë do të jetë kur pas shiut dhe të ftohtit, vjen acari i dimrit, kur të bie bora mbi trupin tim të lagur, borë e cila nuk e mbulon trupin tim me jorgan të bardhë ashtu siç e mbulon tokën, sepse bora tokën e nxeh ndërsa trupin tim e ftohë edhe më shumë. Bora me acar të madh trupin tim të lagur do ta shtangoj edhe më shumë. E pas dimrit edhe pse do të vjen pranvera, për mua nuk do të jetë pranverë, sepse do të jem i sëmurë në shtrat, i shtrirë pa shtrat, por jo në spital, do të jem i sëmurë i shtrirë në shtratin e tokës, ku nuk do të më vizitoj askush, nuk do të më kontrolloj askush, e unë nuk mundem as të ngrihem në këmbë për të shkuar te mjeku, sepse nuk kam të holla për mjekim, sepse më ka kapluar varfëria e skajshme e cila shkon dhe troket vazhdimisht te dera e vdekjes. E vdekja më pret. Por si të shkoj te vdekja?. A jam përgatitur që së paku kur të hyj në derën e vdekjes të kem diçka me vete, që së paku ajo të më merr në gjirin e saj me ngrohtësi, e me ledhatim, e jo me ashpërsi e kërcënim, që vdekja të mos më shpjer te zjarri i xhehenemit, sepse zjarri i xhehenemit nuk është vend për t'u ngrohur, nuk është vend për të pushuar dhimbjet por është vend i cili i shton dhimbjet, ashtu që sa herë që bie lëkura nga i nxehti aq më shumë shtohen dhimbjet kur fillon të digjet lëkura tjetër?.

E di, jam mashtruar pas kësaj bote, në të më ka mashtruar shejtani me premtime të rrejshme, shejtani më mashtroi në këtë botë ashtu që të mos e përjetoj as këtë botë, e as të përfitoj botën tjetër, fundja ai ka qenë i mallkuar, e edhe unë po e mallkoj, por para se ta mallkoj ai veç është larguar nga unë pasi që e ka realizuar qëllimin e tij. Ai është larguar por në hapësirën ku jetoj, ka jobesimtarë që nuk më duan, pasi që unë vetes i them besimtar, por besimi im në zemrën time nuk ka gjetur vend, por vetëm është sjell rreth e përqark trupit tim, vetëm ka qarkullua në mendjen time, vetëm

ka tregua formalitetin tim, për këtë edhe munafiku (dyfytirshi) herë më afrohet, e herë më largohet, ai me fjalë është i ëmbël si mjalti, e me vepër të helmon pa helm. Për t'i përballuar të gjitha këto vështirësi më duhet të mbledh tërë forcën time që kam në disponim, që të mbrohem nga nxehtësia e madhe, e nga i ftohti që shtangon, që të mbrohem nga shejtani, nga jobesimtari e hipokriti, që të mos më mashtroj kjo botë, por ta kem nën kontroll që t'i largoj mërzitë nga mendja ime, e të këndellem, pasi që mërzitë e mbysin njeriun, e për të ngadhënjye mbi mërzitë t'i kthehem besimit sepse pas një analize të thellë në vetvete, konkludova se: kodrat edhe pse janë të larta e të fuqishme, ato i shemb hekuri, por hekuri sado që është i fortë, atë e shkrinë zjarri, e zjarri sado që është i rrezikshëm, atë e fik uji, e ujin e bartin mjegullat, ndërsa mjegullat i bartë era, ndërsa njeriu është në gjendje ta mund erën kur të gjej vendstrehimin e duhur prej saj, ndërsa njeriun e mund gjumi (të fjeturit), ndërsa gjumin e mund mërzia, e mërzinë e mund **besimi**. Por pasi të bëhem besimtar i sinqertë, prapë paraqitet vështirësia tjetër, ku më rrethojnë besimtarët që ma kanë zili, e për tu mbrojtur prej tyre e kam mjetin më të fuqishëm **devotshmërinë**. E di se e ngurta i nënshtrohet bimëve, e bimët iu nënshtrohen shtazëve, ndërsa e ngurta, bimët dhe shtazët, të gjitha këto i nënshtrohen njeriut, e njeriu duhet të jetë sundimtar në fytyrën e tokës dhe rob i nënshtroar vetëm ndaj Allahut Krijues e askujt tjetër. Nënshtrimi i plotë dhe robërimi i plotë ndaj Allahut më bën që ta kryej detyrën e jetës sime në këtë botë, detyrë për të cilën jam krijuar.

ISRAJA DHE MIËRAXHI

Israja dhe Miraxhi për nga rëndësia si muëxhize bën pjesë menjëherë pas muëxhizes se Kur'anit. Kjo ngjarje ka ndodhur më 27 Rexhep të vitit të 11 para hixhretit nga Meka e bekuar. Ibn Said thotë se kjo ngjarje ka ndodhur 18 muaj para Hixhretit.

Këtë ngjarje të rëndësishme në islam e kanë transmetuar 45 shokë (sehabe) të Muhamedit a.s.

Israja dhe Miraxhi janë një fillim i një epoke të re, një faze të re, pra, parapërfundim i fazës së Mekës dhe përgatitje për fillimin e fazës së Medines.

Është e rëndësishme të përmendet se bartja e Muhamedit a.s. ka ndodhur natën (lejlen) ashtu sikurse edhe zbritja e Kur'anit ka filluar natën (në natën e vlefshme të Kadrit).

Ekzistojnë dy lloje të udhëtimeve:

1. Udhëtimi horizontal; dhe
2. Udhëtimi vertikal.

Muhamedi a.s i ka bërë që të dy udhëtimet:

1. Udhëtimi Tokësor (horizontal) – ISRA; dhe
2. Udhëtimi Qiellor (Vertikal) – Miraxh.

Ngjarja e Israsë është e përmendur në fillim të Sures 17 të Kur'anit ku Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“I Lartësuar është ai që e barti robin e tij natën prej Mesxhidul Haramit (në Meke) në Mesxhidul Aksa, rrethinën e të cilës e kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga mrekullitë tona. Ai, me të vërtetë Dëgjon dhe Sheh çdo gjë.”(El-Isra : 1).

Në gjuhën arabe me fjalën “Isra” nënkuptohet *udhëtimi natën*. Mirëpo fjala “**lejlen** (natën) që e barti robin e tij natën” e përmendur në ajetin e Suretul Isra nënkupton një pjesë shumë të vogël prej pjesëve të natës, e jo tërë natën.

Fjala “abd” do të thotë **rob** (i nënshtruar). Madhështia e Muhamedit a.s. qëndron te kjo fjalë sepse ai ka qenë absolutisht i nënshtruar vetëm ndaj Zotit që d.m.th se dëshirën e tij e ka lidh drejtpërdrejt me *dëshirën* e Allahut.

“Abd” (rob) nuk d.m.th. heqje lirie, por përkundrazi ky është kulmi i lirisë së njeriut dhe këtë epitet nuk ka mundur ta arrij askush më shumë se Muhamedi a.s.

Përndryshe Muhamedi a.s. ka pasur edhe epitetin Habibullah (i dashur i Allahut) por në këtë ajet Zoti i Lartmadhëruar e ka përdorur fjalën **abd** (rob).

Pas fjalës abd vjen epiteti Halile të cilin e ka fitua Ibrahim i a.s. pra fjala Halilullah - ka kuptimin shok i Allahut, dashamirës i Allahut.

Shpesh na vijnë në mendje pyetjet se në çfarë rrethanash dhe në çfarë mënyre është realizua Israja dhe Miraxhi? Cilat janë pasojat dhe cilat janë rezultatet? Cilat janë amanetet dhe urdhrat e Israsë dhe Miraxhit?

Rrethanat kur ka ndodhur israja dhe miëraxhi

Rrethanat në të cilat ka ndodhur Israja dhe Miraxhi janë:

- Muhamedi a.s. ishte duke përjetua çastet më të vështira të jetës së tij.
- Shokët e tij kishin migruar në Abisinij (Etiopi).
- Tri vjet muslimanët kishin përjetua një izolim ekonomik.
- Kishin ra dëshmorët e parë në ruajtjen e fjalës se Dëshmisë (shehadeit) (Jasiri dhe Sumeja).
- Muslimanet ishin duke përjetuar vuajtjet dhe torturimet më të mëdha deri në atë kohë dhe pothuajse nuk kishin të ndalur.
- Ishte viti i pikëllimit për Muhamedin a.s. sepse ndërron jetë bashkëshortja e tij Hatixha, e cila kujdesej për Muhamedin a.s., e qetësonte dhe ia largonte vështirësitë të cilat i përjetonte Muhamedi a.s. Po në këtë vit vdes edhe Ebu Talibi i cili e mbronte nga idhujtarët sepse ai kishte famë dhe respekt nga idhujtarët e Mekes dhe për shkak të tij nuk kishin mundësi ta torturonin Muhamedin a.s..

Në të gjitha këto rrethana ndodhi ngjarja e Israsë dhe Miraxhit si përgatitje për fazën e re të misionit të tij.

Mënyra e israsë dhe miëraxhit

Ekzistojnë dy çështje të cilat nevojitet të debatohen sa i përket Israsë dhe Miraxhit:

1. **Çështja e parë është:** *se a ka shkua Muhamedi a.s. vetëm me trup apo ka shkua vetëm me shpirt apo ka shkua edhe me trup edhe me shpirt?*

Një pjesë e dijetarëve mendojnë se ka shkua vetëm me shpirt.

Një pjesë e dijetarëve mendojnë se ka shkua edhe me trup edhe me shpirt.

Një pjesë e dijetarëve mendojnë se Isranë e ka bërë edhe me trup edhe me shpirt, ndërsa Miraxhin vetëm me shpirt.

E vërteta është se në Suretul Isra Zoti i Lartmadhëruar e ke përdorur shprehjen **abd** (rob) e cila shprehje ngërthen në vete edhe trupin edhe shpirtin dhe nuk e ka përdor shprehjen “bi ruuhihi” e cila do të nënkuptonte shpirtin e tij.

2. **Çështja e dytë është:** *se a ka shkua Muhamedi a.s. në Miraxh apo është bartur në Miraxh?*

Duhet ditur se nëse një aeroplan i cili fluturon me shpejtësi 600 kilometra në orë për të arritur largësinë e tokës me diellin do t'i duheshin 17 vjet e gjashtë muaj. Po të fluturonte me shpejtësi të dritës atëherë do t'i nevojiteshin 8 min. sepse për 8 min. arrin drita e diellit prej diellit në tokë. Por, e vërteta është se Muhamedi a.s. ka shkuar me anë të fjalës “**Kun**”. Në hadithet e tij pejgamberi a.s. thotë “**Usrie bi**” që do të thotë jam bartur. Kështu që, ka dallim në mes të shkuarjes së Muhamedit a.s. në hapësirë qiellore dhe bartjes së Muhamedit a.s. prej Zotit të Lartmadhëruar në qiej sepse në atë moment nuk do të ekzistonte *elementi kohë* për Muhamedin a.s.

Pasojat e israsë dhe miëraxhit

Për herë të parë në islam ka ndodhur që për shkak të Israsë dhe Miraxhit disa prej muslimanëve kanë kalua prej besimit në pabesim. Sepse për arabët me kalua distancën prej Mesxhidul Haramit në Meke deri në Mesxhidul Aksa në Jerusalem është dashur të shpenzohet koha prej një muaji me deve.

Në anën tjetër, disa prej muslimanëve vetëm se e kanë forcua besimin edhe më shumë, siç është rasti me Ebu Bekri Sidikin. Sepse menjëherë pas ndodhisë së Israsë dhe Miraxhit kur pejgamberi a.s. shkoi në Qabe dhe tregoi për Miraxhin, pabesimtarët jo vetëm që nuk besuan por filluan edhe të bënë shaka. Pastaj pabesimtarët shkojnë te Ebu Bekri dhe i thonë që shoku yt po thotë se brenda një nate ka shkuar në Kuds dhe është kthyer prej atje. Kur Ebu Bekri dëgjoi këtë ai u tha: “Nëse Muhamedi e ka thënë një gjë të tillë, unë e besoj këtë. Pasi që i besoj në zbritjen e Kur’anit e cila është muëxhize (mrekulli mbinatyrore) atëherë për të besuar këtë është edhe më e lehtë”. Për shkak të kësaj ndodhie Pejgamberi a.s. atë ditë Ebu Bekrin e quajti **Es-Sidik** që do të thotë i sinqertë (Ebu Bekri i sinqertë).

Rezultatet e israsë dhe miëraxhit

Si rezultat kryesor nga Israja dhe Miraxhi është se Muhamedi a.s. është si ylli, se Muhamedi a.s. do të triumfonte edhe pse do të përjetonte mundime dhe lodhje, edhe pse do të përjetonte lodhje dhe mundime në aspekte të ndryshme ashtu siç kanë përjetuar edhe pejgamberët e mëhershëm të cilët i ka takuar njëri pas tjetrit gjatë ngritjes duke fillua prej Ademit a.s., pastaj Jahjain a.s., Jusufin a.s., Idrisin a.s., Harunin a.s., Musain a.s. dhe Ibrahimin a.s..

Rezultati tjetër është që Muhamedi a.s. përpos pejgamberëve është takua edhe me melekët.

Rezultat tjetër është që Muhamedi a.s. është ngritur mbi të gjitha krijesat mbi të gjitha hapësirat dhe horizontet qiellore dhe ka arritur në SIDRETUL MUNTEHA.

(Sidre – është pema e lotusit e cila rrënjët dhe trungun e ka në ujë, gjithëja në anën e poshtme është e prekur për uji, ana tjetër për ajri, pra mesi i dy hapësirave.) Kur ka arritur në atë vend Xhibrili i ka thënë: O Muhamed nëse prin e djeg, nëse prij ky vend më djeg.

Israja dhe Miraxhi na bënë të kuptojmë se për krijesat e Allahut nuk di askush përpos Tij.

Israja dhe Miraxhi tregojnë se islami është fe parlamentare e të gjithë shekujve. Kjo vërtetohet me atë se Muhamedi a.s. pasi që e ka krye Isranë është bërë imam i të gjithë pejgamberëve, pastaj e ka krye Miraxhin.

Israja dhe Miraxhi tregojnë se islami është fe e natyrshme. Fe e pastër si qumështi. Xhibrili i ofron Muhamedit a.s. që të zgjedh gotën me qumësht ose gotën me alkool. Muhamedi a.s. e zgjedh qumështin. Xhibrili i thotë: E ke zgjedh të vërtetën dhe të natyrshmen. Forcë, shpresë dhe besim se islami do të triumfon.

Rezultati kulmor i Miraxhit është që Muhamedi a.s. t'i sheh ajetet e Allahut dhe të takohet drejtpërsëdrejti me Allahun, ndërsa sa u përket besimtarëve ata do ta përjetojnë shikimin në Allahun në botën tjetër.

Emanetet dhe urdhrat e miëraxhit

Sikurse ndodhitë tjera edhe Israja dhe Miraxhi kanë amanete e ato janë:

- Që feja Islame të jetë unike, universale.
- Israja dhe Miraxhi tregojnë se Qabja (Mesxhi Harami) dhe Mesxhhidi Aksaja në Jerusalem janë objekte të fesë islame.
- Të gjithë pejgamberët janë vëllezër, sepse të gjithë pejgamberët Muhamedin a.s. e kanë pritur dhe e kanë përshëndetur me shprehjen –**Selam dhe Përsëndetje për ty o vëlla besnik.**
- Ndërlidhja në mes të njeriut dhe Zotit.
- Që namazi të jetë themel i fesë, sepse ka ardhur si obligim në mënyrë të drejtpërdrejt.
- Largimi nga gjërat e ndaluara (Haram) dhe veprimi i gjërave të lejuara (Halal).
- Të larguarit nga fitimi i pasurisë me kamatë.

- Të larguarit nga fitimi i pasurisë me tradhti, gënjeshtër dhe me shpifje, sepse Muhamedi a.s. ka parë një grup njerëzish që prej tyre hiqej copa e mishit edhe e hanin tjerët dhe kur e ka pyet Xhibrilin për ta, ka marrë përgjigjen se ata e kanë fituar pasurinë me shpifje, gënjeshtër dhe tradhti.
- Që të adhurohet vetëm Allahu.
- Të respektohen prindërit.
- Të mos bëhemi shkapërderdhës dhe as koprrac.
- Të larguarit nga prostitucioni.
- Të larguarit nga keqpërdorimi dhe ngrënia e pasurisë së jetimit.
- Mbajtja e fjalës dhe kryerja e premtimit.
- Të mos pasohet verbërisht, dhe
- Ndalimi i kryelartësisë.

KAPITULLI I DYTË

ISLAMI ËSHTË PAQE

Fjala Islam është paqe, këtë epitët ia ka dhënë Zoti i Lartmadhëruar dhe askush nuk mund ta zhvesh Islamin nga ky epitët qoftë prej melekëve qoftë prej njerëzve qoftë prej besimtarëve të vet fesë Islame sepse është epitët të cilin ia ka dhënë Krijuesi dhe nuk mund t'ia heq krijesa dhe krijesa nuk mund ta heq epitët e Krijuesit. Këtë epitët e ka edhe vet Zoti i Lartmadhëruar, **Selam – Paqe**.

Këtë maksimë e gjejmë në Kur'an ku Zoti i Lartmadhëruar thotë **“Dhe jam i kënaqur që fe për juve e lashë Islamin (Fenë e Paqes)”**.

Feja Islame zanafillën **Paqe** e ka, prej Ademit a.s, bile jo prej Ademit a.s. pasi që ka zbrit në tokë por para se të zbriste në tokë, pra që nga frymëmarrjet e para të tij kur i përshëndeti melekët me përshëndetjen **“Paqja qoftë mbi ju”** dhe melekët ia kthyen **“po ashtu edhe mbi ju qoftë paqja dhe mëshira e All-llahut”**.

Cilësia **Paqe** e fesë Islame është cilësi e vet Krijuesit dhe është një prej emrave të bukur të Allahut (**es-Selam - Paqe**), dhe për këtë arsye Muhamedi a.s. është lutur:

“O Zot Ti je paqe dhe prej Teje buron paqja”.

Namazi është shtyllë e Islamit, gjatë qëndrimit në namaz përsërisim përshëndetjen e ndërsjellë të Zotit të Lartmadhëruar me Muhamedin a.s. në natën e Miraxhit, mu në atë natë në të cilën është bërë obligim namazi, për këtë arsye kjo përshëndetje ka zënë vend në namaz se Zoti i Lartmadhëruar e ka përshëndet Muhamedin a.s. me **“Paqe”** dhe po ashtu Muhamedi a.s. ia kthen përshëndetjen **“Paqe”**.

Edhe pas përfundimit të namazit kur ta vazhdojmë aktivitetin tonë e startojmë me moton **“O Zoti im! Vërtet ti je Paqe dhe prej teje buron Paqja...”**.

Paqja duhet filluar nga vet-vetja, njeriu në rend të parë duhet të arrij paqen me vet-vetën e pastaj me të tjerët, kur të hymë në shtëpi edhe nëse në

shtëpi nuk është asnjë anëtar i familjes, posa ta hapim derën e shtëpisë e përshëndesim veten me përshëndetjen **“Paqe”**.

Testimin e arritjes së paqes me vet-veten e bënë agjërimi, në fund të këtij muaji është një natë e cila është më e vlefshme se sa e tërë jeta dhe gjatë tërë natës së vlerës deri në agim apelohet **“Paqe”** dhe ky apel bëhet nga krijesat më të mira, prej melekëve dhe prej shpirtit besnik i cili kërkon që të ruhet paqja me besnikëri.

Haxhi si shtyllë e islamit është konferencë e paqes shumëdimensionale sepse moto kryesore ka **“Paqen”**, paqe me Zotin, me veten, me njerëzit, me kafshët me insektet e deri te edhe bimët qofshin ato prej bimëve më të imta.

Përshëndetja e njëri tjetrit bëhet me shprehjen **“Paqe”** në fenë tonë fillon me **“Paqe”**. Kur të takohemi në rrugë me injorantët Zoti na ka mësua që t’iu themi **“Paqe”**. Zoti i Lartmadhëruar thotë: “Robërit e të Githëmëshirëshmit janë ata të cilët ecin në tokë me qetësi dhe kur të takohen në rrugë me injorantët u thonë **“Paqe”**”.

E tërë jeta jonë është e fokusuar për të fituar shtëpinë e botës tjetër mirëpo ajo shtëpi e botës tjetër quhet **shtëpia e Paqes** për të cilën fton Zoti i Lartmadhëruar.

Përshëndetja në xhenet prej Zotit të Lartmadhëruar do të jetë me shprehjen **“Paqe”**. Në xhenet nuk do të dëgjohen shpifje e fjalë të kota por vetëm përshëndetjet **“Paqe”**.

Pra, fillimi i jetës ka filluar me paqe dhe e tërë jeta duhet të jetë për paqe dhe bota tjetër është paqe, dhe të gjitha këto janë të argumentuar me fjalët e Zotit të Lartmadhëruar në Kur’an dhe kush është ai që mund t’i mohoj këto përpos ai i cili nuk i beson fjalët e Zotit të Lartmadhëruar.

PERSONALITETI ISLAM

Njeriu ka nevojë të kompletoj shtëpinë me dhomë gjumi, dhomë fëmijësh, me banjë, kuzhinë, e shumë elemente tjera. Shoqëria ka nevojë të kompletoj sinjalizimin e rrugëve, asfaltimin e tyre, rregullimin e hapësirave publike, etj. Për tu kompletuar të gjitha këto duhet të bashkëpunojnë mjeshtër të natyrave të ndryshme, si inxhinierë, arkitektë, elektrikistë, etj. Pra, si njeriu ashtu edhe shoqëria duhet të kompletohen. Për tu kompletuar familja duhet të bashkëpunojnë të gjitha institucionet edukative, kulturore, shoqërore, informative, etj. Nëse nuk ka bashkëpunim në mes tyre nuk mund të kompletohet familja (shoqëria). Nuk mund të bëhet kompletimi kur disa ndërtojnë e të tjerët demolojnë.

Prej qëllimeve kryesore në islam është kompletimi i njeriut në të gjitha aspektet:

- kompletimi i mendjes;
- kompletimi i shpirtit;
- kompletimi i trupit;
- kompletimi shoqëror; dhe
- kompletimi politik dhe ushtarak.

1. Kompletimi i mendjes: Mendja është bazë e besimit, sikurse trupi i cili ushqehet me ushqim ashtu edhe mendja ushqehet me lexim, për këtë arsye edhe ajeti i parë ka zbritur **“Lexo...”** . Në shumë ajete Zoti i Lartmadhëruar i përfundon me **“a nuk po analizojnë”, “a nuk po logjikojnë”, “a nuk po mendojnë”,** e të ngjashme.

Kjo dëshmon se muslimani duhet të kompletohet mendërisht (logjikisht) e cila është bazë e besimit në Zotin e Lartmadhëruar, bazë e kuptimit të obligueshmërisë dhe bazë e kryerjes së obligimeve.

2. Kompletimi i shpirtit: Ibadeti është ushqim i shpirtit. Sikurse trupi i cili ushqehet me ushqim ashtu edhe shpirti ushqehet me adhurim. Namazi, agjërimi dhe obligimet tjera në islam nuk janë caktuar për vështirësinë e jetës së njeriut por për kompletimin e shpirtit. Edhe pse adhurimet kanë

lidhje të ngushtë me shëndetin mendor dhe fizik, qëllimi i tyre është kompletimi i shpirtit.

3. Kompletimi i trupit: Obligimet në islam nuk janë adhurime vetëm të ushqimit të shpirtit por janë edhe për edukimin e trupit. Muhamedi a.s. ka thënë: ***“Muslimani i fortë është më i dashur tek Allahu se sa muslimani i dobët.”*** Mendja e shëndoshë në trupin e shëndoshë. Muhamedi a.s. na ka këshilluar që t’i mësojmë fëmijët notimin dhe kalërimin për tua forcuar trupin.

Kur’ani tregon për beni Israilët të cilët kërkuar nga pejgamberi i tyre tu dërgohet një udhëheqës, i kërkuar Samuelit t’u zgjedh edhe një mbret dhe prijës që t’i udhëheqë në luftë kundër Amalikëve. Pejgamberi atyre u tha: ***“Allahu ka dërguar Talutin si mbret tuajin.”*** Taluti ishte i ditur, i urtë, me trup të shëndoshë dhe i fuqishëm.

“Ata thanë: Si mund të bëhet ai (Taluti) mbreti ynë, kur ne kemi përparësi për të sunduar?! Përveç kësaj, ai nuk ka ndonjë pasuri të madhe. Ai u përgjigj: Allahu e ka zgjedhur atë për mbret tuajin dhe e ka pajisur me dijeni të gjerë dhe me fuqi trupore.” (El-Bekare : 247).

Pas këtij debati ata e pranuan Talutin si mbret dhe komandant të tyre. Kur u përballën me Xhalutin dhe ushtrinë e tij, fitoi ushtria e Talutit ndaj ushtrisë së Xhalutit.

4. Kompletimi shoqëror: Edukimi i shoqërisë bëhet nëpërmjet edukimit të individit dhe anasjelltas.

Në islam kemi obligime individuale dhe obligime kolektive. Adhurimet individuale janë për të kompletuar individin në shoqëri. Obligimet shoqërore janë për të kompletuar shoqërinë. Agjërimi nuk është çështje tjetër pos që i gjithë populli të ndjejë të njëjtën uri dhe të njëjtën dhimbje dhe të njëjtin gëzim në të njëjtën kohë. Zekati është obligim i individit i cili ka detyrë ndaj shoqërisë. Kryerja e këtij obligimi e rrit përkrahjen dhe solidaritetin social në mes komunitetit.

Adhurimet e përbashkëta janë adhurime për të krijuar stabilitetin moral, social dhe që të kompletohet shoqëria si shoqëri.

5. Kompletimi politiko-ushtarak: Muslimani nuk duhet të jetë vetëm një statujë e kësaj bote e për të arritur këtë duhet të kompletohet si në fushën e ibadetit ashtu edhe në fushën politiko-ushtarake. Nuk ka dobi prej

atij i cili angazhohet vetëm në adhurim dhe nuk përgatitet politiko-ushtarakisht.

Kur'ani na tregon për pejgamber të cilët kanë qenë vetëm pejgamber dhe jo udhëheqës. Po ashtu edhe për pejgamber që kanë qenë edhe pejgamber edhe udhëheqës. Po ashtu edhe për pejgamber që ka qenë pejgamber, udhëheqës edhe inxhinier siç është rasti i Dhulkarnejnit. Muhamedi a.s. i dërguari i fundit dhe vula e pejgamberëve gjatë periudhës së pejgamberisë së tij ka kaluar në dy etapa:

1. Në etapën e Mekës ku ka qenë vetëm pejgamber; dhe
2. Në etapën e Medinës ku ka qenë edhe pejgamber, udhëheqës dhe komandant suprem i forcave të armatosura. Biografia e Muhamedit a.s. na tregon se ai ka qenë i kompletuar politiko-ushtarakisht. Nëse e shikojmë ajetin **“Dhe ju në pejgamberin e Allahut e keni mostrën më të mirë.” (El Ahzab)** nuk ka të bëjë me pasimin e tij vetëm në çështje të adhurimit por edhe në pasimin e tij në çështjet politiko-ushtarake.

Dhe... në fund. Nëse turpi është i mangët, mendja e mangët, ibadeti i mangët, nuk mund të jetë muslimani komplet. Muslimani duhet të thellohet në dimensionet e meditimit për të zbuluar thesaret e kësaj bote. Muslimani duhet të forcohet me karaktere fisnike. Muslimani duhet të mbledh nektarin e njohjes të të gjitha fushave. Muslimani duhet pasuar rrugën e arsimimit, edukimit dhe të drejtësisë sociale. Muslimani duhet të bëjë ndriçimin e mendjes me shkencë, dituri dhe teknologji. Muslimani duhet të ndriçoj dritën e zemrës dhe të besimit dhe të mos jetoj në errësirë. Muslimani duhet të jetë komplet e jo i mangët sepse mangësia është virtyt i huaj për muslimanin.

POLITIKA NË ISLAM

A është e ndaluar politika në Islam?

A është politika çështje e urreyer?

A ka bazë kur'anore politika?

Këto pyetje sillen vërdallë në mendjet tona të cilat duhet sqaruar. Ky punim nuk ka të bëjë me islamin politik dhe as për politikën Islame por për politikën në Islam se a është e lejuar apo jo?

Sa i përket atyre që thonë se është e ndaluar dhe është çështje e urreyer të marrit me politikë, ne u themi: Po si mund të jetë politika e ndaluar dhe e urreyer kur raporti mes fesë dhe politikës është sikurse raporti i mjekësisë me njeriun. Ai raport është si raporti mes terapisë medicinale me ilaçe, e jo si raport rivaliteti dhe konfliktualiteti.

Dikush mund të thotë se s'ka politikë dhe politikan të drejtë dhe për këtë arsye politika është e ndaluar dhe e urreyer, por e vërteta është se ka politikë të drejtë sikurse ka edhe politikan të drejtë ashtu sikurse ka politikë të padrejtë dhe politikan të padrejtë. Prej politikanëve të drejtë kanë qenë pejgamberët sepse edhe pejgamberët janë marrë me politikë dhe politika e tyre ka qenë politikë edukative, politikë kulturore dhe politikë sociale.

Përderisa Politika është rregullimi jetës së njeriut që mundëson realizimin e të drejtave individuale kolektive, atëherë edhe feja Islame mundëson realizimin e të drejtave individuale dhe kolektive.

Përderisa politika ka të bëjë me njeriun, ambientin dhe natyrën, atëherë edhe feja Islame ka të bëjë me njeriun ambientin dhe natyrën.

Sa i përket njeriut, Zoti Lartmadhëruar në Kur'an thotë:

“Dhe Ne i kemi nderuar dhe fisnikëruar bijtë e Ademit(njeriun).”(El Isra, 70)

Në një ajet tjetër Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Ne e kemi krijuar njeriun në formën më të bukur.” (et Tijj, 4)

Është e papranueshme që të thuhet nuk ka politikë në fe, sepse Islami nuk është fe e izoluar nga jeta e përditshme. Nëse e zhveshim Islamin nga politika e kemi bërë joislame. Islami nuk është fe vetëm e adhurimit por është fe e dhurimit dhe veprimit, fe e jetës së të dy botëve.

Islami i rregullon raportet njeri - Krijues (këtu bënë pjesë adhurimi) ; njeri - njeri (këtu bënë pjesë: Qeveria dhe qytetari) dhe njeri - njeri - Krijues (këtu bënë pjesë qeveria me qytetarin në raport me Krijuesin). Duhet cekur se të drejtat e njeriut për islamin janë nder, detyrë dhe përgjegjësi qoftë nga qeveria qoftë nga qytetari.

Feja islame rregullon domosdoshmëritë vitale të njeriut, e ato janë: Ruajtja e integritetit fetar; Ruajtja e integritetit personal; Ruajtja e integritetit familjarë; Ruajtja e integritetit të mendjes; ruajtja e integritetit të pasurisë dhe ruajtja e integritetit të nderit .

Parimet Islame janë: Barazia, liria, toleranca dhe demokracia.

Sa i përket barazisë: Sipas fesë Islame të gjithë pejgamberët kanë qenë vëllezër por nga nënat e ndryshme. Muhamedi a.s. na ka mësuar se i gjithë njerëzimi buron prej një nëne dhe prej një babe, ndërsa Ademi është i krijuar prej balte. Nga këtu buron barazia racore. Pra kemi vëllazërimin njerëzor dhe vëllazërimin e origjinës.

Muhamedi a.s. edhe pse ka qenë Pejgamber, Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë t'i thotë njerëzimit: *“Pa kurrfarë dyshimi unë jam njeri i thjeshtë ashtu sikurse ju”*.

Liria nuk është në kundërshtim me parimin e fesë Islame, përkundrazi feja islame është promotor i lirisë, sepse Zoti i Lartmadhëruar e ka zgjedhë njeriun që të jetë krijesë me të drejtë të zgjedhjes së besimit dhe të veprimit, mirëpo është absurditet të mendohet se duhet të ketë liri absolute, por liria duhet të kuptohet në konceptin e moscenimit të lirisë së tjetrit sepse në momentin kur për shkak të lirisë tënde cenohet liria e tjetrit, fillon tejkalimi i konceptit të lirisë dhe merr kuptimin e fillimit të nënshtrimit dhe të robërimit, nëse secili do të kishte liri absolute atëherë do të kishte përzierje në mes të lirive dhe ndeshje në mes tyre.

Kur’ani rekomandon njerëzit të konsultohen për të gjitha çështjet e tyre të përbashkëta. Njeriu si udhëheqës në tokë duhet të funksionojë si një trup i përbashkët për natyrën, ambientin dhe për çështjet të cilat e rrethojnë. Në ajetin Kur’anor koncepti i “shura-s” nënkupton demokracinë, sepse njerëzit duhet të konsultohen për çështjet e përbashkëta dhe për çështjet me të cilat preokupohen.

Tolerancë do të thotë vetëpërmbajtje dhe durim duke lejuar pikëpamjet e të tjerëve edhe pse me to pajtohem pjesërisht apo aspak . Toleranca në Islam është një nga themelet e besimit fetar. Feja islame mund të bashkëjetojë dhe të bashkëpunojë jo vetëm me fetë tjera por edhe ma ata

që nuk kanë aspak fe. Po të mos ishte kështu, a thua si do ta shpjegonim ajetin kur'anor: **“Nuk ka dhunë në fe.”** (el Bekare, 156) dhe ajetin tjetër **“Ju e keni fenë tuaj dhe unë e kam fenë time.”**(el Kafirunë,7).

Edhe marrëdhëniet ndërkombëtare ndërtohen në parimet demokratike si liria, barazia, njohja dhe respekti i interesave nacionale, shtetërore, ekonomike, kulturore si interesa vitale të një shteti dhe kombi.

Për çdo veprim politik duhet pasur durim. Musa a.s. nuk kishte durim me rastin e udhëtimit me shokun e tij të mirë, mirëpo, në fund, njeriu i mirë, si politikan i mirë, ia tregoi fshehtësitë e tregimit, me fjalë tjera politikën e udhëtimit të jetës dhe jo vetëm fshehtësinë e atij udhëtimi. Njeriu i mirë, si politikan i mirë, e ka dëmtuar anijen e banorëve të cilët e siguronin jetesën me transport të njerëzve dhe me qarkullimin e mallrave me anije. Musa a.s. i thotë: *“Ti ke vepruar punë të keqe”*. Njeriu i mirë i përgjigjet : *“Sa i përket anijes , po pas tyre ka qenë një mbret i cili uzurponte çdo anije në gjendje të mirë dhe e dëmtova.”* Njeriu i mirë e ka dëmtuar me qëllim që mbreti ta shihte si anije të panevojshme dhe ta anashkalonte, e pastaj banorët ta riparonin dëmin e anijes dhe të vazhdonin sigurimin e jetesës po me atë anije. Pra , a nuk është ky një akt politik i drejtë!?. A nuk është politikë prej politikave sociale ku mund të dëmtohet shoqëria përkohësisht, për të siguruar jetesën më të mirë për një kohë afatgjate. Për banorët e atij vendit më mirë do të ishte që të mbetej anija me defekte e cila mund të riparohet se sa të mbeteshin pa mjet transportimi dhe pa anije.

Nuk janë politikan të mirë ata të cilët e humbin tërë anijen (vendin) dhe nuk lejojnë kompromise. Në shumë raste, politika shtetërore në fillim për banorët duket e keqe, por pas një kohe del se ka qenë në dobi të mëvonshme.

Dhulkarnejni a.s. ishte ai i cili ndërtoi pendën për të shpëtuar një popull nga një popull mizorë. A thua a nuk ishte ky një veprim politik dhe si një mësim se si duhet vepruar dhe si duhet mbrojtur prej popullit kriminel!?.

Ibrahimi a.s. i kishte thënë popullit të vet se ishte i sëmurë edhe pse nuk ishte i sëmurë vetëm e vetëm për të mos shkuar për t'i adhuruar idhujt. A nuk është ky një veprim politik i tij. A nuk është politikë, politika e Ibrahimit a.s. me babën e tij, pastaj me familjen e tij, pastaj me popullin e tij. Jeta dhe veprimtaria e tij është mësim për tjerët sepse Kur'ani na mëson për politikën ashtu siç na ka mësuar për adhurimin.

Nëna e Musa a.s. është shembulli më i miri se si ajo me dhembjen e saj të thellë e hodhi djalin e saj (Musa a.s) me sënduk në lum, e që sënduku

të lundronte deri te kështjella e Firaunit, e që më pastaj të shkoj te Firauni dhe të lajmërohet për t'i dhënë gjë fëmijës të saj pa e ditur Firauni se është fëmija i saj. Ajo e qetësoi veten e saj dhe e ushqeui fëmijën e saj në mënyrën më të mirë të mundshme, e që politika duhet të gjejë rrugën më të mirë të mundshme. A thua, a nuk ishte kjo një veprim politik i saj prej së cilës duhet të marrim mësim apo ndoshta ngjarjet e Kur'anit duhet treguar vetëm si ngjarje të rëndomta pa i analizuar dhe pa i logjikuar!?

Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an ka thënë:

“Dhe Ne në këtë Kur'an kemi sjellë shembuj për çdo rast.”

Rastet e politikës në Kur'an janë të shumta, Kur'ani për çdo çështje ka parapa zgjidhje, po a ka ndokush që e merr Kur'anin si udhëzues?!

“POLITIKA NË ISLAM”, “ISLAMI POLITIK” DHE “POLITIKA ISLAME”

Termi *politikë* na është bërë term i përditshëm, përpos kësaj, dëgjojmë për termin *politikë islame* dhe ndonjëherë dëgjojmë për *politikën në islam*, e ndonjëherë *islami politik*, kështu që do të sqarojmë këto çështje si në vijim:

1. Politika në islam;
2. Islami politik; dhe
3. Politika islame.

1. Politika në islam.

Politika është shkencë e cila ka rëndësi të posaçme, është profesion i dobishëm dhe me vlerë, sepse merret me mirëqenien e qytetarit. Është veprimtari me të cilën njerëzit mund të afrohen dhe të jetojnë në harmoni mes tyre.

Në të drejtën islame ekzistojnë tri lloje të raporteve:

E para: Raportet **njeri-Krijues**;

E dyta: Raportet **njeri-njeri**, pra, raportet ndërnjerëzore;

E treta: Raportet **njeri-njeri-Krijues**.

Sipas të drejtës islame me rregullimin e raporteve ndërnjerëzore merret politika.

Në raporte ndërnjerëzore bëjnë pjesë të drejtat e barabarta të cilat janë të patjetërsueshme të të gjithë pjesëtarëve të familjes njerëzore. Barazia ndërmjet tyre është themel i lirisë, drejtësisë dhe paqes në botë. Kush i shkel të drejtat e një pjesëtari të familjes njerëzore ai ka bërë mëkat të madh.

Ashtu siç fjala mund të jetë e drejtë dhe jo e drejtë, ashtu edhe politika mund të jetë politike e drejtë dhe jo e drejtë, kështu që politika e drejtë nuk mund të jetë në kundërshtim me ligjin e Allahut, por përkundrazi harmonizohet dhe përputhet me të.

Ashtu siç është farz të bashkëpunohet në largimin e të keqes, ashtu edhe politika e drejtë është farz.

Sa i përket çështjes së politikës në islam ekzistojnë dy mendime (drejttime):

1. Politika është haram;
2. Politika është farz.

1. Politika është haram.

Ky drejtim mendon që politika është haram dhe se demokracia është pabesim dhe mëkat i madh.

Ky mendim i përket havarixhëve, të cilët argumentonin se demokracia insiston qeverisjen e popullit me popull, ndërsa në islam populli nuk është gjykues dhe qeveritar, sepse qeveritar është vetëm Allahu, ata citojnë ajetin kur'anor: **“Vërtetë gjykimi dhe qeverisja i takojnë vetëm Allahut.” (El-Enam : 57).** Këtij deklarami i është përgjigjur Aliu r.a. me fjalët: **“Fjali e saktë, por me të kanë qëllim të keqen.”**

Me anë të këtij mendimi synohet që demokracinë ta gjykojnë si çështje të urryer ose pabesim. Ata që janë të këtij mendimi ose nuk e njohin realitetin ose nuk dëshirojnë ta njohin realitetin, me fjalë tjera nuk dëshirojnë ta kuptojnë esencën e demokracisë. Nëse analizohet esenca e demokracisë, kuptohet se ajo e ka burimin prej islamit. Esenca e demokracisë është që njerëzit të zgjedhin qeverinë e cila e udhëheqë politikën dhe çështjet e tyre dhe njëkohësisht vetë populli ka të drejtë të kërkojë llogari nga qeveria nëse gabon.

Me anë të këtij mendimi pikësynohet që të largohen muslimanët nga Islami gjithëpërfshirës dhe të izolohen. Me anë të këtij mendimi i ndajnë muslimanët në musliman politik dhe musliman të devotshëm e që pastaj muslimanët që merren me politikë i urrejnë duke i quajtur mëkatarë ose pabesimtarë.

Përpos mendimit se politika është haram ekzistojnë edhe thënie të cilat nuk e kanë bërë haram politikën por që e kanë urryer për shkak se janë dëshpërua nga politika pasi që kanë vuajtur shumë prej politikës dhe

politikanëve të padrejtë, siç ka qenë rasti me Muhamed Abduhun i cili pasi që është torturuar dhe ka përjetuar tradhti politike thuhet të ketë thënë:

“Kërkojmë mbrojtje prej Allahut nga politika;

- edhe prej atij i cili merret me politikë;
- edhe prej çështjes së politizuar;
- edhe prej udhëheqësit politik;
- edhe prej të udhëhequrit politik.”

2. Politika është farz.

Politika në islam është farz nga shkakun se bashkëpunimi në largimin dhe parandalimin e të keqes është farz. Thotë Zoti i Lartmadhëruar: **“Ju jeni umeti më i mirë, i zgjedhur prej njerëzve, sepse urdhëroni në të mira dhe largoni nga të këqijat dhe besoni në Allahun.”** (Ali Imran – 110)

E keqja parandalohet me dorë, nëse nuk mundet me dorë atëherë me gojë. Largimi i të keqes me gojë ka të bëjë me politikën sepse me shprehje të lirë parandalohet e keqja, ndërsa largimi i të keqes me dorë është detyrë e atyre të cilët kanë marrë përgjegjësi politike, e atyre të cilët janë votuar për të marrë përgjegjësi politike, thënë me fjalë tjera e qeverisë.

Nëse e para dhe e dyta nuk funksionojnë, atëherë bëhet largimi (urrejtja) me zemër, mirëpo në këtë rast imani është më i dobët sepse ajo e mundon zemrën dhe nuk lejon pajtim me të keqën mirëpo është e paafte të marrë masa për të larguar të keqen.

Ndoshta dikush mendon se e keqja ka të bëjë vetëm me prostitucionin, pirjen e alkoolit dhe të ngjashmet, por e vërteta është se e keqja është e shumëllojshme, si:

- keqpërdorimi dhe keqmenaxhimi i pasurisë publike;
- korrupsioni;
- keqpërdorimi i mjeteve dhe mbulesat me falsifikime;
- shpëlarja e parave;
- abuzimi me simbole kombëtare;
- monopolizimi i artikujve për të cilat ka nevojë populli;
- emërimi në poste i personave jo adekuat; etj.

Imani e obligon muslimanin që të mos qëndroj indiferent ndaj të keqes pa marrë parasysh ajo e keqe a i takon politikës, ekonomisë apo kulturës.

Përgjegjësia politike është raport specifik ndërmjet qeveritarëve të zgjedhur në një anë dhe zgjedhësve në anën tjetër. Përgjegjësit politik janë debitorët, votuesit janë kreditorët. Kjo është ajo që në të drejtën islame quhet BEJ'A (Debitori-Kreditori) që në çështje konkrete quhet shit-blerje.

Allahu i dënon ata që i përkrahin të padrejtë. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Mos anoni dhe mos u mbështetni në ata të cilët bëjnë padrejtësi.”
(Hud : 113)

Zoti i ka mallkuar popujt të cilët iu kanë nënshtruar qeveritarëve të padrejtë dhe nuk janë angazhuar në rrëzimin e tyre prej qeverisjes, siç është rasti me popullin e Firaunit (Faraonit) dhe të Nuhut a.s.

Për popullin e Firaunit Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Dhe ai (Firauni) e frikësoi popullin e vet dhe iu përulën. Ai (popull) me të vërtetë u bë popull mëkatarë.” (Zuhruf : 54)

Për popullin e Nuhut Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Dhe e kanë pasuar atë i cili nuk i ka shtuar as pasurinë e tij (e ka shkatërruar) dhe as pasardhësit (fëmijët e tij), por vetëm i ka shpie në humbje dhe shkatërrim.” (En-Nuh : 21)

Kur'ani e ka kritikuar ashpër qeverisjen dhe qeveritarët e padrejtë, politikanët puthadorë (servil) dhe materialist, politikanët të cilët e shfrytëzojnë djersën e qytetarit për interes të tyre.

1. Qeveritarët e këqij i përfaqëson **Firauni**, i cili ka qenë kryelartë.
2. Politikanin puthadorë të sundimitarit të padrejtë e përfaqëson **Hamani** (këshilltari i Firaunit). Të tillët si Hamani i ndihmojnë qeverisjes së keqe.
3. Politikanin materialist e përfaqëson **Karuni**, i cili e ka investuar kapitalin shtetëror për të fituar kapitale të shumta personale, pra, qeverisjen e ka shfrytëzua për interes material personal.

Musa a.s. përfaqëson popullin i cili është ngritur kundër qeverisjes së keqe. Thotë Zoti i Madhëruar:

“Ne Musain e kemi dërguar me mrekullitë Tona dhe me argumente të qarta te Firauni, Hamani dhe Karuni, por ata thanë: - Është magjistër dhe gënjeshtar.” (El-Muëminunë : 23, 24)

Dhe në fund: Islami e konsideron çështje të urryer (mekruh) që imam i namazit të jetë ai, të cilin xhemati e urren dhe nuk e do. Këtë e kemi në thënien e Muhamedit a.s.:

“Tre personave nuk iu ngrihet as një pëllëmbë mbi kokë namazi...e prej tyre të parin e ka përmendur:...njeriu i cili bëhet imam (udhëheqës) i një populli kur atë e urrejnë apo nuk e duan. Nëse kjo ka të bëjë me namazin, po si qëndron puna me çështjet e jetës dhe të politikës?.

2. Islami politik

Laicizmi është i ndërtuar mbi bazën e ndarjes së fesë nga shteti. Me këtë ka për qëllim që feja të mos e marrë qeverisjen shtetërore, mirëpo që të dyja të funksionojnë të ndarë nga njëra tjetra.

E vërteta është se feja islame nuk merret vetëm me adhurim por është edhe *sistem i jetës*.

Islami është fe në bazë të asaj se i rregullon marrëdhëniet e njeriut me Zotin e tij, ku bëjnë pjesë namazi, agjërimi, zekati, haxhi e të ngjashme.

Islami është sistem i jetës në bazë të asaj se i rregullon marrëdhëniet reciproke ndërmjet njerëzve, raportet e individit me individin, raportet e individit me shoqërinë, si dhe raportet e një shoqërie me një shoqëri tjetër. Në këto ligje bëjnë pjesë:

- e drejta familjare;
- e drejta qytetare;
- e drejta penale;

Këto (tri lloje të së drejtës) quhen Muamelat.

Islami është fe absolute (gjithëpërfshirëse) dhe assesi nuk mund të quhet (islam) politik.

Të quhet islami *islam politik* do të thotë të shkëputet nga pjesa e parë e adhurimit në Zotin (ibadet), mirëpo me dashje apo pa dashje muslimanët pa e njohur të vërtetën e quajnë islam *islam politik*, i cili si term rrjedh nga *laicistët* të cilët i frikësohen qeverisjes nga muslimanët, kështu që:

- namazin e bajrameve e konsiderojnë si namaz politik;
- namazin e xhumasë e konsiderojnë namaz politik;

- leximin e pjesëve të Kur'anit e konsiderojnë lexim politik;
- leximin e biografisë së Muhamedit a.s. e konsiderojnë lexim politik.

Është e vërtetë se islami ka shumë çështje të cilat janë thelb i politikës por assesi nuk mund të quhet *islam politik* sepse atëherë do të zhvishej nga baza e saj e cila është *Njohja dhe nënshtimi ndaj Krijuesit*.

3. Politika islame

Politika islame bazohet në pesë të drejta vitale (DARURIJAT HAMSE):

- e drejta elementare e lirisë fetare dhe sigurimit fetarë;
- e drejta elementare e sigurimit të jetës së njeriut. Sigurimi dhe garancia i jetës;
- e drejta elementare e sigurimit të pasurisë në politikën e pasurisë;
- e drejta elementare e sigurimit familjar-kombëtar në politikën e paqes;
- e drejta elementare e sigurimit fiziko-psikik në politikën arsimore, kulturore, edukative, etj.

Islami është *sistem konsultativ dhe parlamentar*. Qeveria e ka për obligim që të konsultohet me ekspertët e të gjithë lëmenjve. Kuvendi dhe sistemi parlamentar është çështje themelore në Islam. Thotë Zoti i Lartmadhëruar: **“...dhe konsultohen në mes vete.”** Po ashtu edhe Muhamedit a.s. i cili ka qenë peygamberi i fundit Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë: **“... dhe konsultohu për thellësinë e çështjes.”**

Muhamedi a.s. ka qenë Pejgamber, Imam dhe udhëheqës, e pas tij udhëheqjen e muslimanëve për çështjet fetare dhe politike e kanë vazhduar Ebu Bekri, Umeri, Uthmani dhe Aliu, këta janë ata të cilët e kanë vazhduar planprogramin e tij, kanë qeverisur umetin me drejtësi dhe barazi, kanë udhëhequr me dituri dhe iman (besim) të plotë.

Muslimanët mund të jetojnë në *shtetin islam* ku në atë shtet e drejta e minoriteteve është e garantuar dhe liritë fetare të tyre janë të garantuara, por mund të jetojnë edhe në *shtet jo islam* ku muslimanët janë minoritet ku e zhvillojnë jetën fetare të tyre.

Politika islame nuk mund të jetë në kundërshtim me të drejtën, lirinë, barazinë e familjes njerëzore, por përkundrazi, siguron liri, barazi, drejtësi, për të cilën edhe është shpallur feja islame.

TË DREJTAT E FËMIJËVE NË ISLAM

Në Islam, fëmijët janë qetësim i shpirtit, lumturi e jetës, lule e familjes dhe zbukurim i shoqërisë.

Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an na ka mësuar formën e lutjes për fëmijët:

“...O Zoti ynë, na bëj që të jemi të gëzuar me gratë tona dhe me pasardhësit (fëmijët) tanë dhe neve na bënë shembull për të devotshmit.”(el-Furkan,74).

Në një ajet tjetër Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vet lloji juaj, e prej bashkëshorteve tua ja fëmijë e nipa dhe ju furnizoi me të mira...”(en-Nahl,72).

Fëmijët janë pjesa më e rëndësishme e shoqërisë, ashtu si çdo qytetar tjetër i shoqërisë kanë të drejtat e tyre në shoqërinë ku ata jetojnë. Të drejtat e fëmijëve paraqesin thelbin e konceptit për të drejtat e njeriut. Kjo aspiratë e vë mirëqenien e fëmijës në qendër të interesit, vëmendjes dhe përkushtimit tonë.

Të drejtat e fëmijëve përbëjnë prioritetet kryesore që duhet të garantojë një shoqëri normale njerëzore. Këto të drejta janë parësore, jo vetëm për nga rëndësia që kanë fëmijët në jetën tonë, por mbi të gjitha, fëmijët mbajnë gjurmën e së nesërme, dhe tek ata shohim të ardhmen e shoqërisë. Pa një brez të ri, të shëndoshë e të sigurt, do të thotë të mbetemi pa të ardhme, do të thotë që shoqëria të shpallë dështimin total të përpjekjeve për në rrugën e zhvillimit të saj.

Për këtë arsye, të drejtat që u takojnë fëmijëve, duhet t'i respektojmë dhe duhet të shprehim solidaritetin për ata fëmijë të cilëve u janë mohuar të drejtat e tyre.

Në Islam të drejtat e fëmijëve mund t'i ndajmë në:

1. Të drejtat e fëmijëve para lindjes së tyre dhe
2. Të drejtat e fëmijëve pas lindjes së tyre.

Të drejtat e fëmijëve para lindjes janë:

1. Që fëmija të lind prej prindërve legjitim martesor sipas ligjit Islam.

Kjo e drejt rezulton nga shkaku se Jeta në martesë obligon që të dy prindërit duhet të sigurojnë jetën fëmijëve të tyre.

2. Që prindërit të jenë të një feje.

E drejt e fëmijës është që prindi të zgjedh nënën e mirë, prej fesë së pastër islame, siç thotë Muhamedi a.s:

“Martoj me atë që është fetare se përndryshe të rrokë varfëria”.

Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an thotë:

“Mos u martoni me idhujtare deri sa të bëhen besimtare, nuk ka dyshim se robëresha besimtare është më e mirë se idhujtarja edhe nëse ju pëlqen ajo.”(el-Bekare,221).

3. Të mos urrehet gjinia femërore.

Arabët paraislamik e kanë pasur zakon që kur fëmija t'i lindte vajzë, ta varrosnin për së gjalli, ngase, sipas tyre femra do t'ju sillte atyre turp në familje, mirëpo Islami e ka ngritën femrën në nivelin të cilin e meriton në shoqëri dhe se një veprim të tillë e ka ndaluar rreptësisht dhe të mos përsëritet kurrë. Zoti i Lartmadhëruar na paraqet momentet e lajmërimit të lindjes së gjinisë femërore te arabët paraislamik:

“Dhe kur ndonjëri prej tyre lajmërohet me vajzë, fytyra e tij prishet dhe bëhet plot mlllef, fshihet prej njerëzve, për shkak të asaj të keqeje me të cilën u lajmërua, m andej mendon a ta mbaj atë ,ashtu i përlulur apo ta mbuloj ashtu të gjallë në dhe. Sa i keq është gjykimi i tyre.”(en-Nahl, 58, 59).

Pastaj Zoti i Lartmadhëruar me ajet ndalon një veprim të tillë ku thotë:

“Ju mos i mbytni fëmijët tuaj nga frika e varfërisë, se ne ua sigurojmë furnizimin atyre dhe juve, mbytja e tyre është mëkat i madh.”(el-Isra, 31).

4. E drejta e trashëgimisë.

Sipas fesë islame njeriu me të drejta të barabarta fillon që në muajin e katërt të shtatzënisë ku edhe i vjen shpirti fëmijës në barkun e nënës së saj.

Trashëgimia i takon fëmijës edhe para lindjes së tij ashtu që nëse njeriu vdes dhe e lë gruan shtatzënë atëherë fëmijës i rezervohet trashëgimia dhe kur të rritet i dorëzohet në dorën e tij. Çdo formë e trashëgimisë që i takon i rezervohet dhe kur të rritet i dorëzohet në duart e tij .Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“E kur të rriten atëherë dorëzoju atyre pasurinë e tyre. Mos e hani atë duke e shkapërderdhur dhe duke u ngutur para se të rriten ata. Kush është i pasur le të ruhet, e kush është i varfër le të hajë me maturi. E kur t’ju dorëzoni atyre pasurinë e vet ,dëshmoni atë. Mjafton që Allahu është Llogaritës.”(en-Nisa, 6).

Të drejtat e fëmijës pas lindjes

1. Thirrja e ezanit.

Para se të dëgjoj fëmija emrin e tij është drejt që t’i thirret ezani me qëllim që ta dëgjoj emrin e krijuesit të Tij, pra t’i dëgjoj fjalët “All-llahu Ekber” dhe “Laa ilahe il-llahu”. E pastaj me shpresë dhe dëshirë që edhe fjala e fundit me të cilën do të ndahet nga kjo jetë të jetë po e njëjta fjalë.

2. E drejta e gjidhënies

Nëse fëmija nuk ka nënë (i vdes), prindi e ka për obligim t’i sigurojë gjidhënien nga ndonjë grua tjetër me kompensim.

Nëse nëna është gjallë, ajo i jep gjë fëmijës së saj dy vite të plota. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Nënat u japin qumësht fëmijëve të tyre dy vjet të plota nëse dëshirojnë ta plotësojnë saktësisht gjidhënien.” (el-Bekare, 233).

Nëna mund ta ndërpres gjidhënien, nëse shëndeti i është në rrezik apo është shumë e dobët. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Asnjë nënë nuk bënë të dëmtohet me fëmijën e saj (el-Bekare, 233).

3. E drejta e emërimit.

Emërtimi është shenjë e identifikimit të njeriut, çështjet e para të cilat i ka mësuar Ademi a.s. pas krijimit të tij kanë qenë emrat sepse nëpërmjet emrave bëhet edhe identifikimi i sendeve dhe çështjeve. Për këtë arsye, emri luan rol të rëndësishëm në jetën e njeriut, por edhe në botën tjetër do të thirremi në bazë të emrave në këtë botë, për këtë arsye është e drejt e fëmijës është që ai të emërohet me emër të mirë.

Muhamedi a.s. ka thënë:

“Ju, në ditën e Kijametit do të thirreni me emrat e juaj dhe të baballarëve tuaj, andaj emërtoni fëmijët me emra të bukur”.

4. E drejta e sunetisë.

Sunetinë e kanë praktikua pejgamberët e mëhershëm. Me suneti ruhet shëndeti dhe pastërtia e fëmijës për të cilën fëmija ka nevojë në jetë. Muhamedi a.s. ka thënë:

“Pesë çështje janë prej natyrshmërisë së njeriut: Sunetia, shkurtimi i mustaqeve, prerja e thonjeve, të rruarit e nënsqetullave dhe të rruarit në organet e turpshme”.

5. E drejta e sigurimit të zhvillimit të jetës së fëmijës.

E drejt e fëmijës është që ai të sigurohet nga çdo gjë që e dëmton qoftë fizikisht qoftë psikikisht. Muhamedi a.s. ka thënë:

Njeriu bëhet mëkatar nëse për atë që kujdeset nuk e ushqen.

Për zhvillimin e plotë të fëmijës, fëmija duhet të rritet në një mjedis familjar, në një atmosferë lumturie, dashurie dhe mirëkuptimi.

Fëmija nëse rritet i shëndoshë i ndihmon edhe familjes e edhe shoqërisë, por është edhe i dashur tek All-llahu. Muhamedi a.s. ka thënë:

“Besimtari i shëndoshë dhe i fuqishëm është më i dashur tek Allahu se besimtari jo i shëndoshë dhe i dobët.”

6. E drejta e kujdesit familjar.

Kujdesi ndaj fëmijës është obligim ndaj Allahut dhe ndaj robit të tij. Mosha e fëmijërisë ka të drejt për një përkujdesje dhe përkrahje të veçantë. Familja si njësi themelore e shoqërisë duhet të marrë përsipër rolin e saj në bashkësi. Prindërit e kanë për obligim që ta ushqejnë fëmijën, ta

veshmbathin dhe ta pastrojnë deri sa të rritet. Prindërit duhet ta ushqejnë fëmijën me ushqim të hallallit.

7. E drejta e porosisë për mbikëqyrje para vdekjes së dy prindërve.

Kujdestar i fëmijës është baba, nëse ai mungon (vdes) e merr përsipër gjyshi. Nëse ai mungon atëherë kujdesia kalon te vëllai i babit, nëse ai mungon atëherë kujdesi kalon te axha i babait. Me një fjalë mbikëqyrja kalon në të njëjtën renditje të trashëgimisë.

8. E drejta e edukimit dhe arsimimit

Muhamedi a.s. ka thënë:

“Mësoni fëmijët tuaj, edukoni mirë dhe arsimoni mirë”.

Në një hadith tjetër Muhamedi a.s. ka thënë:

“Prindi nuk mund t’i japë fëmijës së vet gjë më të mirë se edukata e mirë!”

Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën për pushim, kohë të lirë, lojë dhe pjesëmarrje në aktivitete kulturore dhe artistike. Nuk ka dyshim se dhe rrethi ku jeton fëmija ndikon shumë në edukimin e tij.

9. E drejta e shkollimit

Fushë e rëndësishme e zbatimit të drejtave të fëmijës është arsini dhe shkolla. Shkollimi nuk përkuftizohet vetëm me shkencat fetare por shkollimi përfshinë të gjitha shkencat si ato fetare, shoqërore, ekonomike, ekzakte dhe çdo lëmi tjetër që i nevojitet atij për të fituar lumturi edhe në këtë botë edhe në botën tjetër.

10. E drejta e shëndetit dhe e shërimit

Fëmijët kanë të drejtë të gëzojnë shëndet të plotë dhe t’iu jepet kujdesi maksimal shëndetësor dhe mjekësor. Duhet të jetë i mbrojtur nga dhuna, keqtrajtimi, shfrytëzimi dhe përdorimi për punë që mund të dëmtojë shëndetin, moralin ose të rrezikojë jetën a zhvillimin e tij normal.

Preventiva është më e mirë se përdorimi i ilaçit. E drejtë e fëmijës është që prindi t’i siguroj ushqim të mirë, veshmbathje të mirë, vendstrehim të mirë. Për tu siguruar nga infektimet e viruseve dhe mikrobeve duhet të

jetë i pastër, për këtë arsye fëmija mësohet të merr gusul, të merr abdest, t'i shkurton thonjtë dhe bëhet sunet, të gjitha këto janë preventivë e fëmijës për shëndetin e tij.

11. E drejta e trashëgimisë.

Trashëgimia i takon fëmijës edhe para lindjes së tij. Nëse njeriu vdes dhe e le gruan shtatzënë, atëherë fëmijës i rezervohet trashëgimia dhe kur të rritet i dorëzohet në dorën e tij. Çdo formë e trashëgimisë që i takon i rezervohet dhe kur të rritet i dorëzohet në duart e tij. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“E kur të rriten atëherë dorëzoju atyre pasurinë e tyre. Mos e hani atë duke e shkapërderdhur dhe duke u ngutur para se të rriten ata. Kush është i pasur le të ruhet, e kush është i varfër le të hajë me maturi .E kur t’ju dorëzoni atyre pasurinë e vet, dëshmoni atë. Mjafton që Allahu është Llogaritës.”(en-Nisa, 6).

12. E drejta e mendimit të lirë.

Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën e informimit, shprehjes së mendimit të tyre dhe të drejtën për t'u dëgjuar. Sheriati Islam respekton mendimin e fëmijës nëse ai ia qëllon dhe ka mendim të drejt. Islami i edukon fëmijët që ata të bëhen të pavarur në mendimet e tyre si në aspektin e diturisë, profesionit, etj..

13. E drejta e argëtimit.

Në jetën e fëmijës argëtimi ka përparësi nga mësimi. Argëtimi në rend të parë duhet të jetë nën përkujdesjen e familjes pastaj nën përkujdesjen e të rriturve e pastaj në rend vjen argëtimi me të vegjlit. Loja i ndihmon fëmijës në zhvillimin e trupit të tij.

13. E drejta e fëmijës në kurbet.

Muhamedi a.s. ka thënë:

“Edukoni fëmijët tuaj që ta duan Allahun dhe të dërguarin e Tij.”

Mëkatin për mosmësimin e Islamit dhe përkatësisë së fëmijës në kurbet e merr prindi i tij, e pastaj shteti i cili nuk përkujdeset që të ofroj mësimë se si ta donë fenë e tyre, atdheun e tyre dhe kombin e tyre.

Fëmija në kurbet është si zog në vend të huaj. Ai zog një ditë duhet të kthehet në vendlindje, ai duhet ta dijë origjinën dhe prejardhjen e tij. Ai zog asesi nuk duhet të humbas dhe nuk duhet të shkoj në rrugë pa kthim.

14. E drejta e zgjedhjes së shokut të jetës.

Pasi që fëmija të arrijë moshën e pjekurisë, pa marrë parasysh a është mashkull apo femër, ka të drejtë në zgjedhjen e shokut të jetës dhe nuk lejohet që prindi ta detyroj djalin të martohet me vajzën të cilën nuk e pëlqen, ose në të kundërtën, ta detyroj vajzën të martohet me djalin që nuk e pëlqen. Prindërit kanë të drejtë të intervenojnë vetëm atëherë kur ka ndonjë pengesë apo ndalesë të sheriatit që e pengon apo e ndalon martesën, në të kundërtën jo.

15. E drejta e jetës në bashkësi apo shoqëri (e drejta e mosizolimit).

Me këtë të drejtë të fëmijëve kemi për qëllim që fëmijës t'i sigurohet jeta e lumtur pa presione, pa dhunë, pa keqtrajtime dhe pa cenim. Kjo e drejtë është për të gjithë muslimanët sepse Muhamedi a.s. ka thënë:

“Muslimanët janë të drejtë në mes vete dhe u ndihmojnë të dobëtëve”.

16. E drejta e përgjegjësisë.

Nëse fëmija nuk vepron punë të mira, duhet të këshillohet të veproj punë të mira. Nëse vepron punë të këqija duhet të këshillohet të largohet nga punët e këqija.

Kur të rritet prindi i thotë fëmijës: “Të rrita, të edukova, kërkoj mbrojtje të mos vuash në botën tjetër”.

Këto janë të drejtat e fëmijëve të cilave feja Islame ju ka kushtuar kujdes për më shumë se 14 shekuj ndërsa në shekullin e fundin pra në vitin 1989 Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara ka miratuar Konventën e të Drejtave të Fëmijës. Edhe pse konventa përmban 45 nene, ato të drejta të fëmijëve mund të përmbledhen në 10 pika:

1. Të gjithë fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejta të barabarta. Asnjë fëmijë apo i ri, nuk duhet të dëmtohet për shkak të gjinisë, ngjyrës, gjuhës apo besimit të tij.
2. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtë të gëzojnë shëndet të plotë dhe t'iu jepet kujdesi maksimal shëndetësor dhe mjekësor.
3. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtë për arsim fillestar falas. Përveç kësaj, atyre duhet t'iu mundësohet edhe arsimimi i mëtejshëm.
4. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën për pushim, kohë të lirë, lojë dhe pjesëmarrje në aktivitete kulturore dhe artistike.
5. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën e informimit, shprehjes së mendimit të tyre dhe të drejtën për t'u dëgjuar.
6. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën për një edukim të mirë. Prindërit apo edukatorët e tjerë nuk duhet të përdorin dhunë, keqtrajtimi dhe keqpërdorimi është i ndaluar.
7. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën e mbrojtjes dhe ndihmës së veçantë në luftë dhe gjatë arratisjes.
8. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën e mbrojtjes nga puna shfrytëzuese dhe keqpërdorimi seksual.
9. Fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtë të jetojnë me prindërit e tyre dhe të mbajnë kontaktin me të dy prindërit, nëse ata jetojnë të ndarë.
10. Fëmijët dhe të rinjtë e gjymtuar kanë të drejtën e ndihmës dhe përkrahjes së veçantë, si dhe të pjesëmarrjes aktive në jetën shoqërore.

Dhe në fund, mund të themi se dobia prej fëmijëve nuk ndalet në këtë botë siç mendojnë disa, por vazhdon edhe në botën tjetër sepse Muhamedi a.s. ka thënë:

“Kur të vdes i biri i Ademit i ndërpriten veprat përpos që vazhdojnë shpërblimet prej tri çështjeve e ato janë. Lëmosha rrjedhëse. Dituria prej së cilës kanë dobi të tjerët pas tij dhe fëmijën i cili lutet për të.”

TRASHËGIMIA E FEMRËS NË SHERIATIN ISLAM

Përpos shpifjeve të shumta që i bëhen islamit, sidomos ndaj shkeljes së të drejtës së femrës, shpifet edhe në atë se islami nuk i jep të drejtë të barabartë femrës në trashëgimi me mashkullin, por një hise femrës, dy mashkullit.

Duhet pasur parasysh se në përcaktimin e trashëgimisë ndikojnë tri peshoja.

E para: shkalla e afërsisë

- Sa më i afërt të jetë trashëgimtari, pjesa e trashëgimisë është më e madhe, pa marrë parasysh a është mashkull apo femër.
- sa më i largët të jetë trashëgimtari pjesa e trashëgimisë është më e vogël pa marrë parasysh a është mashkull apo femër.

E dyta: Gjenerata e paraardhësve dhe pasardhësve.

Kur i vdekuri e ka gjeneratën para jetës së tij (paraardhësit) dhe gjeneratën pas jetës së tij (pasardhësit), atëherë gjenerata pas jetës së tij merr pjesë më të madhe (se ai ka nevojë më shumë për mjete materiale) se sa gjenerata para jetës së tij (sepse paraardhësit kanë nevojë më pak për mjete materiale se sa pasardhësit) pa marrë parasysh a janë meshkuj apo janë femra.

- Vajza si pasardhëse trashëgon më shumë se nëna paraardhëse ndërsa që të dyja janë femra dhe që të dyja janë të lidhura drejtpërsëdrejti me trashëgimlënësin, bile vajza trashëgon edhe më shumë se baba (i cili është mashkull) edhe pse lidhja e të dyve është e drejtpërdrejtë.
- Djali si pasardhës trashëgon më shumë se baba i cili është paraardhës edhe pse që të dy janë meshkuj.

Sipas L.T.K pasardhësit i përjashtojnë nga trashëgimia paraardhësit në tërësi.

E treta: Përkujdesjen të cilin e parasheh sheriati islam si obligim

Sheriati islam e obligon mashkullin(burrin) që të përkujdeset për ushqimin,veshmbathjen dhe vendstrehimin e femrës(gruas). Për këtë arsye për të mos e dëmtuar, është parapa që mashkulli të merr pjesën e dy femrave.

Në përgjithësi femra trashëgon në katër mënyra:

- 1. Mënyra e parë: femra trashëgon sa gjysma e mashkullit.**
- 2. Mënyra e dytë: femra trashëgon barazi me mashkullin.**
- 3. Mënyra e tretë: femra trashëgon me shumë se mashkulli.**
- 4. Mënyra e katërt: femra trashëgon, mashkulli nuk trashëgon.**

1. Trashëgimia e femrës sa gjysma e mashkullit

Femra trashëgon sa gjysma e mashkullit në këto raste:

E para: vajza me djalin.

Nëse i vdekuri lë pas vete vetëm një vajzë dhe një djalë:

1/3 i takon vajzës;

2/3 i takojnë djalit.

Kështu femra ka marrë një hise mashkulli dy hise.

E dyta: baba me nënën vetëm me një rast.

Nëse i vdekuri lë pas vetëm nënën dhe babën:

1/3 i takon nënës,

2/3 i takojnë babës.

Kjo ndarje, pra nëna të merr një hise më pak se baba vetëm në rast se i vdekuri nuk lë pas vete fëmijë, e nëse lë fëmijë atëherë nëna merr hise të barabartë me babën.

Në një hadith Muhamedi a.s. thotë:

“Farzmarrësëve jepuni pjesën farz (të përcaktuar, e çka të mbetet jepjani mashkullit burrë.)”

E treta: motrat me vëllezërit dhe motrat prej babe me vëllezërit prej babe.

Nëse i vdekuri nuk lë pas vete prindër, gjyshër dhe as fëmijë, nip e mbesa, por vetëm motër e vëlla, atëherë ndarja bëhet kështu: një hise motra, dy hise vëllai. Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an ka thënë:

“Po nëse ata janë vëllezër-burra dhe gra, atëherë mashkullit i takon aq sa dy femrave së bashku.” (En Nisa, 176).

Shembull:

I vdekuri lë pas vete një vëlla dhe një motër:

1/3 i takon motrës;

2/3 i takon vëllait.

Por, në qoftë se i vdekuri nuk lë pas vete prindër, gjyshër, as fëmijë, nipa e mbesa, as vëllezër e motra, por vetëm një motër prej babe dhe një vëlla prej babe, atëherë ndarja bëhet kështu:

1/3 e merr motra prej babe;

2/3 i merr vëllai prej babe.

Një hise i merr motra prej babe dhe dy hise i merr vëllai prej babe. Kjo është argumentuar me ajet kur'anor:

“Po nëse ata janë vëllezër - burra dhe gra (motra) atëherë mashkullit i takon aq sa dy femrave.” (Nisa : 176)

E katërta: burri dhe gruaja.

Duhet ditur se kurrë nuk ndodh që burri me gruan të trashëgojnë të njëjtën kohe si burrë e grua. Por gjithmonë me vdekjen e njërit trashëgon tjetri dhe anasjelltas. Sipas rregullit të sheriatit islam: Pas vdekjes së gruas, burri trashëgon dyfishin që do ta kishte trashëguar gruaja po të vdiste ai, pra burri trashëgon një hise më shumë. Këtë e argumentojmë me ajetin kur'anor:

“Juve (burrave), ju takon gjysma e asaj që kanë lënë gratë tuaja, nëse nuk kanë fëmijë, e nëse kanë fëmijë, atëherë për ju është një e katërta nga ajo që kanë lënë, pasi të zbatohet testamenti që kanë lënë ose t'i paguhet borxhi,

Dhe grave ju takon një e katërta nga ajo që lini ju, nëse nuk keni fëmijë, e në qoftë se keni fëmijë atyre ju takon një e teta...” (Nisa, 12)

2. Trashëgimia e femrës barazi me mashkullin

Femra trashëgon barazi me mashkullin në këto raste:

E para: Baba dhe nëna trashëgojnë hise të barabarta kur i vdekuri lë pas vete fëmijë, qoftë mashkull, qoftë femër.

Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an thotë:

“Kurse prindërve, çdonjërit prej tyre i takon një e gjashta që ka lënë, nëse ka fëmijë.” (Nisa, 12)

Shembull:

Nëse i vdekuri lë pas vetes vetëm nënën, babën dhe një djalë, atëherë ndarja bëhet kështu:

1/6 i takon babës;

1/6 i takon nënës;

4/6 i merr djali pjesën shtesë (teasibë).

Pra, gjinia femërore trashëgon barazi me gjininë mashkullore kur janë të një kategorie.

E dyta: Vëllezërit prej nëne me motrat prej nëne.

Nëse e vdekura lë pas vetes burrin, nënën, një vëlla prej babe dhe një motër prej nëne atëherë ndarja bëhet kështu:

1/2 i takon burrit;

1/6 i takon nënës.

Motra prej babe dhe vëllai prej babe, marrin pjesë të barabarta prej sasisë së 1/3, pra secili nga 1/6, që do të thotë pjesë të barabarta mashkulli me femrën.

3. Femra trashëgon më shumë se mashkulli

Në sheriatin islam sistemi i trashëgimisë bazohet në dy çështje thelbësore e ato janë:

E para: trashëgimia obligative e përcaktuar me Kur'an dhe hadithe, që do të thotë trashëgimtarit i takon pjesa aq sa është përcaktuar tekstualisht dhe në mënyrë decitive duke filluar prej $2/3, 1/3, 1/6, 1/2, 1/4$ deri në $1/8$.

E dyta: trashëgimia obligative e papërcaktuar dhe e pa definuar, e cila trashëgohet pas trashëgimisë obligative. Këtu bëjnë pjesë trashëgimtarët të cilët në sheriatin islam quhen trashëgimtarë “asaba” e që pastaj kemi 3 lloje të këtyre trashëgimtarëve.

1. ASABA BI NEFSIHI (Bashkëtrashëgimtarit me gjininë e tij): ku bëjnë pjesë:

- djali me djalin e djalit,
- baba me gjyshin,
- vëllai me vëllanë e babës dhe fëmijët e tyre,
- axha me djemtë e tij.

2. ASABA BIL GAJRI (Bashkëtrashëgimtarit me gjininë tjetër): ku bëjnë pjesë:

- vëllai me motrën,
- djali me vajzën,
- djali i djalit me vajzën e djalit e kështu me radhë.

3. ASABA MEAL GAJRI (Bashkëtrashëgimtarit me rangun tjetër): ku bëjnë pjesë:

- Motra me vajzën ose me vajzën e djalit
- Motra e nënës me vajzën ose me vajzën e djalit
- Motra e babës me vajzën ose vajzën e djalit.

Rregull është që në rend të parë pjesën e trashëgimisë e marrin personat obligativ çka u takon në formë të prerë, e pastaj e trashëgojnë

trashëgimtarët e quajtur “asaba” të cilët e marrin pjesën tjetër të mbetur pas farzit.

Është e vërtetë se femrat më shumë trashëgojnë pjesë obligative, që do të thotë se në të shumtën e rasteve trashëgimia obligative është më fatlume për ta se sa trashëgimia “asaba”. Këtë do ta dëshmojmë në vijim:

Trashëgimtarët obligativ (As’habul furud)

2/3 Trashëgojnë:

1. dy vajza e më shumë 2. dy vajza të djalit e më shumë 3. dy motra e më shumë 4. dy motra të babës e më shumë.

1/2Trashëgojnë:

1. një vajzë , 2. një vajzë djali, 3. një motër, 4. baba, 5. burri

1/3Trashëgojnë:

1. nëna, 2. motra prej nëne, 3. vëllai prej nëne.

1/6 Trashëgojnë:

1. nëna, 2. gjyshi, 3. vajzat e djalit, 4. motrat, babës, motrat, nënës, vëllai prej nëne, 5. baba, 6. Gjyshi 7. Gjyshja.

1/4 Trashëgojnë:

1. burri, 2. Gruaja.

1/8 Trashëgon:

Gruaja.

Shumë qartë shihet se trashëgimtar obligativ (farz) në Kur’an janë më shumë femra se meshkuj.

1/3 e trashëgimisë vetëm në një rast meshkuj ndërsa në tri raste tjerat raste femra.

1/2 e trashëgon vetëm një rast mashkulli në tri raste të tjera femrat.

1/3 e trashëgon vetëm një rast mashkulli ndërsa në dy raste femra.

1/6 në tre raste trashëgon mashkulli pesë raste femra.

1/4 në një rast femra në një rast mashkulli.

1/8 trashëgon femra.

Proporcioni i trashëgimisë farz meshkuj me femra është 17 me 6 në favor të femrës.

4. Femra trashëgon, ndërsa mashkulli paralel nuk trashëgon

Ka raste ku femra trashëgon, ndërsa në rast tjetër të ngjashëm mashkulli nuk trashëgon.

Shembull:

I vdekuri lë pas vete Burrin, babën, nënën, vajzën dhe vajzën e djalit.

Burri	Baba	Nëna	Vajza	Vajza e djalit
1/4	1/6 +pjesën shtesë	1/6	1/2	1/6

I vdekuri lë pas vete Burrin, babën, nënën, vajzën dhe djalin e djalit.

Burri	Baba	Nëna	Vajza	Djali i djalit
1/4	1/6+ Pjesën shtesë	1/6	1/2	0

Në rastin identik vajza e djalit ka trashëguar, ndërsa po i njëjti rast kur është djali i djalit ai nuk ka trashëguar.

Pra në rast identik ku vajza e djalit ka trashëguar një të gjashtën pjesë farz, ndërsa mashkulli, pra djali i djalit nuk ka trashëguar sepse është trashëgimtar asaba e në këtë rast nuk ka mbetur asgjë. Nëse thuhet po në këtë rast mashkulli ka të drejtë në testamentin obligativ (vasijetin vaxhib). Përgjigja është se, për testamentin obligativ nuk janë pajtuar të gjithë dijetarët. (Nuk është aprovua ixhmai).

PËR TË QENË THIRRËSI ISLAM I SUKSESSHËM

Fjala **Daëve** është fjalë që në gjuhën arabe do të thotë thirrje apo ftesë. Vetëm fjala **daëve** ka kuptim të ftesës së përgjithshme, mirëpo nëse themi **Daëve Islamije** kemi për qëllim thirrjen apo ftesën në Islam.

Thirrja në Islam është përgjegjësi serioze dhe e rëndësishme të cilën duhet marrë me përgjegjësi të madhe sepse ka të bëjë me përhapjen e fjalës së Allahut, FJALË e cila duhet të mbizotërojë në mbarë njerëzimin.

Pasi që edhe vet fjala ka kuptim të përgjithshëm atëherë edhe thirrja në islam është shumëdimensionale, gjë që jep të kuptojë që secili në lëmin e vet mund të bëjë daëve, pra edhe zbulimi shkencor është pjesë e daëves, edhe kontributi në arsim dhe shkencë është pjesë e daëves.

Thirrja praktike në islam është më e suksesshme se thirrja teorike. Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë Muhamedit a.s. ta veproj atë të cilën e kumton: **“O i dërguar. Kumto atë çka të është zbritur prej Zotit tënd dhe nëse nuk e vepron (atë që të është shpallur) atëherë ti nuk e ke kryer detyrën e shpalljes (ftesës).” (Et-Tevbe)**

Nuk është thirrje në islam vetëm me fjalinë “Pranoje islamin se përndryshe do të shkosh në xhehenem.”. Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“E kush është më zëmbël se ai që thërret në rrugën e Allahut, bënë vepra të mira dhe thotë: Unë jam prej muslimanëve.” (El-Fussilet : 33)

Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë Muhamedit a.s.:

“Ti (Muhamed) thirr për në rrugën e Zotit tënd me:

urtësi,

këshillë të mirë dhe

polemizo me ata (kundërshtarët) në mënyrën më të mirë.” (Nahl : 125)

Mënyra e thirrjes duhet të jetë sipas asaj që vetë i dërguari i Allahut e ndoqi për 23 vjet, pra shëmbëlltyra e tij është bazë në daëve.

Feja islame ka zbritur për:

- Thellësi;
- gjerësi; dhe
- gjatësi.

Sa i përket gjatësisë është që feja islame ka zbritur për të gjitha kohërat, pra për të gjitha gjeneratat deri në Ditën e Kijametit.

Nuk është thirrës islam ai i cili nuk e di historinë të cilën e tregon Kur'ani, disa prej tyre janë:

- Historia e Musës a.s. me Firaunin a.s.;
- Historia e Ibrahimit a.s. me të atin;
- Historia e Musaut a.s. me Hidrin, etj.

Histori të tilla përsëriten në forma tjera dhe me aktorë tjerë në perioda të ndryshme deri në Ditën e Kijametit.

Sa i përket gjerësisë është se feja islame ka zbritur për të gjithë popujt për të gjitha vendet.

- Nuk është thirrës islam ai i cili dëshiron përhapjen e islamit në perëndim duke tentua të fus zakone të cilat janë të lindjes por që nuk janë të islamit.
- Nuk është thirrës islam ai që natyrshmërinë e vet e plason si 'natyrshmëri islame' dhe kështu në vend se të udhëzojë bëhet pengesë për udhëzim.
- Nuk mund të jetë thirrës i suksesshëm ai që përdor fjalë fyese dhe ofenduese, fjalë përbuzëse dhe sharje (qoftë edhe ndaj zullumqarëve) me urrejtje e neveri. Zoti i Lartmadhëruar i ka thënë Musait a.s. që kur ta thërret Firaunin ta thërret me fjalë të buta:

“Atij thojni fjalë të buta, ndoshta ai mendohet a frikësohet.”

- Thirrja në islam është *art* dhe *shkencë* në vete sepse është thirrje për Allahun, i cili i ka emrat më të bukur, e si mund të thirret në islam me fjalë të këqija kur Allahu i ka emrat dhe atributet më të bukur. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Dhe Allahu i ka emrat më të bukur dhe thirreni me ato emra.”

Sa i përket thellësisë, kjo ka kuptimin që feja islame ka zbritur për çdo çështje që i nevojitet njeriut.

- Nuk është thirrës ai i cili nuk ka njohuri për të drejtat e njeriut dhe jo vetëm që i shkel të drejtat elementare të njeriut por edhe thërret në shkeljen e të drejtave elementare të njeriut.
- Nuk mund të jetë thirrësi i suksesshëm në islam kur nuk e njeh fikhun islam. Thërret në islam me 'sunet' pa e ditur fikhun. Nuk mund të kuptohet suneti pa fikh. Fikhu me sunetin (hadithin) është sikurse farmacisti me mjekun, farmacisti i jep barnat por nuk ka njohuri për sëmundjet, mjeku e jep udhëzimin e barnave pas elaborimit (ekzaminimit) dhe detektimit të sëmundjes. Fekihu është ai i cili e ka analizua sunetin dhe është ekspert i sunetit. Nuk ka sunet pa fikh edhe nëse ai sunet (hadith) është i vërtetë.
- Nuk mund të jetë njeriu i suksesshëm në daëve kur nuk ka njohuri për historinë e politikës islame.
- Nuk mund të jetë thirrësi i suksesshëm kur nuk e njeh historinë e sheriatit.
- Nuk mund të jetë thirrësi i suksesshëm kur ai nuk ka njohuri për qytetërimin bashkëkohor.
- Nuk mund të jetë thirrësi i suksesshëm kur nuk ka njohuri për filozofinë qeverisëse të vendeve të botës apo të vendit në të cilin jeton.

Dhe në fund: Thirrësi islam duhet të ketë njohuri për përmirësimin e gjendjes morale, shoqërore dhe politike, e jo për krijimin e krizës shoqërore-politike. Dihet se gjendja shpirtërore tek njerëzit ndryshon. Ka prej njerëzve të cilët janë të devotshëm dhe ka prej tyre jo të devotshëm dhe për shkak se thirrësi duhet të jetë i devotshëm nuk do të thotë se ai duhet të jetë kryelartë (arrogant) ndaj tjerëve sepse dihet se mëkatet e zemrës janë më të rrezikshme se mëkatet e pjesëve të trupit. Kryelartësia është më e keqe se pirja e alkoolit. Për alkool ekziston zbatimi i dënimit të menjëhershëm, ndërsa për kryelartësi ekziston dënimi në botën tjetër.

KAPITULLI I TRETË

SHEKULLARIZMI, LAICIZMI DHE VEHABIZMI

Shekullarizmi, laicizmi dhe vehabizmi, janë terma të cilat janë paraqitur në të njëjtën kohë, e para dhe e dyta në perëndim ndërsa e treta në lindje.

- Kur Evropa në mesjetë u përballë me luftëra të përgjakshme fetare, lindën reformatorë si Luther dhe Calvin, të cilët kërkuan marrjen e pushtetit nga dora e klerit katolik. Prandaj dhe protestantët bashkë me intelektualët iluministë në këto rrethana këmbëngulën në pavarësimin e shtetit nga kisha.
- Kur perandoria Osmane (Hilafeti Islam) ishte në shkallë të lartë të zhvillimit, lindi lëvizja e Muhamed Abdul Vehabit për ta ndarë shtetin nga xhamia.
- Kur në Evropë shteti është ndarë nga kisha, Evropa ka filluar të zhvillohej.
- Kur pas 13 shekujve, në Islam shteti është ndarë nga xhamia vendet islame kanë filluar të mos zhvillohen dhe kanë mbetur të prapambetura.

Këtyre tre termave nevojitet tu bëhet një analizë krahasuese dhe një vështrim historik.

E para: Shekullarizmi.

Fjala **sekularizëm** (lat. Saeculum) ka kuptimin e shekullit, periudhës njëqindë vjeçare. Pra me sekularizmin (shekullarizëm) kuptojmë përshtatje me kohën në të cilën jetohet.

Fillimisht fjala “**shekullarizëm**” është përdorë nga shkrimtari britanik Xhorxh Xhekob Houlliouk në vitin 1851. Houlliouk duke qenë antifetarë e shpiku termin “shekullarizëm” për të përshkruar këndvështrimin e tij për të promovuar një rregull shoqërorë të ndarë nga feja, pa i kritikuar apo larguar besimet fetare. Ai debatonte me të tjerët se: “*Shekullarizmi nuk është një argument kundër Krishterimit, është diçka e pavarur nga ai.*”

Në kuptim të rregullimit të sistemit shoqërorë shekullarizimi është: transferimi apo shitja e pronave të kishës. Kështu që prona e Kishës së Zotit i dhurohet kësaj bote, prona i dhurohet shekullit.

Në kuptim të racionalizmit të inspiruar nga iluminizmi evropian, shekullarizmi nënkuptohet si largim nga ‘magjia’ (Max Weber), ‘pjekuria e njeriut’ (Immanuel Kant) dhe ‘botëkuptimi i tokësorës’ (‘jo i qiellores’ së Friedrich Hegel). Në shekullarizëm dija shekullare haptas është ajo lloj dije, e cila gjendet në këtë jetë, e cila është e lidhur me sjelljet e kësaj jete.

Në kuptim filozofik i bazuar në racionalizëm të plotë shekullarizmi është mohues i fesë dhe i botës tjetër.

Në politikë shekullarizmi është një lëvizje drejt ndarjes së fesë nga qeverisja (shteti) në atë mënyrë që ligjet e bazuara nga librat e Shenjta (si Bibla, Tevrat dhe Kur’ani (Sheriati)) të zëvendësohen me ligjet civile (njerëzore).

Në aspekt historik apo kronologjik shekullarizmi është një proces i ndryshimit gradual dhe koordinimit të fesë (organizimit të kishës) shtetit dhe shoqërisë civile për realizimin e kërkesave dhe nevojave të kohës. Nga ky aspekt nuk kemi ndarje të shtetit dhe politikës nga feja, por dhënien fund të pushtetit të klerit, pra që kleri të mos ketë pushtet apo qeverisje.

Shekullarizmi asociohet me periudhën e Iluminizmit në Evropë dhe ka luajtur një rol qendrorë në shoqërinë perëndimore.

E dyta: Laicizmi.

Laicizmi: Fjala laicizëm (lat. Laikos apo Laicus) domethënë ajo që i përket popullit, që rrjedhë nga populli, gjë e përbashkët apo e përgjithshme, jashtë organeve zyrtare dhe administrative, jo qeveritare, civile (jo ushtarake), etj.

Për herë të parë fjala laicitet në konotacionin e ‘mos ndërhyrjes së shtetit në punët e fesë dhe kishës’, ‘ndarjes së shtetit nga feja dhe kisha’ dhe ‘siguria e lirive fetare të qytetarëve’ është përdorur në Francë (pas vitit 1870), në kuadër të aktiviteteve civile, politike dhe parlamentare.

Fjala laicitet është përdorur për të kuptuar lirinë e institucioneve publike dhe veçanërisht të shkollave fillore nga ndikimi i Kishës Katolike në ato vende ku ajo ka pasur ndikim në kontekstin e një procesi shekullarizues.

Premisat e laicizmit në përgjithësi mund t’i përkufizojmë si më poshtë:

- Laicizmi ndalon diskriminimin fetar, etnik dhe gjinor dhe diskriminimet mbizotëruese në marrëdhëniet midis institucioneve të shoqërisë.

- Reformimi i qasjes fetare (kishtare) ndaj çështjeve shtetërore, gjithnjë duke pasur parasysh nevojat dhe kërkesat e kësaj bote.

Shihet se laicizmi është një proces socio-politik që rregullon lidhjet mes shtetit dhe institucionit të fesë si dy organe të pavarura nga njëri-tjetri.

Në shumë raste haset në ngatërrimin e shekullarizimit me laicizmin, ku në vend të laicizmit përdoret shekullarizmi dhe anasjelltas, mirëpo në mes tyre ekziston një vijë dalluese:

- Me *shekullarizëm* kuptohet ndarja e shtetit nga feja, këtu kemi të bëjmë më shumë me shtetin, shoqërinë civile në njërën anë dhe institucionin e fesë në anën tjetër, të cilat në bashkëpunim të plotë dhe duke ndihmuar njëra-tjetrën ecin drejt reformimit, ndryshimit, modernizimit apo thënë shkurt drejt përshtatjes me shekullin (me kohën).

- Kurse *laicizmi* nënkupton ndarjen e shtetit nga organi i fesë, por jo edhe fenë nga politika dhe shoqëria. Edhe pse me Laicizëm ndalohej ndikimi i fesë në qeverisje apo pushtet prapëseprapë në Evropë kemi parti të mëdha krishtere të cilat janë nën influencën e kishave.

Ka dallim në mes të thënieve: **“të ketë shtet fetarë”** dhe **“të ketë fe shtetërore”**.

Në **“shtetin fetarë”** qeverisë feja, ndërsa në vendin ku është **“feja shtetërore”** kuptohet aty ku shteti qeverisë ndërsa feja është zyrtare në atë shtet. Nga kjo mund të thuhet se laicizmi i vërtetë arriti të instalohet i plotë vetëm në Francë, kurse vet ‘logjika e laicizmit’ depërtoi në shtetet katolike të Evropës perëndimore si Belgjikë, Spanjë, Portugali dhe në Itali (*The Rise and Decline of Western Liberalism*, Anthony Arblaster).

Laicizmin radikal francez të periudhës së kryeministrit Emile Combes e huazoi themeluesi i Turqisë moderne, Kemal Ataturku. Më pastaj, megjithëse francezët rishikuan laicizmin e tyre, në Turqi kjo është shndërrua në ideologji për të shtypur besimtarët muslimanë.

Mund të konstatojmë se kemi dy drejtime të laicizmit:

- I pari është Laicizëm, sekularizëm i orientuar kundër religjionit me detyrë për të mbrojtur shoqërinë nga religjioni dhe religjioziteti, dhe

- I dyti është Laicizëm i orientuar drejt mbrojtjes së shprehjes së religjionit dhe religjiozitetit në shoqëri.

Disa dijetarë mendojnë se laicizmi është një formë e maskuar e anti-klerikalizmit dhe shkelje e të drejtave individuale e shprehjes fetare, dhe kjo

në vend që të promovojë lirinë e mendimit dhe lirinë e fesë, e ndalon besimtarin të ndjekë fenë e tij.

Perëndimi është një trend i mirënjohur shekullarizmi dhe eksportimi i tij nëpërmjet sistemit demokratik është instaluar edhe në vendet e tjera të Lindjes.

Në vitin 1839, kur ka filluar rendi i ri shoqëror botërorë, pra i ashtuquajturit TANDHIMAT (Rend dhe sistem i ri shoqërorë), në perandorinë osmane, atëherë kanë filluar edhe shenjat e para të paraqitjes së shekullarizmit edhe në lindje, që në histori quhen Xhon Turqit e rinj, mirëpo prapëseprapë nuk ka pasur shekullarizim.

Pas luftës së parë botërore dhe pas rënies së perandorisë Osmane në vitin 1923, pra me rënien e hilafetit dhe të sulltanit osman hapet rruga e ndërtimit të shteteve kombëtare në Ballkan siç është edhe Shqipëria.

Po ashtu me rënien e perandorisë Osmane në vitin 1923, shekullarizmi kaloi edhe në vendet tjera Islame si në Siri, Arabi Saudite por edhe të gjitha shtetet e reja Islame, të cilat në gjirin e tyre kanë pasur edhe minoritete fetare të krishtera të cilat iu drejtuan filozofive të qeverisjes shekullarizuese dhe laicizuese.

Edhe pse Arabia Saudite, e cila qysh në fillimet e veta vendosi në kushtetutën e vet bazat e Sheriatit dhe të gjykimit në bazë të këtij ligji edhe Arabia Saudite është shtet Laik edhe pse këtë ata nuk e pranojnë.

Mund të konstatojmë se kemi tri lloje të botëkuptimit të Shekullarizmit dhe Laicizmit:

Botëkuptimi i parë: Shekullarizmi dhe Laicizmi i cili sulmon fenë dhe është kundër fesë.

Botëkuptimi i dytë: Shekullarizmi dhe Laicizmi i cili mbron diskriminimin fetarë pra nuk është kundër fesë por që mbron bindjet fetare mirëpo nuk lejon ndikimin në qeverisje shtetërore, dhe

Botëkuptimi i tretë: Shekullarizmi dhe Laicizmi ku feja dhe shteti në mënyrë paralele ndihmojnë njëra tjetrën, por që secila prej tyre vepron e pavarur nga njëra tjetra.

Në bazë të botëkuptimit të parë të shekullarizmit, Shqipëria në vitin 1968 ndaloi edhe kishat edhe xhamitë duke u bërë si shembull tipik në botë i shekullarizmit.

Në bazë të botëkuptimit të dytë Turqia e Mustafa Kemal Atatürkut, i cili doktrinën e vet qeverisëse e ngriti në nivel kushtetues, duke e ashpërsuar luftën për zbatimin e saj, sa që ka kërkuar të nacionalizojë edhe fenë islame, duke kërkuar që edhe Kur'ani të këndohet turqisht edhe ezani të këndohet turqisht, edhe falja e pesë kohëve të namazit të bëhet turqisht.

Botëkuptimin e tretë në përgjithësi e praktikuan vendet tjera si në përfundim ashtu edhe në lindje.

E treta: Vehabizmi.

- Në kohën kur muslimanët kishin halif legal kurse halifi kishte vali në çdo vend të botës muslimane, paraqitet lëvizja Vehabite e cila refuzon edhe institucionin e hilafetit, duke pohuar se hilafet universal nuk duhet të ketë. Ibn AbdulVehabi mendon se në territorin e caktuar duhet shpallur sundimin e të drejtës së Zotit, dhe aty të ketë imam, e jo edhe të ketë halif universal për tërë botën.

- Në kohën kur lindën reformatoret evropian të cilët këmbëngulën pavarësimin e shtetit nga kisha u paraqit lëvizja Vehabite për ta ndarë shtetin nga xhamia, pasi që familja e Abdul Vehabitë me familjen Saude bënë marrëveshje që vehabijtë të merren me çështjet fetare ndërsa Saudët të merren me çështjet politike dhe mbretërore.

- Në kohën kur Perandoria Osmane ishte e angazhuar në luftë kundër Kryengritjes serbe, dhe me Rusinë, filloi kryengritja Vehabite.

- Në kohën kur ushtria franceze filloi të zbarkohet në Egjipt dhe muslimanët mbroheshin nga ushtria e Napoleonit vehabijtë kryejnë masakra, plaçkitje dhe shkaktojnë rrëmujë të madhe, kryesisht ndaj banorëve muslimanë.

- Në kohën kur Anglia me ushtarët e saj arriti në Moskut (në vitin 1798), e shteti islam osman ishte i preokupuar nga sulmet e jashtme dhe nuk kishte mundësi të merrej me vehabijtë, ata (vehabijtë) tri herë u ngritën kundër Hilafetit edhe pse tri herë u dorëzuan ata prapëseprapë ia kanë arritur qëllimit të tyre. Në mbrojtje ndaj kryengritjeve të tyre të njëpasnjëshme kundër hilafetit të perandorisë osmane, Muhammed Ali Pasha me ushtri të madhe muslimane nga Egjipti erdhi në krahinën e Hixhazit dhe aty rreptë u konfrontua me lëvizjen vehabite. Vdiqën shumë muslimanë në të dy anët.

Vehabizmi dhe kryengritjet e tyre

Kryengritja e parë:

Pushtimi i Nexhdit në vitin 1775 nga ana e Muhammed Ibn Saudit ishte shenja e parë për daljen në sipërfaqe të një force të re fetare, politike dhe ushtarake.

I biri i Muhammed ibn Saudit, Abdulazizi përkundër vështirësive më 1786 pushtoi Rijadin dhe bëri bashkimin me Nexhdin. Kjo ishte prova më e sigurt se sukseset vehabite s'kanë të ndalur.

Në viti 1803 Saud ibn Abdulazizi, pushton Medinën.

Në vitin 1804 Saudi pushton Mekën dhe jep urdhëresë me të cilën ndalohet leximi i lutjes për sultanin osmanli në xhuma të premteve në Mekë. Kjo shfaqje ishte çështje tejet e rrezikshme. Princi Saudi pasi hyri në Meke i shkroi letër sultanit: "Nga Saudi Selimit! Në Meke kam hyrë më 4 muharrem 1218 hixhrij (1804), kam rrënuar çka kam gjetur në Meke nga shenjat pagane mushrike. E ke për detyrë t'u urdhërosh mëkëmbësve në Damask dhe Kajro që mos të vijnë në këtë qytet të shenjtë".

Kryengritjes vehabite nuk iu nënshtrua shteti Islam, por nga njëra anë Sulltani dhe nga ana tjetër Muhammed Aliu gjatë viteve 1811-1815 bënë katër luftëra dhe ngadhënjyen ndaj vehabistëve dhe mbretit të porsaemëruar i imponuan kushte të rënda për nënshtrim. Mirëpo, sërish shpërtheu kryengritje. Kështu, në vitin 1816 nën komandën e Ibrahim pashës, u nis ushtria e fuqishme, që përfundimisht ta mund ushtrinë vehabiste, kurse mbretin Abdullah ta dorëzojë në Stamboll, të cilin Porta e ekzekutoi më 17 janar 1818.

Në këtë mënyrë kryengritja e parë e vehabijve mori fund.

Kryengritja e dytë:

Tri vite më vonë, pra në vitin 1821, një degë e familjes Saud, me princin Turkij, sërish e formoi mbretërinë vehabite, me selinë në Rijad, jo larg selisë së mëhershme.

Më 1884, perandoria Osmane prapë pushtoi Rijadin dhe shpartalloi shtetin e dytë vehabit, kurse familja Saud u strehua në Kuvajt.

Kryengritja e tretë:

Shtetin e tretë vehabit e formoi princi Abdulaziz. Ai, më 1901, në krye të një grupi njerëzish, depërtuan në Rijad dhe pushtuan selinë mbretërore. Pastaj pasuan sukseset e njëpasnjëshme dhe, pas marrjes së Hailes më 1921, zotëroi tërë Nexhdin.

Deri sa zhvilloheshin luftërat ndërmjet ushtrisë së Muhammed Ali Pashës dhe vehabijve në Hixhaz, britanikët e shfrytëzuan këtë konflikt dhe e pushtuan Bahrejnin. Me këtë filloi procesi i kolonizimit nga ana e Britanisë në tërë territorin e botës islame.

Vehabizmi dhe Hilafeti

Sa i përket çështjes së imamit apo halifit, jo që refuzojnë imametin shi'it, por refuzojnë edhe institucionin e hilafetit, duke pohuar se hilafet universal nuk duhet të ketë. Ibn AbdulVehabi mendon se në territorin e caktuar duhet shpallur sundimin e të drejtës së Zotit, dhe aty të ketë imam, e jo edhe të ketë halif universal për tërë botën. Me këtë ata provonin ta privojnë nga legjitimiteti fetarë Perandorinë Osmane, duke e eliminuar halifin dhe duke e promovuar imamin.

Në vitin 1787 emiri Abdulazizi e proklamoi administratën e pavarur shtetërore dhe e futi sistemin trashëgues të sundimit (hukm wirathi), duke i siguruar vend të birin Saudit të bëhet "halif" pas tij. Muhammed ibn AbdulVehabi ishte i pranishëm në këtë promovim.

Fatkeqësisht, sistemi trashëgues, sipas shembullit politik, kaloi edhe në rrafshin fetarë. Pas vdekjes së Muhammed ibn AbdulVehabit më 1792, trashëgues u bë i biri i tij Dehlani.

Vehabizmi dhe marrëveshjet e tyre me shtetet kolonialiste

"Pushteti britanik ishte në paqe, në marrëveshje dhe në bashkëpunim të përhershëm me vehabijtë". Në marrëveshje parashihej që Britania nuk do të përzihet në konfliktet e tyre fetare, kur derdhet gjaku musliman. Ata do t'i sulmojnë vetëm ata që do t'i atakojnë barkat dhe anijet e tyre që kanë ardhur ta robërojnë dhe plaçkitin botën islame.

Anglia u ka premtuar liderëve të fiseve arabe pavarësi dhe sovranitet të plotë, nëse ata do të luftojnë kundër osmanlinjve. Britanikët ua theksuan vehabijve se ata nuk do të përzihen rreth luftës së tyre që e zhvillojnë kundër atyre që nuk pajtohen rreth çështjeve fetare dhe kërkuan vetëm që vehabijtë mos t'i sulmojnë barkat dhe anijet e tyre të ankoruara.

Përpos me Anglezët, Saudët kanë pasur marrëveshje edhe me Francën kur Napoleoni i dërgoi misionarët e tij të vendosin bashkëpunim dhe lidhje me Ibn Saudin dhe i ofroi atij aleancë kundër shtetit osman.

Britania dhe Franca lidhën Marrëveshjen e fshehtë Sykes-Picot, në të cilën parashihet ndarja e pjesës qendrore lindore të Perandorisë Osmane. Pra, edhe pse marrëveshje ka pasur edhe më herët, por pas kësaj marrëveshje u intensifikuan edhe më shumë.

Ibn Saudi i njoftoi Britanikët me proklamatin e vitit 1810 se u ka dhënë urdhër njerëzve të vet që mos t'i prekin barkat dhe anijet angleze. Ajo që doli nga kontrolli i pushtetit islam ishte e sinkronizuar dhe e koordinuar me kolonizatorin e forcave perëndimore: Britaninë apo Francën për të copëtuar shtetin islam.

Vehabizmi thërret në parimin e 'tevhidit', dhe në mohimin e 'shirkut'.

Vehabijtë duke e quajtur veten ehl'ut-tevhid, të gjithë të tjerët jashtë tyre i quajtën ehl'ul-shirk (idhujtarë). Mirëpo, "të tjerët", i quajnë vehabistët si kokëfortë, ekstrem dhe zemërngushtë në të perceptuarit e tevhidit, sepse ndërtimi i mauzolejeve (Teqeve) dhe vizitimi i tyre nuk është idhujtari e arabëve parakur'anor.

Me shenjtëri dhe adhurim në vehabizëm nënkuptohet çdo respektim, qoftë ai që zë fill në traditë apo miqësi. Ngritja e mauzolejeve (Teqeve), vizitimi i rregulltë i tyre dhe qëndrimi me përulësi para tyre nuk është rrugë deri në idhujtari dhe politeizëm, por është vetë idhujtaria. Këtu qëndron edhe faktori i ndarjes ndërmjet vehabistëve dhe të tjerëve, sepse, të tjerët mendojnë se vehabistët e teprojnë në kërkesat e tyre rigoroze,

Vehabizmi dhe Fikhu

Vehabijtë nuk i pranojnë medhhebet, bile medhhebet në islam i quajnë idhujtari. Tendenca e vehabistëve për eliminimin e medhhebeve dhe moszgjedhja e mjeteve për zhdukjen e tyre na detyron të konstatojmë se angazhimi i tyre ka qenë dhe është i paarsyeshëm.

Fikhun shi'it e refuzojnë sidomos për shkak të bindjes së shi'itëve se imami është i pagabueshëm në fjalë dhe vepra dhe se ixhtihadi i imanit është obligativ. Meqë këto virtyte i posedon vetëm pejgamberi.

Vehabizmi dhe parimi shkencor dhe intelektual

Vehabizmi lufton edhe kundër tendencave të ndryshme ideologjike islame, sikurse është edhe kundër filozofisë. Vehabizmi ndër synimet e tij kishte pengimin e kelamit dhe të filozofisë islame, përpos që këtë në masë të madhe e arriti në Siujdhesën Arabe, me mjete të dhunshme dhe kërcënuese, këtë nuk arriti ta bëjë në Egjipt, Turqi, Iran, Indi dhe në vendet tjera.

Ata me gënjeshtër dhe strategji djallëzore filluan t'i sulmojnë alimët e ehli-sunnetit dhe ta shkatërrojnë islamijetin përbrenda e sidomos në vendet siç është Arabia Saudite, ku alimët e ehli-sunnetit nuk guxojnë të flasin haptazi. Po ashtu, për të gjithë myslimanët që nuk mendonin si ata, ishin në pamëshirë ndaj tyre, ndaj duhet të betohen se heqin dorë nga bindjet e tyre dhe të mësojnë kredon e tyre nga mësuesit e rinj. Nuk arriti ta pengojë as sufizmin dhe shi'izmin, e edhe më pak depërtimin e ideve dhe sistemeve perëndimore.

Qysh me paraqitjen e Vehabizmit, është paraqitur një numër i madh shkrimesh që kundërshtonin parimet e tyre, sidomos shkrimet e dijetarëve me prejardhje egjiptiane, osmane por dhe të vendeve të tjera. Në to kryesisht theksoheshin, vrazhdësinë, ngurtësinë dhe ekskluzivitetin e tyre teorik dhe praktik.

- Ed-Dahlani, mufti i Mekes, paraqitjen e vehabistëve e quajti hiq më pak se fitne. Një tjetër dijetarë arab paraqitjen e lëvizjes vehabiste e përshkruan: ***“Potez i suksesshëm që Perëndimi e tërhoqi ishte themelimi i një lëvizjeje fetare e cila në formën e saj të jashtme do të dukej islame, e në esencë detyra e kësaj lëvizjeje do të ishte që vendet perëndimore, nëpërmjet saj, ta marrin pushtetin mbi myslimanët dhe ta rrënojnë hilafetin”***.

SEKTET E FILLUARA BRENDË ISLAMIT DHE TË NXITURA NGA JASHTË APO TË NXITURA NGA JASHTË E PASTAJ TË FILLUARA NGA BRENDË

Ademi a.s. ka qenë njeriu i parë dhe njëkohësisht edhe pejgamberi i parë, dy fëmijët e tij kanë prerë nga një kurban (sakrificë) dhe njërit i është pranuar dhe tjetrit nuk i është pranuar. Sepse e vërteta pranohet prej Zotit të Lartmadhëruar ndërsa e pavërteta jo. Nga kjo rrjedh se e vërteta dhe e pavërteta janë dy të kundërta të cilat dëshirojnë ta largojnë njëra tjetrën nga vet-vetja.

Zoti i Lartmadhëruar, për të vulosur të vërtetën, ka dërguar një varg pejgamberësh, ndonjë prej tyre ka qenë vetëm pejgamber e jo udhëheqës shteti, e ndonjë prej tyre ka qenë pejgamber dhe në të njëjtën kohë udhëheqës shteti.

Zoti i Lartmadhëruar e dërgoi vulën e pejgamberëve Muhamedin a.s. Muhamedi a.s. kaloi nëpër dy faza të pejgamberisë, të cilat janë të njohura:

Faza e parë: epoka para hixhretit ku Muhamedi a.s. ishte pejgamber por nuk ishte udhëheqës shteti, ku kaloi 13 vite dhe

Faza e dytë: Epoka pas hixhretit ku Muhamedi a.s. ishte edhe pejgamber edhe udhëheqës shteti.

Në kohën kur ka zbritur Kur'ani ekzistonin dy grupe njerëzish:

1. Besimtarë (musliman); dhe
2. Pabesimtarë (idhujtarët)

Sa i përket sehaveve ato ndaheshin në:

1. Ensar (ndihmëtarë të Muhamedit a.s) të cilët ishin Medinasit; dhe
2. Muhaxhirinët (Emigrantët) Mekas të cilët ishin shpërngulur në Medinë.

Muhamedi a.s. e kishte bërë vëllazërimin e tyre kur kishte shkuar në Medinë.

Sa i përket medinasëve ata ishin të përbërë prej dy fiseve :

1. Fisi Evs; dhe

2. Fisi Hazrexh.

Para se të shkonte në Medine Muhamedi a.s. e kishte bërë pajtimin e tyre.

Sa i përket Mekasëve përpos tjerëve, ishin të njohur dy grupe:

- grup i parë ishin kurejshitët, të cilët nuk kishin marrëdhënie të mira me fisin Hashimit edhe para shfaqjes së Islamit,

- grupi i dytë ishin përkrahësit e Aliut, të cilët përbëheshin nga Hashimitët.

Mekasit i kishte pajtuar Muhamedi a.s. para se t'i shpallej Kur'ani kur ishte vendosur haxherul Esvedi në vendin e tij në Qabe pas meremetimit të saj.

Kush duhej ta zëvendësonte Muhamedin a.s. në qeverisje të shtetit?

Muhamedi a.s. ndërroi jetë dhe nuk la porosi kush do të zëvendësonte atë në udhëheqje shtetërore. Çështja e parë në mesin e muslimanëve ishte çështja e zëvendësimit të Muhamedit a.s. në çështjen shtetërore.

Në lidhje me këtë çështje u paraqitën dy mendime kryesore:

Mendimi i parë ishte se Muhamedi a.s. duhej të ndiqej për çështjet fetare e jo në çështjet shtetërore, pra me qeverisjen dhe politikën.

Mendimi i dytë ishte se duhej të ndiqej Muhamedi a.s. edhe në çështje shtetërore edhe fetare.

Sa i përket zëvendësimit si udhëheqës shtetëror:

Medinasit mendonin se prej mesit të tyre duhej të ishte udhëheqësi.

Mekasit mendonin se prej mesit të tyre duhej të ishte udhëheqësi.

Edhe Mekasit kishin dy mendime se kush duhej të ishte udhëheqës shteti.

Një pjesë mendonte se duhej të ishte çdo Mekas.

Një pjesë tjetër mendonin se duhej të ishte çdo Mekas i cili kishte migrua prej Mekës deri në Medine e jo Mekasit të cilët nuk kishin migrua prej Mekës në Medine.

Një pjesë mendonte se duhej të ishte Aliu r.a.

Një pjesë tjetër mendonte se duhej të ishte Abasi r.a.

Në fund u mor vendimi që udhëheqës të ishte Ebu Bekri Siddiku.

Në kohën kur Omeri r.a. sa e mbante pozitën e Halifit, dallimet që ekzistonin nuk kishin ndonjë ndikim të madh.

Pas Omerit r.a. pozitën e Halifit e mori Osmani r.a. i cili u vra në fund të vitit 35 sipas Hixhrit (656 Isa a.s.) ndërsa pas tij u zgjodh Aliu r.a. për Halife.

Ndarja e parë e muslimanëve për udhëheqjen e shtetit dhe jo për çështje fetare

Ndarja e parë e muslimanëve në aspekt politik dhe qeverisës, jo fetar u bë në dy grupe:

Grupi i parë: Pro Alisë për të qenë Halife, që quheshin Shiatu Alij; dhe

Grupi i dytë: Pro Osmanit kushtimisht, quheshin Shiatu Osman.

Grupi pro Osmanit (Shiatu Osman) nuk pajtoheshin me hilafetin e Aliut r.a. dhe në esencë nuk e pranuan hilafetin e tij (Udhëheqës të këtij grupi ishin Talha dhe Zubejri, këta bënë Basrën bazë të tyre).

Përpos kësaj ndarje në aspekt të rrafshit qeverisës politik nuk ekzistonte ndonjë ndarje tjetër ideologjike Islame.

Ndarja politike kalon në ndarje fetare

Me kalimin e kohës, nga ndarja politike fillon edhe ndarja fetare, kjo ndarje fetare është bërë për shkak të cilësimit të Hilafetit, dhe u ndan në dy grupe:

Grupi i parë e pranonin Aliun r.a. si Halife dhe në të njëjtën kohë e konsideronin detyrim fetar ndjekjen e tij dhe prej kushteve të imanit.

Grupi i dytë nuk e pranonin Aliun r.a. si Halif dhe e kundërshtonin atë me pretekstin e hakmarrjes për vrasjen e Osmanit r.a.

Nga grupi i parë, pra prej atyre të cilët e pranonin Aliun r.a. kishte divergjencë. Një pjesë mendonte se Aliu r.a. ka pasur të drejt të ishte Halif para Ebu Bekrit, para Omerit dhe para Osmanit r.a.

Një pjesë e pranonin Aliun r.a. si Halif legjitim, por në të njëjtën kohë i pranonin Hilafetin e Ebu Bekrit, Omerit dhe të Osmanit r.a. Mendimi i këtij grupi ishte se Aliu r.a. për të mirën e Islamit kishte heshtur në ato rrethana kështu që nuk e kanë ndier të domosdoshme me bashkëpunua me Halifët pararendës.

Kështu pra, kundërthëniet nuk u ndalën në çështje politike, por ato kaluan në kundërthënie në rrafshin fetar dhe u paraqit mendimi se para vdekjes, Muhammedi a.s. ka thënë se pas vdekjes së tij, udhëheqjen e imametit duhet ta marrë Aliu r.a. dhe në këtë pikëpamje theksuan disa thënie, të cilat ia atribuuan Muhammedit a.s.:

“Udhëheqës i kujt jam unë, edhe Aliu do të jetë udhëheqës.”

Trashëgimia e udhëheqjes të Shiitët kalon në rrafshin fetar

Shiitëve nuk ju mjaftonte që për halife të jetë vetëm Aliu r.a., por ato mendonin se hilafeti duhet të kalojë edhe te trashëgimtarët e tij.

Në lidhje me këtë çështje ata u ndanë në mes vete.

Disa mendonin se trashëguesit duhet të jenë vetëm nga bijtë e Aliut dhe të Fatimes, vajzës së Muhammedit a.s., djemve të Hasanit dhe Huseinit.

Disa mendonin se trashëgues përpos bijve të Fatimes mund të jenë edhe bijtë tjerë të Aliut r.a. të cilët ishin jo me Fatimen r.a.

Kështu shiitët u ndanë edhe në bazë të imamëve të tyre në dy grupe:

- Shiitët e dymbëdhjetë imamëve dhe
- Shiitët e shtatë Imamëve i cili quhet *seb'ij*, ata të cilët besojnë se imami i shtatë është fshehur dhe se do të paraqitet si *mehdi*.

Ka edhe ndarje tjera të shiitëve.

Shiitët kalojnë në ekstremitet të cilin nuk e pranon logjika

Shiitët shkuan edhe më larg, shkuan aq larg sa që ajo konfrontohet me logjikën dhe fenë. Ata filluan t'iu përshkruajnë atyre edhe cilësi Zoti, d.m.th. Zotin filluan ta personifikojnë fizikisht dhe shpirtërisht me këta imamë, plotësisht ashtu sikurse vepruan edhe kristianët me Isain a.s.

Pas një kohe lindi ideja mbi atë se Zoti do ta dërgojë ndonjë person, i cili popullin e humbur do ta drejtojë drejt rrugës së vërtetë. *Kjo ide ka ekzistuar edhe te kristianët, e në esencë e njëjtë.*

Me dallime të vogla ka ekzistuar edhe te hebrenjtë. Kristianët mendojnë se mehdiu i pritur, të cilin e quajnë “mesih” do të paraqitet me ringjallje të re, kurse hebrenjtë mendojnë se ai do të paraqitet, por jo me ringjallje, por do të lindet nga se më parë nuk ka vdekur e as ekzistuar.

Një prift hebrej, i cili Islamin e pranoi doli me argumentimin se Muhammed ibn Askerij, i cili hyri me xhybe në vendin nëntokësor të shtëpisë së tyre dhe aty u zhduk, kurse nga fundi i botës (para shkatërrimit), do të shfaqet dhe do ta mbush me drejtësi.

Këtë pohim e trashëgoi grupi shiit, i cili edhe tash e pret, për shkak se është quajtur “mehdiu (udhëzuesi) i pritur”

Shumica mendojnë se muslimanët janë të ndarë gjysmë-gjysmë në dy grupe Shiit dhe Sunnij. Në realitet, shiitët në botë përbëjnë prej 7.5 deri në 11% që do të thotë se ato janë pakicë ndërsa sunnitët përbëjnë 92.5 %. Kjo dëshmon se ato janë sekt i ndarë nga trugu dhe nuk kanë përgjysmuar botën Islame.

Ndjekësit e Aliut r.a. ndahen në shiit dhe Havarixh

Aliu r.a ishte caktuar Halife, mirëpo një pjesë e muslimanëve nuk e kishin pranuar si Halife e posaçërisht Muaviju dhe Jezidi të cilët ishin Valij në Damask, pas një kohe edhe ndjekësit e Aliut r.a. u ndanë në dy grupe:

- Grupi besnik i Aliut r.a. që quheshin Shiatu Alij dhe
- Grupi tradhtar i Aliut r.a. i cili nuk ishte pro Osmanit, por u shkëput nga tabori i Aliut të cilët quhen Havarixh (dezertor) apo të dalë nga radhët e grupit të Aliut r.a..

Sikurse edhe grupet tjera edhe në këtë grup u paraqitën mendimet në rrafshin politik dhe në atë fetar:

Sa i përket rrafshit politik mendonin se e drejt e udhëheqjes nuk është e drejt e Aliut r.a. por është e drejt e secilit nga radhët e muslimanëve. Halifi duhet të zgjidhet në mënyrë të lirë prej muslimanëve.

Havarixhët mendonin se Sundimi (hilafeti) i Ebu Bekrit dhe Omerit r.a. është i vlefshëm, ashtu siç e pranojnë sundimin e Osmanit r.a. në fillim, mirëpo, sipas tyre, Osmani do të duhej të izolohej.

Sa i përket rrafshit fetar ky grup kalon në ekstremizëm sa që ata të cilët bëjnë mëkat të madh i quanin pabesimtarë. Këta filluan që sehabet t'i konsiderojnë pabesimtarë, mendonin se Aliu ka bërë kufër, e me të kanë bërë kufër edhe të gjithë ata që pranuan këtë gjykim. Po ashtu i fusin në kufër edhe ata që morën pjesë në luftën e ashtuquajtur **“lufta rreth devesë”**, pastaj dy ndërmjetësuesit e arbitrazhit dhe të gjithë ata që u pajtuan me rezultatin e tij, me një fjalë nuk e pranojnë gjykimin në betejën e Siffinit.

Havarixhët mendojnë se imani dhe vepra janë njësi e pandashme. Secili që kundërshton ligjet e Allahut, është pabesimtar dhe ai që bënë mëkat të madh dhe nuk pendohet prej tyre vdes si pabesimtarë.

Havarixhët mendojnë se është detyrim mosnjohja dhe luftimi kundër sundimtarit tiran, dhe e lejojnë vrasjen e muslimanit sepse ata muslimanët i konsiderojnë jo musliman për shkak të mëkateve të tyre.

Ebu Hanifja pengonte havarixhët edhe sektet e tjera, të cilat përpiqeshin të shtrembëronin mësimin islam, andaj ata mundoheshin ta eliminonin në çdo mënyrë.

E para është: Kur personi gjatë konsumimit të pijeve alkoolike ose gruaja duke lindur fëmijë të jashtëligjshme vdesin, para se të pendohen, a kanë vdekur si muslimanë?

Ebu Hanifja duke kuptuar se cili ishte qëllimi i tyre i pyeti: Ai njeriu dhe ajo gruaja, që i përmendet ju, a janë Jehud?

Jo, nuk janë! - u përgjigjën.

Po, a janë të krishterë? - prapë i pyeti.

Nuk janë! - u përgjigjën.

Po, a janë zjarrputist? - përsëri i pyeti.

Nuk janë - u përgjigjën.

Po ç'janë atëherë? - u tha.

Ata e pranuan: Ata janë muslimanë!

Atëherë Ebu Hanifja përfundoi: Shumë bukur! Ja, u përgjigjët ju vet, nuk keni pasur nevojë fare të më kërkonit mua që tu përgjigjem!

Ata të çuditur pyetën: Si?

Ebu Hanifja tha: Pak më parë e deklaruat se ata janë muslimanë, kurse krahas Islamit, a mund të jenë diç tjetër?

Ata, atëherë të çuditur vetëm pyetën: Ai muslimani a do të shkoj në Xhennet apo në Xhehennem?!

Ebu Hanifja iu përgjigj: Kjo varet nga vullneti i Allahut, siç thotë Ibrahim a.s. për ata që kanë qenë edhe më të këqij se ai njeriu dhe ajo gruaja, d.m.th. ata që i adhuronin idhujt: Ai që do të më pasoj mua – është i fesë sime, kurse ai që ngrihet kundër meje, atëherë – Ti vërtet je Falës dhe Mëshirues! Ose siç ka thënë Isai a.s: Nëse i dënon, ata janë robërit e Tu, e nëse ua fal, Ti je i Fuqishëm dhe i Urtë.

Sipas havarixhëve dhe disa sekteve këta persona nëse vdesin para pendimit, vdesin jobesimtarë, ndërsa qëndrimi i ehli-sunetit dhe xhematit është se ata vdesin si mëkatarë, por megjithatë janë muslimanë!

Nga pro shiitët dhe pro Osmanët qëndrojnë neutralët

Treguam se në esencë u paraqitën dy grupe, grupi pro Osmanit dhe grupi pro Aliut.

Grupi pro Aliut u nda në grupin besnik dhe grupin tradhtarë që quheshin Havarixh, përpos këtyre dy grupeve ishte edhe një numër i caktuar i shokëve të Profetit, ndonëse tejet i vogël, nuk i shprehu besnikëri Imam Aliut si Halif. Ata ishin “neutralistët” (*Ka'idin*).

Të ashtuquajturit *Ka'idin*, pra neutralistët, përbëhej nga dy nëngrupet me prirje të ndryshme.

Nëngrupi i parë ishin ata që besonin se njeriu duhet të tërhiqet nga skena në kohët e trazirave shoqërore (*fitne*). Këta kishin mendimin se grupet luftuese ishin të devjuar dhe të destinuar për të hyrë në xhehenem, dhe shprehnin idenë se qëndrimi asnjans ishte një virtyt, ndërkohë që përfshirja në këto trazira është *fitne*.

Nëngrupi i dytë në mesin e “neutralistëve” ishin ata që quhen *mu'tezilë* dhe që besonin se njëri nga dy grupet luftuese kishte të drejtë, por se kjo gjë nuk mund të përcaktohej qartësisht. Ky grup (fillimisht) quhej *mu'tezilë*, ndërsa më vonë, Vasil ibn Ata dhe Amr bin Ubejdi patën qëndrime të ngjashme me ta, kur bëhej fjalë për Talha-në dhe Zubejrin.

Një koncept i rëndësishëm, i përdorur nga të dy nëngrupet e Kaidinëve ishte në vlerësimin e gjendjes së krijuar, pra të *fitne*-s. Ata besonin se në kohët kur ka *fitne* “është më mirë të jesh një nga të vrrarët sesa një nga vrasësit”.

Hixhazi nuk mbajti anë në konfliktin ndërmjet grupeve pro-Aliut dhe pro-Osmanit, por u bë skenë e një lëvizjeje që mund të quhet “lëvizja e pasardhësve të sahabeve” (*ebna' el-sahaba*).

Përhapja e Islamit dhe themelimi i shkencave Islame

Shekulli i dytë dhe i tretë hixhrij ishte shekulli i përpilimit dhe definimit të shkencave Islame. Në këto dy shekuj Islami u përhap në tërë gadishullin arabik dhe më gjerë, kështu që Islami zhvillohej edhe në aspektin politik por edhe në atë shkencor.

Në këtë kohë u bë përpilimi i shkencave islame siç janë: Shkenca e akaidit, Shkenca e Fikhut, Shkenca e hadithit, Shkenca e tefsirit, etj.

Akaid quhet shkenca e besimit, ndryshe quhet edhe shkenca e ilmul kelamit. Kemi dy lloje të fikhut:

- Fikhu i madh - që është akaidi; dhe
- Fikhu i vogël - ku bënë pjesë fikhu i të drejtës islame.

Në këtë kohë ishin përkthyer shumë libra nga romakët grekët dhe nga kulturat dhe civilizimet e huaja. Në mesin e muslimanëve filloi të zhvillohej edhe filozofia (posaçërisht ajo greke) të mbështetura në akl (mendje), pastaj filluan të paraqiten fraksionet bidatiste, pastaj u parashtua pyetja e mëkatit të madh, e ndër mëkatet e mëdha me theks të veçantë vrasja, e në këtë rast të posaçëm vrasja e Aliut r.a. Filloi debati në lidhje me cilësitë e Allahut. Të gjitha këto ndikuan në paraqitjen e drejtëve ne ilmul kelam(akaid):

Drejtimi i parë ishte drejtimi muëtezil i cili pasi që ishte ngjyros me filozofi të huaja i jepte mendjes përparësi në çështje të bazave të fesë dhe paraqiste mendime në çështje të akaidit. Ky drejtim anonte mendimin mbi tekstet e fesë.

Drejtimi i dytë ishte drejtimi tradicional (Ehlus suneti) i cili ishte i kundërt me të parin sepse bazohej vetëm në tekste (nas) dhe nuk lejonin që mendja të merrte pjesë në gjykimin e çështjeve të bazave të fesë.

Në këtë drejtim bënë pjesë muhadithinët të cilët duke e parë se muëtezilët do të binin në humnerën e filozofive të huaja, nuk e lejonin që logjika të jetë primare në çështje të ilmul kelamit por kërkonin me ngulm se duhet t'u përmbaheshin vetëm teksteve fetare siç ishin Kur'ani, Hadithi dhe Ixhmai.

Drejtimi i tretë: ishte mesi i dy të parëve sepse kundrejt dy poleve ekstreme u paraqit drejtimi Esharit dhe Maturidij **i cili** bazohej në tekstet ashtu që duke i marrë për bazë anët pozitive të tyre (ehli sunetit) dhe duke i marrë anët pozitive të muëtezilës kështu që brenda ehli sunetit arrin në nivelin e **“ehlu suneti vel xhemaati”**.

Ky grup i dietarëve përjashtuan nga skena muëtezilët dhe i nxjerrën nga ngurtësimi ehlu sunetin dhe duke vazhduar rrugën e sehaveve dhe të Tabiinëve, vazhduan metodën e **selefu salih** sepse ky Drejtim ngërthen në vete dy drejtimet, në këtë grup bënin pjesë fukahat, muhadithët dhe shumica absolute e asaj gjenerate, ky është grupi e shpëtuar, grupi i ndihmuar dhe këta janë ithtarë të së vërtetës (ehlul-hakki).

Ky drejtim i filluar nga Eshariu dhe Maturidiu, të cilët janë themelues të shkencës së Ilmul Kelamit sunnij që nga shek. i III hixhrij vazhdon deri në ditët tona.

Ja vetëm një shembull të dallimit të drejtimeve sa i përket cilësive të Allahut:

Tradicionalistët mendojnë se cilësitë e Allahu nuk mund të kuptohen me anë të arsyes dhe logjikës pos me anë të argumenteve tradicionale ashtu që mendja nuk ka mundësi që të arrij njohjen e tyre.

Muëtezilët mendojnë se me anë të mendjes dhe arsyes mund të arrihen dhe të kuptohen cilësitë e Allahut.

Ehli suneti vel xhemaati mendon se duke përdorur argumentin logjik dhe pa e kundërshtuar Kur'anin dhe sunetin mund të arrihet deri te konkluzioni i kuptimit të çështjeve, sepse ai i cili e mohon rolin e logjikës nuk mund të ketë argument tjetër përpos argumentin e logjikës dhe është obligim i shikimit të çështjeve me anë të mendjes.

Babizmi, Behaizmi, Kadizianizmi dhe Vehabizmi

Perëndimi e dinte se nuk mund të mbërrinte deri te qëllimet e veta derisa muslimanët jetonin të bashkuar shpirtërisht, për këtë arsye projektoi themelimin e disa lëvizjeve fetare të cilat në formën e saj të jashtme do të dukeshin islame, e në esencë detyra e atyre lëvizjeve do të ishte që vendet perëndimore, nëpërmjet tyre, ta marrin pushtetin mbi muslimanët dhe ta rrënojnë hilafetin. Kështu që u projektuan lëvizjet si: Babizmi, Behaizmi Kadizianizmi dhe Vehabizmi

Babizmi, Behaizmi ishte i përshtatshëm te Shiitët dhe në lindjen e largët ndërsa ,

Vehabizmi ishte i përshtatshëm në qendër të Islamit në shkretëtirën e Arabisë Saudite.

1. Babizmi

Babizmi (Babud dijnë-Dera e fesë) themelues Mirza Ali Muhammed është me prejardhje shiite, u lind në mesin e varfanjakëve dhe fshatarëve të Iranit në vitin 1844 nga Mirza Ali Muhammed i cili në moshën 25 vjeçare, shpalli se është përfaqësues i predikuesit (bab) të imamit të pritur, ai ka deklaruar: “E kam parë kokën e Husejnit – kokën e shehidit më të zgjedhur – të varur për një dru se si prej tij rrjedh gjak me bollëk. Iu afrova drurit, e kapa me dorë gjakun e tij dhe kur u zgjova ndjeva se shpirti i Zotit është në mua dhe se plotësisht ka dominuar trupin tim. Zemra ime u gëzua me praninë e Zotit në mua...”

Babizmi ngërthen në vete shumë ide interne ekstreme shiite dhe sufiste, por edhe ide ekstreme krishtere, jehude dhe të feve tjera.

Perëndimi e cilësoi lëvizjen babiste si revolucionare, kurse liderët e saj heronj. Edhe Gold Ziheri e lavdëron Ali Muhammedin – *Bab*-in si hero.

Rusia cariste jo vetëm që i simpatizonte babistët, por edhe i ndihmonte me para dhe armë.

Shtrirja e tyre në Iran, Irak dhe Turqi. Aktualisht, babistë sot ka në Uzbekistan dhe numri i tyre është tejet i vogël.

Nuk është e qartë a e ka konsideruar vetveten vetëm *bab* të imanit të dymbëdhjetë, si komentues i vetëm i autorizuar i mendimit të tij apo edhe *mehdi* apo meqë cikli pejgamberik ka përfunduar me Muhammedin a.s., ky do ta fillojë ciklin e ri pejgamberik.

Shtëpia e babit dhe vendet në të cilat ai ishte ngujuar janë shndërruar në vende të shenjta për pelegrinazh.

Babistët në Horasan më 1848 mbajtën kongresin ku u shpall ndarja nga islami dhe shfuqizuan të drejtën e sheriatit.

2. Behaizmi

Pas vdekjes së *babit* rezultoi çështja e trashëgimitarit me paraqitjen e behaizmit, nga nxënësi i tij me emrin Mirza Husejn Ali Nuri, respektivisht me nofkën *Beha'ullah* (1817-1892), i cili sipas tyre është trashëgimtar direkt i Muhammedit a.s.

Shihet se Behaizmi është degë e lëvizjes babiste me ndikim nga imamizmi shi'it, i cili është lideri i zgjedhur nga Zoti, mëson se ai është zëvendësim për Muhammedin dhe shpall fenë e re.

Behaizmi nuk është asgjë tjetër pos vetëm pikëpamje me synim të shkatërrimit të islamit, Behaullahu ka ardhur t'i eliminojë gabimet dhe mosmarrëveshjet e religjioneve të hershme dhe të konstituojë “mbretërinë e Zotit” që është synim i të gjitha religjioneve, personalisht ky paraqet realizimin e premtimit të *Bab*-it, ai nëpërmjet të të cilit do të manifestohet Zoti.

Sipas Behaizmit pasues të Babit janë edhe Musa, Krishna, Buda, Isa dhe Muhamedi. I fundit dhe më i rëndësishmi është vetë ai, Behaullahu i cili e konsideron veten përmbushje të premtimit nga të gjitha religjionet.

Behaizmi është i ndikuar nga imamizmi dhe i kushton më tepër rëndësi doktrinës etike dhe sociale se sa spekulimeve teologjike dhe metafizike.

Duke parë rrezikun nga lëvizjet e tyre, perandoria osmane në vitin 1868 i ndau në dy grupe dhe njërin e dërgoi në Akra në Palestinë kurse tjetrin në Famagusta në Qipro.

Behaullahu që u vendos në Akra, vdiq në vitin 1892 Pas vdekjes së tij, e zëvendësoi djali i tij i vjetër Abbas efendi, i cili më 1908, filloi të zhvillojë aktivitet të ngjeshur më shumë në Evropë dhe Amerikë e më pak në vendet islame. Në vitin 1920 qeveria angleze e emëroi për kalorës të perandorisë angleze.

Përhapja e behaizmit jashtë Lindjes së mesme ishte meritë kryesore e Abdulbehaut, trashëgimtarit të Behaullahut i cili bëri disa udhëtime në Egjipt, Evropë dhe Amerikë dhe pastaj çdo kund formonte degë të lëvizjes.

Dallojnë edhe krahu iranian i behaizmit, i cili ka ruajtur frymën zanafillore dhe krahu perëndimor, i cili është i preokupuar me aspektin etik dhe social.

Behaistët janë aktiv në tërë botën, sidomos në projekte sociale dhe ekonomike. Ata kanë status këshillues në United Nations Economic and Social Council (ECOSOC) dhe në United Nations Children's Fund UNICEF, kurse bashkëpunojnë me U.N. Office of Public Information etj.

Behajjt pohojnë se janë religjion i pavarur. Kështu që opinioni musliman i mendon si lëvizje joislame. Behaizmi shkëputjen e vet nga gjiri islam, e krahasojnë me shkëputjen e kristianizmit nga judaizmi apo me shkëputjen e budizmit nga hinduizmi.

Liga Islame në Meke qortoi para dy dekadash se behaistët nëpër tërë botën po tubojnë mjete materiale dhe ia dërgojnë hebraikëve. Si kundërvlerë, Lëvizja Botërore e hebraikëve ka ndihmuar por edhe sot ndihmon behaistët, kurse Lëvizja Botërore Cioniste në behaistët shihet aleatët e vet. Dhe qendra e behaizmit sot është në qytetin Haifa të Izraelit.

Në fund të shekullit XX mendohet se lëvizja behaiste kishte më tepër se 70 mijë qendra nëpër vende të ndryshme të botës.

3. Kadijanizmi

Gulam Ahmadi 1839-1908 në qytetin Kadijan në Pengjab pasi punësohet te Anglezët në qytetin e shejlekut të vicegurnatorit të Indisë, aty lidhet me anglezët, i simpatizon dhe bëri çmos t'i ndihmonte pasi që Anglia Indinë e konsideronte si një pronë të veten në lindje pra si pronë e fituar prej kolonializmit e shfrytëzoi këtë për realizimin e qëllimeve të saja. Kështu që pasi që mëson Islamin dhe fetë tjera, në vitin 1905 themelon shkollën fetare arabe, për përgatitjen e misionarëve për vendet arabe.

Ne vitin 1889 Mirza Gulam Ahmedi shpall publikisht se ka marrë leje prej Zotit të kërkoj nga nxënësit e tij t'i japin zotim për besnikëri.

Me 1901 solemnisht e shpall se duhet të konsiderohet si mehdi i muslimanëve dhe mesijh i krishterëve.

Pas vdekjes së tij, pasuesit ia ndërtuan varrin dhe shkruan tek varri i tij: "Mirza Gulam Ahmed mewud që do të thotë: Mehdi i pritur për të ringjall sheriatin".

Ky sekt botonte libra ne indi Pakistan e pastaj edhe në Evropë.

Ixhmai është aprovuar se çdo musliman që thotë dhe deklaron se pas Muhamedit a.s. mund të vij ndonjë pejgamber ai konsiderohet pabesimtarë. Nga kjo mund të themi se kjo lëvizje nuk ka të bëjë me Islamin, po është prodhim për ta shkatërruar Islamin.

4. Vehabizmi

Dihet se ndarja e parë në mesin e muslimanëve ka ndodhë për shkak të qeverisjes, pra të hilafetit. Pastaj ka kalua në rrafshin fetar, ndërsa Vehabijtë janë ata të cilët e kanë ndarë qeverisjen politike nga ajo fetare, sepse Saudët dhe Vehabijtë kanë bërë marrëveshje që vehabijtë të merren me çështjet fetare dhe nuk do të përzihen në çështje shtetërore dhe saudët të merren me çështjet shtetërore dhe të mos përzihen në çështjet fetare. Kjo i ndihmoi Saudëve që të themelojnë shtetin saudit ndërsa Vehabijtë me pretekstin se Shiitët e konsiderojnë Imamatën (Hilafetin) pjesë të besimit këta e refuzojnë institucionin e Hilafetit duke pohuar se Hilafet Univerzal nuk duhet të ketë. Ibn Abdulvehhabi mendon se në territorin e caktuar duhet shpallur sundimin e të drejtës së Zotit, dhe aty të ketë imam, e jo edhe të ketë halif universal për tërë botën. Anglia u ka premtuar liderëve të fiseve arabe pavarësi dhe

sovrانيتet të plotë, nëse ata do të luftojnë kundër osmanlinjve. Në arritjen e këtij qëllimi Saudët kanë lidhë marrëveshje me Britanezët dhe Francezët.

Vehabijtë duke e quajtur veten ehl'ut-tevhid, të gjithë të tjerët jashtë tyre i quajtën ehl'ul-shirk (idhujtar). Po ashtu, të gjithë myslimanët që nuk mendonin si ata, ishin të pamëshirë ndaj tyre.

Vehabijtë i thonë vetes se janë selefij ndërsa është e kundërta sepse selefus salih janë të pastër nga ata dhe nga mendimet qëllimkëqija që tyre sepse nuk janë asgjë tjetër pos si një ripërtëritje e havarixhëve. Ata shkatërrojnë islamijetin përbrenda e sidomos në vendet siç është Arabia Saudite, ku alimët e ehli sunnetit nuk guxojnë të flasin haptazi.

Vehabijtë nuk i pranuan edhe medhhebet në Islam dhe i quajnë shirk (idhujtari).

Vehabijtë nuk e pranojnë drejtimin Esharit dhe Maturidij në Akaid, dhe janë pengues të ilmul kelamit dhe filozofisë Islame. I thonë vetes se janë ehlu sunneti vel xhemaati ndërsa është e kundërt sepse ata nuk janë ehlu sunneti vel xhemaati sepse ato janë pakicë, madje edhe në vendet arabe. Vetëm në Saudi ata janë shumicë ndërsa pjesa tjetër e umetit janë Esharit dhe Maturidij. P.sh.: 200 mil. në Indonezi, 400 mil. në Pakistan, Indonezi, Bangladesh dhe Indi, 150 mil. në Kinë dhe Malajzi. Pastaj qindra mil. në Afrikë, pastaj qindra mil. në Egjipt, Siri, Irak, Palestinë etj. të gjithë këta janë Esharij dhe Maturidij të cilët përbëjnë ehlu sunneti vel xhematin.

SEKTET DHE MEDHHEBET NË ISLAM

Dëgjojmë shpesh për sektet dhe medhhebet në islam. Ka prej atyre që sektin e barazojnë me medhhebin dhe anasjelltas. Dëgjojmë shpesh edhe për grupin e shpëtuar. Ka prej atyre të cilët dëshirojnë ta kuptojnë se cila është grupa e shpëtuar dhe duke u munduar ta kuptojnë cila është grupi e shpëtuar krijojnë urrejtje ndaj medhhebeve, duke menduar se edhe medhhebet janë grupe dhe nuk janë pjesë e xhemitit të umetit, kështu i refuzojnë dhe nuk i pranojnë edhe medhhebet. Për të bërë dallimin në mes tyre shkurtazi do t'i sqarojmë si vijon:

Në përgjithësi çështjet ndahen në:

- çështje primare, dhe
- çështje sekondare.

Çështjet primare janë çështje të ndërlidhura me besimin (imanin).

Çështjet sekondare janë çështje të ndërlidhura me iradet (adhurim) dhe muamelat (veprimi reciprok ndër njerëzor).

Me çështjet primare merret shkenca *ilmul-kelamit* (besimit), ndërsa me çështjet sekondare merret shkenca e *fikhut*.

Pasi që feja është e përcaktuar në njohje të Krijuesit dhe dëgjueshmërinë ndaj tij, atëherë mund të vijmë në përfundim se:

- njohja e Krijuesit është primare, ndërsa
- dëgjueshmëria ndaj tij është sekondare.

Mospajtimi në çështje primare është i urryer ndërsa mospajtimi në çështje sekondare nuk është i urryer.

Grupet dhe drejtimet ndahen në:

1. Sektet të ndara në bazë të besimit;
2. Drejtimet e ndara në bazë të ibadetit (adhurimit) dhe raporteve ndërnjerëzore;
3. Sektet të cilat janë të ndara në bazë të çështjeve parësore por edhe sekondare.

1. Sektet të ndara në bazë të besimit

Në bazë të besimit sektet ndahen në:

1. Muëtezil;
2. Havarixh;
3. Ehlu sunet;
4. Eshari dhe Maturidi.

Përpos këtyre kemi edhe sektet tjera si: Murgjijet, Xheberijt, Kaderijt, etj.

Murgjijet ndahet në sekte tjera siç janë: Pasuesit e Junus Bin Aunit; el-Gasanijet; el-Jevmijet; eth-Thevbanijet dhe el-Halidijet.

Muëtezilët janë sekt i ndarë nga ehlu suneti për shkaqe të bazës së besimit. Përndryshe muëtezilët mund t'i quajmë si *filozofi e veshur me petkun Islam*.

Sektet e Muetezilëve janë: el-Gejlanijet, el-Vasilijet, el-Umerijet, el-Hudhelijet, en-Nidhamijet, eth-Thumamijet, el-Besherijet, el-Muzdarijet, el-Hishamijet, el-Xhahidhijet, el-Keabijet, el-Xhebaijet, el-Behsheijet, el-Ahshedijet, el-Hajtijet dhe el-Hasenijet.

Havarixhët janë sekt i ndarë nga ehli suneti. Havarixhët thonë se njeriu bëhet jobesimtar për shkak të mëkatimit të madh dhe ndahen në 21 sekte: el-Mahkemijet, el-Ezarkatu, en-Nexhdat, el-Bejheijetu, el-Axharidetu, es-Salijetu, el-Mejunetu, el-Hamzijetu, el-Halfijetu; el-Etrafijetu; esh-Sheabijetu; el-Hazimijetu; et-Thealebijetu; el-Ahisijetu; err-Rrushdijetu, el-

Meabedijetu, el-Mekremijetu, el-Mealumijetu, el-Mexhhulijetu, el-Abadijetu, el-Esgarijetu dhe el-Hafsijetu.

Ehlu suneti është **baza** (nga e cila janë ndarë sektet tjera) i cili i përmbahet vetëm tekstit (Kur'anit dhe hadithit), përndryshe gjenerata e parë e cila ende nuk ishte përzier me filozofi greko-romake çështjet e fesë i bazonin në tekste duke mos kundërshtuar aspektin racional por të ndrojtur nga filozofitë e huaja në islam.

Esharijtë dhe Maturidijtë janë vazhdimësi e ehlu sunetit dhe nuk janë të ndarë prej bazës, sepse pasi që ka fillua përzierja me kultura të popujve të ndryshëm si ato persiane dhe greko-romake, këta as nuk lejonin depërtimin e filozofive të huaja në islam posaçërisht filozofinë greko-romake as nuk i kanë lënë çështjet të padebatuara por as nuk kanë rënë pre e filozofive të huaja kështu që Esharijtë dhe Maturidijtë mund t'i quajmë mes i ehlu sunetit dhe muëtezilëve sepse e bëjnë ndërlidhjen e teksteve me logjikën dhe assesi nuk janë sekt në vete i ndarë nga ehlu suneti.

2. Drejtimit në bazë të ibadetit (adhurimit) dhe raporteve ndërnjerëzore

Drejtimit për çështje të adhurimit dhe raportet ndërnjerëzore ndryshe i quajmë Medhhebe (hartim programi për mënyrën e kuptimit të çështjeve të adhurimit dhe të raporteve ndërnjerëzore). Nga kjo mund të themi se nuk do të ishte e drejtë që medhhebet të quhen shkolla juridike sepse shkollat juridike merren me çështjen e raporteve ndërnjerëzore ndërsa medhhebet përpos çështjeve të raporteve ndërnjerëzore merren edhe me çështjet e adhurimit ndaj Krijuesit.

Medhhebet nuk janë drejtime të cilat e kundërshtojnë njëra tjetrën në çështje primare të adhurimit dhe të raporteve ndërnjerëzore por në çështje sekondare të çështjes së adhurimit dhe të raporteve ndërnjerëzore.

Medhhebet nuk janë të ndara nga njëra-tjera por janë drejtime të cilat brenda bazës debatojnë për të ardhur deri te Kur'ani dhe suneti. Me një fjalë drejtimit janë drejtime të cilat shpijnë te pikëbashkimi dhe assesi te ndarja apo shkëputja.

Shkaqet të cilat kanë ndikuar në këto drejtime janë të shumta por kryesore janë se: Islami thërret në logjikë, islami është për gjithë popujt, për të gjitha vendet dhe gjeneratat dhe islami është edhe për këtë botë edhe për botën tjetër.

Drejtimet e formuara në çështje të adhurimit dhe të raporteve ndërmjerëzore janë:

1. Medhhebi (drejtimi) Hanefij;
2. Medhhebi (drejtimi) Shafij;
3. Medhhebi (drejtimi) Malikij; dhe
4. Medhhebi (drejtimi) Hanbelij.

Ekzistojnë edhe medhhebet (drejtime) tjera por ato janë shumë pak të njohura.

Medhhebin Malikij dhe Hanbelij më shumë mund t'i quajmë drejtime të cilat u përmbahen teksteve (Kur'anit dhe sunetit) dhe të cilat shumë pak e përdorin Kijasin (analogjinë), me fjalë tjera shumë pak e përdorin logjikën në zbulimin dhe shpalosjen e ligjeve të sheriatit.

Medhhebi Shafij dhe Hanefij bazohet në tekste dhe në logjikë. Shafijjtë përdorin Kijasin më shumë se Hanbelijtë dhe Malikijtë, ndërsa Hanefijtë edhe më shumë se Shafijjtë.

Shihet se Hanefijtë janë mes i Hanbelijve dhe Malikijve në njërin anë dhe të Shafijve në anën tjetër. Themelues i shkencës së usuli fikhut është Shafijju ndërsa Hanefijtë e kanë zhvilluar edhe më shumë këtë shkencë.

Nuk mund t'i quajmë Hanefijtë racionalistë përballë tekstit (Kur'anit dhe sunetit) por racionalistë të kuptimit të tekstit (Kur'anit dhe sunetit).

3. Sektet të cilat janë të ndara në bazë të çështjeve parësore por edhe sekondare

Sektet të cilat janë të ndara në bazë të çështjeve parësore por edhe sekondare janë: Shiitët dhe Sunitët.

Shiitët janë grupi i vogël i cili është ndarë prej grupit të madh (sunit) kështu që nuk do të ishte e drejtë që sunitët të quhen sekt edhe pse quhen përballë shiitëve dhe sekteve tjera por vetëm se për të bërë dallimin ndaj sekteve tjera, sepse sekti është grup i vogël fetar i ndarë prej grupit të madh (bazë) dhe se origjina e fjalës sekt rrjedh nga latinishtja “secte” që do të thotë “ndjekës” ose prej fjalës “sectare” që do të thotë “pres (prerje)” dhe shiitët janë ndarë nga sunijet.

Në mes të shiitëve dhe sunitëve qëndron dallimi primar dhe sekondar në të njëjtën kohë.

Dallimi primar është dallimi i besimit të çështjes së Imamit se a është shtyllë e fesë apo interes i përgjithshëm i muslimanëve.

- Shiitët thonë se Imamati është shtyllë e besimit.
- Sunitët thonë se Imamati nuk është pjesë thelbësore e besimit por është interes i përgjithshëm i muslimanëve.

Pas kësaj edhe sunitët por edhe te shiitët ekzistojnë drejtime të ndara sa i përket çështjes së ibadetit dhe muamelat.

Shiitët në përgjithësi ndahen në:

1. Imamij;
2. Zejdij dhe
3. Ismailij.

1. Imamijtë janë shiitët që pretendojnë në 12 Imamët dhe se imami i 12 edhe sot është gjallë dhe e presim paraqitjen e tij, përndryshe quhen pritësit e imamit.

2. **Zejdijtë** janë shiitët të cilët konsiderojnë Imam Zejd bin Ali bin Husein r.a.

3. **Ismaliijtë** janë shiitët të cilët e konsiderojnë imam pas Xhafer bin Sadikut djalin e tij Ismailin dhe nuk i konsiderojnë Imam bijtë e tjerë të cilët vijnë nga djali tjetër i tij Kjadhimi.

Ekzistojnë edhe të ashtuquajturat sekte por e vërteta është se nuk janë sekte siç janë: Gulatu-shia të cilët ndahen në pesëmbëdhjetë sekte:

- El-Kejsanijet të cilët janë të ndarë në katër sekte;
- El-Mushebehunët të cilët janë të ndarë në pesë sekte;
- El-Keramijet të cilët ndahen në shtatë sekte;
- El-Xheberijet në katër sekte.

Edhe sektet siç janë: Babij, Behajj, e të ngjashëm me ta nuk mund të quhen sekte islame se ato kundërshtojnë bazën e bazave të fesë siç është vula e pejgamberit (Muhamedi a.s është vula e Pejgamberëve).

Sa i përket haditheve të Muhamedit a.s:

“Vërtetë ata që ishin para jush nga njerëzit e Librit u ndanë dhe u përçanë në 72 grupe, edhe ky umet do ndahet në 73 grupe. Të gjithë do të jenë në zjarr dhe vetëm njëri do të jetë në Xhenet, e ky është xhemati.” dhe hadithi tjetër: ***“Do të ndahet umeti im në 73 grupe, të gjitha do jenë në zjarr pos njërit. Shokët e e pyetën: Kush është ai grup o i dërguar i Allahut. Muhamedi a.s. u përgjigj: Ata të cilët e pasojnë rrugën në të cilën jam unë dhe shokët e mi.”***

(Këto hadithe) Nuk kanë për qëllim numrin e sipërpërmendur por kanë për qëllim shumësinë sepse prej kohës se kaluar e deri në të sotmen nuk mund të determinohet numri shtatëdhjetë e tre, por edhe nëse determinohet atëherë ka mundësi që në të ardhmen të paraqiten edhe sekte të tjera kështu që numri do të ishte në kundërshtim me hadithin.

Grupi i shpëtuar është grupi i selefu salih nga të cilët burojnë Esharijtë dhe Maturdijtë dhe medhhebet pa përjashtim të cilat janë ehlu suneti dhe xhemaati sepse të gjithë angazhohen që të kapen për litarin e Allahut siç ka thënë Zoti i Lartmadhëruar:

“Dhe përmbahuni fort për litarin e Allahut të gjithë së bashku dhe mos u ndani. Kujtoni dhuntinë e Allahut për ju sepse kur ishit në armiqësi Ai i pajtoi zemrat tuaja e në saje të dhuntisë së Tij u bëtë vëllezër dhe ju ishit buzë greminës së zjarrit ndërsa Ai ju shpëtoi prej saj. Allahu ua shpjegon shpalljet e veta që ju të drejtoheni në rrugën e drejtë”. (Ali Imra : 103)

Zanafilla e Havarixhëve dhe mentaliteti i ngurtë i tyre

Havarixh është shumës i fjalës harixhij.

Harixhij quhet ai i cili ndahet dhe largohet, ai i cili del prej radhëve dhe shpërndahet prej bazës, me fjalë tjera ai i cili rebelohet.

Kishin kaluar tri dekada prej vdekjes së Muhamedit a.s. dhe asnjëherë në mesin e muslimanëve deri atëherë nuk ka pasur ndarje mbi bazë fetare. Ka pasur mospajtime në çështje tjera si p.sh.: në çështjen se kush ka përparësi në pozitën e të parit të shtetit Islam. Ndoshta edhe kanë luftua në mes vete, por jo duke e konsiderua njëri- tjetrin jomusliman.

Havarixhët janë të parët të cilët morën guximin dhe u ndanë mbi bazë fetare, shkak dhe pretekst i ndarjes së tyre është arbitrazhi në mes Aliut r.a. dhe Muavijut për paqe. Konfliktit në mes Muavijut në njërën anë dhe Aliut r.a. në anën tjetër i erdh fundi kur u dakorduan për arbitrim në mes tyre, por në ato moment prej tyre doli logo se: *“nuk ka arbitrazh dhe se gjykimi i takon vetëm Zotit të Lartmadhëruar dhe askujt tjetër”* (Inil Hukmu i-laa Lil-Laah).

Harixhiju i parë është Abdullah Vehbe er-Rasibij i cili i thotë Alijut r.a: *“Ti je Kafir, sepse nuk gjykove me fjalën dhe ligjin e Allahut”*. Ky akuzim ekstrem ndaj Aliut r.a. është fanatizëm, sepse si është e mundur të akuzohet për pabesim Aliu r.a. kur dihet se ai ishte i cili e kishte vendos veten të sakrifikojë në shtratin e Muhamedit a.s., kur Muhamedi a.s e kishte bërë hixhretin?!. Po si të akuzojë për pabesim kur ishte njëri prej 10 të përgëzuarve me xhenet prej Muhamedit a.s.?!

Aliju r.a. nuk i shpalli pabesimtarë, ai e ruajti gjakftohësinë dhe për të mos lejuar konflikt, u lejon atyre që të vendosen në një vend që quhet Harura (vend afër Kufes në Irak). Për këtë arsye edhe disa dijetarë i kanë quajtur Harurujun (Haruranas).

Havarixhët pasi që shkojnë në atë vend dhe pasi që vendosen aty vendosin postblloqe, patrullonin dhe jetonin të ndarë nga shoqëria Islame.

Abdullah ibn Abasi, njëri prej interpretuesve më të njohur të Kur'anit (për të cilin ishte lutur Muhamedi a.s. që t'i shtohet dituri në të kuptuarit dhe të interpretuarit të Kur'anit) shkon te ata për të zhvilluar bisedime për bashkëjetesë mirëpo ata ishin kategorik në vendimin e tyre fanatik dhe ekstremizmi kishte kaluar në kulminacion. Ja si është zhvilluar debati ndërmjet tyre dhe Abdullah ibn Abasi:

Abdullah ibn Abasi : - Cili është problemi juaj me Aliun r.a.?

Ata i përgjigjen: Aliu është Kafir (pabesimtar).

- Pse është Kafir? - i pyet Abdullah ibn Abasi.

- Sepse nuk ka gjykua me ligjin e Allahut dhe ka pranua ndërmjetësim dhe arbitrimin me Muavijun - i përgjigjen ata.

Abdullah ibn Abasi i pyet: - A më e rëndësishme është çështja e pajtimit të një burri dhe të një gruaje apo çështja e pajtimit të Umetit ?.

Ata i përgjigjen: - Çështja e pajtimit të Umetit.

(Pasi që ata thirreshin në Kur'an: Inil Hukmu il-la Lil-Laah), Abdullah ibn Abasi u citoj atyre ajetin Kur'anor: "...dhe le të jetë një ndërmjetësues (arbitër) nga ana e saj (gruas) dhe një ndërmjetësues (arbitër) nga ana e tij burrit." (en-Nisa). Ky ajet Kur'anor ka zbritur për pajtimin e bashkëshortëve, e pse mos të bëhet pajtimi i umetit nëpërmjet ndërmjetësimit dhe arbitrimit në bazë të këtij ajeti Kur'anor.

Edhe ky argument nga Kur'ani prej Abdullah ibn Abasi nuk ndikoi sepse ishin të ngurtë në qasjen e tyre, vetëm se duhet cekur se nga 6000 Havarixh të cilin ishin aty 2000 u kthyen dhe iu bashkuan radhëve të Aliut r.a..

Pas një kohe, Abdullah ibn Hababi el Erefi së bashku me bashkëshorten e tij shtatzënë, duke menduar dhe duke qenë i bindur se jeton në shoqëri Islame, kalon pran vendbanimeve të tyre, ata e ndalin dhe e pyesin: - Çka mendon për Aliun?.

Ai u përgjigjet: - Ai është emirul muëmininjë (udhëheqës i muslimanëve).

Ata i thonë : - Ti je Kafir (pabesimtar).

Para syve të tij e therin gruan e tij e cila ishte shtatzënë në muajin e nëntë e më pastaj e mbysin edhe atë. Këtë vepër e bënë nga fanatizmi që kishin në gjokset e tyre.

Aliu r.a. nuk i kishte luftuar por i kishte lënë të lirë të jetojnë, por i kishte kushtëzuar se nëse e luftojnë Aliun r.a. dhe qytetarët, ai do t'iu kundërvihet. Por pas kësaj ndodhie, Aliu r.a. i dëbon prej atij vendi dhe ata shpërndahen në vende të ndryshme.

Edhe pse këto ngjarje kanë ndodhë pas jetës së Muhamedit a.s. disa dijetarë e ndërlidhin me një rast të Muhamedit a.s. me një arab pas betejës së Hunejnit kur Muhamedi a.s. ishte duke i ndarë pagat, kur i vjen një beduin dhe i thotë: - *O Muhamed, vepro drejtë sepse nuk je duke veprua me drejtësi!?*. Muhamedi a.s. i thotë: - Mjerë për ty, po nëse edhe unë nuk veproj me drejtësi kush do të vepronte me drejtësi!?

Disa prej sahabëve kërkuan nga Muhamedi a.s. që ta ndëshkojnë, por Muhamedi a.s. u thotë: - Jo, se edhe nëse vritet prapë pas tij do të vijë njerëz të llojit të tij.

Karakteristikat dhe tiparet e havarixhëve

Duhet të jemi të qartë se Muhamedi a.s. nuk i ka quajtur Havarixhët me emër, as nuk i ka përmend tiparet e tyre me emër, por ekzistojnë dhjetëra hadithe ku dijetarët prej atyre haditheve i përshkruajnë tiparet dhe karakteristikat e Havarixhëve dhe të ngjashmëve me ta. Muhamedi a.s. aq mirë i ka detajuar tiparet e tyre sa që nuk ka detajuar asnjë grup tjetër të muslimanëve në mënyrë të përpiktë sikurse grupimet në një grup të tillë.

Në bazë të atyre haditheve mund të vijmë në konkludim se tiparet e havarixhëve janë si vijon:

1. Të rinj në moshë, pa eksperiencë dhe me iluzione e ëndrra, i shikojnë gjërat bardhë e zi dhe jo më shumë.
2. Janë të ngurtë në mentalitetin e tyre.
3. Ata thërresin në parimet Islame, por nuk kanë të bëjnë asgjë me parimet Islame.
4. Ata thërresin në librin e Allahut, por nuk kanë të bëjnë asgjë me librin e Allahut.

5. Ata thërrasin në ligjin e Allahut, por nuk kanë të bëjnë asgjë me ligjin e Allahut.

6. Lexojnë Kur'anin sa që duket se janë të mrekullueshëm në leximin e tij, por ai lexim nuk kalon më larg se te fyti i tyre sepse nuk buron nga zemra dhe nga thellësia e shpirtit të tyre.

7. Falin namazin, namazi i tyre duket se është namazi më i miri në krahasim me namazin e të tjerëve, por asgjë nuk kanë të bëjnë me namazin (sepse namazin e bëjnë për ti nënçmuar tjerët).

8. Agjërojnë sa që agjërimi i tyre duket se është agjërimi më i miri por nuk kanë të bëjnë asgjë me agjërimin (sepse agjërimin e bëjnë për t'i nënçmuar tjerët).

10. Ata flasin fjalë të mira, janë oratorë, shprehin fjalë impresionuese ashtu që me fjalët e mira të tyre do të duken se janë fjalët më të mira nga të gjitha krijesat por veprat e tyre janë të këqija (nuk përkojnë me fjalë ëmbra e tyre).

Të gjitha cilësitë e tyre janë cilësi të muslimanit të devotshëm por kulminacion i atyre cilësive është se ato dalin nga feja Islame ashtu siç del shigjeta nga harku i saj.

Kur havarixhët e kanë thënë fjalën: “Inil hukmu il-la Lil_lah” (Gjykimi i takon vetëm Allahut), Aliu r.a. për ta ka thënë: “*Kaulul hak juradu bihil batil*” që do të thotë: “*Fjalë e drejtë, por me qëllim të keq*”. Dihet se ata mosfalësin e namazit nuk mundohen me e mësua me u falë por e shpallin kafir, mosagjëruesin nuk e udhëzojnë për agjërim por e quajnë kafir, hajnin nuk e ndalojnë nga vjedhja e mëtutjeshme por e quajnë kafir, ashtu siç e kanë quajtur kafir Aliun r.a. duke i thënë se nuk ka gjykuar me ligjin e Allahut por e ka pranuar arbitrimin edhe pse arbitrimi në Kur'an është i ligjësuar me ajete të tij.

Nuk duhet harruar faktin se Aliun r.a. e kanë vra Harixhinjët me pretekst se nuk është duke vepruar me fjalën e Allahut, ndërsa ata e kanë bërë këtë se janë duke thënë se janë duke vepruar me ligjin e Allahut. A nuk është pra e vërtet se havarixhët nuk kanë të bëjnë asgjë me parimet Islame, sepse parimet Islame janë të qarta, ndërsa ata i deformojnë dhe veprojnë veprime që nuk kanë të bëjnë me Islamin ata me një fjalë janë fjalë ëmbël ndërsa me vepra janë helmues?.

VEHABIJTË, SHIRKU, TEKFIRI, BIDATI DHE TAGUTI

Në historinë e njerëzimit dihet se ka ekzistuar politeizmi dhe monoteizmi. Feja Islame është fe monoteiste dhe muslimanët janë monoteist. Shihet se e kundërta e monoteizmit është politeizmi, e nuk mund të quhet monoteizmi politeizëm. Fenë e politeistëve të Mekës para shpalljes së Kur'anit, Kur'ani e përshkruan kështu:

**“Nëse i pyet (politeistët) kush i krijoi qiejt dhe tokën,
do të thonë: - All-llahu.”**

E pastaj përgjigjen pse adhurohen idhujt, Kur'ani e tregon nëpërmjet përgjigjes së politeistëve: **“...që të afrohemi në afërsi të All-llahut”**.

Këtë ajet Kur'anor Muhamed Ibnul Abdul Vehabi e bartë tek Muslimanët e Mekës dhe të Medinës së kohës së tij (por edhe te muslimanët në përgjithësi), duke i cilësuar se janë idhujtarë me arsyetimin se : “Politeistët nuk kanë besuar se zotëruat (Idhujt) e tyre mund të krijojnë diç, bile ata kanë besuar se Krijuesi është All-llahu”. Abdul Vehabi i ka paralelizuar *ata që bëjnë tevessul (ndërmjetësim) dhe që vizitojnë varreza me politeistët që thonë: “Ne i adhurojmë vetëm që të afrohemi në afërsi të All-llahut”*. Pra i ka krahasuar idhujtarët paraislamik të Mekës me banorët e Mekës dhe të Medinës së kohës së tij për shkak të tevesulit dhe vizitës së varreve.

Pasi që i ka quajtur idhujtar muslimanët dhe i ka shpallur kafirë (mosbesimtarë), kanë filluar ta sulmojnë Mekën dhe Medinën, me fjalë tjera banorët e Mekës dhe Medinës.

Vehabijtë kur kanë shkuar në Medine kanë plaçkitë dhomën në të cilën gjendet varri i Muhamedit a.s. dhe kanë marrë me vete të gjitha gjësendet me vlerë, kanë dashur ta rrënojnë kubën e gjelbër mbi varrin e Muhamedit a.s. por nuk ja kanë arritur qëllimit, vetëm se duhet ditur se edhe sot nëse ju jepet mundësia dëshirojnë ta rrënojnë kubën mbi varrin e Muhamedit a. s. sepse sipas tyre haram është të falet ne xhaminë ku ka varre. Edhe sot Vehabijtë varrin e Muhamedit a.s. brenda xhamisë së Muhamedit a.s. e quajnë dukuri idhujtarie, me fjalë tjera idhujtari dhe insistojnë që të hiqet. Një dijetar i tyre nuk është falur ne xhaminë e Muhamedit a.s.. Kur e kanë pyetur se pse nuk falesh? Është përgjigjur: “Është i ndaluar (haram) namazi në ato xhami ku brenda tyre ka varre!?”.

Në Meke ashtu dhe në Medine Vehabijtë kanë shkaktuar krime që s'mbahen mend. I kanë rrënuar të gjitha shenjat mbi varret e as'habëve (shokëve të Muhamedit a.s).

Muhammed Ali Pasha (me prejardhje Shqiptare) nga Egjipti dërgoi birin tij Tusun Pashën që ti ndal Vehabistët por ishte i pasukseshëm pasi që asnjë prej ushtrisë së tij nuk kthehet në Egjipt. Pastaj e dërgon djalin tjetër të tij, Ibrahim Pashën i cili edhe pse arrin sukses vriten shumë vetë nga të dyja palët. Fitneja e tyre ishte fatkeqësi që e pësuan ithtarët e islamit dhe nga shkaku i tyre është derdhur shumë gjak, është grabitur shumë pasuri dhe me paraqitjen e tyre është shkaktuar dëm i madh.

Në ligjëratat e Vehabijve thuhet se Abdul Vehabi i ka luftua shirkijatet (idhujtarit në fe) dhe bidatet (risitë në fe), ndërsa nuk tregojnë se Vehabijtë i kanë luftua muslimanët pasi që ata i kanë llogaritur si idhujtarë, por e tregojnë vetëm luftimin ndaj objekteve dhe jo të muslimanëve.

Edhe pse shenjat e para të prishjeve të varrezave kanë qenë para lufte, menjëherë pas lufte ka filluar prishja e varrezave dhe e teqeve. Këto ishin shenjat e para të veprimit në praktik të Vehabizmit. Për dallim se përpos prishjes se varrezave dhe teqeve nuk ka ndodhë konflikt luftarak në mes të muslimanëve mirëpo kjo nuk do të thotë se nuk mund të ndodhë nëse u jepet rasti dhe të kenë mundësi.

Lufta Irako-Iraniane

Analitikët kanë thënë se faktor i luftës Irako-Iraniane është faktori naftë, mirëpo ndezës dhe shpërthyes i asaj lufte ka qenë pikërisht ideologjia Vehabiste, duke mos e anashkaluar edhe palën tjetër. Këtë çka po e them e dokumentoj me atë se emërues i përbashkët është po i njëjti:

Shiitët bëjnë tevessul (kërkojnë bekim) prej varrezave dhe tyrbeve.

Vehabijtë i luftojnë me ngulm.

Irani e konsideron veten se e ka rolin udhëheqës në gadishullin arabik.

Vehabijtë e konsiderojnë si betejë vendimtare për të shpëtuar Islamin nga bidati (risi në fe) që kanë bërë shiitët për të shkatërruar Islam.

Edhe pse burim i shiizmit është Basra dhe Kufa e Irakut, qeveria e Irakut është përkrahur moralisht e financiarisht nga Vehabijtë, e cila në fund të luftës nuk është ndarë e kënaqur me premtimet e premtuara të

Vehabistëve e cila më pastaj kaloi në luftën midis tyre dhe erdhi prapë deri tek gjak-derdhja.

Edhe pse lufta përgjakshme zgjati 8 vite asnjëra nga palët ndërluftuese nuk e arriti fitoren e pakushtëzuar.

Sipas të dhënave jozyrtare lufta vehabo-shiite (Irako-Iraniane) mori jetët e një milion njerëzve përveç dëmit ekonomik ku u shkatërruan shumë qytete dhe fshatra, për rimëkëmbjen e të cilave u nevojitën më pas qindra miliarda dollarë.

Lufta në Siri (v. 2011) vazhdimësi e luftës Irako-Iraniane

Ajo çka po ndodhë në Siri dhe Irak, nuk është asgjë tjetër pos vazhdimësi e veprimeve Vehabiste të shekullit të XVIII kur Abdul Vehhabi e ka bërë kundër banorëve të Mekës dhe Medinës sepse prapë është emëruesi i përbashkët.

Edhe pse ushtria Siriane është sunite, mirëpo Vehabistët e mbështetën luftën, kundër qeverisë Siriane, pasi që sipas tyre Siria është një shtet që udhëhiqet nga një alevit (fraksion Shiit), Bashar al-Asadin ata e cilësojnë si kafirë, apo idhujtarë e si pasojë Vehabijtë legjitimojnë vrasjen e tij.

Luftën në Siri e quajnë “luftë e drejtë” e sunizmit i cili tregohet si vehabizëm e për pasojë si feja e vërtetë Islame, kundër shiizmit dhe alevizmit e cila duhet të ç'rrenjohet me shpatë, pra luftën e tyre kundër Sirisë e justifikojnë si luftë të sunizmit kundër shiizmit dhe një luftë të shenjtë për mbrojtjen e sunetit, ashtu sikurse më herët e kanë justifikuar luftën e sadam Huseinit ndaj Iranit (Shiizmit) dhe luftën ndaj banorëve të Mekës dhe Medinës.

Ideologjia Vehabiste është e ndërtuar mbi parimin që grupet e “devijuara” brenda Islamit, t'i bëjnë tekfir, apo kafirë, dhe pastaj kërkohen që të vriten dhe këtë pastaj e quajnë “luftë e shenjtë”.

Maksim e Vehabistëve është: *“Nuk rregullohet gjendja e umetit deri sa nuk pastrohet Imani”* këtu e kanë për qëllim luftimin e muslimanëve në emër të legjitimitetit të luftimit të shirkijateve dhe bidateve (të cilat do t'i sqaroj më vonë).

Ndoshta në fillet e para të Vehabizmit kanë vdekur me mijëra njerëz, në luftën Irako Iraniane ka arrit shifra në një milion, mirëpo tani lufta në Siri dhe Irak veç ka marrë jetën e dhjetëra mijërave e ndoshta do të tejkalon

shifrën në miliona dhe si rezultat përfundimtar asnjëra palë nuk do të dalë fituese por do të kthehen në pikën zero.

Vehabijtë dhe Tekfiri

Mushrik ka kuptimin e politeistit, kafir ka kuptimin e pabesimtarit. TEK FIR do të thotë: akuzim për mosbesim.

Ideja e parë e TEK FIRIT fillon prej Havarixhëve, ku sipas këtij fraksioni çdo musliman që kryen një mëkat të madh konsiderohet se ka dalë nga Feja Islame dhe duhet llogaritur për mosbesimtar edhe pse dijetarët janë unikë se mëkati i madh nuk e nxjerrë njeriun nga imani.

Vehabijtë e marrin të drejtën që ta quajnë mushrik atë të cilin dëshirojnë ta luftojnë, po ashtu edhe ta quajnë pabesimtarë atë të cilin dëshirojnë ta sulmojnë, me fjalë tjera e kanë ringjall idenë e TEK FIRIT të Havarixhëve.

Sintagma e “ tekfirit” është sintagmë e cila ka shkaktuar dhe shkakton kaos të brendshëm dhe i gjithë mundi do të orientohet për luftë ndaj ‘vetvetes’ me vetveten, pra në luftë vëllavrasëse.

Vehabijtë dhe Bidati

Maksimë tjetër e Vehabistëve është se: “Abdul Vehhabi i ka luftuar bidatet”.

E cekëm më lart se Vehabijtë nuk tregojnë se Vehabijtë i kanë luftua ata të cilët sipas pretendimit të tij (tyre) janë quajtur bidat e jo sipas konsensusit të dijetarëve Islam.

Ja disa prej veprimeve të konsideruara bidat nga ana e vehabijve:

- Këndimi i Mevludit është bidat;
- Tesbihi për të vdekurin është bidat;
- Tesbihi pas namazit është bidat;
- Dua ja e përbashkët pas namazit është bidat;
- Falja e drekës pas namazit të xhumasë është bidat;

- Zinxhiri i bidateve nuk merr fund sa që edhe thënie: “Sadakallahul adhijm” (Zoti e ka thënë të vërtetën) në fund të leximit të Kur’anit e quajnë bidat.

Ata bidatin e quajnë çështje e cila të nxjerr prej feje dhe që është urë e sigurt për në xhehenem sikurse kufri, dhe se vet bidati është më i keq se vet mëkati sepse tek mëkati mëkatari pajtohet me mëkatin e tij ndërsa te Bidatgjija vazhdon të insistoj ende në bidatin e tij dhe se ai duhet të luftohet.

Vehabijtë dhe Taguti

Sipas Vehabijve, në kohën e Ibn Tejmijes në vendet muslimane u paraqit çështja e Tagutit. Ibn Tejmije është ai cili i ka shpjeguar dhe i ka luftuar ata të cilët nuk e mohojnë Tagutin. Ai ka dhënë mund të madh në asgjësimin e këtij problem pra në çështjen e TAGUTIT.

Shekuj më pas, kur shirku(idhujtaria) dhe bidati(risia në fe) ishin me të madhe të përhapura në tokë, dhe kur dalaleti (humbja) dhe xhehli (padituria) ishin rritur, Allahu dërgoi Muhammed ibn AbdulVehabin,të “ripërtij” fenë dhe t’i luftoj ato.

Pas tij Allahu i dërgoi nxënësit e tij, të cilët i sqaruan llojet e ndryshme të tagutave me të cilët muslimanët në kohën e tyre ishin preokupuar.

Ai i cili nuk e mohon tagutin nuk mund të jetë musliman dhe pasuria e tij është haram, kështu që lejohet t’i merret pasuria të vritet dhe t’i merret nderi i tij.

Sikurse Tekfiri dhe bidati ashtu edhe Taguti shkakton kaos të brendshëm dhe i tërë mudi do të orientohej në luftë ndaj “vetvetes” pra me vetveten.

Nga Vehabijtë dëgjohen thëniet si në vazhdim:

- Të punuarit në polici është haram, sepse është Tagut;
- Të punuarit në ushtri është haram sepse është Tagut;
- Të punuarit në administratë është haram sepse është Tagut;
- Të punuarit në prokurori dhe gjykatë është haram sepse është Tagut;
- Të punuarit në sistemin Bankarë është haram sepse është Tagut;
- Të mësuarit në shkolla publike është haram sepse ato shkolla janë shkolla të Tagutit.

- Haramet nuk kanë të ndalur. Sa që edhe zërin e femrës e quajnë haram me fjalë tjera e quajnë është turp, por e vërteta është se zëri i tyre është turp, e jo zëri i femrës.

PIKAT DALLUESE TË VEHABIZMIT

Kishin kaluar pesë shekuj pas Isa a.s. ndërsa njerëzimi jetonte në errësirë, pastaj lindi drita e njerëzimit Muhamedi a.s. i cili zhduki errësirën dhe mbuloi njerëzinë me dritë, mëshirë dhe paqe, pajtoi arabët e përçarë, i unifikoi ata, rregulloi sistemin shoqërorë, largoi injorancën dhe idhujtarinë. Prej kohës së Muhamedit a.s. deri në shek. XVIII islami ishte superfuqi botërore. Çdo kund ku depërtonte islami sillte freski në zemra, qetësim në shpirta, tolerancë ndërnjerëzore, lumturi, zhvillim kulturorë, ekonomik dhe teknologjik.

Mirëpo, në pjesë e Nexhdit të Arabisë Saudite u paraqit një njeri, i cili solli ide të reja ide të cilat krijojnë urrejtje, përçarje, mostolerancë, ide të cilat ndajnë fëmijët nga prindërit, farefisën nga farefisi dhe shoqërinë nga shoqëria.

Për t'i dalluar idetë e Vehabizmit kam sjell shtatë pika dalluese të ideologjisë së tyre, e ato janë:

Pika e parë:

Dallimi në çështje të akides (besimit).

Ideologjia Vehabiste: Zoti ka formë dhe trup, zë vend dhe hapësirë, dhe se cilësitë e Zotit janë cilësi që zënë vend, ka drejtim, ngrihet dhe zbret, po ashtu ulet. Ibni Tejmije duke qenë në minber ka thënë: Allahu zbret në qiellin e tokës siç zbres unë nga kjo shkallë e minberit në një shkallë më poshtë dhe ka zbrit një shkallë më poshtë.

Ibn Tejmije ka thënë: Zoti i Lartmadhëruar ulet, dhe me vete e ulë edhe Muhamedin, të dërguarin e Tij mbi arsh.

Përderisa:

Ehlu suneti dhe xhemaati: siç tregon Tahaviju se : Kush e cilëson Allahun me kuptim të cilësive të njeriut, ai është pabesimtarë.

Imam Ahmed ka thënë: Kush beson dhe thotë se Allahu është trup ai është pabesimtarë, po ashtu ka thënë: “Çka do që të mendosh, Allahu është e kundërta e asaj çka mendon”.

Pika e dytë:

Dallimi për Muhamedin s.a.v.s.

Ideologjia Vehabiste është si vijon:

- Kush thotë “O Muhamed” ai është pabesimtarë, sepse thërret të vdekurin e Muhamedi është i vdekur.
- Salavatet me zë pas ezanit, janë bid’at dhe ndalohe.
- Salavatet në namaz janë të ndaluara, bid’at.
- Salavatet me zë pas namazit janë të ndaluara.

Ndërsa sa i përket ehli sunetit dhe xhemaatit:

- Salavatet lejohen pas ezanit edhe me zë edhe pa zë, por më e vlefshme është pa zë, duke mos sjell vendim të prerë për moslejimin me zë, ndërsa Abdul Vehabi e ka mbytur myezinin i cili ka thirrur me zë salavate pas ezanit.

Pika e tretë:

Dallimi rreth çështjes së vizitës së varrit të Muhamedit s.a.v.s

Vehabijtë mendojnë se:

Ndalohe vizita e varrit të peygamberit s.a.v.s. dhe vizita e bashqes së xhenetit (Revdatu Nebij), po ashtu ndalohe edhe shkurtimi i namazit në atë udhëtim, se udhëtimi i tillë është udhëtim mëkati.

Ndërsa sa i përket ehli sunetit dhe xhemaatit:

Vizita e varrit të peygamberit s.a.v.s nuk është pjesë përbërëse e Haxhit, por është prej veprave të vlefshme (fadail).

- **Vehabijtë** ndalojnë që të falet namazi në xhami ku ka varre të ndonjë peygamberi, Evlijae apo shehidi. Kështu që, mendimi i tyre është që sa më shpejt të jetë e mundur të hiqet kupola mbi varrin e Muhamedit s.a.v.s. ose edhe të largohet varri i Muhamedit a.s. nga xhamia e tij.

- **Vehabijtë:** Duke u nisur në parimin se Muhamedi s.a.v.s. nuk e ka festuar ditëlindjen e tij thonë se festimi i ditëlindjes së tij është bid’at, i cili bid’at të shpie në humbje dhe në xhehenem.

Ideologjia Vehabiste është se mishi i cili shtrohet me rastin e manifestimit të ditëlindjes së Muhamedit s.a.v.s. apo të Mevludit është më i keq dhe më haram se mishi i derrit.

Ndërsa:

Në traditën tonë: manifestimi i ditëlindjes së Muhamedit s.a.v.s. është bërë që të shtohet dashuria ndaj Muhamedit s.a.v.s. të mësohet jeta e tij, të praktikohet rruga e tij, të mësohen gjeneratat e reja për jetën dhe veprën e Muhamedit s.a.v.s.

Pika e katërt:

Dallimi në festimin e festava.

Vehabijtë ndalojnë manifestimin e ditës së hixhretit të pejgamberit s.a.v.s. të natës së Israsë dhe miraxhit, të natës së beratit, të fitores së Bedrit, bile ndalojnë edhe manifestimin e natës së njëmijë netëve, pra të natës së “Lejletul Kadrit”, sepse manifestimi i këtyre festave është bid’at dhe është në kundërshtim me besimin.

Ndërsa jovehabijtë mendojnë se:

Të gjitha këto manifestime nuk janë ibadete (adhurime) por që përkujtimi i tyre sjell freski dhe përkujtim për zemra, sepse përkujtimi u bënë mirë dhe u sjell dobi besimtarëve.

Tradita e festimit të festave nuk është bërë që të bëhet bid’at, të futet diçka e re në fe, por që këto festa të jenë shkak për të mësuar vlerën e këtyre ditëve, të këtyre netëve dhe asnjëherë nuk janë konsideruar se janë pjesë ibadeti (adhurimi).

Pika e pestë:

Të gjithë muslimantë e dinë se shtyllat e islamit janë pesë :

- Të shqiptuarit e shehadetit
- Falja e namazit
- Dhënia e zekatit
- Agjërimi i Ramazanit
- dhe kryerja e haxhit për ata të cilët kanë mundësi.

Mirëpo vehabijtë kanë shtuar edhe shtylla tjera:

- Pantolonat e shkurtra
- Misvakin vazhdimisht në gojë e në duar që të luhet me të si lodër
- Të lëshuarit e mjekrës
- Shtetet Islame janë shtete të pabesimit.

Ndërsa:

Shtyllat e Islamit, janë shtylla të cilat i ka përmend Muhamedi s.a.v.s ndërsa sa i përket: pantallonave të shkurtra, misvakut, të lëshuarit të mjekrës, këto janë çështje për të cilat dijetarët islam e kanë dhënë vlerësimin e tyre, por jo duke i kategorizuar ashtu siç mendojnë vehabijtë.

Pika e gjashtë:

Dallimi në konceptin e të pranuarit të medhhebeve.

Vehabijtë jo vetëm se nuk i pranojnë katër medhhebet, por pasimin e medhhebeve e llogaritin “shirk” (idhujtari). Nga kjo pasimin e medh’hebit Hanefij tek ne e konsiderojnë idhujtari (shirk).

Ndërsa:

Ne i takojnë medhhebit Hanefij: dhe të parët tanë e kanë mësuar dhe e kanë praktikuar këtë medhhebe, duke i pranuar edhe medhhebet tjera, por që medhhebet tjera zbatohen në vendet tjera pasi që edhe të parët e vendeve të tyre i kanë mësuar ato medhhebe në vendet e tyre.

Bazuar në këtë shumë veprime si në namaz, agjërim, dhe haxh jo vetëm që nuk i pranojnë por i konsiderojnë bid’ate, shprehjet e tyre janë: bid’at, kufr dhe shirk, nevojë e panevojë.

Krerët e BIK-ut kanë filluar në disa raste të thonë se ka filluar një qasje pak më ndryshe, por e vërteta është se është krejtësisht ndryshe në koncept, sepse pasimi i medh’hebit Hanefij, apo edhe të ndonjë medhhebi tjetër sipas vehabive është bid’at.

Pika e shtatë:

Prijësi i Vehabijve, Abdul Vehabi ka thënë:

“Kush pranon ftesën tonë, atij i takon çka është e jona, dhe çka është e jona është e tij, e kush nuk pranon ftesën tonë ai është pabesimtar dhe lejohet të vritet”.

Ndërsa:

Selefu Salih: është i pastër nga mendimet e ideologjisë së Abdul Vehabit, i cili është veçuar, është ndarë nga programi i Selefu Salih.

Të parët tanë kanë jetuar në paqe, të lumtur dhe në tolerancë me myslimanët dhe me jo myslimanët dhe këtë tolerancë na kanë trashëguar deri më sot.

Sa më shumë që do të paraqiten dhe do të përhapen idetë vehabiste, aq më i vogël do të jetë numri i tyre, sepse vehabijtë mbështillen nën termin e selefizmit ndërsa Selef Salih është i pastër ndaj veprimeve të tyre.

DIALOG I IMAGJINUAR NË MES TË PROFESORIT VEHABIST DHE STUDENTIT VEHABIST

Babai tërë jetën e tij kishte ëndërruar që fëmija i tij të shkollohej në Medinen e ndriçuar. Në vendin ku kishte jetuar Muhamedi a.s., në vendin ku kishin jetuar sehabet. Erdhi momenti dhe djali e kreu medresenë, i erdh edhe lajmi se djali ishte regjistruar në Universitetin e Medines. Me mallëngjim e dërgoi djalën në Medinen e ndriçuar.

Pasi i përfundon djali studimet, i bënë gati rrobat për tu kthyer në vendlindje, por para se të përshëndetet e zhvillon një dialog me shejhun e tij Vehabist:

Shejhu Vehabist: Tani i ke përfunduar studimet. Kur të kthehesh në vendin tënd thuaj: “**Ne jemi ehlus suneti vel xhemati.**”, “**Ne thërrasim në TEVHID.**”, “**Ne jemi kundër shirkut dhe bidatit.**”, “**Ne jemi grupi i shpëtuar.**” dhe “**vetëm menhexhi (planprogrami) i ynë është i drejtë.**”

Studenti Vehabist: Gëzohet dhe e tund kokën në shenjë pohimi (i përulet) (Edhe pse nuk është e argumentuar që Muhamedi a.s. e ka tundur kokën në shenjë miratimi apo pranimit gjatë një bisede me ndonjërin prej sehabeve. Por shejhu nuk e qortoi për një veprim të tillë. Edhe pse nuk ka argument që kështu të ketë vepruar Muhamedi a.s.).

Shejhu Vehabist: Pasi që të kthehesh në vendlindje do ta fillosh punën si Dai (thirrës islam).

Studenti Vehabist: Jo, jo. Pasi që të kthehem në vendlindje do ta filloj punën si imam (hoxhë) dhemenjëherë pasi që ta pranoj detyrën mund të ndodhë ndonjë rast vdekjeje dhe do të më duhet t’ia fali namazin e xhenazes edhe atij i cili nuk është falur gjatë jetës së tij.

Shejhu Vehabist: Namazin e xhenazes mos ja fal atij i cili nuk ka falur namaz gjatë tërë jetës së tij.

Studenti Vehabist: Por, nëse është babai ose nëna ime.

Shejhu Vehabist: Edhe nëse është babai ose nëna jote.

Studenti Vehabist: Po kështu kanë vepruar djemtë e komunistëve. Kur i tërë xhemati ia falte namazin e xhenazes babasë së tij, ata ndaleshin para derës së xhamisë dhe nuk hynin në xhami.

Shejhu Vehabist: Po, pasi që nuk është falur vet sa ka qenë gjallë, nuk ka se si ti falet namazi i xhenazes pasi që të ketë vdekur.

Studenti Vehabist: Pastaj pas shtatë ditëve do të thirrem të këndoj *mevlud*.

Shejhu Vehabist: Po, si të këndohet mevlud me rastin e vdekjes së familjarit. Kjo është *bidat*.

Studenti Vehabist: Por, ata këndojnë mevlud edhe me rastin e ditëlindjes së Muhamedit a.s..

Shejhu Vehabist: Jo, jo! Nuk lejohet të këndohet mevlud, sepse aty kërcejnë, pinë alkool dhe *këndojnë salavate me xhematë*.

Studenti Vehabist: Jo, jo shejh, alkool nuk pinë. Por, shërbehet ushqim dhe ëmbëlsira. Kurse në mes të Mevludit ngrihen në këmbë si shenjë respekti ndaj Muhamedit a.s..

Shejhu Vehabist: Po ata qenkan duke e adhuruar Muhamedin a.s., ndërsa Muhamedi a.s. ka vdekur dhe kjo është e ndaluar.

Studenti Vehabist: Ata gjatë këndimit të mevludit këndojnë salavate për Muhamedin a.s. me xhemat.

Shejhu Vehabist: Si është e mundur që këndojnë salavate me xhematë (në kor) për Muhamedin a.s..

Studenti Vehabist: Salavatet janë të përmendura në Kur'an: **“Vërtetë Allahu dhe melaqet dërgojnë salavate për pejgamberin. O ju të cilët keni besuar, dërgoni salavate për të...”** (El-Ahzab)

Shejhu Vehabist: Por nuk përmendet këndimi i salavateve në Mevlud.

Studenti Vehabist: Po edhe në mënyrë individuale muezini këndon salavate pas ezanit të çdo namazi dhe pas ezanit të namazit të xhumasë.

Shejhu Vehabist: Po edhe në mënyrë individuale pas ezanit është e ndaluar sepse ajeti nuk e përmend se salavatet këndohen pas çdo ezani dhe pas ezanit të namazit të xhumasë.

Studenti Vehabist: I nderuari shejh, po si të veprojnë unë sepse tek ne kur ta falin namazin e farzit ngrihen dhe e falin sunetin menjëherë.

Shejhu Vehabist: Kur ta vazhdojnë faljen e sunetit pas faljes së farzit, ti rri ulur, e kur të ulen ata, ti ngrihu dhe fale sunetin sepse **nëse e ngjall një sunet të Muhamedit a.s. ti do të hysh në xhenet**. E sunet është që

menjëherë pas farzit t'i bësh tesbihët dhe atë vetmas, e pastaj të ngrihesh dhe ta falësh sunetin.

Studenti Vehabist: Por kështu unë do të shkaktoja çrregullim në rendin dhe rregullat e xhamisë, sepse tek ne ka rregull dhe qetësi shpirtërore deri sa xhemati është në xhami.

Shejhu Vehabist: Të falësh sunetin menjëherë pas farzit është bidat dhe ti nuk je duke krijuar çrregullim, janë duke krijuar çrregullim ata të cilët e falin namazin sunet menjëherë pas namazit farz.

Studenti Vehabist: I nderuari Shejh. Pas namazit do të më duhet që të bëjë tesbihin me xhematë.

Shejhu Vehabist: Tesbihi së bashku me xhematë është bidat dhe **çdo bidat është humbje dhe çdo humbje të shpie në zjarr të xhehenemit** dhe tesbihi me xhemat është *haram*.

Studenti Vehabist: Po edhe duanë në fund të namazit e bëjnë së bashku.

Shejhu Vehabist: Kjo është bidat.

Studenti Vehabist: Gjatë muajit të Ramazanit, pas jacisë i falin edhe nga 20 rekate namaz të teravisë.

Shejhu Vehabist: Po kjo është e ndaluar dhe bidat, sepse duhet të falen vetëm 8 rekate.

Studenti Vehabist: Po namazi i natës prej 8 rekateve me xhemat a nuk është bidat, sikurse teravitë, dhikri dhe tesbihi me xhemat pas namazit?

Shejhu Vehabist: Namazi i natës e zëvendëson namazin e teravisë, se teravia me xhemat është bidat.

Studenti Vehabist: Por, në Qaben e madhëruar dhe këtu në Medinen e ndriçuar i falin nga 20 rekate të namazit të teravive, kjo a nuk është bidat?

Shejhu Vehabist: Ti mos fol për Mekën dhe Medinen, se në xhamitë tjera përpos Mekes dhe Medines i falin nga 8 rekate dhe ti mos fal teravi por vetëm 8 rekate namaz nate (jo teravi).

Studenti Vehabist: I nderuari shejh, tek ne ka teqe dhe njerëzit po i vizitojnë varret dhe teqet.

Shejhu Vehabist: Kjo është e ndaluar, kjo është *shirk* (idhujtari) dhe këto varre dhe teqe duhet rrënuar.

Studenti Vehabist: Por, këtu në Medine pas kryerjes së haxhit po vijnë dhe po e vizitojnë xhaminë e Muhamedit a.s. dhe gjatë vizitës po shkojnë edhe

te varri i Muhamedit a.s., a nuk është edhe kjo teqe dhe a duhet të prishet edhe kjo, pra kubeja e gjelbër mbi varrin e Muhamedit a.s.?

Shejhu Vehabist: Ne i kemi prishur mijëra kube mbi varre, i kemi prishur mijëra teqe dhe na ka mbetur vetëm kjo kube por edhe kjo duhet të prishet, sepse kubeja e gjelbër mbi varre quhet teqe dhe duhet të hiqet.

Studenti Vehabist: Por prapë se prapë mbesin varret (varri i Muhamedit a.s., i Ebu Bekrit r.a., dhe i Omerit r.a., të cilat gjenden brenda xhamisë së Pejgamberit s.a.v.s.).

Shejhu Vehabist: Po edhe kjo duhet të bëhet, pra duhet të hiqet varri i Muhamedit a.s. nga xhamia e Muhamedit a.s., pasi është shirk sepse po e madhërojnë varrin dhe për të mos e lejuar shirkun duhet ta heqim edhe varrin e Muhamedit a.s. nga xhamia e Muhamedit a.s..

Studenti Vehabist: Ne jemi vend i varfër dhe shumë studentë janë të zgjuar dhe nuk kanë mjete financiare të shkollohen.

Shejhu Vehabist: Ti kur të shkosh në vendlindje do të japësh bursa, këto mjete do të sigurohen nga zekati për student.

Studenti Vehabist: Të japim bursa?! Por, për fakultetin ekonomik a mund të jepet bursa?

Shejhu Vehabist: Jepni bursa për dituri, se studentët kanë nevojë për bursa.

Studenti Vehabist: Pasi ta përfundoj fakultetin, ai i cili e ka kryer fakultetin ekonomik, duhet të punoj në Bankë komerciale apo depozitive.

Shejhu Vehabist: Ti thua atij (të cilin e ke financuar të kryej fakultetin ekonomik) e ke të ndaluar të punosh në Banka sepse është haram *sikurse të ketë bërë prostitucion me nënën e vet*.

Studenti Vehabist: Po nëse punon në ndonjë firmë apo punë tjetër.

Shejhu Vehabist: Po edhe kjo është haram sepse ato firma kanë marrë mjete financiare me kamatë në banka komerciale apo depozitive.

Studenti Vehabist: Po a të japim bursa për ata të cilët janë në fakultetin juridik?

Shejhu Vehabist: Jepni bursa se studentët kanë nevojë për bursa.

Studenti Vehabist: Kur ta përfundojnë duhet të punojnë në gjyqe laike.

Shejhu Vehabist: Pasi ta përfundojnë fakultetin juridik, ti thua se e kanë të ndaluar të punojnë në gjykatë dhe në prokurori sepse ai gjykon me ligj tjetër pos ligjit të Allahut.

Studenti Vehabist: Por, ne jetojmë në shtet laik.

Shejhu Vehabist: Po edhe shteti laik është haram dhe është bidat.

Studenti Vehabist: Po kjo po i bie se në çdo çështje duhet t'i kundërshtoj dhe se çdo gjë qenka bidat sepse ne jetojmë në shtet laik dhe kjo po i bie se ne po jetojmë në bidat (shtet laik).

Shejhu Vehabist: Bidati është më i keq se kufri sepse për kufrin shejtani i thotë se ***ti je pajtuar me pabesimin tënd*** dhe e lë të lirë, ndërsa shejtani i thotë bidatgjijt: ***vazhdo edhe më tutje se e ke me të drejtë, ti duhesh ta forcosh bidatin tënd.***

Studenti Vehabist: Po kjo po i bie se në çdo çështje duhet t'i kundërshtoj dhe që të mos jem prej tyre (popullit tim).

Shejhu Vehabist: Po, ti duhet ta lëshosh mjekrën dhe të dallohesh prej tyre, sepse ***kush i përngjet një populli, ai është prej tyre*** e kështu që ti nuk je prej tyre dhe ne duhet të dallohemi prej tyre sepse vetëm ne jemi grupi i shpëtuar dhe ky është qëllimi ynë, ky është menhexhi (planprogrami) ynë, në mënyrë që ta pastrojmë fenë, sepse kush e pastron fenë hyn në xhenet. Vetëm menhexhi (planprogrami) ynë është i drejtë. Ti vazhdo dhe bëj daëve. Kështu kemi vepruar në të gjitha vendet islame të cilat kanë qenë vende socialiste. Kështu kemi vepruar me Algjerinë dhe kemi vazhduar me Afganistanin dhe Çeçeninë. Kështu kemi vepruar me *pranverën Arabe* në Egjipt dhe e kemi vazhduar me Sirinë dhe Irakun. Në bazë të kësaj *ideologjie* ne bëjmë përçarje dhe vazhdimisht themi se ***“është e ndaluar dhe haram përçarja në mesin e muslimanëve”***. Për shkak të bidatit dhe shirkut të tyre ne vrasim bidatgjinj, ua shkatërrojmë shtëpitë, lagjet dhe qytetet sepse i kanë mbushur me bidate dhe janë bërë shtete laike dhe kështu neve na është lejuar ***gjaku i tyre, pasuria e tyre dhe nderi i tyre.***

KAPITULLI I KATËRT

NOCIONI I “FETVASË” DHE “MUFTISË”, DHE E DREJTA E GRUAS PËR TË DHËNË “FETVA” DHE PËR TË QENË “MUFTI”

Fetva është term i cili ka për qëllim gjykimin juridik, me fjalë tjera është term i cili ka për qëllim vendimin legjislativ të cilin e jep juristi i specializuar në Islam për një çështje të caktuar.

Fetvaja zë vend shumë të rëndësishëm në sheriatin Islam dhe ka vlerë të madhe në jetën e besimtarit.

Zakonisht fetvaja i jepet një personi i cili bënë pyetje për të zgjidhur një çështje të fikhut, sepse fikhu Islam përfshinë të gjitha çështjet për të cilat ka nevojë njeriu në këtë botë dhe në botën tjetër pra është çështje e të specializuarit për një çështje fetare duke argumentuar me argumente.

Çdo dijetarit që i parashtrohet një pyetje për çështje të legjislacionit Islam dhe ai e di, e ka për detyrë të përgjigjet, nëse ai pa kurrfarë arsye nuk jep përgjigje ai është mëkatar.

Fetvaja ka të bëjë vetëm me çështjet të cilat nuk janë të precizuara në Kur'an.

Personi i specializuar për të dhënë përgjigje quhet **Mufti**.

Muftiu nuk guxon të flas sipas tekeve të tija, por përgjigja e tij duhet të jetë në përputhshmëri të plotë me rregullat themelore, në të cilat rregulla bazë mbështetet dhënia e fetvasë sepse Muftiu i shpjegon rregullat e fesë. Nga kjo rezulton se Mufti nuk mund të bëhet çdokush. Për këtë arsye dijetarët Islam i kanë parapa kushtet për të pasur të drejt të jepet fetva dhe për të qenë Mufti, të cilat kushte i kanë nda në kushte të kuptimit shkencorë dhe në kushte të personit fizik .

Kushtet në kuptimin shkencorë janë:

- Të ketë njohuri për Kur'anin;
- Të ketë njohuri për sunetin e Muhamedit s.av.s.;

- Të ketë njohuri për Ixhmain;
- Të jetë njohës i mirë i analogjisë;
- Të jetë ekspert i lëmit të Usuli Fikhut;
- Të njohë gjuhën arabe;
- dhe t'i njeh qëllimet e përgjithshme të sheriatit.

Kushtet e personit fizik të muftisë janë:

- Të jetë besimtar;
- Të jetë i moshës madhore;
- Të jetë i drejtë;
- Të jetë i drejtë dhe të jetë i mençur; që do të thotë t'i kuptoj gjërat drejt.

Nga të gjitha kushtet të cilat janë të parapara nuk është e paraparë që mufti të jetë vetëm mashkulli, por ka të drejt edhe femra.

Gjatë tërë historisë Islame femra ka qenë aktive në lëmenjtë shkencore, e po ashtu edhe në shkencën e fikhut, ajo ka punuar në të gjitha veprimtaritë e jetës, ka qenë juriste me fjalë tjera ka qenë mufti sepse ka dhënë fetva sepse duhet ditur se nocioni mufti nuk ka të bëjë me pozitën udhëheqëse por ka të bëjë me legalitetin për të dhënë mendim të specializuar në sheriatin Islam. Gjithashtu nuk ka argument të qartë në sheriatin Islam për të mos qenë femra prokurore.

Në Suretu Tevbe Zoti i Lartmadhëruar edhe besimtarët por edhe besimtare të ka barazua në çështjen e urdhërimit në të mirë dhe në të larguarit nga e keqja, ku bënë pjesë edhe çështja e fetvasë. Në këtë sure thuhet:

“Besimtarët dhe besimtare janë dashamirë të njëri-tjetrit, urdhërojnë për të mirë, e ndalojnë nga e keqja, e falin namazin dhe e japin zekatin, respektojnë Allahun dhe të dërguarin e Tij. Të tillët do ti mëshirojë Allahu. Allahu është ngadhënjës, i Urtë.” (Et Tevbe, 71)

Kur’ani famëlartë ka regjistruar raste ku femra ka pasur mendime të përkryera, ku ka pasur mendime të drejta, sa për ilustrim po përmendim Suretul Muxhadele ku fillon ajeti i parë i kësaj sure në këtë mënyrë:

“Vërtet, Allahu dëgjoi fjalët e saj e cila bisedoi me ty lidhur me burrin e vet, që u ankua te Allahu, prandaj Allahu ka dëgjuar bisedën tuaj. Allahu dëgjon çdo bisedë dhe sheh çdo punë.” (El Muxhadele, 1)

Ky ajet dhe ajetet në vazhdim kanë anulua zakonet e kohës së injorancës dhe këshillojnë për sjellje njerëzore ndaj bashkëshorteve e shkak ka qenë femra.

Ka raste ku edhe Muhamedi s.av.s është pajtuar, apo e ka marrë mendimin e drejtë të femrës. Gjatë marrëveshjes së Hudejbijës Ummi Seleme ka dhënë mendim të cilin e ka pranuar Muhamedi a.s., kështu që ai mendim (fetva) i ka shpëtuar edhe sehabet që të mos vepronin në kundërshtim me sheriatin. Pasi që Pejgamberi a.s e kishte nënshkruar marrëveshjen, ka dalë para sehabeve dhe u ka thënë: “Ngrihuni, preni Kurbanet dhe rruani kokat e juaja”. Nuk është ngritur asnjëri prej vendit deri sa u ka thënë tri herë. Pastaj ka hyrë në tendën e Ummi Selemes dhe i ka tregua se nuk e ka dëgjuar asnjëri.

Ummi Seleme e jep mendimin e saj dhe i thotë: “Dil ti i pari mos i fol askujt asnjë fjalë shko dhe preje deven tënde kurban dhe rruaje kokën.”

Muhamedi a.s. veprooi ashtu, (e pranoi mendimin e saj) kur a kanë pa tjerët pastaj edhe ata kanë vepruar ashtu.

Urvete bin Zubejri tregon për Aishen r.a.: Nuk kam parë grua më të ditur në mjekësi, as në fikh, as në poezi se Aishja r.a., shkonim te ajo dhe ajo me diturinë e saj na i vërtetonte.

Edhe Muhamedi a.s. i ka udhëzuar shokët që të merrnin dituri nga Aishja r.a. sepse shumë çështje të fikhut sidomos çështjet të cilat kanë të bëjnë me fikhun e grave janë marrë pikërisht nga ajo.

Në historinë Islame është i njohur rasti kur gruaja e ka kundërshtuar në mendim Omerin r.a. derisa ai ishte Halife i myslimanëve, ndërsa Omeri para masës së gjerë ka thënë: “Mendim të drejt ka dhënë gruaja, ndërsa Omeri ka gabuar”.

Duke u nisur nga fakti se iftaja (Fetva) dhe institucioni mufti nuk është pozitë udhëheqëse, por institucion që jep përgjigje për çështje të fesë, vijmë në përfundim se femra mund të jetë mufti, përderisa sa i përket hadithit të cilin e transmeton Buhariu nga Ebu Bekri Merfuë: “**Nuk shpëton populli të cilin e udhëheq femra**” ka të bëjë me pozitën e udhëheqësit kryesor për të gjitha çështjet e umetit, pra për udhëheqjen dhe të drejtuarit absolut për të gjitha çështjet e umetit si: ato ekonomike, politike, ushtarake etj., e assesi nuk ka të bëjë me atë se nuk ka të drejt të jetë mufti dhe të jep fetva. Ndërsa, sa përket disa çështjeve tjera nuk ka pengesë të jetë udhëheqëse si p.sh. të jetë drejtore e arsimit, ministre e një ministrie, edukatore, thirrëse në rrugë të Allahut, juriste (Mufti) etj. Për këto ka të drejt

udhëheqjeje me ixhmaë (Mendim unanim i të gjithë ekspertëve Islam). Këto të drejta i ka pasur brez pas brezi deri në ditët e sotit.

HISTORIKU I TË DREJTËS TRASHËGIMORE NË ISLAM

Institucioni i trashëgimisë konsiderohet si një ndër institucionet më të vjetra të së drejtës civile dhe paraqitet edhe si një fakt social në çdo shoqëri. Pasuria trashëgimore e trashëgimlënësit, brez pas brezi, ka kaluar tek trashëgimtarët sipas brezave juridikisht valide për thirrje në trashëgimi.

E drejta trashëgimore ka filluar të paraqitet me shkatërrimin e gjensit/rregullimit farefisnor dhe atij fisnor.

Në gjensin romak, pasuria e personit që do të vdiste trashëgohej në kuadër të gjensit, kurse veglat dhe mjetet personale varroseshin bashkë me të vdekurin.

Në komunitetin shoqëror skllavopronar, skllavopronarët kanë pasur të drejtë me ligj të trashëgojnë trashëgim me burrin me të cilin kanë qenë të lidhur në bashkësi të jetës dhe punës.

Në komunitetin shoqëror feudal, në bazë të ligjit trashëgohej vetëm prona feudale dhe si feudal. Karakteristikë e periudhës feudale është pandashmëria e pronës feudale dhesi trashëgimtar i vetëm ligjor paraqitet i biri madhor i trashëgimlënësit.

Përveç ligjit, si bazë për t'u thirrur në trashëgimi, në feudalizëm ekzistonte edhe kontrata mes personave, me anë të së cilës subjektet e marrëveshjes në fjalë akordonin vullnetin e tyre, ashtu që, në rast vdekjeje të njëjës nga palët, pasuria i kalonte palës që jetonte më shumë.

Në sistemin komunist, në shtetet ish-socialiste janë zhvilluar debate të gjera për heqjen e së drejtës trashëgimore, duke e quajtur trashëgiminë si produkt të shoqërisë borgjeze dhe të lidhur ngushtë me ekzistimin e pronës private dhe të eksploatimit të njeriut nga njeriu.

Me dekretin mbi heqjen e trashëgimisë të komitetit qendror ekzekutiv gjithrues të kongresit të punëtorëve, ushtarakëve dhe të deputetëve fshatarë, të cilin e kishte përgatitur Lenini, në kuadër të tezave të prillit, parashikohej që pasuria trashëgimore e trashëgimlënësit, qoftë e luajtshme, qoftë e paluajtshme, të shndërrohet në pronë shtetërore.

Pra abrogoheshin normat tradicionale mbi trashëgiminë dhe kështu shteti shndërrohet në trashëgimtar të vetëm të saj. Megjithatë, me dekret nuk abrogohen të gjitha dispozitat mbi trashëgiminë në republikën e asaj kohe. Në qoftë se personat në gjini të vijës së drejtë, vëllezërit e motrat dhe bashkëshorti, janë të paaftë për punë, mbajtja e tyre edhe më tutje do të sigurohej nga prona trashëgimore, derisa të mos realizohej e drejta e sigurimit social për të gjithë ata që janë në nevojë.

Gjatë zhvillimit të historisë të së drejtës trashëgimore janë formuar sisteme të ndryshme trashëgimore, por më të njohurat janë tri:

1. Sistemi i gjakut të përbashkët;
2. Sistemi i shkallëve të gjinisë;dhe
3. Sistemi parenteral.

1. Sistemi i gjakut të përbashkët.

Ky sistem niset nga supozimi filozofik se fëmijët trashëgojnë 50 për qind të gjakut të secilit prind e 25 për qind nga gjyshërit e 12,5 për qind nga stërgjyshërit. Sipas këtij sistemi personat më të afërt janë vëllezërit dhe motrat, sepse ata kanë 100 për qind të gjakut të përbashkët, 50 për qind nga nëna dhe 50 për qind nga babai. Prindërit dhe fëmijë kanë nga 50 për qind të gjakut të përbashkët. Dobësi e këtij sistemi është se vëllezërit dhe motrat i përjashtojnë fëmijët dhe prindërit nga trashëgimia. Për këtë arsye, ky sistem nuk praktikohet sot askund në botë, përpos te popujt e pazhvilluar dhe primitiv.

2. Sistemi i shkallëve të gjinisë.

Ky sistem e ka prejardhjen nga e drejta romake dhe gjeti zbatim në vendet ish-socialiste, e posaçërisht në Rusi. Sipas këtij sistemi trashëgimia bëhet si vijon:

- Në radhën e parë bëjnë pjesë fëmijët (djem e vajza) dhe prindërit e trashëgimlënësit, sepse janë persona në gjini të shkallës së parë;
- Në radhën e dytë bëjnë pjesë nipërit dhe mbesat, gjyshërit dhe gjyshet, sepse janë persona në gjini të shkallës së dytë me trashëgimlënësin;
- Në radhën e tretë bëjnë pjesë stërnipërit dhe stërmbesat, kushërinjtë, dajallarët, tezet, etj..

Sipas këtij sistemi, të afërmit në gjini përjashtojnë nga trashëgimia më të largët, sepse janë të shkallës më të largët.

3. Sistemi parenteral.

Sipas këtij sistemi personat grupohen në parentela (breza). Në këtë sistem parentelat (brezat) formohen si vijon:

- Parentela e parë, në të cilën bëjnë pjesë fëmijët dhe pasardhësit e tij (nipërit dhe stërnipërit);
- Parentela e dytë, në të cilën bëjnë pjesë prindërit dhe pasardhësit e tyre, pra vëllezërit dhe motrat e trashëgimlënësit, si dhe pasardhësit e tyre (djali i vëllait, djali i motrës).
- Parentela e tretë, në të cilën bëjnë pjesë gjyshërit dhe gjyshet dhe pasardhësit e tyre (kushërinjtë dajallarët dhe tezet);
- Parentela e katërt, në të cilën bëjnë pjesë stërgjyshërit dhe stërgjyshet dhe pasardhësit e tyre.

Sistemi i trashëgimisë te jehudët

Te jehudët, sistemi i trashëgimisë ka kaluar në disa etapa. Para se të përmendim etapat, duhet të theksojmë se sa i përket ligjeve të trashëgimisë tek jehudët, ato kanë ndryshuar në kohëra të ndryshme.

Dhiata e Vjetër ndryshon prej ligjeve të Talmudit, dhe që të dyja, pra si Dhiata e Vjetër, ashtu edhe Talmudi, ndryshojnë nga ligjet tek jehudët bashkëkohorë. Për këtë arsye ne do të shpjegojmë sistemin e trashëgimisë tek jehudët si vijon:

1. Trashëgimia në Dhiatën e Vjetër;
2. Trashëgimia në Talmud;
3. Trashëgimia në kohën e sotme.

1. Trashëgimia e Jehudëve sipas Dhiatës së Vjetër

Sipas Dhiatës së Vjetër, Jehudët kanë shkuar në atë drejtim, duke i dhënë të drejtë trashëgimie djalit, e jo vajzës, ose thënë me fjalë të tjera, djali e mbulon (e përjashton) vajzën dhe vajza nuk ka të drejtë të trashëgojë asgjë nga prindërit e saj. Po ashtu edhe gruaja, e cila nuk ka fëmijë, nuk

trashëgon asgjë nga burri i saj, por burrin e saj e trashëgon vëllai i tij, ose të afërmit e tij.

Mirëpo me kalimin e kohës kanë filluar të trashëgojnë vajzat, nëse babai i tyre nuk ka djem, ose thënë me fjalë tjera vajza trashëgon kur nuk ka vëllezër fare, e jo së bashku me vëllezërit. Kjo ka ndodhur me vajzat e Sulfahadit, mirëpo edhe kjo me kusht që ata të martohen me të njëjtin fis, pra me qëllim që trashëgimia të mos kalojë jashtë fisit apo familjes. Vajzat e Sulfahadit e kanë pasur emrin Muhtetun, Neuhatun dhe Haxhetun. Këto vajza shkojnë te Musa a.s. dhe i thanë:

“Babai ynë ka vdekur dhe nuk ka fëmijë djem. Na jep pasurinë në vend të djemve të tij, pasi që ai nuk ka fëmijë djem”.

Musa e bën një lutje te Zoti që vajzat e Sulfahadit të trashëgojnë pjesën në vend të djemve dhe pasuria e babait të kalojë tek ata. Prej asaj kohe beniisrailët kanë thënë: “Çdo njeri i cili vdes dhe nuk ka djem atëherë pasuria e tij trashëgohet te vajzat e tij. Nga aty është ligjësuar te beni israilët ashtu siç i ka urdhëruar Musa a.s.. Në Dhiatën e Vjetër, ligji i trashëgimisë ka qenë si vijon:

1. Fëmijët

Pa marrë parasysh se a janë djem apo vajza, fëmijët trashëgojnë. Nëse fëmijët janë djem e vajza, vetëm djemtë trashëgojnë, ndërsa vajzat përjashtohen. Po, nëse i vdekuri nuk ka fëmijë djem, atëherë trashëgimia kalon tek vajzat. Kjo në Dhiatën e Vjetër është e përcaktuar kështu: “Çdo njeri i cili vdes dhe nuk ka djalë, atëherë pronësia e tij kalon tek vajza e tij.” (Sufur Ejub sah 42 fq. 12)

Nga kjo shihet se fëmijët djem mbulojnë (i përjashtojnë) baballarët, gjyshërit, gjyshet, vëllezërit dhe të afërmit.

2. Vëllezërit

Nëse i vdekuri nuk ka fëmijë, as meshkuj, as femra, atëherë trashëgojnë vëllezërit. Në Dhiatën e Vjetër, në sufur aded sah, 27 thuhet:

“... dhe nëse nuk ka i vdekuri vajzë, pronësinë jepjani vëllezërve të tij”.

3. Xhaxhallarët

Nëse i vdekuri nuk ka fëmijë, as vëllezër, atëherë atë e trashëgojnë xhaxhallarët. Në Dhiatën e Vjetër, sufur aded sah, 27 fq. 10 thuhet:

“Dhe nëse i vdekuri nuk ka vëllezër pronësinë jepjani axhallarëve të tij.”

4. Farefisi.

Nëse i vdekuri nuk ka axhallarë atëherë trashëgimia kalon te farefisi më i afërt pas tyre. Në sufur ded sah 27 fq. 11 thuhet: “Dhe nëse i vdekuri nuk ka vëllezër atëherë pronësinë jepjani më të afërmve të tij.”

2. Trashëgimia në Talmud

Sipas Talmudit, mashkulli trashëgon, ndërsa femra nuk trashëgon. Femra është qenie që trashëgohet, ndërsa ajo nuk trashëgon. Apostujt jehudë e kanë praktikuar kështu:

- Trashëgimtarët, të cilët trashëgojnë prej të tjerëve, ndërsa të tjerët, të cilët nuk trashëgojnë prej tyre, janë:
- Fëmija mashkull prej nënës së tij;
- burri prej gruas së tij;
- fëmijët e motrës prej dajallarëve.
- Trashëgimtarët, të cilët nuk trashëgojnë janë: femra (nëna) prej fëmijës së saj, gruaja prej burrit të saj.
- Trashëgimtarët, të cilët e trashëgojnë njëri-tjetrin janë: djali prej nënës, burri prej gruas, vetëm se këtu duhet pasur parasysh se kjo ka qenë në fillim sipas librit Talmud. Mirëpo, këtë formë të trashëgimisë më vonë e kanë ndryshuar apostujt, duke vendosur ligjet si vijon:
- Sistemi i trashëgimisë së babait kur vdes.

Në rend të parë e trashëgon djali.

Nëse nuk ka djem, shikohet nëse ka nipër ose vajza.

Nëse nuk ka vajza, atëherë shikohet nëse vajza ka djem (djem të vajzës) ose vajza të vajzës.

Nëse ata nuk janë, atëherë trashëgimia kalon te babai.

Nëse nuk ka baba, trashëgimia kalon te vëllezërit.

Nëse nuk ka vëllezër apo djem të vëllezërve, trashëgimia kalon te motra.

Nëse nuk ka motër apo djem të motrës, trashëgimia kalon te babai i babait.

Nëse nuk është babai i babait, atëherë trashëgimia kalon te vëllai i babait.

Nëse nuk ka vëllezër të babait, atëherë trashëgimia kalon te babai i babait të babait.

Nëse edhe ai nuk është, atëherë trashëgimia kalon te vëllezërit e babait të babait.

Sipas librit Talmud, djemtë e të vdekurit, të cilët trashëgojnë babin e tyre dhe kanë motër të pa martuar, e kanë obligim që prej një të dhjetës së pasurisë së trashëguar ta martojnë motrën e tyre. Nëse janë shumë motra, të gjitha martohen, por me vlerë jo më shumë se 10 për qind të pasurisë së trashëguar,.

Shihet se Talmudi i jep të drejtë vajzës 10 për qind, për shkak se ajo ka nevojë të martohet. Mirëpo duhet cekur se nëse baba i vajzës vdes, e më vonë edhe gjyshi, atëherë mbesa, pra vajza e djalit, nuk ka të drejtë të trashëgojë prej pasurisë së babait të saj.

3. Trashëgimia e jehudëve në kohën e sotme

Dijetarët jehudë shkojnë në atë drejtim që djemtë të kenë të drejtë trashëgimie, ndërsa vajzat jo. Për të pasur më të qartë këtë, sqarojmë si vijon:

1. Nëse vdes njeriu, i pari i cili trashëgon është djali. Nëse janë shumë djem, atëherë të pamartuarit marrin nga dy hise, të martuarit nga një hise .

2. Nëse nuk ka fëmijë djem, por vetëm vajza, atëherë të gjitha vajzat, të martuarat e të pamartuarat, trashëgojnë njësoj. Nëse është vetëm një vajzë ajo e trashëgon tërë pasurinë.

Për të trashëguar vajza është kusht qëi vdekuri të mos ketë djem ose djem të djemve. Pra, nëse i vdekuri lë pas vetes djem e vajza, atëherë trashëgojnë vetëm djemtë, ndërsa vajzat nuk trashëgojnë asgjë; mirëpo nëse vajzat nuk janë të martuara, atëherë djemtë e kanë për obligim që të përkujdesen për motrat e tyre derisa të martohen, në vlerë të 10% të pasurisë së trashëguar.

Vajza nuk ka të drejtë në 10% të pasurisë së babait në tri raste:

1. Kur i vdekuri ka lënë djem e vajza, atëherë e tëra u takon djemve.
2. Kur i vdekuri ka martuar vajzën deri sa ai ka qenë gjallë.
3. Nëse janë martuar pas vdekjes së babait të tyre dhe nuk kanë kërkuar asgjë.
3. Nëse i vdekuri nuk ka lënë pas vetes fëmijë, atëherë atë e trashëgon babai, ndërsa nëna jo. Pra, as nëna nuk trashëgon prej birit të saj.

4. Nëse i vdekuri nuk lë pas vetes as fëmijë, as prind, atëherë atë e trashëgon vëllai. Vëllezërit trashëgojnë pjesë të barabarta.

5. Nëse i vdekuri nuk lë as fëmijë, as prindër, e as vëllezër, atëherë atë e trashëgon gjyshi. Edhe në këtë rast nuk i jepet të drejtë gjyshes, çka do të thotë se kjo është një diskriminim i të drejtës së trashëgimisë së femrës.

6. Nëse i vdekuri nuk lë pas vetes as fëmijë, as prindër, as fëmijë, as gjysh, atëherë në radhë vjen axha, ndërsa halla jo. Gruaja nuk ka të drejtë të trashëgojë nga burri i saj, ndërsa burri e trashëgon gruan e tij.

Sistemi i trashëgimisë në krishterizëm

Në krishterizëm, trashëgimtarët ndahen në:

1. Trashëgimtarë obligativ; dhe
2. Trashëgimtarë të brezave.

1. Trashëgimtarë obligativ në krishterizëm janë: burri dhe gruaja.
2. Trashëgimtarë të brezave janë të gjithë trashëgimtarët e tjerë, përpos burrit ose gruas, të cilët trashëgojnë pasi që burri ose gruaja ta trashëgojë pjesën e saj.

Burri trashëgon në tri mënyra:

Mënyra e parë:

Burri trashëgon një të dytën, nëse gruaja s'ka lënë pas vetes fëmijë.

Mënyra e dytë:

Burri trashëgon një të katërtën, nëse gruaja ka lënë pas vetes së paku tre fëmijë, pa marrë parasysh a janë meshkuj apo femra. Mirëpo, nëse janë më shumë se tre fëmijë, atëherë ai merr pjesë të barabartë me çdonjërin fëmijë; pra, ai konsiderohet si njëri prej djemve.

Mënyra e tretë:

Burri trashëgon tërë pasurinë, nëse e vdekura nuk ka lënë as fëmijë, as prindër e as vëllezër.

Ashtu siç trashëgon bashkëshorti prej bashkëshortes, njësoj trashëgon bashkëshortja prej bashkëshortit.

Te krishterët ekzistojnë dy sisteme të trashëgimisë:

- a) Sistemi ibnul Kalakut; dhe
- b) Sistemi i Asalit.

a) Sistemi ibnu Kalakut

Ibnu Kalaku, patriark i krishterë, trashëgiminë e parasheh në këtë mënyrë:

1. fëmijët, djem dhe vajza, pa marrë parasysh se a janë të martuar apo të pamartuar, që të gjithë trashëgojnë në mënyrë të barabartë. Dhe, nëse ndonjë djalë ka vdekur dhe ka lënë fëmijë, atëherë djemtë e djalit trashëgojnë me xhaxhallarët e tyre prej gjyshit të tyre hisen sikurse të kishte qenë gjallë prindi i tyre.

Pas gjeneratës së djemve trashëgon gjenerata e fëmijëve të djemve, e kështu me radhë.

2. Nëse i vdekuri nuk ka fëmijë apo fëmijë të fëmijëve, atëherë pasi që gruaja e merr pjesën e saj obligative, pjesën tjetër e trashëgon:

Baba $\frac{2}{3}$, ndërsa nëna trashëgon $\frac{1}{3}$. Nëse ndonjëri prej tyre është i vdekur, atëherë hisen e njërit prej tyre e marrin vëllezërit dhe motrat e të vdekurit, në pjesë të barabarta. Nëse ndonjëri prej vëllezërve ose motrave është i vdekur, atëherë hisen e marrin fëmijët e vëllezërve ose fëmijët e motrave të të vdekurit.

3. Nëse i vdekuri nuk ka as fëmijë, as baba e as nënë, atëherë trashëgojnë vëllezërit dhe motrat.

4. Nëse i vdekuri nuk ka as fëmijë, as nënë, as baba, as gjysh e as gjyshe, atëherë në radhë trashëgojnë xhaxhallarët dhe dajallarët.

5. Nëse i vdekuri nuk ka as fëmijë, as nënë e as baba, as vëllezër, as motra, as gjysh, as gjyshe, as xhaxhallarë, as dajallarë, atëherë atë e trashëgojnë fëmijët e gjyshit dhe të gjyshes.

6. Nëse i vdekuri nuk e ka asnjërin prej këtyre, atëherë trashëgojnë dy të tretën së bashku xhaxhallarët dhe hallat e babait, ndërsa dajallarët e babait e trashëgojnë së bashku një të tretën.

7. Nëse i vdekuri nuk ka as asnjërin prej këtyre, atëherë trashëgimia kalon te gjyshërit dhe gjyshet, ashtu që loza e atësisë trashëgon dy të tretat, ndërsa

ata tëmëmësisë një të tretën, e nëse ndonjëri prej tyre ka vdekur, atë e trashëgojnë fëmijët e tyre.

8. Nëse nuk është asnjë nga gjeneratat e përmendura, atëherë trashëgojnë xhaxhallarët dhe hallat e gjysheve.

Nëse nuk ka asnjë prej tyre, atëherë pasuria kalon në shtëpinë e patriarkut.

Ky sistemi trashëgimisë është sistemi i Ibni Kalakut. Këtë sistem të trashëgimisë e praktikojnë priftërinjtë e kohës bashkëkohore.

b. Sistemi i Ibni Asalit

Ky është sistemi i dytë i trashëgimisë të krishterët. Sipas këtij sistemi trashëgimia bëhet në këtë mënyrë:

1. Të vdekurin, në rend të parë, e trashëgojnë fëmijët, meshkuj e femra, në pjesë të barabarta.
2. Pastaj, djemtë e djemve dhe vajzat e djemve.
3. Pastaj, baba.
4. Pastaj, vëllezërit, motrat dhe nëna në hise të barabarta.
5. Pastaj, vëllezërit dhe motrat prej babait.
6. Pastaj vëllezërit dhe motrat prej nënës.
7. Pastaj fëmijët e vëllezërve dhe të motrave.
8. Pastaj baba i babait.
9. Pastaj nëna e babait.
10. Pastaj xhaxhallarët.
11. Pastaj djemtë e axhallarëve.
12. Pastaj fëmijët e vajzës.
13. Pastaj fëmijët e motrës.
14. Pastaj hallat.
15. Pastaj djemtë dhe vajzat e hallës.
16. Pastaj babai i nënës.
17. Pastaj nëna e nënës.
18. Pastaj dajallarët.
19. Pastaj fëmijët e dajallarëve.
20. Pastaj tezet.
21. Pastaj fëmijët e tezeve.

22. Pastaj baballarët e gjyshërve, e kështu me radhë, më i afërm e më i afërm.

Sistemi i trashëgimisë tek arabët para islamit

Para Islamit, në kohën e injorancës, tek arabët sistemi i trashëgimisë ka qenë i rregulluar mbi dy baza:

- a. në bazë të gjinisë,
- b. në bazë të kontratave.

a. Trashëgimia në bazë të gjinisë

Ky sistem i trashëgimisë nuk u ka dhënë të drejtë trashëgimie femrave dhe fëmijëve, pa marrë parasysh a janë meshkuj apo femra, kjo nga shkakut se femra dhe fëmijët nuk kanë qenë të aftë të marrin pjesë në luftë. Pra, pa aftësia për luftë me armikun ka qenë arsye tek arabët që këto dy kategori t'i përjashtojnë nga trashëgimia.

b. Trashëgimia në bazë të kontratave

Sipas sistemit të trashëgimisë në bazë të kontratave, po qe se dy persona kanë lidhur kontratë se nëse ndonjëri prej tyre bën krim, vret ndonjë njeri, atëherë tjetri ia paguan gjakun, por edhe për çfarëdo të keqe, përgjegjësitë i kanë të barabarta; nëse ndonjëri prej tyre vdes, e trashëgon tjetri.

Përpos kësaj forme të trashëgimisë, ka ekzistuar edhe forma e birësimit (adoptimit), ashtu që fëmija e ka marrë emrin e babait, te i cili është adoptuar (birësuar), e jo emrin e babait të vërtetë, e pastaj në bazë të kësaj ka pasur të drejtë të trashëgojë.

Me ardhjen e Islamit, sistemi i trashëgimisë tek arabët ka kaluar nëpër tri faza, sepse në mënyrë graduale është vendosur ligji i trashëgimisë dhe atë:

Faza e parë

Në fazën e parë ka zbritur ajeti kur'anor:

“Kur ndonjërit prej jush i është afruar vdekja, nëse lë pasuri pas vete, testamenti (vasijeti) për prindërit dhe për të afërmit ju është bërë juve

obligim, por ashtu siç është drejt. Për ata që janë të devotshëm kjo është detyrë që lypset kryer.” (El Bekare, 180)

Ajeti qartë ka treguar trashëgiminë testamentare: që në bazë të asaj trashëgimie të trashëgojë edhe nëna, edhe pse i takon gjinisë femërore, e po ashtu të kenë të drejtë të trashëgojnë dhe fëmijët, pa marrë parasysh a janë meshkuj apo femra.

Faza e dytë

Në këtë fazë zbret ajeti kur'anor:

“Meshkujve u takon një pjesë nga ajo që lënë prindërit dhe të afërmit, por edhe grave u takon një pjesë nga ajo që lënë prindërit dhe të afërmit, pavarësisht a është pak ajo pjesë e caktuar apo shumë, është pjesë obligative.” (En-Nisa, 7)

Në këtë fazë, ajeti tregon për trashëgiminë e femrës, sikurse tregon për trashëgiminë e mashkullit, por pa e definuar dhe pa e përcaktuar masën e trashëgimisë së mashkullit.

Faza e tretë

Në këtë fazë zbret ajeti kur'anor:

“Allahu ju ka bërë obligim që për fëmijët tuaj (trashëgimia) mashkullit t'i takojë dy herë më shumë se femrës.” (En-Nisa, 11)

Shkak i zbritjes së këtij ajeti kur'anor ka qenë se kur gruas së Sead bin Rebas i është vrarë burri në luftën e Uhudit. Ajo i ka pasur dy vajza, ndërsa vëllai i Rebas, pra axha i vajzave, e ka marrë tërë pasurinë, kurse fëmijëve nuk u ka lënë asgjë. Gruaja shkon te peygamberi s.a.v.s. dhe i thotë: “Axha i vajzave e ka marrë tërë pasurinë, e ata as që kanë mundësi të martohen, sepse nuk kanë pasuri. Muhamedi s.a.v.s. i thotë: **“Prit se Allahu do të gjykojë për këtë.”** Pastaj ka zbritur ajeti i trashëgimisë dhe peygamberi s.a.v.s. dërgon një të dërguar te axha i vajzave që t'i thotë: **“Dy vajzave të Seadit jepja dy të tretat e pasurisë të babait të tyre, një të tretën jepja gruas, dhe çka të mbetet merre për vete.”**

Kështu Islami pastaj në mënyrë të detajuar ka sqaruar hiset e trashëgimisë që quhen farz, të cilat janë të përmbledhura në tre ajetet e sures Nisa.

Sistemi i trashëgimisë tek shqiptarët dhe në Kosovë

Te Iliro-Shqiptarët familja patriarkale ka ekzistuar me shekuj, që nga epoka e bronzit, kur ka lindur familja monogamie e deri në shek. XX, pas luftës së dytë botërore. Kur vdiste një anëtar i familjes së madhe patriarkale, nuk hapej çështja e trashëgimisë dhe nuk ndahej, sepse si trashëgimlënësi, edhe trashëgimtari ishin brenda së njëjtës familje. Gratë ishin të përjashtuara nga shoqëria. Trashëgimia bëhej sipas kanunit.

Koncepti i kanunit ishte si vijon:

Babai kishte për detyrë t'u jepte pasuri, kur ndaheshin nga familja e madhe.

Kanuni e njeh si trashëgimtar djalin, e jo vajzën.

Trashëgimia të jetë në mënyrë të tërthortë, brenda një brezi, në mënyrë të barabartë, në mes të kushërinjve të brezit.

Kur mungon brezi i parë, kalon te brezi tjetër.

Kur mungon fisi, kalon te fisi tjetër.

Kanunet e njohura te shqiptarët janë:

Kanuni i Skënderbeut.

Kanuni i Lumës.

Kanuni i Lekë Dukagjinit.

1. Kanuni i Skënderbeut dhe Kanuni i Lumës.

Kanuni i Skënderbeut e njeh barazinë midis djemve, por nuk e njeh barazinë e djemve me vajza në trashëgimi. Në nenin 886 përcaktohet se: Vajzat, kur ndahet shtëpia shkojnë me prindër, kjoshin gjallë të dy apo njëni. Po nuk patën prindër, por vllazën zakonisht shkojnë me të madhin, por për arsye të ndryshme ato shkojnë me cilin vëlla të duen.

Në Kanunin e Skënderbeut dhe të Lumës ekzistonin dy institucione që krijonin marrëdhënie pasurore ndërmjet familjes patriarkale. Këto dy institucione ishin "Selemi" dhe "Mirazi".

Selemi është institut i Kanunit të Skënderbeut. Selemi është pasuri e veçantë e anëtarit të familjes ku një anëtar i familjes në mënyrë të veçantë

lidhte ndonjë kontratë me ndonjë anëtar të ndonjë familje tjetër dhe së bashku fitonin e krijonin pasuri. Mendohet se selimi është shenjë e parë e shpërbërjes së familjes patriarkale. Po ashtu, Selimi ishte edhe pasuria që sillte gruaa me rastin e martesës, e me kalimin e kohës ajo pasuri rritej.

Mirazi është institut i kanunit të Lumës. Sipas këtij kanuni, nëse i vdekuri nuk lë fëmijë meshkuj, atëherë vajza e martuar konkurren me kushërinjtë e saj në një të dytën, në një të tretën dhe në një të pestën e tokës për të trashëguar. Pra, trashëgimia e vajzës së martuar, e cila bëhet pronare e tokës të babai i saj, quhet miraz.

Mendohet se në këtë institut ka pasur ndikim perandoria Osmane.

Kanuni i Lekë Dukagjinit përmban dispozita për rregullimin e trashëgimisë prej nenit 88 deri në 131.

Ky kanun sanksionon pabarazinë në trashëgimi jo vetëm të fëmijëve të gjinive të ndryshme, por edhe midis burrit dhe gruas.

Sipas këtij kanuni vajzat nuk kishin të drejtë trashëgimie. Kjo shihet si në vijim:

88. Kanunja njëf për trashëgimtar djalin, e jo vajzën.

89. djalin e pakunor kanunja nuk e njëf për trashëgues.

90. nipit të trangut të gjakut i përket trashëgimia, e jo nipit të tamblit a nipit bijash.

91.

a) as te prindja as te burri gruaa s'hin në pjesë të trashëgimit;

b) të mos ngrihen prindja e gruas me ngulë në plangët e dhëndrit të dal fare;

c) të mos përzihen fiset e një flamuri me fise të tjetrit flamur.

Përpos kanuneve të sipërsënuara ekziston edhe instituti Statutet e Shkodrës.

Instituti Statutet e Shkodrës ka fare pak dispozita për trashëgiminë ligjore.

Sipas këtij instituti, në radhë të parë, trashëgojnë bijtë.

Nëse nuk janë bijtë, trashëgon i ati ose nëna.

Nëse nuk janë prindërit, trashëgojnë vëllezërit ose bijtë e tyre.

Nëse nuk janë vëllezërit, trashëgojnë djemtë e motrave.

Nëse nuk janë vëllezërit dhe as bijtë e motrave, trashëgojnë xhaxhallarët dhe bijtë e tyre. Nëse nuk janë xhaxhallarët, atëherë trashëgojnë kushërinjtë deri në shkallën e katërt.

Sipas këtij Instituti pasuria e burrit kalon te gruaja, dhe anasjelltas.

Nëse i vdekuri nuk ka trashëgimtarë, atëherë pasuria kalon në Komunë.

E drejta e trashëgimisë në Kosovë

Prej pas luftës së dytë botërore e deri në përfundimin e Luftës Çlirimtare të Kosovës më 1999, Ligji Trashëgimor i Kosovës ka kaluar në katër faza:

Faza e parë: Prej vitit 1945 deri në vitin 1955;

Faza e dytë: Prej vitit 1955 deri në vitin 1963;

Faza e tretë: Prej vitit 1963, por ligji i miratuarnë vitin 1974;

Faza e katërt: Fillon më 28 Korrik 2004, kur Kuvendi i Kosovës, në Kosovën e çliruar nga okupatori serb, miraton Ligjin e parë për trashëgiminë, i cili Ligj është në fuqi edhe sot.

Edhe në të kaluarën, por edhe sot në Kosovë, ligji i trashëgimisë nuk zbatohet, posaçërisht kur janë në pyetje femrat.

Ndarja bëhet sipas zakoneve, të cilat nuk janë në përputhshmëri me Islamin, edhe pse sipas ligjit u takon hise. Mirëpo kjo e drejtë, atyre u mohohet. Dhe çka është më interesante, mostrashëgimia e tyre i mvishet Islami, ndërsa trashëgiminëe tyre Islami e ka bërë farz, ashtu siç e ka bërë farz namazin, zekatin, haxhin, agjërimin etj.

Kështu që pasuria trashëgohet brez pas brezi pa dokumente. Mënyrat e trashëgimisë në Kosovë janë si vijon:

1. Ndarja e pasurisë sipas burrave.
2. Ndarja e trashëgimisë pa ndërmjetësues.
3. Trashëgimia si emanet.
4. Trashëgimia e mirazit.

1. Ndarja e trashëgimisë përmes burrave. Janë dy kategori të ndarjes, me pjesëmarrjen apo ndërmjetësimin e burrave:

- a. pjesëmarrja formale e burrave.
- b. pjesëmarrja e burrave për zgjidhjen e kontesteve.

a. Pjesëmarrja formale e burrave

Kryesisht në këtë kategori të ndarjes marrin pjesë burrat e farestit, vetëm e vetëm për të bërë një akt solemn, për të zbatuar traditën, sepse trashëgimtarët paraprakisht janë deklaruar mes vete se kush çka të marrë. Vëllezërit e marrin çka kanë kërkuar, dhe prej motrave është kërkuar të heqin dorë nga trashëgimia.

b. Pjesëmarrja e burrave për zgjidhjen e kontesteve.

Rastet, kur vëllezërit kanë mosmarrëveshje për ndarjen e pasurisë, kanë qenë dhe janë të shumta, si:

- vdekja e hershme e trashëgimlënësit,
- prishja e marrëdhënieve të vëllezërve para ndarjes së pronës,
- si faktor mund të jetë jeta në bashkësi, ku gratë (kunatat) e nisin sherrin dhe jeta bëhet konfliktuoze dhe e padurueshme.

2. Ndarja e pasurisë pa ndërmjetësim.

Në disa raste vëllezërit merren vesh që të mos ketë ndërmjetësim. Ata pajtohen në mes vete se si ta ndajnë pronën e prindit të tyre, ndërsa motrave u thonë që të heqin dorë nga pjesa trashëgimore e tyre, madje kalon një kohë e gjatë dhe nuk e regjistrojnë pronën në organet kompetente.

3. Trashëgimia si emanet

Në disa raste trashëgimlënësi u thotë trashëgimtarëve që këtë apo atë pronë i lë amanet këtij apo atij personi dhe trashëgimtarët pajtohen me mendimin e tij.

4. Trashëgimia e mirazit

Sipas të drejtës zakonore shqiptare, gruaja nuk mund të ishte trashëgimtare as në shtëpinë e babait, as në shtëpinë e burrit. Në kanunin e Lumës ishte rregulli kështu: “Trashëgimtarë të radhës së parë janë djemtë, e jo vajzat. Nëse i vdekuri nuk kishte djem, por vajza të martuara, vajzat thirreshin si trashëgimtare të radhës së dytë dhe konkurronin së bashku me kushërinjtë e tyre. Pjesa e vajzave në pasurinë e të atit quhet miraz dhe përbëhej nga një e dyta, një e treta dhe një e pesta e tokës.”

Mendoj se fjala “miraz” ka prejardhjen prej gjuhës arabe, që do të thotë “trashëgimi”, pra është fjalë e cila ka kaluar në tri faza: Në fazën e parë është thënë “mirath”, pastaj shkronja “th” është shndërruar në “s” dhe është thënë “miras” e pastaj shkronja “s” është shndërruar në “z” dhe është thënë “miraz”. Mirëpo, me kalimin e kohës përdoret vetëm në formë nënçmuese për të drejtën trashëgimore, të cilën e kërkon vajza e martuar për t’ia bashkangjitur burrit të saj.

Pasi që një gjë e tillë ka filluar të zbatohet, dhe është bërë zakon, asaj i është mohuar edhe e drejta e vizitës së familjes së saj, të drejtë të cilën e kishte me kanun, sepse vëllezërit u thonë motrave: nëse kërkon hi, nuk keni të pame në shtëpitë tona.

Në kanunin e Lekë Dukagjinit thuhet: “Djemtë kanë hi, kurse vajzat nuk kanë marrë hi për shkak se ato martohen dhe krijojnë familje diku tjetër. Vëllezërit i marrin në pushime. Ato kanë të drejtë dy herë në vit (për pushime) nga dy javë apo nga një muaj.

Atëherë në katund i kanë dhënë larg dhe për këtë dy herë në mot ka shkuar vajza në shtëpinë e vet”.

Përfundojmë në atë së feja Islame i ka dhënë të drejtë trashëgimie gruas, vajzës, nënës, gjyshes, vajzës së djalit, motrës, motrës nga nëna, motrës nga babai dhe i ka radhitur në radhën e trashëgimtarëve të domosdoshëm (as’habul furud), me kushte dhe rrethana të caktuara, me pjesë të domosdoshme, nëse plotësohen ato kushte.

Sipas L.T.K trashëgimtarët radhiten në tri radhë:

Radha e parë

Në radhën e parë të vdekurin e trashëgojnë:

1. Fëmijët; dhe
2. bashkëshorti

Në nenin 12 të L.T.K-së thuhet “Trashëgimlënësin e trashëgojnë para të gjithëve fëmijët e tij dhe bashkëshorti i tij”.

Radha e dytë

Nëse i vdekuri nuk ka pasardhës, trashëgojnë:

1. Prindërit; dhe
2. Bashkëshorti

Në nenin 14.1 të L.T.K-së thuhet “Pasurinë e trashëgimlënësit, që nuk ka lënë pasardhës, e trashëgojnë prindërit e tij dhe bashkëshorti i tij”.

Radha e tretë

Nëse i vdekuri nuk ka lënë pasardhës, bashkëshort, prindër, dhe prindërit e tij nuk kanë lënë pasardhës të tjerë, atëherë e trashëgojnë gjyshërit dhe gjyshet e tij.

Në nenin 18.1 thuhet: “Pasurinë trashëgimore të trashëgimlënësit, që nuk ka lënë pasardhës, bashkëshort, prindër, dhe prindërit e tij nuk kanë lënë pasardhës të tjerë, e trashëgojnë gjyshërit dhe gjyshet e tij.”

Në fund trashëgon edhe Komuna

Në nenin 21.1 thuhet: “Nëse trashëgimlënësi nuk ka lënë as trashëgimtarë ligjor dhe as testament, konsiderohet se trashëgimia i takon komunës, ku trashëgimlënësi ka pasur vendbanimin e tij të fundit”.

“TRASHËGIMI” APO “NDARJE”

Në popull janë të njohura termi “ndarje” dhe termi “trashëgimi”. Në esencë këto dy terme nuk e zëvendësojnë njëri-tjetrin edhe pse disa kur flasin për të parën aludojnë në të dytën dhe anasjelltas. Nëse mendohet se *ndarja* është *trashëgimi* është gabim, por edhe nëse mendohet se trashëgimia është ndarje prapë se prapë është gabim.

Termi **trashëgimi** vjen në kuptim konkret dhe në kuptim abstrakt.

Termi **trashëgimi** në kuptim abstrakt: **“Dijetarët janë trashëgimtarë të pejgamberëve.”**

Termi **trashëgimi** në kuptim konkret: Trashëgimia e pasurisë.

Termi **ndarje** vjen në kuptim konkret dhe në kuptim abstrakt:

Termi **ndarje** në kuptim abstrakt: f.v. ndarja në kuptim të ideologjive, etj.

Termi **ndarje** në kuptim konkret: si f.v. ndarja e pjesëve të drurit, po ashtu ndarja e dy vëllezërve ku secili jeton ndaras njëri-tjetrit.

Në kuptim abstrakt mund të jetë ndarje edhe kur dy vëllezërit jetojnë në një shtëpi por që secili prej tyre jetën e vet në përfitim.

Kur fëmija i parë arrin moshën e pjekurisë fillon të punoj dhe fillon të pavarësohet, ai prej këtij momenti është i ndarë në kuptim abstrakt dhe ai duhet të punojë për veten e tij. Prej këtij momenti ai është i ndarë (dhe ende nuk është trashëgimtar) edhe pse jeton në një shtëpi me prindërit dhe vëllezërit. Ne e kemi shembullin e jetimëve të cilëve kur të arrijnë moshën e pjekurisë u jepet pasuria dhe prej asaj moshe ata mund të jetojnë me kujdestarin e tyre, por në kuptim abstrakt ata janë të ndarë. Në lidhje me jetimët, për kujdestarët e tyre Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“dhe jepuani pasurinë jetimëve kur të arrijnë moshën e pjekurisë.” (En-Nisa).

Pra, jetimëve kur të arrijnë moshën e pjekurisë u jepet pasuria dhe ata vazhdojnë ta menaxhojnë atë pasuri, fillojnë të punojnë dhe janë të ndarë nga kujdestari i cili është kujdesur për ta deri në atë moshë. Ndonëse ky ajet

ka të bëjë me jetimët, po ashtu njëjtë ka të bëjë edhe me fëmijët të cilët rriten me prindër, pra për ata të cilët arrijnë moshën e pjekurisë. Në këtë rast fëmijët nuk kanë pasuri të trashëguar nga prindërit (se prindërit i kanë gjallë) dhe prindi e posedon atë pasuri, ndërsa fëmija duhet të filloj të punojë dhe të përkushtohet për të fituar pasuri dhe të siguroj jetën e tij, ndërsa prindi i dhuron pasuri, e përkrah materialisht, moralisht dhe fizikisht. Ata mund të jetojnë së bashku por në kuptim abstrakt ata janë të ndarë ndërsa në kuptim konkret ata vazhdojnë të jetojnë së bashku.

Kur djali i madh është i ndarë, atë që e fiton e fiton për vete. Ndihma reciproke nuk duhet të mungoj edhe në të ardhmen, ndërsa ndihmesa morale, materiale dhe fizike është një çështje tjetër, e cila ka të bëjë me aspektin e lidhjes farefisnore të ngushtë dhe ndihmë familjare dhe nuk ka të bëjë me fitim të pasurisë e cila duhet të ndahet një ditë në të ardhmen (pas 10, 20 apo 30 viteve).

Nëse pas ndarjes së fëmijës së madh ndodhë që prindi nuk ka pasuri të mjaftueshme dhe ka nevojë për ushqim, veshmbathje dhe vendstrehim, atëherë prindi ka të drejtë të marr nga fitimi i pasurisë së fëmijës së tij. Kjo argumentohet me thënien e Muhamedit a.s.:

“Ti dhe pasuria jote jeni të prindit tënd.”

Mirëpo ne kemi raste kur fëmija i parë shkon në kurbet dhe atje punon tërë jetën dhe pasurinë të cilën e fiton e investon në ndërtim shtëpie, në blerje të pasurisë së patundshme, parcela të tokave dhe pas një kohe të gjatë kur të vjen deri te ndarja vjen deri te mosmarrëveshja, sepse *ndarjen* e quajnë *trashëgimi* por e vërteta është se në këtë rast nuk kemi as ndarje dhe as trashëgimi por përzierje të çështjes së fitimit të pasurisë, me fjalë tjera përzierje në mes ndarjes dhe trashëgimisë, me fjalë tjera ndarje të fitimit të përbashkët të pasurisë e jo trashëgimi të pasurisë.

Deri sa të jetë gjallë pronari (në këtë rast prindi), nuk ka trashëgimi. Ndërsa pas vdekjes së tij është trashëgimia të cilën e ka fituar ai vet, të cilën e ka trashëguar prej babës (gjyshit) ose që i është dhuruar ose çka u është lënë testament prej ndokujt. Pasurinë të cilën e fiton djali dhe e shton, qoftë nga kurbeti qoftë jo nga kurbeti, qoftë prej ndonjë dhurate ose prej ndonjë testamenti nuk bën pjesë në trashëgiminë e babait të tij kur ai vdes.

Bashkëjetesa për çfarëdo lloj arsye me vëllezërit dhe me nënën e babën është në rregull. Njeriu bashkëjeton, nën kërcënimin e fatkeqësive dhe momenteve të papritura. Mirëpo, familja dhe farefisi e ndihmojnë dhe solidarizohen me të. Islami i ka dhënë rëndësi ndihmës ndaj të afërmit dhe se çdo ndihmë ndaj të afërmit e bartë me vete shpërblimin e dyfishtë për dhënësin e saj, Muhamedi a.s. ka thënë:

“Lëmosha (ndihma) ndaj të varfrit është një sadaka, kurse ndaj farefisit është lëmoshë (sadaka) e dyfishtë, pra lëmoshë dhe ndihmë.”

Duhet të dimë se pas vdekjes së prindit, në pasurinë të cilën e ka fituar ai (e jo fëmijët e tjerë) bën pjesë edhe fëmija në barkun e nënës edhe fëmija i porsalindur dhe nuk ka të bëjë me atë se ai nuk ka fituar, me fjalë tjera nuk e ka shtuar pasurinë e prindit sepse pasuri e prindit është vetëm ajo pasuri të cilën e fiton vetëm prindi dhe jo të cilën e fiton njëri prej fëmijëve të tij dhe i bashkëngjitet atij. Në bashkëjetesë nëse veç ekziston duhet të funksionojë rregulli i sistemit të shoqërisë aksionare. Pra, në bazë të marrëveshjes të cilën duhet ta bëjnë vëllezërit e cila është e njohur si shoqëri aksionare apo që i ngjan shoqërisë aksionare që do të thotë që secili e merr pjesën e fitimit varësisht prej shumës së participimit, prej mënyrës së ndarjes së detyrave, obligimeve dhe në fund përfitimit, por duhet ditur se përfitimi duhet të jetë i njohur dhe i caktuar, siç është rasti me dhënie e paradhënie për prodhim industrial siç ka thënë Muhamedi a.s.: ***“Kush jep paradhënie për prodhim, le të jep në shumë të caktuar ose në sasi të caktuar për kohë të caktuar.”***

Është e vërtetë se fëmijët të gjithë nuk lindin në të njëjtën kohë. Është e vërtetë se të gjithë fëmijët nuk e kanë të njëjtën aftësi. Është e vërtetë se fëmijët nuk e kanë të njëjtin fat e kështu me radhë. Kështu ndarja nuk është e domosdoshme të ndodh në të njëjtën kohë për të gjithë fëmijët por ato mund të ndahen varësisht prej nevojave dhe dëshirave të tyre dhe në mënyrë graduale e që trashëgimia nuk është kështu, sepse trashëgimia ndodh vetëm pas vdekjes së babait ku edhe nëna merr hisen e vet ndërsa ndarja mund të bëhet edhe kur prindi është gjallë.

Për këtë arsye sa janë fëmijët e vegjël, nuk ndodh ndonjë konflikt. Konflikti fillon me rritjen e fëmijëve dhe ndarjen e pasurisë. **“Ndarja e pasurisë (jo trashëgimia)”** jo rrallëherë kthehet në një mollë sherri për shkak të pozicionimit të fëmijëve në pasuri. Praktikisht çdo gjë fillon mbrapsht pasi që asgjë nuk ka qenë e definuar më parë:

- Njëri thotë: Kam punuar në kurbet dhe nga fitimi im është shtuar kjo pasuri.

- Tjetri thotë: Unë kam qëndruar këtu dhe e kam mbajtur familjen, jam përkujdesur për nënë e babë.

- Një tjetër thotë: Por pasi që shkove ti në kurbet mua mu mbyllën dyert e kurbetit.

- Motrat mbajnë qëndrim neutral, ata nuk konsiderohen persona në ndarje të pasurisë, ata nuk guxojnë të flasin, e mos të flasim që të kërkojnë diçka.

- Nëna nuk konsiderohet person i ndarjes por pasuri (lekkë) trashëgimore, pra vetëm objekt e cila mund të i bashkëngjitet kujtdo. Në të shumtën e rasteve merr hise më shumë ai i cili do ta mban nënën në të ardhmen, thuaja se ajo nënë nuk është nënë për të tjerët në të ardhmen. Ndonjëherë ndodhë që ndonjë djalë e përzë nënën nga shtëpia, ndonjëherë asnjëri nuk e pranon me vete edhe nëse ajo me të cilin bie do të merre më shumë pasuri se të tjerët, në të vërtetë ajo ka mbetur si mall, jo si person me të drejtë ndarje.

- Kësisoj në ndarje të pasurisë nis konflikti dhe cenohet marrëdhënia mes vëllezërve, nuk arrijnë mirëkuptimin me njëri-tjetrin dhe bëhet ndërprerja e lidhjeve farefisnore. Por duhet ditur se nëse ka qenë **obligim** në të kaluarën mbajtja e lidhjeve farefisnore, është **haram** në të ardhmen të bëhet ndërprerja e tyre. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“A pritet prej jush që nëse merrni sundimin të bëni trazira në tokë dhe të ndërpritni lidhjet farefisnore. Ata janë të cilët Allahu i ka mallkuar, i ka bërë të shurdhër dhe i ka verbuar.” (Muhamed : 22-23)

Dhe në fund: T’i përmbahemi urdhrave të Allahut në tërësi, e jo të i përmbahemi në çështjet që na konvenojnë e t’i anashkalojmë në çështjet që nuk na konvenojnë.

PAJTIMI

Pajtimi është një marrëveshje në mes të dy palëve të konfrontuara me qëllim të përfundimit të armiqësisë së tyre në bazë të kushteve të ligjësuara.

Pajtimi është ligjësuar me Kur'an, me sunet dhe me ixhmaë. Po ashtu edhe logjika është argument i pajtimit.

Argument nga Kur'ani

Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Nuk ka dobi nga bisedat e juaja përpos nëse urdhëroni për dhënie të lëmoshës ose për punë të mira ose pajtim në mes njerëzve.” (En-Nisa, 114)

Në ajet tjetër Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Vërtet besimtarët janë vëllezër dhe pajtoni mes vëllezërve tuaj.” (El-Huxhurat, 10)

Argument nga suneti

Përpos Kur'anit e cila është mrekullia kryesore e Muhamedit a.s., njëra prej mrekullive më madhështore është pajtimi në mes fiseve të arabëve të cilët ishin të përçarë në mes vete.

Argument nga ixhmai

Të gjithë sehabet janë dakorduar në atë se pajtimi është i lejuar edhe pse për disa pika të pajtimit kanë dhënë mendime të ndryshme.

Argumenti logjik

Logjika e pranon pajtimin sepse parandalon ngatërresat të cilat me kalimin e kohës shpijnë në shkatërrimin e shoqërisë.

Në pajtim rolin kryesor e ka falësi i cili falë. Falja është virtyt i të fortëve të cilën nuk e zotëron kushdo.

Pajtimi është shumëllojtësh:

1. Pajtimi i lejuar (Mubah),
2. Pajtimi i pëlqyer (Mustehab),
3. Pajtimi i urryer (Mekruh),
4. Pajtimi i ndaluar me fjalë tjera i papranuar (Haram).

Pajtimi është i lejuar atëherë kur për atë pajtim në rend të parë është kënaqësia e Allahut, pastaj janë të kënaqur të dy palët e pajtuara. Bazë e këtij pajtimi është dituria dhe drejtësia, thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Dhe pajtoni në mes tyre me drejtësi”.

Pajtimi mustehab (i pëlqyer) është atëherë kur pajtimi sjell interes të individëve por edhe të shoqërisë.

Është rregull e fikhut: “Pajtimi në mes palëve është i lejuar por jo me ndalim të së lejuarës apo lejimi i të së ndaluarës”. Nga ky rregull i fikhut mund të konkludojmë se ndodh pajtimi i cili është i ndaluar atëherë kur për ardhjen e atij pajtimi lëshohet ndonjë vaxhib ose lejohet e ndaluara, ose ndalohet e lejuara.

Pasi që familja është qeliza e parë e shoqërisë atëherë edhe pajtimi duhet të fillojë nga familja pastaj pajtimi në shoqëri dhe në fund edhe pajtimi ndërkombëtar kështu pajtimin mund ta ndajmë si vijon:

Pajtimi në mes të bashkëshortëve;

Pajtimi në mes të personave të padrejtë me të drejtë;

Pajtimi në çështje pronësore dhe materiale;

Pajtimi i gjaqeve;

Pajtimi në mes të besimtarëve dhe jobesimtarëve.

Për pajtimin e bashkëshortëve thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“...dhe dërgoni një arbitër (ndërmjetësues) nga ana e tij dhe një arbitër (ndërmjetësues) nga ana e saj.” (En-Nisa).

Ekzistojnë ndërmjetësues të cilët jo vetëm që nuk shkojnë në pajtimin e bashkëshortëve por shkojnë për ndarjen e tyre.

Pas kurorëzimit, kur burri e lëshon gruan pala e gruas kërkon të paguhet dënimi prej 3000 deri në 7000 euro.

Ndërmjetësuesit (ku në të shumtën e rasteve në krye të tyre është ndonjë hoxhë) këtë dënim e justifikojnë me shpenzimet e një dasmeje të cilat sillen prej 3000 deri në 7000 euro.

Disa tjerë këtë dënim e arsyetojnë me çështjen e HUL'IT, por HUL'I nuk është dënim por është e kundërta e kësaj sepse HUL'I është e drejtë e bashkëshortes që të heq dorë nga mehri nëse i lejohet shkurorëzimi ndërsa në dënim familja e dhëndrit duhet t'i paguaj familjes së bashkëshortes dënimin e emëruar si dënim për shkak të shkurorëzimit.

Të tjerët dënimin e shpenzimeve të dasmës e arsyetojnë me mehrin (Mehrul mithlin) përderisa mehri është çështje e cila është ekskluzivisht për bashkëshorten pa marrë parasysh a shkurorëzohet apo nuk shkurorëzohet. Kjo formë e arsyetimit është e papranueshme se është shtrembërim i së vërtetës dhe lejm i së ndaluarës.

Dënimi i cili bëhet ndaj shkurorëzuesit pse e ka shkurorëzuar është heqja e shpenzimeve të një dasmeje edhe pse dihet se dasma në esencë nuk është prej riteve të obliguara të kurorëzimit por është një publikim dhe një aheng i cili nuk mund të parashihet si çështje e dënimin në rast të shkurorëzimit. Kjo bie ndesh me rregullin e Fikhut: “Pajtimi në mes palëve është i lejuar por jo ndalimi i të lejuarës apo lejimi i të ndaluarës”.

Pajtimi në mes të personave të padrejtë me të drejtët

Pajtimi në mes palëve është çështje e çmuar dhe me vlerë për këtë arsye në pajtim duhet të ekzistoj dituria dhe drejtësia për këtë arsye nuk është e drejtë kur ndërmjetësuesit bëjnë pajtimin e të fortëve dhe të dobëtëve në bazë të thënies së njohur: “Ore i dobët mos bënë zë, ore i fortë mos bënë më”. Sepse duke u nisur nga kjo formë e pajtimit, të fortët krekosen edhe më shumë ndërsa të dobëtët ndihen të thyer në zemër edhe më shumë. Një prej çështjeve të pajtimit mekruh dhe haram është lëshimi i ndonjë vaxhibi gjatë pajtimit.

Pajtimi i gjaqeve

Përpos konflikteve që ndodhin për çështje materiale pajtimi më i vështirë është pajtimi i gjaqeve, për këtë arsye **pajtimi ndahet në:**

- Pajtim për çështje pronësore ose materiale dhe;
- pajtim për shkak të ndonjë vrasjeje.

Jeta është vlera më e çmueshme e njeriut dhe e drejtë e pacenueshme. Pajtimi i rasteve të tilla është prej rasteve më të ndërlikuara por e cila kërkon përkushtueshmëri të madhe. **Vrasja është tri llojesh:**

1. Vrasja pa qëllim (gabimisht);
2. Vrasja e dyshimtë dhe;
3. Vrasja me qëllim.

Në vrasjen paqëllimtë ekzistojnë vetëm dy opsione për t'u pajtuar:

1. Falja pa kurrfarë kompensimi dhe;
2. Falja me kompensim.

Zakonisht te vrasja e paqëllimtë bën pjesë vdekja gjatë aksidenteve të komunikacionit. Është mirë që ndërmjetësuesit të sqarojnë se pranimi i shpagimit të gjakut nuk është i ndaluar edhe pse ka të drejtë të falin pa kompensim.

Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Nuk bën që besimtari të vret besimtarin përpos paqëllim. Kush vret një besimtar gabimisht, duhet të liroj një besimtar të robëruar dhe t'u paguaj gjakun familjes (trashëgimtarëve) të të vrarit, përpos rastit kur familja e të vrarit ia falë gjakun.” (En-Nisa, 92)

Në vrasjen e paqëllimtë

Në vrasjen e dyshimtë prapë ekzistojnë dy opsione:

1. Falja pa kurrfarë kompensimi;
2. Falja me kompensim.

Vrasje e dyshimtë quhet ajo vrasje ku i vrari nuk është vrarë me armë të nxehta apo me armë të ftohta (si p.sh. shpata, thika, sëpata, e të ngjashme,

pra ka ndodhur me ndonjë mjet të lehtë e cila nuk shkakton vdekjen por që në atë rast prej atij mjeti ka ndodhur vdekja si p.sh. shuplaka, thupra e të ngjashme).

Në vrasjen e qëllimtë ekzistojnë tri opsione:

1. Kërkim ekzekutimi nga trupi gjykues, Gjakmarrja (kurse hakmarrja nuk lejohet);
2. Falja pa kompensim dhe;
3. Falja me kompensim.

Në Islam dënimet ndahen në:

1. Dënim me të drejt faljeje (Kisas) dhe në;
2. Dënim me pa të drejt faljeje (Hudud).

Dënimi me vrasje të qëllimshme bën pjesë në dënim me të drejt faljeje e që quhet Kisas. Kisas quhet dënimi proporcional që do të thotë kërkim të dënimit me vdekje për vrasësin por që e drejt e familjes është që të falin qoftë me kompensim, qoftë pa kompensim.

Në të tri raste është e paraparë se lejohet shpagimi dhe po ashtu edhe e drejta e faljes pa shpagim.

Në të dy rastet e para, pra në vrasjen gabimisht dhe vrasjen e dyshimtë janë të parapara vetëm dy opsione. Faljen pa kompensim dhe faljen me kompensim ndërsa te vrasja e qëllimshme është e paraparë dënimi me vdekje.

Kompensimi që quhet DIJE është një akt ligjor i cili u bën të mundur shoqërisë të vazhdoj të jetojnë jetën sepse pas miratimit të pajtimit mos të vazhdoj marrje jete të njerëzve por të jetojnë në paqe. Kjo dhuratë e Zotit duhet të mirëpritet dhe duhet të gjejë zbatim dhe të mos refuzohet. Sepse pranimi i kompensimit është i lejuar. Thotë Zoti i Lartmadhëruar: **“Atij që i falet diçka nga vëllai i vet, atëherë ajo le të përcillet kuptueshëm dhe shpagimi i atij le të bëhet me të mirë. Kjo është një lehtësim dhe mëshirë prej Zotit tuaj.”** (El-Bekare, 178).

Hakmarrja (vrasja e ndonjërit prej anëtarëve tjerë të familjes së vrasësit) është e ndaluar, ndërsa sa i përket gjakmarrjes (ekzekutimi i vrasësit me qëllim-dënimi me vdekje-Kisasi) nga organet e drejtësisë është e lejuar. Por që siç e cekëm më parë ekzistojnë tri opsione:

1. Kërkim ekzekutimi për vrasësin;
2. Falje me kompensim (DIJE) dhe;
3. Falje pa kompensim.

Prej këtyre tri opsioneve vepra më e pëlqyeshme dhe më e lavdëruar është falja, qoftë ajo me kompensim qoftë ajo pa kompensim. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“...dhe kujt i falet diçka prej vëllait të tij” (El-Bekare, 178).

Por Islami e lejon kërkimin nga drejtësia për ekzekutimin e vrasësit për shkak se drejtësia kërkon reciprocitet për mbrojtjen e vlerave të pacenueshme edhe pse nuk kërkohet me çdo kusht gjakmarrja pra për të vepruar në të njëjtën mënyrë për një të keqe që i është bërë dikujt. Në shumë ajete të Kur'anit bëhet thirrje për falje për keqbërësit sepse kjo është virtyt i çmuar dhe i lartë dhe jo virtyt i nënçmuar. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Nuk është e barabartë e mira dhe e keqja. Ktheje të keqen me të mirë sepse atëherë ai me të cilin kishe armiqësi do të bëhet dashamir dhe mik i afërt.” (El-Furkan, 34).

Ai i cili falë i krijon vetes mundësi për të jetuar i qetë dhe në harmoni me veten dhe me të tjerët. Vet jeta është mësuesi më i mirë i faljes sepse për të falë nevojitet durim, vendosmëri, urtësi dhe zemërgjerësi.

Dhe në fund angazhimi i pajtimit të çështjeve për të cilat nuk ka lejuar Zoti i Lartmadhëruar falje është ajo që në Islam quhet (HUDUD) e cila është e drejt ekskluzive e Allahut, me fjalë tjera e drejta e shoqërisë është haram, sepse siç e cekëm më parë në islam dënimet ndahen në:

1. Dënim me të drejt faljeje (KISAS) dhe,
2. Dënim me pa të drejt faljeje (HUDUD).

Dënimet me pa të drejt faljeje (HUDUD) janë dënimet të cilat i ka paraparë Allahu dhe askush nuk ka të drejt në to, pra askush nuk ka të drejt faljeje. Ky autoritet nuk i jepet askujt (nga cila do palë qoftë, e dëmtuesit, apo e të dëmtuarit e trupit gjykues apo ekipit ndërmjetësues) sepse janë dhunimet e bëra ndaj shoqërisë. Sikurse individi nuk ka të drejt të falë diçka të shoqërisë ashtu edhe shoqëria nuk ka të drejt të falë dëmin e shkaktuar mbi individin. Pra shoqëria nuk ka të drejt të ushtroj të drejtën e faljes për një krim të kryer prej ndonjë individi ndaj shoqërisë.

MARTESA, DASMA DHE DËNIMI I SHPENZIMEVE TË DASMËS

Për shkak të rëndësisë që ka familja në islam, ashtu siç janë paraparë kushtet e namazit, haxhit, agjërimit, zekatit, po ashtu janë të parapara edhe kushtet e martesës (aktit të kurorëzimit). Ato kushte janë:

1. **Oferta dhe pranimi;**
2. **Dy dëshmitarë.**

Mehri është vaxhib dhe nuk bën pjesë në kushtet e Nikahit.

Oferta dhe pranimi

Martesës i paraprinë fejesa. Fejesa është akt i cili nuk është i domosdoshëm që dy palët t'i përmbahen. Koha në mes të fejesës dhe aktit të kurorëzimit nuk është e përcaktuar, ajo mund të zgjasë një kohë të shkurtë (në të kaluarën ka zgjatur me vite). Pas kësaj kohe caktohet dita e dasmës në të cilën ditë bëhet edhe kontrata e martesës.

- Në ditën e fejesës (myzhdes – lajmit përgëzues) në momentin e kërimit të dorës së vajzës ngrihet familjari i vajzës dhe thotë: **Në bazë të librit të Allahut dhe traditës së të dërguarit të Allahut e keni kërkuar dorën e filanes (x vajzës).**

- Familjari i dhëndrit ngrihet dhe thotë: **Po, është e vërtetë, e kemi kërkuar.**

- I autorizuari i vajzës thotë: **dhe tani e jap dorën e filanes (x vajzës), në bazë të librit të Zotit dhe traditës së të dërguarit të Allahut.**

Më së shumti me rastin e fejesës e kanë përdorur tekstin si në vijim: **Zoti e ka urdhëruar, ndërsa peygamberi e ka praktikuar** (Këtë tekst e kanë thënë si në vijim: **Allah nemrile, peygamber kaullile**).

Kjo është bërë me rastin e fejesës, ndërsa në rastin e martesës, pasi që nusja të hipë në automjetin e paraparë, familjari i vajzës i thotë familjarit të dhëndrit: **Gjaku i imi, robi i yti dhe rrua e mbarë.** Kësaj i thuhet e ka bërë “Teslimin” (dorëzimin). Edhe pse ky Teslim (dorëzim) bëhet kur të gjithë krushqit janë në automjet dhe askush nuk i dëgjon përpos atyre dyve

në mes vete, kur dihet se kanë pasur kohë të mjaftueshme deri sa kanë qëndruar në vendin e pritjes së krushqve.

Akti i kurorëzimit mund të bëhet gjatë ceremonisë së dasmës ku janë dasmorët dhe atë në këtë mënyrë (Kjo mënyrë praktikohet gjatë fejesës [myzhdes] dhe nuk bëhet gjatë martesës].

- NGRIHET I AUTORIZUARI I DHËNDRIT PARA TË PRANISHMËVE E THOTË: **A e pranon për bashkëshort filanin (x personin) në bazë të librit të Allahut dhe traditës së të dërguarit të Allahut.**

- PASTAJ, I AUTORIZUARI I VAJZËS PARA TË PRANISHMËVE THOTË: **Po, e pranoj filanen (x vajzën) si bashkëshorte të filanit (x djalit), në bazë të librit të Zotit dhe traditës së të dërguarit të Allahut.**

Nëse gjatë aktit të kurorëzimit janë të pranishëm dhëndri dhe nusja, atëherë bëhet kështu:

- DJALI PARA TË PRANISHMËVE THOTË: **A pranon të martohesh me mua në bazë të librit të Allahut dhe traditës së të dërguarit të Allahut?**

- VAJZA PARA TË PRANISHMËVE THOTË: **Pranoj të martohem me ju në bazë të librit të Zotit dhe traditës së të dërguarit të Allahut.**

Shihet qartë se në tekst të ofertës dhe pranimit janë fjalët: “**në bazë të librit të Zotit**” që do me thënë që burri do ta trajton bashkëshorten sipas porosive të Zotit në Kur’an. Do të sillet mirë me bashkëshorten dhe do ta respekton dhe nderon atë sepse sjellja e mirë me bashkëshorten është urdhër kur’anor, thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Jetoni e silluni mirë me to (me gratë e juaja)!” (En-Nisa : 19)

Pasi që oferta dhe pranimi bëhen para dëshmitarëve ndërsa Dëshmitari i parë dhe Mbikëqyrës është Zoti i Lartmadhëruar, kontrata bëhet me emrin e Tij, në dëgjueshmërinë e Tij, në pajtim me urdhëresat e Tij.

Martesa është një mjet i marrëdhënieve permanente, jo vetëm ndërmjet burrit dhe gruas, por edhe ndërmjet tyre dhe Zotit, që do të thotë se besëlidhja e fortë e tyre të jetë edhe për kohëra të mira dhe aso të vështira. Mbi dhuratën e martesës Zoti i Lartmadhëruar thotë në Kur’an: “**...dhe kur ato kanë marrë nga ju besë të fortë?**” (En-Nisa : 21)

Fjalët “**sipas traditës së të dërguarit të Allahut**”. Kjo nga shkak se Muhamedi a.s. ka thënë: “**Martesa është tradita ime dhe kush nuk e pason traditën time nuk është prej meje.**” Po ashtu Muhamedi a.s. ka thënë: “**Më i miri prej jush, është ai që sillet më mirë me familjen e tij.**”

Akti i kurorëzimit i bërë në prezencën e dëshmitarëve, qoftë në prezencën e dasmorëve, qoftë në prezencën e disa dëshmitarëve është valid. Pastaj mund të regjistrohet në gjendjen civile të cilën e bëjnë nëpunësit për çështjet martesore dhe këtë më parë e kanë bërë edhe në ndonjë letër jozyrtare, ndërsa sot bëhet edhe në libra të xhamisë ku jepet certifikata e martesës.

Regjistrimi bëhet për të siguruar të drejtën e të martuarve. Është urdhër kur'anor për të regjistruar borxhin sepse me regjistrimin e tyre ruhen të drejtat e njerëzve. Thotë Zoti i Lartmadhëruar: **“Nëse jepni borxh deri në një afat të caktuar, regjistrojeni.” (El-Bekare : 282)**, kështu që kur bëhet regjistrimi i borxhit atëherë më primare do të ishte që të bëhet regjistrimi i atyre çështjeve që kanë të bëjnë me nderin dhe pasardhësit.

Pas plotësimit të kushteve edhe ruknit të martesës (dy dëshmitarëve dhe pëlqimit bashkëshortor) bashkëshortët e kanë të lejuar kontaktin martesor.

Vendi i aktit të martesës

Akti i martesës është e pëlqyeshme të bëhet në xhami, por nëse nuk bëhet në xhami mund të bëhet në shtëpi por edhe në ndonjë objekt tjetër, por mund të bëhet edhe në ndonjë ambient të hapur. Kjo do të thotë se nuk ka shumë rëndësi se ku kryhet akti i martesës, në xhami apo shtëpi.

Dallimi në mes të dasmës dhe martesës

Dasma është aheng, ndërsa martesa është kontratë në mes të dy bashkëshortëve, këta dy terma kanë dallim me njëra me tjetrën. Nikahi është farz ndërsa dasma është sunet. Mund të ketë martesë pa dasmë, ndërsa nuk mund të ketë dasmë pa martesë.

Sikurse në shumë çështje tjera edhe në dasmë më shumë rëndësi i jepet çështjeve sekondare se sa atyre primare. Primare është martesa, ndërsa sekondare është dasma. Nikahi është kurorëzimi, ndërsa dasma është ahengu apo ceremonia e kurorëzimit.

Dasma është ceremonia e martesës dhe jo kusht i saj, nuk është traditë shoqërore por është e bazuar në islam. Vetë pejgamberi a.s., shokët e tij dhe

muslimanët e parë, organizonin ceremoni dasme. Qëllimi i dasmës është në dy gjëra:

1. **Grumbullimi i gjithë familjarëve dhe njerëzve të dashur; dhe**
2. **Ushqimi.**

Dasma është gëzim për çiftin, për njerëzit dhe të afërmit e tyre, ato shërbejnë për afrimin mes familjarëve, farefisit, miqësisë dhe shoqërisë.

Dita e dasmës është një ditë e veçantë, pasi atë ditë fillon të themelohet një familje e re muslimane. Islami kërkon familje të lumtura, të gëzuara dhe të konsoliduara.

Dita e dasmës duhet të jetë një ditë e shënuar, ditë në të cilën arrihet dhe realizohet kënaqësia e Zotit të Madhëruar. Ajo është një ditë ku themelohet një familje e re, një shtëpi e re, shtëpi e cila duhet të jetë vend i qetësisë, harmonisë, i adhurimit dhe faltore e Zotit të Lartmadhëruar. Zoti i Lartmadhëruar në Kur'an e tregon rastin e Musait a.s. kur ka thënë: **“Ndërtoni shtëpi për popullin tuaj në Egjipt dhe shndërrojeni ato në faltore.” (Junus : 87).** Realizimi i fjalëve të Musait a.s. për ne: **“Shndërroni shtëpitë në faltore.”** Nënkupton që ato shtëpi të bëhen qendra në të cilat:

- Forcohet besimi;
- Gjendet qetësia dhe lumturia shpirtërore;
- Lexohet dhe studiohet Kur'ani;
- Lexohen libra fetarë, arsimor, shkencor;
- Përkujtohet, lavdërohet dhe madhërohet Zoti i Lartmadhëruar.

Dhurata martesore (mehri)

Mehri nuk është kusht i martesës, që do të thotë është vaxhib, por nuk është kusht i martesës. Kjo argumentohet me ajetin kur'anor: **“Grave jepni dhuratën e kurorës së tyre (mehrin) më të mirë.” (En-Nisa : 4)**

Gjatë martesës shumica e neglizhojnë mehrin, e konsiderojnë diçka simbolike edhe pse kjo nuk është simbolike. Edhe pse shumica e saj nuk është e përcaktuar dhe nuk ka as minimum dhe as maksimum të saj. Mehri është dhuratë ekskluzivisht për bashkëshorten dhe jo për familjen e saj. Është e ditur se dhurata shpirtërore është më e madhe dhe më e rëndësishme se

dhurata materiale, por prapë se prapë pas dhuratës shpirtërore vjen edhe ajo materiale. Zoti i Lartmadhëruar thotë: “...dhe u keni dhënë ndonjëres prej tyre thesare pasuri.” (En-Nisa)

Ligjërata dhe lutja

Pas ofertës dhe pranimit, dhe pas deklarimit para dëshmitarëve është mirë të mbahet një ligjëratë (fjalim) dhe në fund të bëhet një lutje dhe të përfundon procedura e martesës, ndërsa ahengu mund të vazhdoj.

Dënimi në bazë të shumës së shpenzimeve të dasmës

Shpenzimet e dasmës nuk janë çështje kontraktuale, nuk janë pjesë e aktit të kurorëzimit. Ato as që llogariten si shpenzime të aktit të kurorëzimit por thjesht janë dëshirë e dasmorit për të treguar bujarinë, gëzimin dhe lumturinë e vet.

Shpenzimet e dasmës asnjëherë nuk duhet të merren si bazë për tu dënuar në rast të shkurorëzimit.

Shpenzimet e dasmës asnjëherë nuk duhet të merren si bazë që ajo shumë në të ardhmen të llogaritet gjatë trashëgimisë së anëtarëve të familjes.

Në dasma ftohet edhe hoxha. Në të shumtën e rasteve hoxha më shumë merret si prijës simbolik se sa si një kryerës i procedurave (rregullave) të martesës (nikahit) të cilat i përmendëm si më lartë.

Tek ne shpesh po ndodh që për një dasmë të shpenzohen mesatarisht 7000-8000 euro. Në atë dasmë në vend të përkujtimit të Zotit bëhet vallëzimi dhe këndimi. As nuk bëhet regjistrimi, as akti i kurorëzimit. Bëhen shpenzime të nevojshme dhe të panevojshme, të përcaktuara dhe të papërcaktuara. Prijësi fetar (hoxha) ndoshta nuk e ka kryer asnjë procedurë të paraparë në islam të cilat i cekëm si më parë por thjesht ka hipë në automjet, ka shkuar krushq, është kthyer në shtëpi sa që edhe në rastin e dorëzimit (testimit) të gruas nuk prezanton dhe pas një kohe të shkurtë për çështje të imta, duke e pasuar epshin dhe për shkak se ndarja është bërë si një çështje e zakonshme dhe si një rrobë e cila lehtë mund të hiqet dhe të ndërrohet, vjen deri te shkurorëzimi, pasi që shkurorëzimi bëhet me shkas dhe pa shkas,

ftohet familja e vajzës dhe ftohet hoxha së bashku me këshillin ndërmjetësues dhe familjari i vajzës kërkon nga ata që të dënohet familja e dhëndrit me një shumë dasme. Kur pyeten: Pse? Përgjigja është: Shpenzimet e dasmës kanë kushtuar 7000-8000 euro dhe dënimi duhet të jetë aq sa kanë qenë shpenzimet e një dasme.

Në vend se të merren alternativat dhe shkaqet që të pengohen shkurorëzimet, hapen dyer të cilat e stimulojnë shkurorëzimin, kurse dënimi për raste të tilla është rrugë e së keqes dhe jo rrugë e ndërtimit të ardhmërisë së brezave të rinj.

KOHA E OBLIGUESHMËRISË SË DHËNIES SË ZEKATIT TË TRUPIT DHE ZEKATIT TË PASURISË

Zekati ndahet në :

1. Zekat të trupit (zekatul fitri) dhe
2. Zekat të pasurisë (zekatul male).

1. **Zekati i trupit** (zekatul fitri) i cili në të shumtën e rasteve populli i quan “Vitrat” apo vitrat e Ramazanit. E që është gabim të quhet ashtu, pra nuk lejohet zëvendësimi i shkronjës “f” me shkronjën “v” sepse merr kuptim krejtësisht tjetër.

2. **Zekati material** (zekatul male) e ndryshe mund të quhet edhe zekati i pasurisë. Pra e kundërta e të parës, pra e kundërta e zekatit të trupit.

Sikurse namazi i cili e ka farz kohën e kryerjes së obligueshmërisë së tij ashtu edhe zekati i trupit por edhe zekati i pasurisë e ka kohën e caktuar për dhënien apo në kryerjen e obligueshmërisë së tij. Që ne do t'i shpjegojmë veç e veç.

Sa i përket zekatit të trupit (zekatul fitri), koha e kryerjes së tij nuk është në Ramazan, as koha e kryerjes së obligueshmërisë së tij nuk është muaji i ramazanit dhe as dhjetë ditët e fundit të ramazanit, por koha e kryerjes së tij është me përfundimin e ramazanit dhe para faljes së namazit të bajramit. Sepse Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Ka shpëtuar ai i cili e ka dhënë zekatin (e fitrit) dhe e përkujton Allahun dhe e falë namazin (e fitër Bajramit).”

Siç shihet ajeti qartë e tregon se zekatul fitri apo zekati i trupit është i ndërlidhur me faljen e fitër Bajramit (e kundërta është me rastin e therjes së kurbanit ku Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Dhe fale namazin (e Kurban Bajramit) dhe there Kurbanin.” (El-Kevther, 2).

Zekati material është zekati i cili jepet gjatë tërë vitit, pra në Ramazan, por edhe në muajt tjerë kalendarik përpos muajit të ramazanit. Duhet përmendur se viti kalendarik llogaritet sipas kalendarit hënor i cili është më i

shkurtë për 11 ditë prej atij diellor. Pra viti duhet të llogaritet 354 ditë dhe jo 365 ditë.

Dallimi në mes të zekatit të trupit dhe zekatit të pasurisë apo material është sikurse dallimi në mes të Haxhit dhe umres sepse haxhi është obligim vetëm në muajt e caktuar të vitit ndërsa Umreja mund të kryhet në 12 muajt e vitit kalendarik pra në çdo ditë prej ditëve të kalendarit.

Parashtrohet pyetja: A lejohet kryerja e zekatit të trupit dhe zekatit material para kohës së obligueshmërisë së tij?

Para se të përgjigjemi në këtë pyetje duhet të sqarojmë se në shariatin islam të drejtat dhe detyrimet ndahen në:

1. Të drejta dhe obligime ndaj Krijuesit (Allahut),
2. Të drejta dhe obligime ndaj krijesës (njerëzve) dhe
3. Të drejta dhe obligime edhe ndaj Krijuesit edhe ndaj krijesës në të njëjtën kohë.

Sa i përket të drejtave dhe obligimeve ndaj Krijuesit (Allahut), kryerja e obligimit të tyre nuk pranohet nëse kryhet para kohe, me fjalë tjera konsiderohet i pavlefshëm nëse kryhet para kohe. Shembull: Ramazani është obligim ndaj Krijuesit dhe ne nëse e agjërojmë para kohe për një muaj apo për dy muaj ai agjërim nuk pranohet sepse është e drejtë dhe obligim ndaj Allahut e jo ndaj njerëzve. Shembull tjetër nëse namazi i xhumasë falet ditën e enjte ai namaz nuk pranohet sepse është e drejtë dhe obligim ndaj Allahut ngjashëm është edhe nëse e falim namazin e drekës para kohës së namazit të drekës ai namaz nuk pranohet.

Kjo ishte sa i përket të drejtave dhe obligimeve ndaj Allahut ndërsa sa i përket llojit të dytë të drejtave dhe obligimeve ndaj njerëzve, kryerja e obligimit duhet të kryhet në kohën e saj të caktuar mirëpo bëhet përjashtim kur njerëzit kanë nevojë për atë ndihmë materiale dhe kanë nevojë për atë përsheptim në të kundërtën obligueshmëria duhet të kryhet në kohën në të cilën është obligim e jo më herët pra sikurse te namazi dhe agjërimi. Në këtë rast jemi duke e sqaruar pyetjen se a lejohet zekati i trupit të jepet para përfundimit të Ramazanit apo gjatë Ramazanit, dhe a lejohet zekati i pasurisë para kohe, pra një vit apo dy vite para kohe. Përgjigja është se për shkak të nevojës së të varfërve lejohet zekati i trupit 29 ditë eventualisht 30 ditë më herët që do të thotë prej ditës së parë të Ramazanit dhe deri në ditën e fundit të ramazanit dhe nuk lejohet më herët pra nuk lejohet zekati i fitrit para ditës së parë të ramazanit. Koha e cila jepet prej ditës së parë të

ramazanit nuk është kohë e rregullt e zekatit të trupit por është kohë e çrregullt dhe kjo vetëm nga shkak se është e drejt dhe obligim ndaj njerëzve dhe për shkak të nevojës së tyre që kanë për atë zekat sepse koha e rregullt e tij është vetëm pas përfundimit të ramazanit dhe para faljes së namazit të fitër bajramit.

Sa i përket zekatit material apo zekatit të pasurisë, kohë e rregullt e dhënies së tij është i tërë viti kalendarik sepse është e drejt dhe obligim ndaj njerëzve. Shembull nëse një person e arrin Nisabin (85gr. ari apo kundërvlera e 85gr. arit) me 1 Janar kohë e rregullt e dhënies së tij është deri më 20 dhjetor (me kalendar hënor prej 1 Rexhep deri në ditën e fundit të Xhumadel Uhra) dhe nëse nuk kryhet deri në këtë datë konsiderohet vonim i kryerjes së obligueshmërisë. Brenda këtyre 12 muajve zekatdhënësi ka të drejt të jep zekatin me këste p.sh. nëse e ka për obligim me dhënë 1200 euro ai mund t'i jep për çdo muaj nga 100 euro. Ndërsa kohë e çrregullt e dhënies së zekatit të pasurisë sikurse te zekati i trupit është dhënia e zekatit dy vite para kohe nëse ekziston ndonjë krizë apo kanë nevojë njerëzit për atë zekat.

Përfundim:

-Koha e rregullt e zekatit të trupit është prej faljes së namazit të sabahut të ditës së fitër bajramit dhe deri në faljen e namazit të fitër bajramit.

-Koha e çrregullt e zekatit të trupit është prej ditës së parë të ramazanit dhe deri në faljen e sabahut të ditës së fitër bajramit (më herët nuk lejohet).

-Koha e rregullt e zekatit të pasurisë është çdo ditë e vitit kalendarik.

-Koha e çrregullt e zekatit të pasurisë është një vit apo dy vite para obligueshmërisë ashtu sikurse tolerohet dhënia e zekatit të trupit gjatë ramazanit për shkak të nevojës së njerëzve që kanë nevojë për atë zekat.

-Zekati i pasurisë lejohet me këste përderisa është brenda periodës kalendarike.

“ZEKAT” APO “SADAKA”

Populli është solidar, humanitar dhe ndihmëtar. Gjithmonë ka qenë e theksuar kjo ndihmë dhe ky solidaritet, e sidomos para luftës (në Kosovë, 1999), gjatë luftës dhe pas luftës. Kjo ndihmë dhe ky solidaritet është prezent edhe në ditët e sotit.

Dy institucione në islam siç janë zekati dhe sadakaja janë institucione të rëndësishme për shoqërinë. Ajo çka duhet të dimë është se çka është zekat dhe çka është sadaka dhe a është sadakaja zekat dhe zekati sadaka dhe pse nuk përqendrohemi në zekatin dhe pastaj në sadakanë, por çuditërisht jemi shumë sadakadhënës dhe nuk jemi aq zekatdhënës. Kjo, për shkak të mosdijes apo ka diçka tjetër?. Këtë dëshirojmë ta sqarojmë në vijim.

Çka është **zekati** dhe çka është **sadakaja**?

Fjala **zekat** gjuhësisht do të thotë: rritje, pastrim, etj..

Fjala **sadaka** rrjedh prej fjalës *siddk* dhe do të thotë: shqetësim.

Termi **sadaka** nënkupton: dhënie vullnetare, kontribut vullnetar apo ndihmë vullnetare.

Zekati është farz, kush nuk e jep është mëkatar i madh.

Sadakaja nuk është farz dhe kush nuk e jep nuk është mëkatar.

Zekati është i përcaktuar në përqindje.

Sadakaja nuk është e përcaktuar në përqindje.

Edhe pse çdo **zekat** është edhe **sadaka**, çdo **sadaka** nuk është **zekat**, ashtu sikurse çdo **namaz** është **lutje** e çdo **lutje** nuk është **namaz**, sepse namazi i ka kushtet e saj dhe nëse i mungon vetëm një kusht atëherë nuk është namaz.

Argument kur'anor për dhënien e zekatit kemi ajetin:

“Dhe faleni namazin dhe jepeni zekatin...” (El-Bekare : 43).

Argument nga suneti për zekatin është hadithi:

“Është ngritur islami mbi pesë shtylla:..., dhënia e zekatit...”

Domethënia e sadakasë nuk kufizohet vetëm tek dhënia e lëmoshës me mjete materiale por ka kuptim më të gjerë sepse *çdo punë (vepër) e mirë konsiderohet sadaka*.

Sadakaja ka kuptimin e lëmoshës dhe të bamirësisë. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Thuaju robërve të Mi ta falin namazin dhe të japin nga ajo që Ne i kemi furnizuar, fshehtas dhe haptas, ...” (Ibrahim : 31)

Specifika e zekatit është se prej pasurisë ndahet vetëm 2.5% (në disa artikuj 5%, në disa tjera 10% dhe në disa 20%) dhe nuk lejohet as më pak as më shumë se kjo, ashtu sikurse nuk pranohet që namazin e akshamit prej tri rekateve të falet dy rekate.

Në dallim prej zekatit, sadakaja mund të jepet edhe më pak e edhe më shumë se 2.5%, pra është e papërcaktuar.

Kategoritë e merituara për marrjen e zekatit dhe sadakasë

Edhe sa i përket kategorive marrëse të zekatit dhe sadakasë ka dallime, kështu që ata të cilët e meritojnë zekatin e meritojnë edhe sadakanë, ndërsa ata të cilët e meritojnë sadakanë mund të mos e meritojnë zekatin. Sa i përket kategorive të zekatit Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Allahu caktoi që zekati t’iu takoj vetëm:

të varfërve,

të ngratëve,

punonjësve,

atyre që duhet përfitur (në islam),

e duhet dhënë për lirim nga robëria,

të mbyturve në borxhe,

dhe atij që ka mbetur në rrugën e Allahut...” (Et-Tevbe : 60)

Në këto kategori në të cilat është caktuar të jepet zekati jepet edhe sadakaja, por sadakaja jepet edhe në kategoritë e tjera përpos këtyre kategorive.

Ndodh shpesh që gjatë namazeve të xhumasë, hoxha të kërkoj prej xhematit ndihma për: raste të vërshimeve, tërmete, shërimin e të sëmurëve, jetimëve, nevojtarëve, ndërtimin e shtëpive të skamnorëve, ndërtimin e ndonjë shkolle, ndonjë spitali, furnizimi me ujë të pijshëm, etj.. Ndonjëherë në atë tubim të mjeteve ka kategori që duhet të japin zekatin, kështu që imami duhet ta informoj xhematin se ai i cili nuk e ka kryer dhënien e zekatit të jep pjesën e zekatit në rend të parë, kështu që ndonjë xhematli i cili i jep f.v. 50 ose 100 euro ai duhet të shkon në shtëpi dhe prej shumës të cilën e ka pas të përcaktuar 2.5% të atij viti të zbres dhe vetëm atëherë kur të arrij limitin e zekatit ai herëve tjera le të jep sadaka.

Ka xhematë që me dekada ka dhënë sadaka kurse njëkohësisht e ka pasur obligim zekatin dhe ajo shumë e ka kaluar limitin (nisabin) e zekatit të tij dhe asnjëherë nuk është informuar që të jep zekat dhe pastaj sadaka, kështu që ai nuk është liruar nga obligueshmëria e zekatit edhe pse ka dhënë sadaka edhe pse atë lëmoshë (ndihmë humanitare) e ka dhënë në kategori ku është e paraparë zekati.

Falja e bajramit nuk do të thotë se lirohesh nga mosfalja e namazit të sabahut. Dhënia e sadakasë nuk do të thotë se lirohesh nga dhënia e zekatit. Dhurimi i dhuratës dikujt nuk do të thotë se lirohesh nga borxhi të cilin ia ke atij.

Natyrisht se në rend të parë ai xhemat është dashtë pyetet para namazit të xhumasë se a e ka dhënë zekatin dhe nëse e kanë dhënë zekatin atëherë vetëm pas zekatit të jepet sadakaja në të cilën bën pjesë edhe donacioni, dhënia, dhurata, kontributi (vetkontributi) edhe ndihma vullnetare apo si do që të titullohet.

Një çështje tjetër... Në një prej kategorive marrëse të zekatit është edhe kategoria **“amilijne alejha”** (administratorët). Në fund të Ramazanit, imami edhe pse e merr pagën e paraparë për punën të cilën e kryen, e merr shpërblimin për shërbim të muajit të Ramazanit dhe cakton një xhematli për të mbledh zekatin (fitrin). Nga tubimi i zekatit (fitrit) në atë xhami ai i merr

5% të tubimit të zekatit (zekatul fitrit). Nëse i tubon 3000 euro i merr 150 euro, ndonëse për këtë nuk e informon xhematin.

Gjatë gjithë muajit të Ramazanit hoxha (hoxhallarët) ka thënë se zekati nuk jepet për ndërtimin e xhamive dhe të mirëmbajtjes së tyre apo për ndërtimin dhe për mirëmbajtjen e objekteve administrative të Këshillave të Bashkësive Islame, ndërsa 15% të shumës totale e ndajnë për paga dhe për këshillin.

Tubues të zekatit (administratorët) **“amilijne alejha”** nuk janë ata të cilët tubojnë mjete vetëm për një kategori (për veten e tyre), në këtë rast për medresenë, por **“amilijne alejha”** (administratorët) janë ata të cilët e tubojnë zekatin për të gjitha kategoritë e përmendura në Kur'an (në mënyrë të qartë). Profesorët e medreseve ua mësojnë nxënësve dhe u thonë mos pranoni se nuk ju takon juve zekati (fitri), ndërsa ata vet marrin paga prej tubimit të mjeteve të zekatit nëpër xhami ku ato shërbejnë gjatë muajit të Ramazanit.

Nëse institucioni i cili e tubon zekatin për të varfrit dhe për kategoritë e përcaktuara dhe një pjesë të tyre e ndan apo e ndal edhe për medresetë atëherë ky institucion mund të quhet **“amilijna alejha”** (administratorët) dhe ju takon zekati, por si të quhen **“amilijne aleja”** kur *ata janë ngrënës të zekatit dhe jo tubues të zekatit!*?

Është interesant të dëgjohen imamët në xhaminë në hyrje të së cilës shkruhet: **“Kjo xhami është ndërtuar nga arka e zekatit të Kuvajtit.”** Ata (imamët) thonë se: **Zekati nuk jepet për ndërtimin e xhamive.** Ndërsa pas namazit të xhumasë thonë: **Xhematë, sot do të tubojnë mjete për ndërtimin e xhamisë në “x” vendin apo në “x” fshatin.** Ata tubojnë mjete të sadakasë për xhami ndërsa në këtë rast të sadakasë (ndërtimi i xhamisë) lejohet të jepet edhe zekati.

“KURBAN BAJRAMI” APO “IIDË I KURBANIT” (IIDUL ED-HA)

Në gjuhën arabe fjala “IIDË” do të thotë **kthim**, ndërsa në rastin konkret e ka kuptimin e **kthimit te Zoti**, apo me fjalë tjera e ka kuptimin e **pendimit**.

Kjo fjalë e gjuhës arabe është e përkthyer në gjuhën turke me fjalën “Bajram” dhe si e tillë është përdorë në popullin tonë. Pastaj gjeneratë pas gjeneratë ka vazhduar të përdoret edhe në të shkruar sa që ka mbet kjo si fjalë e vetme e cila përdoret për të zëvendësuar fjalën “IIDË”.

Në Kur'an fjala “IIDË” përmendet te rasti i Isait a.s. kur Havarijunët kërkuar prej tij që Zoti t'i zbres atij një sofër me ushqim. Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“Dhe (përkujto) kur Havarijunët thanë: O Isa, bir i Mejremes, a mund të na zbresë Zoti yt një Sofër me ushqime nga qielli? (Isai) Tha: Kini frikë Allahun nëse jeni besimtarë! (Ata) Thanë: Ne dëshirojmë të hamë nga ajo (sofër me ushqime) dhe të na binden (edhe më shumë) zemrat tona dhe të vërtetojmë bindshëm se na e the të vërtetën e të bëhemi dëshmues të saj! Isai, biri i Mejremes, tha: O Allah, Zoti ynë, zbritna nga qielli një sofër (me ushqime), të na jetë IIDË (festë-kthim te Ti) për paraardhësit tanë dhe pasardhësit tanë, të jetë argument prej Teje dhe dhurona se Ti je Furnizuesi më i mirë!” (El-Maide : 112-115)

Përpos kësaj edhe në hadithin e Muhamedit a.s. në të cilin tregohet se kur ka shkuar në Medinë i ka parë banorët e Medinës duke festuar dy ditë të caktuara dhe ka pyetur:

“Çfarë janë këto dy ditë?

Ata u përgjigjën: Në periudhën e injorancës, këto ditë ishin festa për ne.

Pejgamberi a.s. tha: Allahu ua zëvendësoi me dy ditë më të mira, me IIDUL ED-HAN (kurban bajramin) dhe IIDUL FITR (fitër bajramit).”

Nga hadithi kuptohet se kemi dy bajrame (iide):

IIDUL ED-HA – festa e sakrifikimit të kafshës;

IIDUL FITRI – festa e dhënies së zekatul fitrit.

Në popull shumë herë është dëgjuar: Bajrami i madh dhe bajrami i vogël. Në esencë nuk ka bajram të madh dhe bajram të vogël, por ka: kurban bajram (iïdul ed-ha) dhe fitër bajram (iïdul fitr).

Në kuptimin e festës, në islam kemi të bëjmë me adhurim dhe jo vetëm me festim.

Termi kurban ka kuptimin e ofrimit që do të thotë sakrificë e cila të ofron te Zoti i Lartmadhëruar (bajrami i ofrimit të sakrificës). Termi kurban është përmend në ajetin Kur'anor ku Zoti i Lartmadhëruar i thotë Muhamedit a.s.: **“Lexoju atyre ngjarjen e vërtetë të dy djemve të Ademit, kur të dy ofruan ofrim sakrifice (karreba kurbanen) dhe njërit iu pranua e tjetrit nuk iu pranua. Ai (që nuk iu pranua) tha: Unë do të të mbys ty. E ai (që iu pranua) tha: Allahu pranon vetëm prej të sinqertëve.”** (El-Maide : 27)

Festa e bajramit manifestohet:

1. Duke e falur namazin e kurban bajramit; dhe
2. Duke bërë prerjen e kafshës shtëpiake, pra duke prerë Kurbanin.

Që të dyja këto veprime janë veprime adhurime ndaj Zotit të Lartmadhëruar. Kjo argumentohet me ajetin Kur'anor: **“Ti falu (fale namazin e kurban bajramit për hir të Zotit tënd) dhe prej kafshë shtëpiake (bëje kurban për hir të Zotit tënd).** (Keuther : 2)

Sa i përket namazit të kurban bajramit, falja e namazit është vaxhib dhe koha e faljes fillon me ngritjen e diellit nga horizonti sa një shtizë, derisa të arrijë në zenit dhe është vaxhib si për meshkujt ashtu edhe për femra gjë që nuk është traditë tek ne, ndërsa: **“Pejgamberi s.a.v.s. ka kërkuar që edhe gratë të dalin dhe të falin namazin e bajramit.”**

Menjëherë pas faljes së namazit të kurban bajramit fillon manifestimi tjetër me therjen e kafshës, pra ofrimit të kurbanit. Ka dallim në mes të prerjes së kurbanit dhe shpërndarjes së mishit të kurbanit. Prerja është vaxhib ndërsa shpërndarja e mishit është sunet. Mishi ndahet në tre pjesë: një pjesë (një e treta) jepet për të afërmit, shokët dhe fqinjët, një e treta i ndahet të varfërve dhe nevojtarëve. Një e treta ndahet për familjen.

As therja e kurbanit dhe as mishi nuk bëhet për të shkuar te Allahu, por kjo bëhet që ai mish të shpërndahet dhe të përfitojnë të gjithë, si

nevojtarët e të varfrit, si fqinjët, qofshin besimtarë qofshin jobesimtarë. Këtë e dëshmon ajeti kur'anor ku Zoti i Lartmadhëruar thotë:

“Tek Allahu nuk arrin as mishi e as gjaku i tyre, por te Ai arrin bindja e juaj..” (El-Haxh : 37)

Para ditës së kurban bajramit, ditë e cila quhet dita e therjes kemi edhe nëntë ditë tjera ku dita e nëntë është dita më e vlefshme e vitit. Zoti i Lartmadhëruar është përbetuar në dhjetë ditët e para të dhul hixhes, thotë Zoti i Lartmadhëruar: **“Betohem për muzgun e agimit dhe për dhjetë.” (Fexhr : 1).** Pra, dhjetë ditët e para të muajit dhul hixhe, janë ditë në të cilat është betuar vet Zoti i Lartësuar në Kur'an. Kurban bajrami forcon raportet njeri-Zot, nëpërmjet tekstit të cilin e thonë haxhilerët, e cila quhet telbije.

Lebejke Allahu lebejke – Të përgjigjem Allahu im, të përgjigjem,

lebejke la sherike leke lebejk – Të përgjigjem Ty që nuk ke shok, të përgjigjem,

inne'l hamde – Falënderimi është vetëm për Ty,

ve'n ni'mete – ndërsa mirësia është vetëm prej Teje,

leke ve'l mulk – Ty të takon sundimi,

la sherike leke lebbejk!! – Ti nuk ke shok, të përgjigjemi!

Gjatë ditëve të bajramit bëhen edhe Lavdërimet dhe Madhërimet ndaj Zotit me tekstin si në vijim:

Allahu ekber, Allahu ekber – Allahu është më i Madhi, Allahu është më i Madhi,

La ilahe il-laAllahu Allahu ekber – Nuk ka Zot tjetër pos Allahut sepse Ai është më i Madhi,

ve lil-Laahil Hamd – dhe vetëm Atij i takojnë lavdërimet dhe falënderimet.

Agjërimi i ditës së bajramit është i ndaluar që do të thotë se kjo festë nuk manifestohet me agjërim siç festohet dita e arafatit, ditë për të cilën Muhamedi a.s. ka thënë:

“Agjërimi i ditës së Arafatit, i fshin gjynahet e vitit të kaluar dhe të ardhshëm.”

Në ditën e arafatit me rastin e Haxhit Lamtumirës, Muhamedi a.s. në mes tjerash ka thënë:

“O njerëz! Dëgjojeni fjalën time, sepse unë nuk e di a to t’ju takoj më pas këtij viti, në këtë vend. Gjaku juaj është i shenjtë, pasuritë tuaja janë të shenjta dhe nderi juaj është i shenjtë, siç janë të shenjta në këtë ditë, në këtë muaj, në këtë vend.”

Në ditët e kurban bajramit ka zbritur edhe ajeti kur’anor:

“Sot përsosa për ju fenë tuaj, plotësova ndaj jush dhuntinë Time dhe jam i kënaqur që për ju zgjodha islamin fe...” (El-Maide : 3)

Burimin e urimit të kurban bajramit nuk e dimë, por po i përmendi disa prej tyre: përhapj bajrami; urime festa e bajramit; me fat bajramin; gëzuar festa e bajramit, përhapj kurban bajrami, me fat kurban bajramin, gëzuar festa e kurban bajramit.

Kemi dëgjuar edhe për urimin me tekstin *me bereqolla bajramin* dhe kthimi i përshëndetjes *alla alla razolla sene bereqolla*. Që në përkthim do të kishte kuptimin: Me bereqet (begati) të Allahut Bajrami. Allahu qoftë i kënaqur edhe ty me bereqet (me begati) të Allahut qoftë (bajrami).

Fjala Bajram është marrë nga gjuha turke dhe jo nga gjuha arabe e cila është IIDË e që urimi do të kishte këtë kuptimin: **URIME IIDI I KURBANIT**, nëse është i papërcaktuar, urimi do të bëhej: **URIME IIDI** (urime fest-kthimi dhe devotshmëria ndaj Allahut).

LIMITI I PROFITIT NË TREGTI I PAPËRCAKTUAR

Tregtia është një lloj aktiviteti ekonomik që merret me shitblerjen dhe shpërndarjen e prodhimeve të ndryshme me qëllim të furnizimit të popullsisë. Shitblerja e mallrave bëhet me qëllim të profitit. Edhe qëllimi i tregtarit është profiti.

Profiti është: dallimi pozitiv ndërmjet çmimit të shitjes së mallit dhe çmimit të blerjes së tij, duke i llogaritur edhe harxhimet tregtare.

Kur'ani e ka përmendur tregtinë në shumë raste ndërsa ne do t'i përmendim disa prej tyre:

Thotë Zoti i Lartmadhëruar:

“O ju që besuat, mos hani mallin e njëri-tjetrit në mënyrë të palejuar, përpos tregtisë në të cilën keni pajtueshmëri mes vete...” (en-Nisa, 29).

“E All-llahu e ka lejuar shitblerjen, por e ka ndaluar kamatën.” (El-Bekare: 275).

Kur'ani tregon se edhe njëri prej Pejgamberve, pra Jusufi a.s. është shitblerë:

“Dhe ata e shitën atë (Jusufin) për një çmim të ulët, thjesht për disa dirhemë, sepse nuk kishin interesim (për çmim të lartë) dhe nuk lakmuan.” (Jusuf: 20).

Kur'ani po ashtu tregon edhe për sigurinë e fisit Kurejsh, për furnizimin dhe sigurimin e jetesës së tyre, si dhe dy udhëtimet e njohura të kurejshëve ndërmjet Jemenit dhe Shamit, dhe thotë:

“Për të mbrojtur dhe siguruar kurejshët! Garantimin e udhëtimit të tyre të lirë dimrit dhe verës! Pra, le ta adhurojnë Zotin e kësaj shtëpie i Cili i ushqen ata në kohëra të urisë dhe i siguron nga frika.” (Kurejsh: 1-4).

Tregtia bëhet nga të gjitha anët e botës si nga veriu ne jug po ashtu nga lindja në perëndim sepse natyrshmëri e mallrave është të këmbehen nga të gjitha anët e botës. Edhe Muhamedi a.s. është marrë me tregti para se të ishte pejgamber që do të thotë se njëri prej profesioneve të Muhamedit a.s. ka qenë tregtia.

Ekzistojnë hadithe të shumta të cilat flasin për fushën e tregtisë dhe rëndësinë e saj.

Muhamedi a.s. ka stimuluar tregtinë me qëllim të realizimit të profitit pas mbulimit të harxhimeve dhe nuk e ka përmendur diku në përcaktimin e përqindjes së caktuar të profitit.

Bëhet pyetja: pse nuk e ka përkufizuar limitin e profitit?

Kjo nga shkak se ka dallim në mes të shitjes së mallrave me shumicë ndaj mallrave të cilat shiten me pakicë, ndaj shitblerjes së mallrave të artikujve elementarë dhe atyre jo elementarë, ndaj mallrave të cilave u skadon afati për një afat të shkurtër dhe mallrave të cilave u skadon afati pas një kohe të gjatë, ndaj mallit i cili sigurohet me lehtësi dhe mallit i cili sigurohet me vështirësi. Po ashtu nuk ekziston ndonjë tekst i cili do të obligonte ose më së paku do të preferonte përqindje të caktuar profiti ose të jetë profit i cili nuk duhet ta tejkalojë përqindjen e profitit në minimum të limitit si p.sh. në 5%, 10%, 20%, 30%, etj. Dhe do të ishte e padrejtë përcaktimi i përqindjes fikse për të gjitha mallrat, për të gjitha vendet, për të gjitha kohët.

Kur i është kërkuar Muhamedit a.s. të bënte përcaktimin e çmimeve të mallrave të tregut ai është përgjigjur:

“Vërtet Ai është Allahu i cili cakton furnizimin, cakton çmimin dhe ofron rugëdalje ose ngushton furnizimin. Unë për shkak të ndonjë padrejtësie ndaj jush si në pasuri ashtu edhe për lirinë tuaj nuk dëshiroj të dal para Allahut dhe ju të kërkonj të drejtën e juaj para meje.”

Shkalla më e ulët që duhet ta realizojë tregtia e suksesshme është që profiti ta mbulojë sasinë obligative të zekatit në pasurinë përkatëse si dhe harxhimet e bëra nga pronari për ato mallra.

Muhamedi a.s. ka aprovua profitin 100%. **Transmetohet se Muhamedi a.s. i kishte dhënë Urves (njërit prej sehaveve) një dinarë që t'i blejë një dele, ndërsa Urve me një dinar i kishte blerë dy dele dhe pastaj njëren dele e kishte shitur për një dinarë, kështu që ia kishte kthyer Pejgamberit a.s. një dinar dhe ia kishte dërgua një dele. Në atë rast Pejgamberi a.s. i është lutur All-llahut që t'ia bëjë të bereqetshme tregtinë e tij. Kështu, Urveja sikur të blente madje edhe baltë do të përfitonte nga ajo (baltë). (Transmeton Buhariu)**

Mund të përfundojmë në atë se: mashtrimi në tregti është i ndaluar ndërsa limiti i profitit është i papërcaktuar dhe se profitin e cakton ekonomia e tregut.

“SELAMI”, “MERHABAJA” DHE “MUHABETI”

Fjala “selam”

Njeriu është i dalluar me të folur, përpos kësaj njeriu është qenie shoqërore, dhe takimet në mes njerëzve fillojnë me përshëndetje. Formula e përshëndetjes në islam është **“selami”**, për këtë arsye muslimanët kur të përshëndeten në mes veti përshëndeten me **selam** ngase prej kësaj fjale buron edhe emërtimi i islamit dhe muslimanëve, me një fjalë fjala musliman buron prej fjalës **selam** sepse rrënja e kësaj fjale është **se-le-me**.

Zoti i Lartmadhëruar ka thënë:

“Kur të përshëndeteni me ndonjë përshëndetje ju kthejeni përshëndetjen edhe me më të mirë, ose kthejeni në të njëjtën mënyrë.”
(En-Nisa : 86)

Kur shkoi Muhamedi a.s. në Miëraxh iu bë obligim namazi. Në fund të namazit në uljen e fundit e cila është kusht kryesor i namazit këndohet **“Ettehiyati”**. Kjo është një simbolikë e qëndrimit të Muhamedit a.s. para Allahut sepse natën kur Muhamedi a.s. e bëri Miëraxhin, atëherë kur Muhamedi a.s. ishte para Allahut Allahu e përshëndeti me: **“es-selamu alejke ejjuhen nebiju”** që do të thotë “Paqja, mëshira dhe bekimi qoftë mbi ju o i dërguari im!”. Muhamedi a.s. e ktheu selamin **“Esselamu alejna”** që do të thotë “Paqja dhe bekimi të jetë tek ne”.

Nga kjo ngjarje historike dhe nga kjo mrekulli e Muhamedit a.s. e cila konsiderohet mrekullia e dytë pas Kur’anit, sahabet filluan ta përshëndetin njëri-tjetrin me: **Es-selamu alejkum!** Që do të thotë: Paqja, mëshira dhe bereqeti i Zotit qoftë mbi ju! Dhe kthyerja e përshëndetjes: **Ve alejkumus-selamu ve berekatuhu!** Që do të thotë: Edhe me ju qofshin paqja, mëshira dhe bekimi i Zotit!

Edhe pse kjo formulë e përshëndetjes ka filluar të praktikohet tek sahabet menjëherë pas mrekullisë së miraxhit, selami është edhe përshëndetja e parë e cila i është bërë njeriut të parë të njerëzimit, pra Ademit a.s.. Muhamedi a.s. ka thënë:

“Kur Allahu xh.sh. e krijoi Ademin a.s. tha: O Adem, shko dhe përshëndete atë grup melekësh që janë ulur dhe mbaje mend përshëndetjen që do ta kthejnë ata, sepse ajo është përshëndetje që do të

vlejë edhe për ty edhe për pasardhësit tu. Ademi a.s. shkoi dhe i përshëndeti melekët me selam, kurse ata (melaqet) ia kthyen selamin.

Fjala “**selam**” është edhe një prej 99 emrave të bukur të Allahut.

Dhurata më e madhe që i është dhënë njeriut është fëmija dhe gëzimi më i madh është kur njeriut i lind fëmijë, por kur kjo ndodhë në moshë të shtyer atëherë është edhe më e rëndësishme dhe melekët kur shkuan te Ibrahim i përshëndetën me **selam** dhe Ibrahim i ua ktheu me **selam**.

Pasi që të mirëpritën banorët e xhenetit ata do të përshëndeten me **selam**, thotë Zoti i Lartmadhëruar: **Përshëndetja për ta në të (xhenet) është selam**” (Tehijetuhum fijha selam).

Selami na e shton dashurinë dhe vëllazërinë ndërmjet njëri-tjetrit. Muhamedi a.s. thotë:

Nuk do të hyni në xhenet derisa të mos besoni,

nuk do të besoni derisa të mos duheni mes veti.

A të ju tregoj një gjë, të cilën nëse e praktikoni do të duheni në mes veti?

Sahabët thanë:Po.

Pejgamberi a.s. tha: Përhapeni selamin.”

Fjala “merhaba”

Fjala “**merhaba**” ka kuptimin e mirëseardhjes, mirëqenies, mirëpritjes, qetësisë dhe rehatisë. Edhe kjo fjalë buron nga Kur’ani. Rrënja e kësaj fjale është fjala “rehabë”.

Në botën tjetër besimtarët do të mirëpritën, që do të thotë do të ketë **merhaba**, pra do të ketë urim të mirëseardhjes, ndërsa jobesimtarët nuk do të mirëpritën dhe për këtë arsye nuk do të ketë për ta merhaba, në botën tjetër u thuhet: “**La merhaben bitum**” që do të thotë “nuk ka mirëseardhje për ju”.

Tek ne është traditë që deri sa të jetë në këmbë musafiri jepet selami, ndërsa pasi të ulen e përshëndesin njëri-tjetrin me **merhaba**. Transmetohet nga Aisheja r.a. se Muhamedi a.s. bijës së vet Fatimes i ka thënë: “**Merhaba bija ime.**”

Duhet pasur kujdes që të mos përdoret fjala **meraba** në vend të fjalës **merhaba** sepse në të shumtën e rasteve kur të shqiptohet kjo fjalë hiqet shkronja ‘h’ dhe e shqiptojnë “**meraba**”.

Fjala “**muhabet**”

Fjala “**muhabet**” mendohet se ka kuptimin e bisedimit, diskutimit, të folurit, por e vërteta është se fjala muhabet nuk e ka asnjërën prej këtyre kuptimeve. Rrënja e fjalës muhabet është fjala ha-be-be e që e ka kuptimin e i/e dashur.

Ashtu sikurse prej fjalës **selam** buron fjala musliman, prej fjalës **rehabe** buron fjala **merhaben**, ashtu edhe fjala **muhabet** buron prej fjalës **habebe**.

Është e vërtetë se nëse ndonjë proces i bisedimit i cili sjell kënaqësi, lumturi, qetësi, siguri, atëherë ai proces bën që dy bashkëbiseduesit të duan njëri-tjetrin, e dashuria e dy bashkëbiseduesve quhet **muhabet**.

Në gjuhën arabe bashkëbisedimit i thuhet “**mukaleme**”.

E kundërta e fjalës muhabet është fjala “**mugadebet**”. Shpesh ndodhë që diskutimi të ketë mospajtime të ashpra e ky lloj diskutimi quhet fjalosje, e fjalosja shpesh shpie në urrejtje, ndërsa urrejtja krijon ndarje, dhe prej urrejtjes fillojnë kundërshtime të cilat sjellin fatkeqësi, e ky lloj diskutimi quhet **mugadebet**.

Dhe në fund... ashtu sikurse është sunet selami në fillim të bisedës, ashtu edhe përfundon biseda me selam, që do të thotë vuloset me **selam**, ndërsa pas ndarjes dhe pas përfundimit të bisedës (jo fjalosjes), pasi që biseda ka qenë e singertë, e ngrohtë, e frytshme dhe që ka sjellë dashuri në zemër, me qëllim që edhe herëve tjera të jetë po e njëjta bisedë, atëherë thuhet: isha te “x” personi dhe kemi bërë **muhabet**, që do të thotë biseda na ka shtua dashurinë e përziemërt ndaj njëri-tjetrit. Pra, fjala **MUHABE-t** ka kuptimin: mbjellje dashurie nga biseda, sepse prej bisedës e cila sjell dashurinë, buron mëshira. Prej dashurisë buron bashkëpunimi, prej dashurisë buron ndërlidhmëria dhe prej dashurisë buron lumturia.

PËRMBAJTJA

KAPITULLI I PARË	4
Qëndrimi i Islamit ndaj diturisë, arsimit dhe shkencës	4
Vlera e diturisë fillon me njeriun e parë.....	4
Vlera e diturisë fillon me zbritjen e ajeteve të para.....	5
Allahu, melekët dhe dijetarët.....	5
Gjithësia është shkolla e besimit	6
Dituria është rruga për të njohur Krijuesin	6
Dispozita e diturisë në Islam.....	8
Islami dhe dituritë e dobishme	9
Dituria dhe fëmijët.....	9
Dituria dhe pasuria.....	10
Dituria dhe pushteti	10
Dituria është rruga e Allahut.....	11
Kur’ani shërim i zemrave të besimtarëve	12
Kur’ani shëron sëmundjen e pabesimit dhe e shndërron në besim.....	13
Kur’ani shëron zemrat.....	13
Kur’ani shëron dukuritë negative	14
Kur’ani është shërim edhe i trupit edhe i shpirtit	15
Sehabet dhe Kur’ani	16
Gjeneratat e para dhe Kur’ani.....	17
Shtëpia dhe leximi i Kur’anit	18
Shërimi nga sëmundja e fundit.....	18
Në barnatoren e lutjeve.....	19
Këndi i barnatores për fëmijë, sëmundje dhe pasuri.....	21
Këndi i barnatores për pikëllim dhe zemërim	21
Këndi i barnatores për fëmijë	22
Këndi i barnatores për sigurim nga tradhtia dhe mashtrimet	22

Këndi i barnatores për largim të stresit dhe frikës.....	23
Mrekullia logaritmike në Kur'an	24
Hapat e shejtanit	29
Ja, hapat të cilat i përdor shejtani:	30
Ezani, zhurmën e shndërron në qetësi shpirtërore	35
Çka thotë Kur'ani për dëgjimin?	36
Dëgjimi dhe dëmtimi i dëgjimit	37
Si dëmtohet shqisa e dëgjimit	37
1. Nivelet e dëgjimit dhe ndotja akustike.	38
2. Përdorimi i barnave (ilaçeve).....	39
3. Emocionet dhe ndjenjat negative	39
Ezani dhe dëgjimi.....	40
“E mira” dhe “e keqja”	42
Drejtimi i parë: Drejtimi i Muëtezilëve	44
Drejtimi i dytë: Drejtimi Esh'arij	46
Drejtimi i tretë: Drejtimi Maturdij. (I këtij drejtimi është medhhebi Hanefij) ...	48
Mendimi më i drejtë.....	50
Klasifikimi i veprave në bazë “të mirës” dhe “të keqes”	52
Devotshmëria, arma më e fortë e besimtarit	54
Israja dhe Miëraxhi.....	56
Rrethanat kur ka ndodhur israja dhe miëraxhi	57
Mënyra e israsë dhe miëraxhit	58
Pasojat e israsë dhe miëraxhit	59
Rezultatet e israsë dhe miëraxhit	59
Emanetet dhe urdhrat e miëraxhit.....	60
KAPITULLI I DYTË	62
Islami është paqe.....	62
Personaliteti islam.....	64
Politika në islam.....	67

“Politika në islam”, “islami politik” dhe “politika islame”	71
2. Islami politik	75
3. Politika islame	76
Të drejtat e fëmijëve në islam.....	77
Të drejtat e fëmijës pas lindjes	79
Trashëgimia e femrës në sheriatin islam	86
1. Trashëgimia e femrës sa gjysma e mashkullit	87
2. Trashëgimia e femrës barazi me mashkullin	89
3. Femra trashëgon më shumë se mashkulli	90
Trashëgimtarët obligativ (As’habul furud)	91
4. Femra trashëgon, ndërsa mashkulli paralel nuk trashëgon	92
Për të qenë thirrësi islam i suksesshëm	93
KAPITULLI I TRETË	96
Shekullarizmi, Laicizmi dhe Vehabizmi	96
Vehabizmi dhe kryengritjet e tyre	101
Vehabizmi dhe Hilafeti	102
Vehabizmi dhe marrëveshjet e tyre me shtetet koloniale	102
Vehabizmi dhe Fikhu	104
Vehabizmi dhe parimi shkencor dhe intelektual	104
Sektet e filluara brenda islamit dhe të nxitura nga jashtë apo të nxitura nga jashtë e pastaj të filluara nga brenda	105
Kush duhej ta zëvendësonte Muhamedin a.s. në qeverisje të shtetit?	106
Ndarja e parë e muslimanëve për udhëheqjen e shtetit dhe jo për çështje fetare	107
Ndarja politike kalon në ndarje fetare	108
Trashëgimia e udhëheqjes të Shiitët kalon në rrafshin fetar	108
Shiitët kalojnë në ekstremitet të cilin nuk e pranon logjika	109
Ndjekësit e Aliut r.a. ndahen në shiit dhe Havarixh	110
Nga pro shiitët dhe pro Osmanët qëndrojnë neutralët	112
Përhapja e Islamit dhe themelimi i shkencave Islame	113

Babizmi, Behaizmi, Kadizjanizmi dhe Vehabizmi	115
1. Babizmi	115
2. Behaizmi.....	116
3. Kadizjanizmi.....	118
4. Vehabizmi.....	118
Sektet dhe medhhebet në islam.....	120
Zanafilla e Havarixhëve dhe mentaliteti i ngurtë i tyre.....	126
Karakteristikat dhe tiparet e havarixhëve	128
Vehabijtë, Shirku, Tekfiri, Bidati dhe Taguti	130
Lufta Irako-Iraniane.....	131
Lufta në Siri (v. 2011) vazhdimësi e luftës Irako-Iraniane.....	132
Vehabijtë dhe Tekfiri	133
Vehabijtë dhe Bidati	133
Vehabijtë dhe Taguti.....	134
Pikat dalluese të vehabizmit	136
Dialog i imagjinuar në mes të profesorit vehabist dhe studentit vehabist.....	141
KAPITULLI I KATËRT	146
Nocioni i “Fetvasë” dhe “Muftisë”, dhe e drejta e gruas për të dhënë “Fetva” dhe për të qenë “Mufti”	146
Historiku i të drejtës trashëgimore në islam	149
Sistemi i trashëgimisë te jehudët	151
Sistemi i trashëgimisë në krishterizëm.....	155
Sistemi i trashëgimisë tek arabët para islamit	158
Sistemi i trashëgimisë tek shqiptarët dhe në Kosovë.....	160
“Trashëgimi” apo “Ndarje”	166
Pajtimi	170
Pajtimi në mes të personave të padrejtë me të drejtët.....	172
Pajtimi i gjaqeve	173
Martesa, dasma dhe dënimi i shpenzimeve të dasmës.....	177

Oferta dhe pranimi.....	177
Vendi i aktit të martesës.....	179
Dallimi në mes të dasmës dhe martesës.....	179
Dhurata martesore (mehri).....	180
Ligjërata dhe lutja.....	181
Dënimi në bazë të shumës së shpenzimeve të dasmës.....	181
Koha e obligueshmërisë së dhënies së zekatit të trupit dhe zekatit të pasurisë.....	183
“Zekat” apo “Sadaka”	186
Kategoritë e merituarra për marrjen e zekatit dhe sadakasë	187
“Kurban Bajrami” apo “IIDİ i kurbanit” (iidul ed-ha)	190
Limiti i profitit në tregti i papërcaktuar.....	194
“Selami”, “Merhabaja” dhe “Muhabeti”	196
Fjala “selam”	196
Fjala “merhaba”	197
Fjala “muhabet”	198